הסתכלות בעריות - ברכות (כ״ד ע״א) המסתכל באצבע קטנה של אשה וכו', שבת (ס"ד) אמר רב ששת.

ראיה לפי תומו – עי' פרמ"ג (ע"ה מש"ז א) שישנו הבדל בין ראיה להסתכלות באשת איש שהמסתכל ונהנה אסור מהתורה אבל הרואה בעלמא בלי הנאה מותר, וכל זה במקומות המגולים אבל במקומות המכוסים גם ראיה בעלמא אסורה וזו כוונת רש"י (ד"ה שוק וד"ה ערווה) דמיירי גם לענין הסתכלות על אשת איש דמקום השוק הוא מקום צנוע ולכן אסור אפילו בראיה בעלמא, וכ"כ הצל"ח (ד"ה שוק) בדעת רש"י, וכן משמע בגמ' ב"ב (דף נז:) דבאיכא דרכא אחרינא אסור לילך במקום שנשים עומדות בגילוי שוק על הכביסה, ועי' משנ"ב (סק"ז) בשם מנחת שמואל דבאדם חשוב אסור בראיה לפי תומו אפילו ראיה במקומות המגולים, וראיתו מגמ' בע"ז (דף כ.) שהקשתה על רשב"ג אין מותר לברך הרי אסור להסתכל ובודאי שרשב"ג רק ראה ולא התבונן, ועי' עוד בשטמ"ק (כתובות יז) שדעת הרמ"ה שמותר להסתכל מעט לפי שעה וכגון לראות הכלה אבל ברא"ש ותר"י כתבו שאסור אפילו שעה אחת.

מקור איסור הסתכלות - כתב רבינו יונה (באגרת התשובה אות י"ח הובא בב"י בשם אורחות חיים בשם רבינו יונה) דעובר על לא תתורו, אך ברמב"ם בספר המצוות (לאוין מ"ז) ובספר החינוך (מצוה שפ"ז) משמע שלא תתורו היינו שלא לרדוף אחר תאוות עולם הזה, ובהלכות (פכ"א מאיסורי ביאה הל' ב') כ' שהמביט ביופיה מכין אותו מכת מרדות, וכתבו המ"מ והב"ש שאיסורו מדרבנן, [אמנם לענין הצחוק והקריצה כתב בפירוש המשניות סנהדרין פ"ז מ"ד, וכן במנין המצוות שהקדמתו ליד החזקה כתב שהקריצה והרמיזה הרי הם בכלל לא תקרבו].

הסתכלות בפנויה – עי' רש"י ברכות כ"ד (ד"ה לאסתכולי), ועי' רמב"ם בפירוש המשניות בסנהדרין (פ"ז מ"ד), וברבינו יונה כתב שאסור להתסתכל בדרך זנות מדברי קבלה, ובפנויה נאה איתא בגמ' ע"ז כ' שאסור מדין ונשמרת, [ועי' בה"ל סו"ס רכ"ה דהיינו אפילו סתם הסתכלות], ובביאור הגר"א על השו"ע ציין לגמ' בע"ז כ' דאסור מדין ונשמרת.

הרהור - כמה ראשונים הביאו לאו של ונשמרת לגבי איסור הרהור, עי' רבינו יונה באגרת התשובה, ובשע״ת (שער ג׳ אות מ׳) הוסיף ואע"פ שאינו מהרהר כדי לעשות, וכן התוס׳ בע״ז (כ: ד"ה שלא) פסקו דלאו זה לענין הרהור הוי מן התורה, וכן מפורש בחי׳ הרמב״ן וחי׳ הר״ן בחולין (ל״ז:), אך הרמב״ם וספר החינוך וסמ״ג לא הזכירו לאו זה, ומשמע דס״ל דהוי אסמכתא, וכ"כ ביראים סי' מה דהוי אסמכתא, והרמב״ן (בס׳ המצוות בלאווין שהוסיף, י״א) מסתפק באיסור זה אי הוי מדאורייתא במחנה של מלחמה, ומשמע דבשאר מקומות ס״ל דהוי מדרבנן.

קול באשה ערוה – גמ' ברכות כד, המרדכי כתב שמה שנאמר קול באשה ערוה היינו לענין קריאת שמע, אמנם הרא"ש (פ"ג סי' ל"ז) והטור שכתבו שאיסור קול באשה ערוה לא נאמר רק לגבי קריאת שמע אלא בסתם לענין שאסור ליהנות מקולה מדין ערוה.

האם רק קול זמר אסור או גם קול דיבור – עי' רשב"א (ברכות ד"ה והא דאמר) כתב שמהגמרא בקידושין (דף ע) מוכח שהאיסור לשמוע קול אשה אינו דווקא בקול זמר אלא אסור לשמוע גם קול דיבורה, אלא שהוסיף שנראה שרק קול של שאלת שלום או השבת שלום אסור משום שיש בו קירוב הדעת, וכן כתב המאירי (ד"ה צריך) ששאלת שלום והשבתו כעין זמר הוא, הים של שלמה קידושין (פ"ד סי' ד) כתב שאיסור שמיעת קול באשה הוא רק בקול זמר אבל קול דיבור של נשים מותר לשמוע ומה שהשיב רב יהודה לרב נחמן כך היה זה בדרך דחיה בלבד, ובהלכות קטנות (שו"ת ח"ב סי' צג) כתב שכאשר אדם שואל

בשלום אשה הרי זה נראה שהוא תאב לשמוע את קולה ובזה קולה נחשב עליו כערוה אף בקול דיבור, וכן כתב החיי אדם (כלל ד ס"ו) שאם מתכוין ליהנות מדיבורה ודאי הדבר אסור כמו שאסור להסתכל בבגדי צבעונין שלה.

אם אסור לשמוע קול אשה פנויה - הבית שמואל (סק"ד) סובר שאין איסור וכן פסק המג"א (או"ח סי' עה סק"ו) אבל הבאר שבע (קונטרס באר מים חיים אות ג) חולק וסובר שאף קול אשה פנויה בכלל איסור זה כיון ששמואל נקט דבריו בסתם שקול באשה ערוה ומשמע שכל אשה בכלל, וכתב הפרמ"ג (משבצות זהב סק"ב) שקול פנויה נדה ודאי אסור לשמוע שהרי היא ערוה.

השתמשות באשה – גמ' קידושין דף ע. בפירוש אמר שמואל אין משתמשים באשה כלל וכו', כ' רש"י שלא תהא רגילה להיות בין אנשים, וברמב"ם (פכ"א מאסו"ב ה"ה) והשו"ע באבהע"ז (כא ה') כ' כדי שלא יבואו להרהור, וכ' לאסור רק בדברים של חיבה, וכ' המ"מ דמקור הרמב"ם הוא מהירושלמי פ"ה מכתובות.

השתמשות בשפחה - ועיין ברמב"ם שם שאסר להשתמש עם שפחה במלאכות שהאשה עושה לבעלה, והמרדכי בכתובות (סי' קפב) הביא מהר' ר' שמואל בר' ברוך ששפחה מותר לה לשרת את אדונה כדרך שאמרה אביגיל לרחוץ רגלי עבדי אדני, והא דמשמע בירושלמי דאסור הוא במקום יחוד, ועיין בערוך השלחן (ס"ק ט') שכ' להתיר לאשה לכבד אורחים שאינו דרך התקרבות אלא דרך שירות, ובתוס' לקמן פב. (בד"ה הכל) כ' דסומכין להשתמש בנשים משום המבואר בגמ' דלש"ש מותר.

שאילת שלום - אמר שמואל אין שואלין בשלום אשה כלל, רש"י פי' שלא יבואו לידי חיבה, וכ' בערוך השלחן (סעיף ח') דלפי"ז לומר בוקר טוב שאין בזה לשון חיבה מותר, במהר"ם שיק (אבהע"ז נג) כ' שאין נזהרים לא לשאול שאילת שלום לאשה דכיון דאורחיה הוא לית בזה משום חיבה, ועוד לפי שמתכונים לש"ש מותר וכמבואר בתוס' לקמן פב ע"א (בד"ה הכל), ועיין בעזר מקודש דמותר לאחל ברכת מז"ט שאינו שאילת שלום אלא ברכה ותפילה, בבן יהוידע כ' דבקרובים או כשהתארח בביתם כמה פעמים שואל בשלום האשה שאינו משום חבה אלא מחובת הד"א והנימוס, הב"ח כ' שמותר לשאול לשלומה גם ע"י אחרים, והח"מ (ס"ק ז') והב"ש (ס"ק יג) ס"ל לאסור ע"י אחרים.

חו"נ בקרובים – קידושין פ"א: רב אחא בר אבא שקליה לבת ברתיה אותבוה בכנפיה, הר"י הזקן מבאר שישן עמה בקירוב בשר, ולפ"ז יש ראיה שמותר לישון עם בת בתו הפנויה בקרוב בשר, אבל הר"ן מקשה דבמתני' תנן שמותר לישון עם בתו בקירוב בשר משמע שבת בתו אסור ולכן מפרש הר"ן דהכא מיירי בבגדיהם ללא קירוב בשר, הרמב"ם (איסו"ב כא ז) כתב מותר לאב לחבק בתו ולנשקה ולישון עמה בקירוב בשר וכן האם עם בנה כל זמן שהם קטנים, וכתב החלקת מחוקק (ס"ק י') כשם שמותר לאדם לנשק בתו ה"ה בת בתו או אחותו הקטנה כדאמרינן בגמ' הכל לשם שמים, גם הב"ח (סו"ס כא) כתב דה"ה בת בתו וכל יוצאי חלציו שרי, הב"ש (ס"ק יד) מקשה על הב"ח והחלק"מ שמתירים לנשק בת בתו שהר"ן כתב שרק בתו תנן במתני' שמותר לישן עמה בקירוב בשר ולא בבת בתו, הב"ש מתרץ דהרמב"ם וש"פ חולקים על הר"ן, הפ"ת (סק"ה) מביא ברכ"י שמוכיח כמו החלק"מ מדתניא באבל רבתי שהאם נקברת עם בן בנה, וכן הוכיח הרד"ל, ויש לדון לפי הרמב"ם בהגדילה או נשאת האם אסור גם לחבקה ולנשקה או שאסור רק לישון בקירוב בשר, המאירי (ד"ה כבר) שגם חיבוק ונישוק אסור אבל הפרישה (סימן כא ז) וערוה"ש (סו"ס כא) כתבו שמותר לאב לחבק ולנשק בתו אפ' גדולה.

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [שבת דף נד. ביצה כט: ב"ב קל: ע"ג עד. סנהדרין יא.], ב) [כתובות סו. מנחות לג: בכורות לה:], ג) חלה פ"ב משנה ג, ד) [קדושין דף פא:], ה) [שבת קמח. פסחים מב. חולין נח:], ו) שבת סד:, ז) [קדושין ע.], ח) [פסחים נד. חולין קלד:], ט) עיין לעיל כג., י) נדה מד: מה., כ) לעיל כג:, ל) [חולין נח: פירש"י ביתר ביאור ע"ש], מ) במדבר לא ג, נ) שבת סד., ס) [ע' ב"ח באו"ח סי' ע"ה פי' על דברי רש"י הללו], ע) כג:, פ) לקמן כה ע"ב.

הגהות הב"ח

(א) גמרא טפי עדיף מבזיוני והיכא: (ב) שם היה ישן במטה ובני ביתו כצ"ל ותיבת ובניו נמחק: (ג) רש"י ד"ה כל לנטורינהו וכו'. מבזיוני כיון שהוא: (ד) ד"ה ואפילו אשתו עמו. והוא שיחזיר: (ה) ד"ה זה התולה תפליו. שהתפילין ה] חיי של אדם. נ"ב בפרק התכלת דף מ"ד ואמר ריש לקיש כל המניח תפילין מאריך ימים שנאמר אדני עליהם יחיו: (ו) תוס' ד"ה והא תני וכו'. ואומר הרב רבינו יוסף דא"כ:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה והתניא כו'. דלא אשכחן אשתו דמקריא בני ביתו. עי' פסחים דף נט ע"ב תוס' ד"ה ולא יפתחו. ועי' פר"ח או"ח בלקוטיו (סימן רל"ח):

הגהות וציונים

א] בשאלתות פ' בא איתא רב פפא (גליון): ב] הנך ג' תיבות שייכים לסה"ד דלעיל, ומה"ד "שיחזיר פניו" (רש"ש) ולפ"ז צ"ל כשמואל דאמר ואפילו וכ"ה ברש"י שעל הרי"ף: ג] המהרש"ל (דפו"ר) כתב שהכל דבור אחד: ד] הציון [א] לכאורה אינו נכון: ה] יש לקיים תיבת שהתורה ואינו ט"ס דבמכילתא מובא בטור או"ח סי' ל"ח שכל המניח תפילין כאילו קורא בתורה (רש"ש טויבש):

תורה אור השלם

א) רְבָבָה כְּצֶמַח הַשָּׂדֶה נְתַתִּיךְ וַתִּרְבִּי וַתִּגְדְּלִי וַתָּבֹאִי בַּעֲדִי עֲדָיִים שָׁדַיִם נָכֹנוּ וּשְׂעָרֵךְ צִמֵּחַ וְאַתְּ עֵרֹם וְעֶרְיָה: [יחזקאל טז, ז]

ב) קְחִי רֵחַיִם וְטַחֲנִי קָמַח גַּלִּי צַמָּתֵךְ חֶשְׂפִּי שֹׁבֶל גַּלִּי שׁוֹק עִבְרִי נְהָרוֹת: [ישעיה מז, ב]

ג) תִּגָּל עֶרְוָתֵךְ גַּם תֵּרָאֶה חֶרְפָּתֵךְ נָקָם אֶקָּח וְלֹא אֶפְגַּע אָדָם: [ישעיה מז, ג]

ד) יוֹנָתִי בְּחַגְוֵי הַסֶּלַע בְּסֵתֶר הַמַּדְרֵגָה הַרְאִינִי אֶת מַרְאַיִךְ הַשְׁמִיעִינִי אֶת קוֹלֵךְ כִּי קוֹלֵךְ עָרֵב וּמַרְאֵיךְ נָאוֶה: [שיר השירים ב, יד]

ה) הִנָּךְ יָפָה רַעְיָתִי הִנָּךְ יָפָה עֵינַיִךְ יוֹנִים מִבַּעַד לְצַמָּתֵךְ שַׂעְרֵךְ כְּעֵדֶר הָעִזִּים שֶׁגָּלְשׁוּ מֵהַר גִּלְעָד: [שיר השירים ד, א]

ו) וְהָיוּ חַיֶּיךָ תְּלֻאִים לְךָ מִנֶּגֶד וּפָחַדְתָּ לַיְלָה וְיוֹמָם וְלֹא תַאֲמִין בְּחַיֶּיךָ: [דברים כח, סו]

עין משפט נר מצוה

עד א מיי' וסמג טוש"ע שם:
עה ב טוש"ע או"ח סימן רמ סעיף (ו) [א] ז]:
עו ג מיי' פ"ג מהלכות ק"ש הלכה יח סמג עשין יח טוש"ע או"ח סימן עג סעיף ב:
עז ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף א:
עח ה ו מיי' פ"א מהל' ברכות הלכה ט סמג עשין כז שו"ע או"ח סי' עד סעיף ד ובהגה ובסי' רו סעיף ג [ובי"ד סי' שכח סעיף א]:
עט ז מיי' פ"ג מהלכות ק"ש הלכה יח סמג עשין יח טור שו"ע או"ח סימן עג סעיף ג:
פ ח מיי' שם הל' יט טוש"ע שם סעיף ד:
פא ט מיי' פכ"א מהל' א"ב הל' ב סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סי' כא סעיף א:
פב י מיי' פ"ג מהל' ק"ש הל' טז סמג עשין יח טוש"ע או"ח סי' עה סעיף א:
פג כ [מיי' פכ"א מהל' א"ב הלכה ב טוש"ע] שם סעי' ג טוש"ע אה"ע סי' כא סעי' א:
פד ל [מיי' שם] שו"ע או"ח סי' עה סעיף ב וטוש"ע אה"ע שם:
פה מ נ מיי' פ"ד מהל' תפילין הל' ט סמג עשין כב טוש"ע או"ח סי' מ סעיף א:
פו ס מיי' פ"ד מהלכות תפלה הל' יא סמג עשין יט טוש"ע א"ח סי' נז סעיף א:

רב נסים גאון

מסייעא ליה לרב הונא דאמר רב הונא עגבות אין בהן משום ערוה. הא מילתא מיפרשא בפ' ב' דמס' חלה בגמ' דבני מערבא (הלכה א') הדא אמרה עגבות אין בהם משום ערוה הדא דאיתמר לברכה אבל להביט אפי' כל שהוא אסור להביט כהדה דתני המסתכל בעקיבה של אשה כמסתכל בבית הרחם והמסתכל בבית הרחם כאילו בא עליה: והאמר רב ששת למה מנה הכתוב תכשיטין שבחוץ עם תכשיטין שבפנים. מפרש' לה במס' שבת בפ' במה אשה (ד' סד) ונקרב את קרבן ה' אמר ר' אלעזר עגיל זה דפוס של דדין כומז זה דפוס של בית הרחם אמר ליה רבא אטו מקרא לא שמעת מיניה כומז כאן מקום זמה והנה כבר הזכיר טבעת שהוא תכשיט שבחוץ עם כומז שהוא תכשיט שבפנים ובתר הכי הוזכרה שמעתא דרב ששת והתם היא עיקרה ולא הוזכרה בכאן אלא כדי להקשות ממנה:

לעזי רש"י

אפלטיירש"א. פירוש טוחות, מכוסות טיח. ריטיי"ר. פירוש לגהק, להוציא קול מן הגרון מתוך מאכל כבד (עיין תוספות נדה דף סג ע"א ד"ה מעטשת). באליי"ר. פירוש לפהק, לפתוח את הפה לרווחה בלי כוונה כדי להוציא רוח כשרוצים לישן או לעמוד משינה. שטרנוד"ר. פירוש להתעטש (ועיין ערוך ערך עטש). שטריליי"ר. פירוש להסתרע, להשתטח, להאריך אברים (רש"י ישעיה כח, כ), לפשוט אברים (רא"ש לנדה דף סג ע"א):

כל לנטורינהו טפי עדיף (א) והיכא מנח להו אמר ר' ירמיה בין כר לכסת שלא כנגד ראשו והא תני רבי חייא מניחן בכובע תחת מראשותיו דמפיק ליה למורשא דכובע לבר בר קפרא צייר להו בכילתא ומפיק למורשהון לבר רב שישא בריה דרב אידי מנח להו אשרשיפא ופרים סודרא עלוייהו אמר רב המנונא בריה דרב יוסף זימנא חדא הוה קאימנא קמיה דרבא ואמר לי זיל אייתי לי תפילין ואשכחתינהו בין כר לכסת שלא כנגד ראשו והוה ידענא דיום טבילה הוה ולאגמורן הלכה למעשה הוא דעבד בעי מיניה רב יוסף בריה דרב נחוניא מרב יהודה שנים שישנים במטה אחת מהו שזה יחזיר פניו ויקרא ק"ש וזה יחזיר פניו ויקרא ק"ש א"ל הכי אמר שמואל ואפילו אשתו עמו מתקיף לה רב יוסף אשתו ולא מיבעיא אחר אדרבה אשתו כגופו אחר לאו כגופו מיתיבי שנים שישנים במטה אחת זה מחזיר פניו וקורא וזה מחזיר פניו וקורא ותניא אחריתי הישן במטה ובניו ובני ביתו בצדו הרי זה לא יקרא ק"ש אא"כ היתה טלית מפסקת ביניהן ואם היו בניו ובני ביתו קטנים מותר בשלמא לרב יוסף לא קשיא הא באשתו הא באחר אלא לשמואל קשיא אמר לך שמואל לרב יוסף מי ניחא והתניא היה ישן במטה (ב) ובניו ובני ביתו במטה לא יקרא ק"ש אא"כ היתה טליתו מפסקת ביניהן אלא מאי אית לך למימר אשתו לרב יוסף תנאי היא לדידי נמי תנאי היא: אמר מר זה מחזיר פניו וקורא ק"ש והא איכא עגבות מסייע ליה לרב הונא דא"ר הונא עגבות אין בהם משום ערוה לימא מסייע ליה לרב הונא האשה יושבת וקוצה לה חלתה ערומה מפני שיכולה לכסות פניה בקרקע אבל לא האיש תרגמה רב נחמן בר יצחק כגון שהיו פניה טוחות בקרקע: אמר מר אם היו בניו ובני ביתו קטנים מותר ועד כמה אמר רב חסדא תינוקת בת שלש שנים ויום אחד ותינוק בן ט' שנים ויום אחד איכא דאמרי תינוקת בת י"א שנה ויום אחד ותינוק בן שתים עשרה שנה ויום אחד אידי ואידי עד כדי שדים נכונו ושערך צמח א"ל רב כהנא לרב אשי התם אמר רבא אע"ג דתיובתא דשמואל הלכתא כוותיה דשמואל הכא מאי אמר ליה אטו כולהו בחדא מחתא מחתינהו אלא היכא דאיתמר איתמר והיכא דלא איתמר לא איתמר א"ל רב מרי לרב פפא שער יוצא בבגדו מהו קרא עליה שער שער: א"ר יצחק טפח באשה ערוה למאי אילימא לאסתכולי בה והא א"ר ששת למה מנה הכתוב תכשיטין שבחוץ עם תכשיטין שבפנים לומר לך כל המסתכל באצבע קטנה של אשה כאילו מסתכל במקום התורף אלא באשתו ולק"ש אמר רב חסדא שוק באשה ערוה שנאמר גלי שוק עברי נהרות וכתיב תגל ערותך וגם תראה חרפתך אמר שמואל קול באשה ערוה שנא' כי קולך ערב ומראך נאוה אמר רב ששת שער באשה ערוה שנא' שערך כעדר העזים: אמר ר' חנינא אני ראיתי את רבי שתלה תפליו מיתיבי התולה תפליו יתלו לו חייו דורשי חמורות אמרו והיו חייך תלואים לך מנגד זה התולה תפליו לא קשיא הא ברצועה הא בקציצה ואיבעית אימא לא שנא רצועה ולא שנא קציצה אסור וכי תלה רבי בכיסתא תלה אי הכי מאי למימרא מהו דתימא תיבעי הנחה כספר תורה קמ"ל: ואמר ר' חנינא אני ראיתי את רבי שגיהק ופיהק ונתעטש ורק וממשמש

רש"י

כל לנטורינהו טפי עדיף. להו מבזיוני (ג) כמה שהוא מוזהר על שמירתן מן העכברים ומן הגנבים טפי עדיף להו שלהם: למורשא דכובע. שהתפילין נכרין כמורשא: צייר להו בכילתא. יריעה הפרוסה סביבו' מטתו קושרן: ומפיק למורשהון לבר. בליטת הקשר שהתפילין בולטין מן היריעה היה הופך לצד החוץ ולא לצד המטה: אשרשיפא. ספסל: יום טבילה הוה. יום שטבלה אשתו דהוה ליה ליל תשמיש והיינו כשמואל דאמר אפילו אשתו עמו: ולאגמורן הלכה למעשה. מה שלוני להביאם לו לא עשה אלא ללמדני הלכה לעשות מעשה כשמואל: ואפילו אשתו עמו. (ד) שיחזיר פניו דכל זמן שהן פונים פנים כנגד פנים פשיטא ליה דאסור דאיכא הרהור נגיעת ערוה על ידי אברי תשמיש: אשתו כגופו. ורגיל בה וליכא הרהור כולי האי: בשלמא לרב יוסף. דאמר אשתו היא דשריא אבל אחר לא מתרץ להו למתניתא הא באשתו הא באחר והא דקתני בני ביתו אינו אשתו: היה ישן במטה ובני ביתו. ואשתו בכלל ביתו: לדידי נמי. בין אשתו בין אחר פלוגתא דהני תנאי היא: הא איכא עגבות. דנגעי אהדדי: וקוצה חלתה ערומה. ואף על פי שערום אסור לברך אשה יושבת מותרת שבישיבתה פניה שלמטה מכוסים בקרקע: אבל לא האיש. מפני שהביצים והגיד בולטין ונראין. ואף על פי שמגולות עגבותי' והיינו סייעתא: כגון שהיו פניה טוחות. דבוקות ומכוסות בקרקע טוחות משמע לשון שעיעות טיח חלק שאינה בולטת אפלטיירש"א בלע"ז: בת שלש ובן תשע. שהוא זמן שהן באין לכלל ביאה: בת י"א ובן י"ב. זמן שהן באות לכלל שערות ושדיהן נכונים משם ואילך באות לכלל [ביאה] שאדם מתאוה להן: התם אמר רבא. גבי תפילין תחת מראשותיו דקאמר שמואל אפי' אשתו עמו הלכה כשמואל: הכא. גבי שנים שהם ישנים דקא שרי שמואל באשתו עמו מאי: מחתא מחתינהו. באריגה אחת ארגתם: יצא שערו בבגדו. שנקב בגדו כנגד זקן התחתון ויצא מן השער בנקב מהו מי הוי ערוה לקרות ק"ש כנגדו או לא: שער שער. כלומר מה בכך: לאסתכולי בה. אם אשת איש היא: תכשיטין שבפנים. כומז דפוס של בית הרחם שהיו עושין לבנותיהן ונוקבין כותלי בית הרחם כדרך שנוקבין את האזנים ותוחבין אותו כדי שלא יזדקקו להן זכרים: עם תכשיטין שבחוץ. אצעדה וצמיד והן הביאו אותן על כפרת הרהור עבירה שנסתכלו בבנות מדין: לאשתו ולק"ש. אם טפח מגולה בה לא יקרא ק"ש כנגדה: שוק. באשת איש: ערוה. להסתכל וכן באשתו לק"ש: גלי שוק. וכתיב בתריה תגל ערותך: קולך ערב. מדמשבח לה קרא בגוה שמע מינה תאוה היא: התולה תפליו. ביתד יתלו חייו: דורשי רשומות. קשרים וסתומים הכלולים בתורה דורשי חמורות גרסינן והיא היא: זה התולה תפליו. שהתורה חייו של אדם (ה) ורמז לך הכתוב שיתלו חייו: ברצועה. והקציצה למטה גנאי הוא להם אבל תולה הוא אותם בקציצה ותהא הקציצה מונחת על היתד והרצועה למטה: בכיסתא תלה. בתוך תיקן היו ותלה התיק: שגיהק. ריט"ייר בלעז פעמים שאדם מוציא מגופו לפיו נפיחה מתוך שובעו וריחה כריח המאכל שאכל: פיהק. באליי"ר בלע"ז חיך מלקוחיו פותח להוציא רוח הפה מלא כאדם שרוצה לישן או שעמד משינה: ונתעטש. שטרנוד"ר בלעז. ויש שדורשים גיהק נוטריקון גו הקים שטריליי"ר פיהק פיו הקים: ורק. ע"ג קרקע: וממשמש

תוספות

והא תני רבי חייא מניחן בכובע תחת מראשותיו. ואם תאמר אימא בכובע שלא כנגד ראשו שהרי בברייתא דלעיל נמי תני תחת מראשותיו ולא פריך מיניה משום דמצינן לפרושי שלא כנגד ראשו ואומר (ו) הרב דא"כ מאי איריא בכובע אפילו שלא בכובע נמי אלא ש"מ דמיירי אפילו כנגד ראשו ומ"מ קשיא ליסני דמיירי באשתו עמו דבעיא כלי בתוך כלי וצ"ע:

שנים שהיו ישנים במטה. וא"ת והלא רואה ערות עצמו וי"ל שיוציא ראשו לחוץ וא"ת והרי לבו רואה את הערוה וי"ל דקסבר לבו רואה את הערוה מותר אי נמי חוצץ בבגדו כנגד לבו:

והתניא היה ישן במטה ובני ביתו וכו'. פי' רש"י אשתו בכלל ביתו ולא נהירא חדא דלא אשכחן אשתו דמקריא בני ביתו ועוד לפירושו הו"ל והא קתני כאן כיון דאברייתא דלעיל קאי אבל מדקאמר והתניא משמע דברייתא אחרת היא ואומר ה"ר יוסף דגרסינן היה ישן במטה ואשתו ישנה בצדו לא יחזיר פניו ויקרא אא"כ היתה טלית מפסקת בינו לבינה: וממשמש

ליקוטי רש"י

הלכה למעשה. דהכא לימלך אמרינן ליה [שבת נד.]. להורות על המעשה [ע"ז עד.]. הלכה כדי לעשות מעשה [רשב"ם ב"ב קל:]. נכונו. פורנ"ט אפייטיאש בלע"ז [יחזקאל טז, ז]. בסימני נערות (שמות לט בתרגום) בסימנין [שבדדים] דהיינו בוחל כדתנן במסכת נדה (מז.) בוחל אלו ימי הנעורים [קידושין פא:]. ושערך צמח. סימני נערות [יחזקאל שם]. אטו כולהו בחדא מחתא מחתינהו. וכי באריגה אחת ארגתם לכולם לשון עובד מחי. דתיקון דבור קרו לו אינשי אריגה שמסדר את דבריו [חולין נח: וכעי"ז שבת קמח. ופסחים מב.]. תכשיטין שבחוץ. טבעת. תכשיטין שבפנים. כומז. לומר לך כל המסתכל באצבע. שהיא מקום טבעת כמסתכל במקום כומז שהרי כפרה זו על שנסתכלו בה [שבת סד:]. דורשי חמורות. מקראות סתומים [פסחים נד. וחולין קלד:]. פיהק. מפסקת. אישטריליי"ר בלע"ז [נדה סג. וע"ש בתוס'].

צל"ח מסכת ברכות דף כד עמוד א

ד"ה שוק, באשת איש [ערוה], להסתכל וכן באשתו לק"ש. ולכאורה יפלא, אי להסתכל מאי איריא שוק אפי' באצבע קטנה נמי אסור וכדמקשה לעיל. ובשלמא לאשתו לק"ש אף דאמרינן לעיל טפח באשה ערוה, יש לומר דשוק אפילו פחות מטפח מקרי ערוה. אבל לענין להסתכל באשת איש, קשה מאי איריא שוק. ונראה דס"ל לרש"י דהא דאמר רב ששת דכל המסתכל באצבע קטנה וכו', היינו במסתכל ומתכוין כדי ליהנות ממנה, וכן משמע לשון הרמב"ם פרק כ"א מאיסורי ביאה הל' ב', שכתב והמסתכל באצבע קטנה של אשה ונתכוין ליהנות כאילו נסתכל במקום התורפה, עכ"ל. הרי שלא הקפיד אלא במתכוין להסתכל כדי ליהנות אבל באינו מתכוין ליהנות ליכא איסור. וס"ל לרש"י דבמקום המגולה ואינו מתכוין ליהנות לא שייך לחלק בין טפח לפחות מטפח. ולכן לעיל דקאמר טפח באשה ערוה, אי מיירי לאסתכולי בה על כרחך מיירי במתכוין ליהנות, לכן הקשה שפיר מאי איריא טפח אפי' באצבע קטנה אסור, אבל שוק שנקרא ערוה אסור אפילו אינו מתכוין ליהנות.

פרי מגדים אורח חיים משבצות זהב סימן עה

במה שכתב רש"י ברכות כ"ד א' ד"ה שוק וד"ה ערוה, כתבנו לעיל, וצריך תוספת ביאור, כי נאמר דבאשת איש המסתכל ונהנה אסור מן התורה אפילו במגולה, כמו שיראה הרואה באה"ע [סימן] כ"א [סעיף] א', הא בראיה בלא נהנה שרי וכמו שכתב הב"ח, ופשוט הוא, הא במכוסה אף ראיה בעלמא אסור, וזה שכתב רש"י באשת איש, ויורה כחידושי הרשב"א, והבן זה.

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף יז עמוד א

א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן: מותר להסתכל בפני כלה כל שבעה, כדי לחבבה על בעלה. ולית הלכתא כוותיה.

שיטה מקובצת מסכת כתובות דף יז עמוד א

וז"ל תלמידי הרב רבינו יונה ז"ל ולית הלכתא כותיה יש מפרשין דדוקא כל שבעה אינו מותר אבל ביום הראשון שהוא עיקר החבוב אצל בעלה מותר ואומר מורי הרב נר"ו שאפילו יום ראשון ואפילו שעה אחת אינו מותר וא"ת כיון שאינו מותר לראותה היאך נוכל למצוא עדים שיראו אותה שיצאת בהינומא וראשה פרוע י"ל דכיון שרואין הינומא או שאר הדברים שדרך לעשותם לבתולה ואומרים כל העולם זו כלה פלוני' אותה חזקה היא כמו ראיה דהא קי"ל דסוקלין ושורפין על החזקה, ורבינו מאיר הלוי ז"ל תירץ בענין אחר דדוקא להסתכל אמרו דאינו מותר אבל ראיה בעלמא לפי שעה בשעה שמוליכין אותה מותר. ע"כ:

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף נז עמוד ב

ועוצם עיניו מראות ברע - א"ר חייא בר אבא: זה שאין מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה. היכי דמי? אי דאיכא דרכא אחריתא, רשע הוא! אי דליכא דרכא אחריתא, אנוס הוא! לעולם דליכא דרכא אחריתא, ואפ"ה מיבעי ליה למינס נפשיה.

רשב"ם מסכת בבא בתרא דף נז עמוד ב

היכי דמי – דמסתכל היה קרוב מס עומס עיניו דמסתמא שמס לס יעלים עיניו מיגו לס לדיק ולס רשע.

מי לסיכא דרכא לסרינא – ומזיל בהך.

רשע הוא – ולף על פי שעומס עיניו שלא היה לו לקרב לשלא להרחיק מן העבירה דקיימא לן חולין (דף מד:) הרחק מן הכיעור.

אנוס הוא – מס מסתכל לרך הליכתו ומונס רחמנא פטריה ולמה מזקיקו הכתוב להעלים עיניו דממסתמא היה קרוב שמעיינן לדריך לעומס עיניו.

למינס נפשיה – להטות עיניו לגד לחר והיינו דמסתמא היה קרוב דמי לינים נפשיה חסיל הוא.

עין משפט
נר מצוה

צה א מיי׳ פ״י מהל׳ עכו״ם הלכה ד:
צו ב מיי׳ שם ופרק ג מהל׳ זכיה ומתנה הלכה יא סמג עשין פב טור שו״ע יו״ד סי׳ קנא סעיף יא:
צז ג מיי׳ פ״י מהלכות עכו״ם הל״ד ופ״ג מהל׳ זכייה ומתנה הלי״א:
צח ד ה מיי׳ פ״י מהל׳ עכו״ם הל״ד טור שו״ע יו״ד סימן קנא סעיף יד:
צט ו מיי׳ פ״י מהל׳ ברכות הלי״ג סמג עשין כז טור שו״ע או״ח סימן רכה סעיף י:
ק ז מיי׳ פכ״א מהלכות איסורי ביאה הל״ב סמג לאוין קכו טור שו״ע אה״ע סימן כא סעיף א:

רבינו חננאל

איצטריך אלא לר׳ ישמעאל דאמר עבודת כוכבים דעובד כוכבים אינה אסורה אלא משתיעבד א) פשיטא. ופרקי׳ לא נצרכה אלא למכוש אחרון. כלומר אימת נקראת עבודת כוכבים במכוש אחרון בשעת גמר מלאכה. ההוא מכוש אחרון לית ביה שו״פ אלמא קסבר ר״א ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף וכל שכירות קודם שתהיה עבודת כוכבים מותרת: ראינו לגאון זצ״ל שאמר מותר לישראל להשכיר לעובד כוכבים בין פונדק בין חנות ובין חצר ובין ספינה והעובד כוכבים מפליג בה בשבת הני כולהו שריאן ואפי׳ בא״י דכבר פסיקא הלכתא כר׳ יוסי וכ״ש בשאר ארצות וליכא למיחש אלא במרחץ בלבד ולא בכל מרחץ אלא במרחץ הקרואה על שם ישראל ומפני מראית העין אסור ולא משום שביתה דלית שביתת כלים אלא לבית שמאי ואינה הלכה ואם יש לישראל דירה ובתוכה מרחץ שאין רוחצין בה אלא שוכני הדירה בלבד מותר להשכירה לעובד כוכבים: **מתני׳ אין מוכרין להן במחובר לקרקע:** [גמ׳] מנא לן שנאמר לא תחנם ש״מ לא תתן להם חנייה בקרקע וש״מ לא תתן להם חן. **אסור לישראל לומר עובד כוכבים זה נאה הוא** או עובדת כוכבים אבל נזדמן לו בקרן זוית שלא במתכוין וראה ורוצה לאודיי ולומר ברוך שככה לו בעולמו כדרך שאומר על האילנות שפיר דמי. **אבל לתת לעובד כוכבים מתנה בחנם** תנאי היא ור׳ מאיר מתיר ור׳ יהודה אוסר דתניא לא תאכלו כל נבילה לגר אשר בשעריך וגו׳ אחד הגר ואחד העובד כוכבי׳ בין במכירה בין בנתינה. ר״י אומר דברים ככתבן לגר בנתינה ולעובד כוכבים במכירה כדכתיב או מכור לנכרי: **ונשמרת מכל דבר רע** שלא יסתכל אדם באשה נאה ואפילו בפנויה באשת

חשק שלמה על ר״ח

א) דברי רבינו כמו שהוא לפנינו אינו מובן דאם הקושיא הוא לר״י דמאי קמ״ל פשיטא מאי מתרץ דלא נצרכה אלא למכוש אחרון ואולי דט״ס נפל בדברי רבינו.

דאמר קרא א) לא תחנם א לא תתן להם חנייה בקרקע האי לא תחנם מיבעי ליה דהכי קאמר רחמנא לא תתן להם חן א״כ לימא קרא לא תחונם מאי לא תחנם שמע מינה תרתי ואכתי מיבעי ליה דהכי אמר רחמנא א) ב לא תתן להם מתנת של[א] חנם אם כן לימא קרא לא תחינם מאי לא תחנם שמע מינה כולהו תניא נמי הכי לא תחנם לא תתן להם חנייה בקרקע דבר אחר לא תחנם לא תתן להם חן דבר אחר לא תחנם לא תתן להם מתנת חנם ומתנת חנם גופה תנאי היא ג דתניא ב) לא תאכלו כל נבילה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי אין לי אלא לגר בנתינה ולעובד כוכבים במכירה לגר במכירה מנין תלמוד לומר תתננה או מכור לעובד כוכבים בנתינה מנין תלמוד לומר תתננה ואכלה או מכור לנכרי נמצא אתה אומר אחד גר ואחד עובד כוכבים בין בנתינה בין במכירה דברי ר׳ מאיר רבי יהודה אומר ג) ג דברים ככתבן לגר בנתינה ולעובד כוכבים במכירה שפיר קאמר ר״מ ור׳ יהודה אמר לך אי סלקא דעתך כדקאמר ר״מ לכתוב רחמנא תתננה ואכלה ומכור או למה לי שמע מינה לדברים ככתבן הוא דאתא ור״מ ההוא לאקדומי נתינה דגר למכירה דעובד כוכבים ור׳ יהודה כיון דגר אתה מצווה להחיותו ו[ב]עובד כוכבים אי אתה מצווה להחיותו להקדים לא צריך קרא: ד״א לא תחנם לא תתן להם חן: מסייע ליה לרב דאמר[ג] רב ד) ד אסור לאדם שיאמר כמה נאה עובדת כוכבים זו[ד] מיתיבי מעשה ברשב״ג שהיה על גבי מעלה בהר הבית וראה עובדת כוכבים אחת נאה ביותר אמר ה) ג) מה רבו מעשיך ה׳ ואף ר״ע ראה אשת טורנוסרופוס הרשע רק שחק ובכה רק שהיתה באה מטיפה סרוחה שחק דעתידה דמגיירא ונסיב לה בכה דהאי שופרא בלי עפרא ורב ה אודויי הוא דקא מודה[ה] דאמר מר ו) הרואה ו בריות טובות[ו] אומר ברוך שככה ברא[ז] בעולמו ולאסתכולי מי שרי מיתיבי ד) ונשמרת מכל דבר רע שלא ז יסתכל אדם באשה נאה ואפילו פנויה באשת איש ואפי׳ מכוערת ולא

לא תתן להם חן. שלא יאמר כמה עובד כוכבים זה נאה: ה״ג **אם כן לכתוב לא תחונם.** בקריאתו מלא דמשמע לשון חנינה והוא חן: **מאי לא תחנם.** חסר קרי ביה לא תחנם לשון חניית קרקע: **תניא נמי.** דכולהו ילפי מהאי קרא לא תתן להם חנייה מלא כתיב תחונם קרי ביה תחנם לא תתן להם חן קרי ביה לא תחונם לשון חנינה והיינו חן מתנת חנם קרי ביה לא תחינם לשון חנם: **לגר אשר בשעריך.** גר תושב שקבל עליו שבע מצות שנצטוו בני נח[י] ונבילה מותרת לו ואתה מצווה להחיותו דכתיב בגר ותושב (ויקרא כה) וחי עמך[י]: **ת״ל או מכור.** וקאי אגר דלעיל מיניה לגר תתננה ואכלה או מכור: **לעובד כוכבים בנתינה מנין ת״ל תתננה או מכור לנכרי.** ודרוש לתרוייהו אנכרי דאי לדברים ככתבן אתא לעובד כוכבים אסור לתתנה הכי איבעי ליה למכתב תתננה ואכלה לגר אשר בשעריך או מכור לנכרי דלא מצי לאוקומי קרייה דנתינה אנכרי: **ולעובד כוכבים במכירה.** אבל בחנם אסור ליתן לו שום מתנה: **ופרכינן ור׳ יהודה הא ודאי שפיר קאמר ר״מ.** דגון מכירה בין נתינה איכא למישדינהו אעובד כוכבים ואגר: **או.** חלוק הוא: **להקדים נתינה דגר.** אם יש גר בשעריך לא ימכרנה לעובד כוכבים ולהכי אתא או למשמע הכי לגר אשר בשעריך תתננה והוא עיקר מצוה או אם אין גר מוכרה לעובד כוכבים: ולא

דאמר קרא לא תחנם לא תתן להם חנייה בקרקע. דריש נמי מהאי קרא בסמוך שלא ליתן להם חן ושלא ליתן להם מתנת חנם וסתמא דמלתא מיירי בכולהו עובדי כוכבים וכן משמע בסוגיין בסמוך וקשה דהאי לא תחנם בשבע אומות דוקא כתיב דכתיב (דברים ז) ונשל גוים רבים מפניך החתי וגו׳ וכתיב לא תכרות להם ברית ולא תחנם ולא תתחתן בם ובפרק הערל (יבמות דף עו.) מוקמינן ליה בשבע אומות דבגירותן לית[ח] להו חתנות וכתיב עוד בתריה בתך לא תתן לבנו ואמרינן בספ״ק דיבמות (דף יז.) ובסוף האומר בקידושין (דף סח: ושם) דלרבנן דלא דרשי כי יסיר לרבות כל המסירין לא ילפינן מהאי קרא שאר אומות למימר דלא תפסי בהו קדושין דהא האי קרא בז׳ אומות כתיב וכן לא תחיה כל נשמה וי״ל דודאי בכל הנך קראי איכא טעמא רבה דלא מצינן לאוקמינן אלא בז׳ אומות (א) ולא תחיה כל נשמה ליכא לאוקמי בשאר אומות דבהדיא כתיב בהו והיו לך למס ועבדוך וכן כי יסיר לרבנן דלא דרשי טעמא דקרא סברא הוא לאוקמי בשבע אומות דמסירי טפי וכן לא תתחתן ליכא לאוקמי אלא בשבע אומות ט שהרי כל שאר אומות מותרין לבא בקהל בגירותן חוץ מאותם שאסר הכתוב מצרי עמוני ומואבי אבל מתנת חנם ונתינת חן וחנייה אין שום טעם לחלק בין שאר עובדי כוכבים לז׳ עממים מיהו קשיא דכריתת ברית שכתוב אצל לא תחנם אי בשאר אומות איירי הכתיב (מלכים א ה) גבי שלמה וחירם מלך צור ויכרתו ברית שניהם ועוד דמשמע כל שאר אומות לא הוזהרו על כריתת ברית דהא בגבעונים כתיב (יהושע ט) בקרבי אתה יושב ואיך אכרות לך ברית משמע הא בשאר אומות מותר וי״ל דלא תכרות ברית נמי לא קאי אלא בשבע אומות וטעמא רבה איכא ועניינא דקרא נמי מוכח דכתיב ונשל גוים רבים[ט] ועצומים ממך מפניך החרם תחרימם לא תכרות להם ברית ואיכא למימר דכיון דבשעת כיבוש קיימי בלא תחיה שלא בשעת כיבוש קיימי באיסור כריתות ברית אי נמי משום דלדוקי בעבודת כוכבים טפי אבל שאר אומות לא[י]:

אחד גר ואחד עובד כוכבים בין במכירה בין בנתינה. הכא משמע דלכ״ע איכא למדרש תתננה ומכור אדלעיל מיניה ולדבתריה ואפילו רבי יהודה לא פליג אלא משום או וה״נ דרשינן פרק איזהו נשך (ב״מ דף סא.) את כספך לא תתן לו בנשך ובמרבית לא תתן אכלך דשדינן בנשך ובמרבית אכסף דלקמיה ואאכלך דלבתריה וקשה מ״ש מהא דפרק קמא דקדושין (דף לג:) גבי מפני שיבה תקום והדרת פני זקן דלא שדינן תקום והדרת אשיבה ואזקן ויש לומר דהתם לא שייך והדרת גבי מפני ולא שייך נמי תקום גבי פני וקל להבין ואין להקשות מאותן מקראות שאין להם הכרע (יומא דף נב:) והסימן מהם (ב) מ״ס שו״א פירוש מחר משוקדים שאת ארור וקם ואמאי לא אמרינן דקיימי אתרוייהו דהתם לא שייך פירושו בזה כמו בזה שאם עונה שאת[ט] אחם תיטיב יהיה שאת לשון נשיאות עון[י] ואם עונה אחם לא תיטיב יהיה שאת לשון פורענות כמו נשא אשא להם[יא] וכן ארור אם כי עז[יב] אם אפם מוסב לארור אינו מקלל אלא אפם ואם אפם מוסב על כי עז נמצא מקלל וכן וקם[יג] אי קאי אהעם נראה שיזנו אחרי אלהי נכר ואי קאי אהנך שכב וגו׳ רמז לתחיית המתים[יד] ול״ע ממשוקדים[טו] וממחר[טז] ואין לשם שום חלוק משמעות[יז] ובירושלמי[יח] מוסיף פסוק ששי שאין לו הכרע בני יעקב באו מן השדה כשמעם[יט] או כשמעם ויתעצבו ולשם יש חילוק משמעות דאי כשמעם קאי אבאו משמע שבאו בלא עת ואי כשמעם קאי אויתעצבו א״כ באו בעתם ולאחר שבאו כשמעם אז ויתעצבו: **רבי** יהודה אומר דברים ככתבן. תימה לר׳ יהודה למה לי לא תחנם לאסור מתנת חנם ותיפוק לי׳ מהכא וי״ל דלא תחנם אצטריך ליתן בו לאו והאי דהכא נמי אצטריך לעשה אי נמי איכא למימר דהאי דהכא אצטריך לגלות על נתינה דגר שהיא מתנה ממש ולא נתינה בדמים והקשה ריב״ם דהכא אסר מתנת חנם לעובד כוכבים לר׳ יהודה ובפרק כל שעה (פסחים דף כב. ושם ד״ה ור׳) מוקמינן ההיא דשולח אדם ירך לעובד כוכבים כר׳ יהודה ותירץ רבי דבתוספתא[כ] תניא גבי מילתיה דר׳ יהודה דהכא בעובד כוכבים המכירו מותר מפני שהוא כמוכרו לו והא דאמרי׳ בפרק הדר (עירובין דף סד:) דא״ל[כ] לההוא עובד כוכבים טול גלוסקין מאילעא ואע״פ שלא היה מכירו כדמשמע התם שאמר התם שהיה מתלוה עמו בדרך וא״ת למאן דאסר וכי לית ליה ההיא דמפרנסין עניי עובדי כוכבים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום[כא] וי״ל דדרכי שלום אין זו מתנת חנם וא״ת ולמאן דשרי וכי לית ליה ההיא דהעובדי כוכבים ורועי בהמה דקה לא מעלין ולא מורידין[כב] וי״ל דקרא מיירי שאינו מחיה באותה מתנה כי אף אם לא יתן לו כלום לא ימות[כג]: **ורבי** מאיר ההוא איצטריך דלקדום נתינה דגר למכירה דעובד כוכבים. וא״ת וכי אם יש לו לאדם חפץ למכור יתננו לגר קודם שימכרנו לעובד כוכבים והלא אפי׳ לישראל אינו מצוה על כך וי״ל דדוקא נבילה שאינו שוה אלא דבר מועט לישראל שלא היו עובדי כוכבים מצויים ביניהם ולגר היא שוה הרבה כשאר בשר: **להקדים** לא צריך קרא. וא״ת כיון דמסברא יש לנו להקדים נתינה דגר למכירה דעובד כוכבים למה נכתבה נתינה דגר כלל מכ״ש ממכירה דעובד כוכבים ידעינן ליה וי״ל דאי לא כתיב נתינה דגר הוה אמינא דאסור ליתן לו נבילות כדי שיתן לב להתגייר לגמרי: **הרואה** בריות טובות אומר כו׳. בירושלמי[כג] אומר אפי׳ גמל נאה סוס נאה חמור נאה אומר ברוך שככה לו בעולמו:

שלא

מסורת הש״ס
עם הוספות

א) [לקמן דף סד.], ב) פסחים כא: ב״ק מא. חולין קיד:, ג) [פסחים שם כג: נזכר לקמן סד.], ד) [ערכין יד. ע״ש], ה) ברכות נח:, ו) לקמן סד:, ז) תו״כ שם פרשה ה ה״א, ח) [וע״ע תוס׳ יבמות כג. ד״ה ההוא בשבעה ותוס׳ מגילה דף יד: ד״ה דאגיירה ותוס׳ סוטה לה: ד״ה לרבות], ט) בראשית ד ז, י) תרגום שם, יא) הושע א ו, ועי״ש ברש״י, יב) בראשית מט ז, יג) דברים לא טז, יד) סנהדרין דף צ:, טו) שמות כה לד, טז) שמות טז ט, יז) [וע״ע בתוס׳ יומא נא: ד״ה ופסט ודף נב: ד״ה שאת ובחולין קיד: ד״ה או וב״מ סא. ד״ה קרי ובפסחים כא: ד״ה לכתוב], יח) לקמן פ״ב סה״ז, יט) בראשית לד ז, כ) [פרק ג], כא) [גיטין סא.], כב) [לקמן כו.], כג) ה״ט.

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה דאמר וכו׳ בז׳ אומות דלא תחיה[ל]: (ב) שם ד״ה אחד וכו׳ והסימן מהם מ״מ שא״ו פירוש:

גליון הש״ס

תוס׳ ד״ה דאמר וכו׳ שהרי כל שאר האומות מותרים. ע׳ טורי אבן מגילה דף יד: ד״ה דאגיירה:

תורה אור השלם

א) וּנְתָנָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהִכִּיתָם הַחֲרֵם תַּחֲרִים אֹתָם לֹא תִכְרֹת לָהֶם בְּרִית וְלֹא תְחָנֵּם: [דברים ז, ב]

ב) לֹא תֹאכְלוּ כָל נְבֵלָה לַגֵּר אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וַאֲכָלָהּ אוֹ מָכֹר לְנָכְרִי כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַייָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ: [דברים יד, כא]

ג) מָה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ יְיָ כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ מָלְאָה הָאָרֶץ קִנְיָנֶךָ: [תהלים קד, כד]

ד) כִּי תֵצֵא מַחֲנֶה עַל אֹיְבֶיךָ וְנִשְׁמַרְתָּ מִכֹּל דָּבָר רָע: [דברים כג, י]

ליקוטי רש״י
[נדפס בסוף המסכת]

הגהות וציונים

א] "של" ליתא בראשונים ובכת״י: ב] צ״ל להחיותו **ועובד כוכבים** אי (ע״פ דפו״י): ג] יש להוסיף **רב יהודה אמר רב** (נשמט בדפוסים מאוחרים): ד] נראה יותר גירסת הרי״ף והרא״ש **עובד כוכבים זה** (פלפולא חריפתא), וכ״ה לפנינו בערכין: ה] ראשונים וכת״י **מודו,** עי׳ רש״ש: ו] בראשונים ובכת״י נוסף **ואילנות טובות,** וכמו בברכות: ז] [בברכות איתא ברוך שככה לו בעולמו וכ״א בטור שו״ע או״ח סי׳ רכ״ה ובירושלמי שהביאו תוס׳ דהכא ד״ה הרואה] (גליון). וכ״ה כאן בראשונים ובכת״י, ובדפו״י "שככה ברא לו בעולמו", ובדפו״ח מחקו "לו", והיה צריך למחוק "ברא": ח] צ״ל **אית** (דפוס פיזרו): ט] צ״ל "ונשל גוים רבים **מפניך וגו׳** ועצומים ממך וגו׳ החרם **תחרים אותם** לא תכרות" כו׳ (רש״ש): י] דא״ל ר״ג לההוא (בארות המים): כ] יש להוסיף **ולא דמי להעלאה מן הבור שהוא קרוב למיתה ואם מעלהו נמצא מגדל בן לע״ז** (הושמט בש״ס וילנא): ל] וכן הגיה מהר״ם:

הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
תלמוד בבלי <עוז והדר> - כח עבודה זרה תלמוד בבלי עמוד מס: 50 הודפס ע״י אוצר החכמה

שלא יהרהר אדם ביום. הכי קאמר דכתיב גמורה היא ולא תמצאנה כדמוכח פרק נערה שנתפתתה (כתובות דף מו.) והכתיב ס"ר תלתן ז"ל מגי' רבותיה דיחזקאל למרינהו פרק שני דחולין (דף נ:) ונפקא לן מטומאה שלא הרהרתי ביום ונפתי לילי טומאה בלילה ומו"ש דמכל מקום רבותא היא ממה שהיה מגיל עצמו מהרהור מה שאין כן בשאר מצות שאין לילה יוצא מהם כגון סוכה ולולב (דף קמד:) שלא הצריכם שאין אדם יוצא בהם כגון יום וקף תצא הרהור:

עוה מביאה לידי יראת חטא. מיהו אמי דמקלים גריס לישנא אחרינא יראת חטא מביאה לידי עוה ועוה מביאה לידי יראת חטא כך גרסינן בפרק ג' דיומא (דף כב.) ומפרש התם דיראת חטא מביאה לידי פרישות מאיסורים ופרישות מביאה לידי חסידות וחסידות מביאה לידי רוח הקודש ורוח הקודש מביאה לידי תחיית המתים ותחיית המתים לאליהו ז"ל ומיהו לא גרסינן הכי אלא כגירסת הספרים:

חסידים לא נאמר אלא עניים. ומ"ש דכתיב כמיב לעניך וי"ל התם חסידים כתיב וכ"ש עניים אבל לענין גמורת הגמולה פסיקתא תולה לותם מחסידי וגדולים יותר: **ואי** אשמעינן הני תרתי דלא ידיע שבחייהו. והקשה הר"ר מלתן לישמעינן שתא דידיע שנאמר ונקמה דפסחא וכ"ש מילי דלעיל מלא נפיק דוקא ניתא וי"ל לפ"ה דהכא מיירי בעניים שאסור לעגלים וסיימים שאסור למכור למס:

בהמה ע"מ לשחוט מהו. תימה מאי נעי ומאי פליגי ר"מ ורבי יהודה בשמעון לעיל כתיב אפי' בשמ אמרינן לעיל כתיב לשחיטה זבוח ואפי' רשב"ם ללא מיירי לעיל אלא בפרה דוקא ניתא וי"ל לפ"ה דהכא מיירי בעגלים וסיימים שאסור למכור למס:

שלא יהרהר אדם ביום. הכי קאמר דכתיב גמורה היא ולא תמצאנה כדמוכח פרק נערה שנתפתתה (כתובות דף מו.) והכתיב ס"ר תלתן ז"ל מגי' רבותיה דיחזקאל למרינהו פרק שני דחולין (דף נ:) ונפקא לן מטומאה שלא הרהרתי ביום ונפתי לילי טומאה בלילה ומו"ש דמכל מקום רבותא היא ממה שהיה מגיל עצמו מהרהור מה שאין כן בשאר מצות שאין לילה יוצא מהם כגון סוכה ולולב (דף קמד:) שלא הצריכם שאין אדם יוצא בהם כגון יום וקף תצא הרהור:

עוה מביאה לידי יראת חטא. מיהו אמי דמקלים גריס לישנא אחרינא יראת חטא מביאה לידי עוה ועוה מביאה לידי יראת חטא כך גרסינן בפרק ג' דיומא (דף כב.) ומפרש התם דיראת חטא מביאה לידי פרישות מאיסורים ופרישות מביאה לידי חסידות וחסידות מביאה לידי רוח הקודש ורוח הקודש מביאה לידי תחיית המתים ותחיית המתים לאליהו ז"ל ומיהו לא גרסינן הכי אלא כגירסת הספרים:

חסידים לא נאמר אלא עניים. ומ"ש דכתיב כמיב לעניך וי"ל התם חסידים כתיב וכ"ש עניים אבל לענין גמורת הגמולה פסיקתא תולה לותם מחסידי וגדולים יותר: **ואי** אשמעינן הני תרתי דלא ידיע שבחייהו. והקשה הר"ר מלתן לישמעינן שתא דידיע שנאמר ונקמה דפסחא וכ"ש מילי דלעיל מלא נפיק דוקא ניתא וי"ל לפ"ה דהכא מיירי בעגלים וסיימים שאסור למכור למס:

בהמה ע"מ לשחוט מהו. תימה מאי נעי ומאי פליגי ר"מ ורבי יהודה בשמעון לעיל כתיב אפי' בשמ אמרינן לעיל כתיב לשחיטה זבוח ואפי' רשב"ם ללא מיירי לעיל אלא בפרה דוקא ניתא וי"ל לפ"ה דהכא מיירי בעגלים וסיימים שאסור למכור למס:

ולא בבגדי צבע [של] אשה. שזוכר את המשה כמו שהיא מלובשת ולא בבגדי צבע [של] אשה. שזוכר את המשה כמו שהיא מלובשת בהן שמייפין לותה ומהרהר אחריה. כתפוח קרון זוית הוא: קרן זוית של לימין או לשמאל ליכנס ממנו[ד] למנוי ופוגעין זה את זה בקרן זוית ולימין רואה לותה לותה מרחוק ואת המשה הרגילה ללובשן: **צבע אשה**. ממש שמכירה: **בגדי צבעונין**. (ה) לימין של נשים ומדקתני בגדי צבע אשה ממש שמכירה: **בעתיקו**. שלבסוף וכבר רואה לותה לותה מלובשת בהן וכשמוזר ורואה לותן מזכר ביפיה ודוקא בגדי צבעונין לפי שהמשה נאה בהן ולא שכיחי אצל אשה בגדים לשכיחי ולימין לגוי לא מסיק אדעתיה להרהר: **בחדתי**. שלא לבסוף מעולם: **לאשפורי**. כופס הממקן בגדים מלבשים: **מין במינו**. בהרבעת בהמה: **מותר**. לאדם להכניס בידים אצל הזכר: **בשפופרת**. מכאן הוא קיסם שמכניסין בשפופרת קנה שהממחול[ו] בתוכה והקיסם קרוי מכאן על שם שמוחלין בו: **הא קא משתכח**. ותניא לעיל לא בשמור ולא בחמור: **בעבידתיה טריד**. לבו על מלאכתו ושוכח להרהר: הוה **פרענא בית שחיטה**. לרחות מבאון כבהמה אלמא מחמת ממש הוא: **ונשמרת מכל דבר רע**. ומסיק ליה כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה וקף מזכר ליה להשמר שלא יבא לידי כך: תורה. על ידי שעוסק בה ועוד שרוחה ומבין מחזרות שבה ונשמר: **זריזות**. [זכין] ונשמר קודם לכן שלא תבא עבירה לידו כי הכא לותו מהרהר לבא לידי טומאה: **זהירות**. כשהעבירה בא לידו זכיר להשמר שלא יבא והכי ממיקין בכל הבאר בשחיטת חולין (חולין דף קז:) ממי לאו דזכיר ולא נגע לא לזכין קדיש ומבי ידיה מעיקרא: **נקיות**. נקי בתין חטאת: **פרישות**. לף מדבר המותר פורש להשמיר על עצמו: **טהור**. לא ומלוכן ועדיף מנקי: **לידי רוח הקודש**. להשרות עליו שכינה: **אז דברת בחזון לחסידיך**. ולא נאמר לירמיה ולעניך: **שחת**. תשוחת מיטין ושעורין קודם שתמלא[ז] בזיין [ח] ונלע"ן פיליע"ש: **משחי יה**. עוסד כוכבים בממוכר וממלא שנתן לו יזוב ומניח בקרקע: **לא ידיע שבחייהו**. לא מיינכר לו שהוא עכו"ם: **אבל בהמה**. מכי אתיוהן מכתן ולילך דקמה פסקא ולילן נהי נמי דלא פסיד מיהו לא מיינכר[ט] ללכתם: **אבל שחת**. דנראה לעיניה דכמה ממכהי ליה מכתם: **בהא קאמר ר"מ**. בשתת משום דידיע שבחייהו: **דלאו ברשותיה קיימי**. שתת ולילן וקמה בקרקע ישראל ניינהו ולא מצי למטויינהו דישראל מעכב עליה: **אבל בהמה**. מכי זן לה עוסד כוכבים ברשותיה קיימא: **על מנת לשחוט**. מתנה עמו בפירוש: **מתני' אין משכירין בתים**. לעוסד כוכבים בא"י גזירה משום מכירה לליסור לשהייה היא שותן להם בתים בארץ ישראל ואין צריך לומר שדות ובסוריא ולמורייה היא שותן להם תניה בקרקע: **ואין צריך לומר שדות**. לליכא תרתי לליסורא כדמפרש בגמרא: **סוריא**. לרס שהיה וסמוכה לארץ ישראל וכיבדה דוד ומיבדה לקדושת ארץ ישראל ולא על פי הדבור ובא שהיה ריבוי ומקרי ליה ביבוי יחיד[י]:

מסכירין

עין משפט נר מצוה

קא א מי' פכ"ג מהל' איסורי ביאה הל"ב כה סמג לאוין קכו טור שו"ע אה"ע סימן כג סעיף ג: קב ב ג מי' שם הלכה כה סמגקטו טור שו"ע אה"ע סימן כה סעיף ג: קג ד ה מי' שם הלכה כ סמג קכו טור שו"ע אה"ע סי' כג סעיף ג: קד ו מי' פרק נו מהל' טומאת אוכלין הל"ג: קה ז מי' פ"ב מהלכות שבת הלכה ד:

רבינו חננאל

איש ואפילו מכוערת ולא בבגדי אשה צבועים ולא בחיה ובבהמה ובעוף ולא בחדרים ולא בחמורין בשעה שנזקקין זה לזה ואפי' מלא עינים כמלאך המות שמלאך המות מלא עינים הוא ובשעה פטירת האדם עומד מעל מראשותיו וחרבו שלופה בידו וטיפה של מרה תלויה בו וכיון שרואה החולה מזדעזע ופותח פיו הזורקה לתוך פיו ממנה מת ממנה מסריח ממנה פניו מורדקות: **בגדי אשה צבעונין**. אפילו שטוחין על מנחין על הכותל והוא שמכיר האשה והני מילי בישנים אבל בחדשים לא ובחדשים מיהא יהבינן להו לאומנים דאמרי טריד בעבידתיה וכדרב יהודה דאמר מין במינו לא בשפופרת. **החיה טיפה דזריק לה מלאך המות** בפי החולה מחתכה להו לסימנין וממנה מסריח והרוצה שלא להסריח מתו יהפכנו על פניו: **ת"ר ונשמרת מכל דבר רע** שלא יהרהר אדם ביום ויבא לידי טומאה בלילה מיכן א"ר פנחס בן יאיר זהירות מביאה לידי זריזות זריזות לידי נקיות ונקיות לידי פרישות כו': **ענוה גדולה מכולם** שנ' יען משח ה' אותי לבשר ענוים וגו' לבשר חסידים לא נאמר אלא ענוים הא למדת שענוה גדולה מכולם: **פיס' ר' יהודה אומר מוכר על מנת** לקרע וקורצץ וכן קמה על מנת לקצור וקוצר. ושחטה על מנת לגזוז וגוזז ר"מ אומר אינו מוכר לו אלא אילן קצוץ וקמה קצורה ושחט גזוזה וצריכא כו' וכן בהמה על מנת לשחוט ושחט דברי ר' יהודה ר' מאיר אומר אינו מוכר לו אלא שחוטה: **מתני' אין משכירין להם בתים בארץ ישראל ואין** צריך

הגהות וציונים

ב] ראשונים וכת"י "ולא בשוף ו"א בשופפת בשעה שנזקקין זה לזה" (וכצ"ל בר"ף): ג] [צ"ל של אשה] (גליון): ג] [צ"ל קדושה קדושה] (גליון): ד] [צ"ל חסידות חסידות כך היא הנוסחא אמתית במשנה דבסוף סוטה שבמשניות וכן גרס רב אלפס דהכא וע"ש וכן הגי' בע"י ע"ש והשתא אתי שפיר דסיים וחסידות גדולה מכולן וכו'. ועי' ירושלמי שקלים פרק ג דף ו. דמפרש לכל הנהו מקרא וע"ע ילקוט ישעיה סימן א רמז שסג (גליון): ה] ברי"ף קמה קדום לשחת וכ"מ מהצריכותא (רש"ש): ו] ר"י אלמנדרי וכת"י "אבל קמה דאי משהה לה פסדא": ז] "ממבוי" ליתא בכת"י: ח] צ"ל שהכחו" (רש"ש, וכ"ה בכת"י): ט] באה (אלמנדרי, נמוקי יוסף): י] צ"ל שתעלה (דפו"י): כ] בכת"י נוסף וקנה: ל] בכת"י נוסף שבחה: מ] כיבוש יחיד כיבוש כצ"ל [ל"ס] (גליון). הלחם סתרים אינו מגיה אלא מביא שכן מצא בנסחת איטליא (הכוונה לדפוס פיזרו), וע"ש שרן בשתי הנוסחאות. בראשונים המעתיקים את רש"י ובכת"י ליתא "כיבוש" בתרא: ס] מגיה דפו"י הגורסים "אינן של":

מסורת הש"ס עם הוספות

ג) [ב"מ דף נא.], כתובות מו., ג) [לקמן דף ו. ע"ש במשנה שבמשניות סוף סוטה מיתא בנוסחא אחרת ע"ש פתי"ט], ד) [ערכין נו:], ה) [תוספתא פ"ג ה"ב], ו) לפנינו בספ"ג איתא כמו כאן, ז) [מס' דרך ארץ רבה פ"ז], ח) [וע"ע תוס' יבמות קו: ד"ה המפוליים], ט) [דף טו.].

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה בגדי צבעונין לימין אלא של[ו]:

הגהות הגר"א

[א] גמ' טהרה מביאה לידי חסידות. נ"ב ע"ש וע"ע במלופי גרסאות (ומכ"מ כרש"ל):

תורה אור השלם

א) כִּי תֵצֵא מַחֲנֶה עַל אֹיְבֶיךָ וְנִשְׁמַרְתָּ מִכֹּל דָּבָר רָע: [דברים כג, י]

ב) אָז הִבַּרְתָּ בְחָזוֹן לַחֲסִידֶיךָ וַתֹּאמֶר שִׁוִּיתִי עֵזֶר עַל גִּבּוֹר הֲרִימוֹתִי בָחוּר מֵעָם: [תהלים פט, כ]

ג) רוּחַ אֲדֹנָי אֱלֹהִים עָלָי יַעַן כָּשַׁח יְיָ אֹתִי לְבַשֵּׂר עֲנָוִים שְׁלָחָנִי לַחֲבֹשׁ לְנִשְׁבְּרֵי לֵב לִקְרֹא לִשְׁבוּיִם דְּרוֹר וְלַאֲסוּרִים פְּקַח קוֹחַ: [ישעיה סא, א]

ליקוטי רש"י

החכנים בשפופרת. נידו אבר הזכר בנקבה כמכחול בשפופרת כלרך בני אדם לכניסים מין במינו. ממחל. קיסם או כלי שמכניסין בשפופרת מלולה שהכחול לתוכה ומולילין מן הכחול במכחול ומעבירו על העין [ב"מ צא.]. שפופרת. קנה מלול שנותנין בו כחול לכחול עיניס, ממחל, הוא קיסם לך שבו טוללין [מכות ג.]. **ונשמרת מכל דבר** רע. ולא מקום שנאמר בשמר בן ולא מינו אלא לא מעשה [כתובות מו.]. **החסידיך**. נתן הטעם וגד הסוזה [תהלים פט, כ]. ישן משוח. מין משיחה זו אלא ג' שרלה וגדולה [ישעיה סא, א].

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רכה סעיף י

(לב) {ה} הרואה אילנות טובות ובריות נאות, * כ אפילו (לג) עכו"ם או בהמה, אומר: בא"י אמ"ה שככה לו בעולמו;

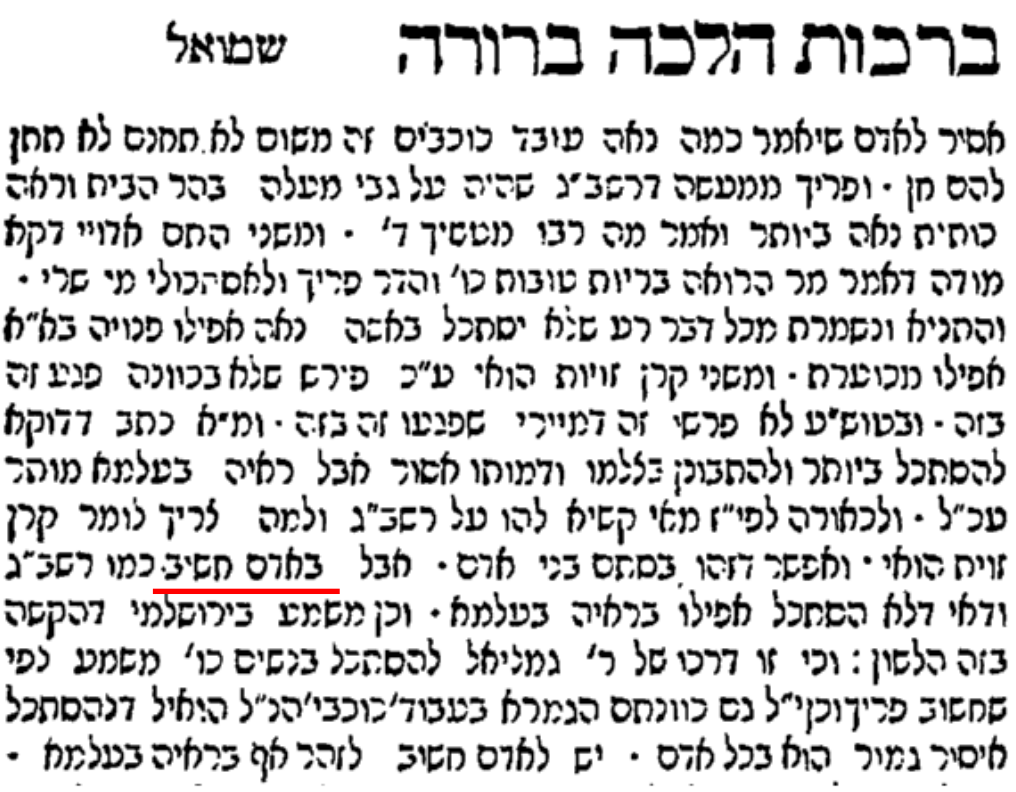
משנה ברורה סימן רכה

(לג) עו"ג - היינו ראיה בעלמא דמותר אבל להסתכל בו ביותר ולהתבונן בדמותו אסור [מ"א]

ביאור הלכה סימן רכה

אפילו עו"ג - עיין מ"ב בשם מ"א וקצת ראיה לדבר מע"ז דף כ' דקמקשה מיתיבי וכו' שלא יסתכל אדם באשה נאה וכו' תיפוק ליה דאפילו היה זכר היה אסור להסתכל בו מצד דאסור להסתכל בדמות וכו' א"ו דהסתכלות בעלמא שרי דדוקא להסתכל בו ביותר ולהתבונן בדמותו והתם לענין אשה אפילו סתם הסתכלות אסור:

מנחת שמואל

הועתק על ידי אוצר החכמה

משנה ברורה סימן עה

(ז) המסתכל באשה אפילו באצבע קטנה כיון שמסתכל בה להנות עובר בלאו דלא תתורו אחרי עיניכם ואמרו שאפילו יש בידו תורה ומע"ט לא ינקה מדינה של גיהנם [יא] וראיה בעלמא לפי תומו בלא נהנה שרי אם לא מצד המוסר ובספר מנחת שמואל הוכיח דאדם חשוב יש לו ליזהר בכל גווני. וכתב הפמ"ג דבמקומות שדרך להיות מכוסה [כגון זרועותיה וכה"ג שאר מקומות הגוף] אף ראיה בעלמא אסור וכתבו הפוסקים דבתולות דידן בכלל נידות הם משיגיעו לזמן ווסת ובכלל עריות הם:

יז. **וְיִזָּהֵר** אָדָם שֶׁלֹּא יַזְכִּיר אֶת הַשֵּׁם לְבַטָּלָה, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים י כ׳): ״אֶת ד׳ אֱלֹקֶיךָ תִּירָא״, וּפֵירְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בְּסֵדֶר קְדָשִׁים (תמורה ג:): כִּי בָּא הַכָּתוּב הַזֶּה לְהַזְהִיר שֶׁלֹּא יַזְכִּיר אָדָם שֵׁם שָׁמַיִם לְבַטָּלָה. וְהַמַּזְכִּיר אֶת הַשֵּׁם אוֹ אֶת הַכִּנּוּי צָרִיךְ לְהַזְכִּירוֹ בְּאֵימָה וּבְיִרְאָה, וְאִם אֵינוֹ מַזְכִּירוֹ בְּאֵימָה וּבְיִרְאָה (אֵינָם יוֹדְעִים) [אֵינוֹ יוֹדֵעַ] אֶת הַשֵּׁם, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה א, ג): ״יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַע עַמִּי לֹא הִתְבּוֹנָן״, וְכֵן פֵּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בְּוַיִּקְרָא רַבָּה. וְיִזָּהֵר אָדָם שֶׁלֹּא לְהַזְכִּיר אֶת הַשֵּׁם אוֹ אֶת הַכִּנּוּי אֶלָּא בְּיָדַיִם נְקִיּוֹת וּבְמָקוֹם נָקִי, וְאִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם הַמָּקוֹם נָקִי אוֹ לָאו, אַל יַזְכִּיר אֶת הַשֵּׁם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (ברכות כה.), וְעוֹד אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (ברכות כד:): ״כִּי דְבַר ה׳ בָּזָה זֶה הַמַּזְכִּיר דִּבְרֵי תוֹרָה בַּמְּבוֹאוֹת הַמְטֻנָּפוֹת״.

אוצר החכמה

אה״ח 1234567

יח. **וְאָסוּר** לָאָדָם לְהִסְתַּכֵּל בְּאֵשֶׁת אִישׁ מִן הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר טו, לט): ״וְלֹא תָתֻרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם״. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (במדבר רבה פ״י): ״לְבָא וְעֵינָא תְּרֵי סַרְסוּרֵי לְחַטָּאת״. וְאָסוּר לְהִסְתַּכֵּל אֲפִילוּ בִּפְנֵי אִשָּׁה פְּנוּיָה מִדִּבְרֵי קַבָּלָה שֶׁנֶּאֱמַר: ״בְּרִית כָּרַתִּי לְעֵינָי וּמַה אֶתְבּוֹנֵן עַל בְּתוּלָה״ (איוב לא, א). כָּל הַמִּסְתַּכֵּל בְּאֵשֶׁת אִישׁ מַכְשִׁיל כֹּחַ יְצִרוֹ הַטּוֹב, וְהוֹדוֹ נֶהְפָּךְ לְמַשְׁחִית, שֶׁכָּךְ אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סנהדרין צב.): ״הַמִּסְתַּכֵּל בַּעֲרָיוֹת קָשְׁתּוֹ נִנְעֶרֶת״. וַאֲשֶׁר לֹא יִשָּׂא עֵינָיו אֶל אֵשֶׁת אִישׁ זוֹכֶה, וְתֶחֱזֶינָה עֵינָיו בְּנוֹעַם ה׳, מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה חֵלֶף עֲבוֹדָתוֹ אֲשֶׁר לֹא זָן עֵינָיו מִמַּרְאֵה הָאָסוּר. שֶׁכָּךְ אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (ילקוט ישעיה תלט): כָּל הַכּוֹבֵשׁ עֵינָיו מִן הָעֲרָיוֹת זוֹכֶה וּמְקַבֵּל פְּנֵי הַשְּׁכִינָה, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה לג, טו): ״וְעֹצֵם עֵינָיו מֵרְאוֹת בְּרָע״, וְנֶאֱמַר אַחֲרָיו: ״מֶלֶךְ בְּיָפְיוֹ תֶּחֱזֶינָה עֵינֶיךָ״.

יט. **וְאָסוּר** לִיגַּע בְּאֵשֶׁת אִישׁ בְּיָדֶיהָ וּפָנֶיהָ אוֹ בְּכָל אֵבֶר מֵאֵבָרֶיהָ מִן הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יח, ו): "אִישׁ אִישׁ אֶל כָּל שְׁאֵר בְּשָׂרוֹ לֹא תִקְרְבוּ". וְכֵן הִיא הֲלָכָה בְּרוּרָה שֶׁהַקְּרִיבָה הַזֹּאת הִיא הַנִּגִּיעָה בְּיָדֶיהָ אוֹ בְּפָנֶיהָ אוֹ בְּכָל אֵבֶר מֵאֵבָרֶיהָ, כְּדֵי לֵיהָנוֹת מִן הַמַּגָּע. וְזֹאת מִן הָעֲבֵירוֹת הַחֲמוּרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, וּמִתְבָּאֵר בְּמַסֶּכֶת סַנְהֶדְרִין (עה.) כִּי רָאוּי לָאָדָם שֶׁיֵּהָרֵג וְאַל יַעֲבוֹר עַל זֶה. וְעַל זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם בְּחָכְמָתוֹ (קהלת ז, כו): "וּמוֹצֵא אֲנִי מַר מִמָּוֶת אֶת הָאִשָּׁה, אֲשֶׁר הִיא מְצוֹדִים וַחֲרָמִים לִבָּהּ אֲסוּרִים יָדֶיהָ טוֹב לִפְנֵי הָאֱלֹקִים יִמָּלֵט מִמֶּנָּה וְחוֹטֵא יִלָּכֵד בָּהּ".

כ. **וְאָסוּר** לְהַרְהֵר בְּאִשָּׁה מִן הַתּוֹרָה וַאֲפִילוּ הִיא פְּנוּיָה, וְחָמוּר בִּפְנוּיָה הַהֶרְהוּר מִמַּגָּע, שֶׁעַל הַהֶרְהוּר עוֹבֵר בִּלְאוֹ מִן הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כג, י): "וְנִשְׁמַרְתָּ מִכֹּל דָּבָר רָע" וּפֵרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (ע"ז כ:): שֶׁלֹּא יְהַרְהֵר אָדָם בַּיּוֹם וְיָבֹא לִידֵי קֶרִי בַּלַּיְלָה.

כא. **וְיִזָּהֵר** אָדָם שֶׁלֹּא יְדַבֵּר לָשׁוֹן הָרַע, שֶׁכָּךְ אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (ערכין טו:): "כָּל הַמְסַפֵּר לָשׁוֹן הָרַע כְּאִילּוּ כּוֹפֵר בָּעִיקָּר", שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים יב, ה): "אֲשֶׁר אָמְרוּ לִלְשֹׁנֵנוּ נַגְבִּיר שְׂפָתֵינוּ אִתָּנוּ מִי אָדוֹן לָנוּ". וְכֵן אָסוּר לוֹ לָאָדָם לְקַבֵּל לָשׁוֹן הָרַע, שֶׁנֶּאֱמַר "לֹא תִשָּׂא שֵׁמַע שָׁוְא", וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סוטה מב.): "אַרְבַּע כִּתּוֹת אֵין מְקַבְּלוֹת פְּנֵי הַשְּׁכִינָה, וְאֵלּוּ הֵן: כַּת לֵצִים, כַּת חֲנֵפִים, כַּת שַׁקָּרִים, כַּת מְסַפְּרֵי לָשׁוֹן הָרַע". וְיִזָּהֵר אָדָם שֶׁלֹּא יְדַבֵּר אֶחָד בַּפֶּה וְאֶחָד בַּלֵּב שֶׁנֶּאֱמַר "נִצֹּר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע וּשְׂפָתֶיךָ מִדַּבֵּר מִרְמָה". וְיִזָּהֵר אָדָם מִן הָרְכִילוּת שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יט, טז): "לֹא תֵלֵךְ רָכִיל בְּעַמֶּיךָ".

כב. **וְחַיָּב** אָדָם שֶׁיְּהֵא רַחֲמָנִי, וְלֹא יְהֵא צַר עַיִן, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים טו, ז): "לֹא תְאַמֵּץ אֶת לְבָבְךָ וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת יָדְךָ מֵאָחִיךָ הָאֶבְיוֹן".

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
שערי תשובה גירונדי, יונה בן אברהם עמוד מס : 203 הודפס ע"י אוצר החכמה

מעיד לו שאני יודע שאביו של זה כהן אין מעלין אותו לכהונה בעדות זה שמא חלל הוא. עד שיעיד שזה כהן הוא. אבל אם הוחזק אביו כהן. או שבאו שנים והעידו שאביו של זה כהן הרי הוא בחזקת אביו: **טז** מי [א]שהוחזק אביו כהן ויצא עליו קול שהוא בן גרושה או חלוצה חוששין לו ומורידין אותו. בא עד אחד אחר כך והעיד שהוא כשר מעלין אותו לכהונה על פיו. באו שנים עדים אחר כך והעידו שהוא חלל מורידין אותו מן הכהונה. בא עד אחד והעיד שהוא כשר מעלין אותו לכהונה שזה האחרון מצטרף לעד ראשון והרי שנים מעידין שהוא כשר ושנים מעידים שהוא פסול ידחו אלו ואלו וידחה הקול שהשנים כמאה וישאר כהן בחזקת אביו: **יז** אשה שלא שהתה שלשה חדשים [ב]אחר בעלה וילדה. ואין ידוע אם בן תשעה לראשון או בן שבעה לאחרון והיה אחד מהן כהן והשני ישראל הרי זה ספק כהן. וכך אם נתערב ולד כהן בולד ישראל והגדילו התערובות כל אחד מהן ספק כהן. [ג]ונותנין עליהן חומרי ישראל וחומרי כהנים. נושאין נשים הראויות לכהונה ואין מטמאים למתים ולא אוכלין בתרומה ואם נשאו גרושה מוציאין ואינן לוקין: **יח** שני כהנים שנתערבו ולדותיהם. או אשת כהן שלא שהתה אחר בעלה שלשה חדשים ונשאת לכהן אחר ואין ידוע אם בן תשעה לראשון או בן שבעה לאחרון נותנין לו על הולד חומרי שניהם הוא אונן עליהם והן אוננין עליו. הוא אין מטמא להם והם אינן מטמאין לו. ועולה במשמרו של זה ושל זה. ואין חולק. ואם היו שניהם במשמר אחד ובית אב אחד נוטל חלק אחד: **יט** בד"א בזמן שהן באין מכח נישואין. [ד]אבל בזנות גזרו חכמים שמשתקין אותו מדין כהונה כלל הואיל ואינו יודע אביו הודאי שנאמר והיתה לו ולזרעו אחריו עד שיהיה זרעו מיוחס אחריו: **כ** כיצד עשרה כהנים שפירש אחד מהם ובעל שהרי הולד כהן ודאי ואע"פ כן הואיל ואינו יודע אביו שיתייחס לו משתקין אותו מדין כהונה. ואינו עובד ולא אוכל ולא חולק ואם נטמא למתים או נשא גרושה לוקה שאין כאן ספק היתר:

פרק אחד ועשרים

א כל [ה]הבא על ערוה מן העריות דרך איברים או שחבק ונשק דרך תאוה ונהנה בקרוב בשר הרי זה לוקה מן התורה. שנאמר לבלתי עשות מחקות התועבות וגו' ונאמר לא תקרבו לגלות ערוה. כלומר לא תקרבו לדברים המביאין לידי גילוי ערוה: **ב** העושה דבר מחוקות אלו הרי הוא חשוד על העריות. [ו]ואסור לאדם לקרוץ בידיו וברגליו או לרמוז בעיניו לאחת מן העריות או לשחוק עמה או להקל ראש ואפילו להריח בשמים שעליה או להביט ביפיה אסור. ומכין למתכוין לדבר

א טור אה"ע סי' ג': ב שם: ג טור שם סמ"ג שם: ד פ"ק דכתובות דף י"ג: ה טור אה"ע סי' כ' סמ"ג לאוין קכ"ו: ו טור שם סי' כ"א:

מגיד משנה

הוי אביו אלא ע"פ עד אחד וזהו מ"ש שם החולק תרומה בנכסי אביו עם אחיו [הכהנים] בב"ד אינה חזקה ולא אמרו בדנפק עליה קלא דבן גרושה ובן חלוצה אלא סתם וזהו בשאין כאן אלא עד אחד שמעיד על בן זה שבן כהן הוא ומש"ה חיישינן ליה אפילו בלא קול אבל אם היו שנים מעידין על חלוקת התרומה בדין ירושה עם אחיו הכהנים כל שלא יצא עליו קול פסול היינו מעמידין אותו בחזקת אביו וז"ש רבינו דין זה למעלה בעד אחד וזהו שלא אמרו בשום מקום שיהיה מוחזק ע"פ עד אחד שיאמר בן כהן הוא אלא כשאומר כהן הוא ואין לנו להקל בעדות עד אחד יותר ממה שאמרו חכמים וזהו דעת רבינו ועיקר:

טז מי שהוחזק אביו כהן וכו'. שם בגמרא גבי פלוגתא דמתניתין הב"ע למוחזק לן באבוה דהאי דכהן הוא ונפק עליה קלא דבן גרושה או בן חלוצה הוא ואחתיני' ואתא עד אחד ואמר ידענא ביה דכהן הוא ואסקיני' ואתו בי תרי ואמרי דבן גרושה ובן חלוצה הוא ואחתיניה ואתא עד אחד ואמר ידענא ביה דכהן הוא וכו' מ"ס מצטרפין לעדות אע"פ שלא העידו כאחת ומ"ס אין מצטרפין וקי"ל כמ"ד בעלמא שומעים דבריו של זה היום ולכשיבא חבירו למחר שומעין דבריו וכיון שכן הכא אוקי תרי לגבהדי תרי ואוקי גברא בחזקת אבהתיה וכמ"ש רבינו ויש מן המפרשים שכתבו דדוקא לתרומה דרבנן מעלין אבל לתרומה דאורייתא כיון דתרי ותרי ניהו לא אמרינן אוקי מלתא אחזקה בכל מידי דאיסורא ופלוגתא היא בגמרא ביבמות בפרק ד' אחין (דף ל"א.) אי תרי ותרי ספיקא דאורייתא ניהו אי ספיקא דרבנן ומדאורייתא אוקי מילתא אחזקתה ומשמע התם דמסקנא דספיקא דרבנן היא ומכל מקום כיון דספיקא דרבנן היא ודאי מחמירין בתרומה דאורייתא אבל בתרומה דרבנן אמרי' אוקי מילתא אחזק' וזה דעת הרשב"א ז"ל:

יז אשה שלא שהתה ג' חדשים וכו'. משנה ביבמות בפרק נושאין על האנוסה (דף ק'.) ומ"ש וכן אם נתערב וכו' פשוט הוא ומתבאר בכיוצא בזה בגמרא שם:

יח שני כהנים וכו'. במשנה שם הוא אונן עליהם והן אוננין עליו הוא אינו מטמא להם והם אינם מטמאין לו וכו' ועולה במשמרו של זה ושל זה ואינו חולק אם היו שניהם משמר אחד ובית אב אחד נוטל חלק א' ובגמרא אמר שמואל עשרה כהנים עומדין ופירש אחד מהן ובעל הולד שתוקי וכו' שמשתקין אותו מדין כהונה מ"ט אמר קרא והיתה לו ולזרעו אחריו בעינן זרעו מיוחס אחריו וליכא והקשו שם עליו ותירצו דזרעו מיוחס אחריו דרבנן [הוא] וקרא אסמכתא בעלמא וכי גזור רבנן בזנות בנישואין לא גזור רבנן והקשו ובזנות מי גזור רבנן והתנן מי שלא שהתה אחר בעלה ג' חדשים [ונשאת וילדה] מאי אחר בעלה אילימא אחר מיתת בעלה אימא סיפא והוא אונן עליהם והם אוננין עליו בשלמא הוא אונן עליהם משכחת לה בנישואין דשני ולקוט עצמות דקמא ופירש"י משכחת לה אפילו בנישואין ואע"ג דקמא הא מית ליה כגון שלקטו עצמותיו לסוף שנים מרובות אונן זה עליהם מספק ואסור בקדשים דתנן בפסחים השומע על מתו המלקט לו עצמות טובל ואוכל בקדשים [לערב] עכ"ל אלא הם אוננין עליו היכי משכחת לה הא מית ליה ואלא בגרושה ומאי אחר בעלה אחר גט בעלה אימא סיפא הוא אין מטמא להן והן אין מטמאין לו בשלמא הן אין מטמאין לו לחומרא דכל חד וחד דילמא לאו בריה הוא אלא הוא אין מטמא להן אמאי בשלמא לשני לא ליטמי ליה אלא לראשון ליטמי ליה ממ"נ אי בריה הוא שפיר קא מיטמא ליה ואי בר בתרא הוא שפיר קא מיטמא ליה דחלל הוא אלא לאו בזנות ומאי אחר בעלה אחר בועלה וקתני סיפא עולה במשמרו של זה ותיובתא דשמואל ופירש"י אלא לאו בזנות שכניסה באו עליה בזנות הילכך אין מטמא להן דבין כך ובין כך כהן כשר הוא ומשכחת לה הוא אונן עליהן והן עליו דהא תרווייהו [קא] חזו ליה ותירץ אליבא דשמואל משכחת לה בממאנת פירוש לעולם בזנות לא מיתוקמא דהא פסול לעבודה ולא מצי למיתני עולה במשמרו של זה ושל זה אלא היכי משכחת לה דרואה מיתת שניהם ואין מיטמא להן בכהן כשר הוא בממאנת יתומה שמיאנה בבעלה ולא שהתה ג' חדשים ונשאת והקשו וממאנת מי קא ילדה והעמידוה בקידושי טעות ואיתרצא הא דשמואל. וכבר נתבארו בדברי רבינו בי"ט מהלכות איסות שהוא סובר שאיפשר לבת שתתעבר ותמאן וסוגיין דהכא לפי דעתו ז"ל הוא לרווחא דמילתא וכההוא לישנא דאמרינן בפ"ק שאם תתעבר הקטנה תמות אבל אנן ס"ל כלישנא דאמר שמא תמות ואפשר ג"כ שלא תמות. וכתבתי כל הסוגיא הזאת לפי שהיא צריכה לבאר דברי רבינו ולבאר המשנה ויש בקצת ספרי רבינו שבוש שכתוב בהן והן אין אוננין עליו וט"ס הוא באותן ספרים:

פכ"א א כל הבא על ערוה וכו'. כבר כתב רבינו בספר המצות מצוה *שנמנענו מלהתעדן באחת מכל העריות ואפילו בלא ביאה כגון חבוק ונשוק והדומה להם מפעולות המעמיקים בזימה והוא אמרו ית' אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה ולשון ספרא נאמר ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה אין לי אלא שלא יגלה מנין שלא יקרב ת"ל לא תקרב אין לי אלא נדה שהיא בבל תקרב ובל תגלה מנין לכל עריות שהן בבל תקרבו ובל תגלו ת"ל לא תקרבו לגלות עכ"ל. ומפני זה כתב כאן שאם חבק או נשק ה"ז לוקה ואין דעת רבינו שילקה בקריבה אלא בחייבי כריתות או בחייבי מיתות ב"ד הכתובים בפרשה והם הנקראים עריות אבל בחייבי לאוין יש בהן בדברים אלו איסור אבל לא מלקות וזה מתבאר במ"ש כאן ולפי דעתו ז"ל ומה שאמרו ביבמות (דף נ"ה:) הערארה זו הכנסת עטרה וכו' מכאן ואילך אינו אלא נשיקה ופטור עליה והוא המימרא שכתבתי פרק ראשון י"ל דפטור משום ביאה קאמר אבל מחמת קריבה שאפילו המחבק לוקה לא הוצרכו לומר שם שהמנשק באבר באותו מקום שהוא לוקה ונ"מ לחייבי לאוין שהוא פטור לגמרי בנשיקה זו והיא דר' פדת דאמר בפ"ק דשבת (דף י"ג.) לא אסרה תורה אלא קריבה של גילוי עריות בלבד אין הלכה כמותו אלא כמאן דפליג עליה כמו שאמרו שם באותו תלמיד שמת ונענש מפני שהיה ישן עם אשתו בימי ליבונה בקירוב בשר ולא עלה על דעתו לתשמיש ואעפ"כ נענש למיתה ואמרו שם ברוך המקום שהרגו שלא נשא פנים לתורה שהרי אמרה תורה ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב וכבר אמרו ביואה ורואה פרוע שהוא אסור מן התורה זה דעת רבינו אבל הרמב"ן נחלק עליו בהשגות שחבר על ספר המצות ואמר שהדרשא הזאת שבספרא אינה אלא אסמכתא ואין בכאן מלקות מן התורה אלא בביאה גמורה או בהערארה והאריך בזה להוכיח דעתו ז"ל:

ב העושה דבר מחוקות אלו וכו'. רבינו סובר שמ"ש בסנהדרין גבי חשוד על העריות ארבעין בכתפיה שהוא המחבק והמנשק ולכן אמרו החשוד ואמרו שלוקה ארבעי' וכו' ויש בו פי' אחר: **ואסור** לאדם לקרוץ וכו'. מבואר בברייתא באבות דר' נתן ואמרו באבות שחוק וקלות ראש מרגילין לערוה ואמרו אל תרבה שיחה עם האשה וכמה דברים כיוצא באלו ובפרק במה אשה (דף ס"ב:) וברגליהן תעכסנה שהיו מטילות מור ואפרסמון במנעליהן ואפילו בבגדי צבע שלה אסור להסתכל כמו שיתבאר ויש בדברים אלו מכת מרדות כידוע בכל איסור שהוא מדבריהם:

והמסתכל

*[כן הביא הרמב"ן לשון רבינו בהשגותיו על ס' המצות אבל יש איזה שינוי בין לשון ללשון]:

מגדל עוז

פכ"א א ב כל הבא על הערוה וכו' עד מכת מרדות. בת"כ עיקרו ומפוזר מקצתו בתלמוד:

והמסתכל

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
משנה תורה <מהדורה חדשה> - ה (קדושה) משה בן מימון (רמב"ם) עמוד מס : 80 הודפס ע"י אוצר החכמה

PDFsam_merge

והמסתכל וכו'. אם נסתכל בפרק כמה פעמים (לקמן ס"ד:): **ואפילו** לשמוע וכו'. בברכות פרק מי שמתו (לקמן כ"ד):

ג ומותר להסתכל וכו'. פרק האיש מקדש (לקמן מ"ו.) אמר רב יהודה אמר רב אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיתלה בה דבר מגונה ומתגנה עליו וזה מבואר. והסכמת ג"פ מכאיש אחד שמו כאלו הוא מפי כל הגדולים שבדורנו הרב מרגנן וכו'. ומין זו הסגה לפי שנורגש מרגנן אפילו נסתכל בה ובדקה בפעם אחת לא יכירה אם יתליפוה לפי שאינו רגיל להסתכל בנורה הנשים אבל עם האדון יכירה בפעם אחת ואילו היה אסור בהסתכלות כדי לבדקה לא היו אומרים לעם הארץ עמוד ומנוע בשביל שיבא תכיר והמיומרת דרך לאמר אסור לבדוק אשה עד שיראוה תוכים:

ד ומותר לאדם להביט וכו'. זה מתגלה פרק ואלו מותרין (נדרים דף כ'.)

שמעון בן לקיש עקבה דקתני במקום הטנופת אבל לא במקום שאינו מהוגגין אמר רב יוסף ובשמעתא דלה ס"ל שמעון בן לקיש עקבה דקתני במקום הטנופת שהוא מכוון כנגד הערב משמע הא בשאר מקומות מותר וכן אמרו שמותר לאשה להסתכל בעקבו של בעלה כמו שכתב פרק י"ש נדרים שלא מתגנה על בעלה כשכתב פרק י"ש אלמנה שמותר להסתכל בה. והסכמת ג"פ אבל לא במקום הסתר שלה וכיו שיש נגדיים ע"כ. ונגדיים לא הזכירו אלא במקום הטנופת אבל לא הולרך כיון לאשר אפילו שכבר כתב ולא ישמוק יקל עמה וכ"ש בהסתכלות בשאר מקום: אבל לא ישחוק וכו'. בריש נתנו דברי נתן:

ה אסור להשתמש וכו'. בקידושין פ' י' יוחסין (לקמן ע'.): **באי** זה שימוש וכו'. זה יש לרבינו ממה שאמר בירושלמי בכתובות רב הונא אמר אפילו הכניסה לו מאה שפחות כופה לעשות לו בדברים של ייחוד פרט לו את גופו ומרחצת לו את רגליו ומוזגת לו את הכוס ושלוה למה מפני שהיא מייצת לו או משום שאינו לאחת מהן כגון אחותו הגדולה ואחות אמו וכיוצא בהן אע"פ שאין שם תאוה ולא הנאה כלל הרי זה מגונה ביותר ודבר אסור הוא ומעשה טפשים הוא. שאין קריבין לערוה כלל בין גדולה בין קטנה חוץ מהאם לבנה והאב לבתו:

ז כיצד מותר האב לחבק בתו ולנשקה ותישן עמו בקרוב בשר. וכן האם עם בנה כל זמן שהם קטנים. הגדילו ונעשה הבן גדול והבת גדולה עד שיהיו שדים נכונו ושערך צמח זה ישן בכסותו והיא ישנה בכסותה. ואם היתה הבת בושה לעמוד לפני אביה ערומה או שנישאת. וכן אם האם בושה לעמוד בפני בנה ערומה ואע"פ שהן קטנים משהגיעו להכלם מהן אין ישנים עמהם אלא בכסותן: **ח נשים** המסוללות וכו'. נת"כ כמעשה מרץ מצריים ומה היו עושין עושין השים לפיס והפשה לפשה ומנוחר בפרק הערל שאין הלכה כרבי יוחנן שאמר המסוללות זו זנו פסולה לכהונה ופי' ביב"ן ורש"י ז"ל מסוללות שדיין שכבת זרע להדדי ודין המכת מרדות שכתב רבינו פשוט הוא:

ט אשתו של אדם מותרת היא לו וכו'. נדרים פרק ואלו מותרין (לקמן כ.)

*[הקושיא והתירוץ הניחו המוספות בקידושין ובמלחמת ה' פ"ו]:

*אתבונן על בתולה. כתב הרמב"ם ז"ל מכמיס שמרו אבי נורבא מרבנן למחול לקדושי מיתתם מהלפף ניה מיניה פלמא מן דרך מ"ם נכך עכ"ל:

*לדבר מבשול וכו'. כתב הרמב"ם ז"ל אבל לא במקום הסתר שלה והכי מיתת בנדרים עכ"ל:

השגת הראב"ד

לדבר זה מכת מרדות. א**והמסתכל אפילו באצבע קטנה של אשה ונתכוון להנות כמי שנסתכל במקום התורף ואפילו לשמוע קול הערוה או לראות שערה אסור: ג והדברים האלו אסורין בחיבי לאוין. ב**ומותר להסתכל בבני הפנויה ולבדקה בין בתולה בין בעולה. כדי שיראה אם היא נאה בעיניו ישאנה ואין בזה צד איסור ולא עוד אלא שראוי לעשות כן. אבל לא יסתכל דרך זנות הרי הוא אומר ברית כרתי לעיני ומה *אתבונן על בתולה: **ד** ומותר ג**לאדם להביט באשתו כשהיא נדה ואע"פ שהיא ערוה. ואע"פ שיש לו הנאת לב ממנה בראייה הואיל והיא מותרת לו לאחר זמן אינו בא בזה *לדבר מכשול. אבל [ד]לא ישחוק ולא יקל ראש עמה שמא ירגיל לעבירה: **ה** אסור ד**להשתמש באשה בכלל בין גדולה בין קטנה בין שפחה בין משוחררת שמא יבוא לידי הרהור. באי זה שמוש אמרו רחיצת פניו ידיו ורגליו והצעת מטה לפניו ומזיגת הכוס שאין עושה לאיש דברים אלו אלא אשתו בלבד. ואין שואלין בשלום אשה כלל ואפילו על ידי שליח: **ו** המחבק ה**אחת מן הערויות שאין לבו של אדם נוקפו עליהן או שנשק לאחת מהן כגון אחותו הגדולה ואחות אמו וכיוצא בהן אע"פ שאין שם תאוה ולא הנאה כלל הרי זה מגונה ביותר ודבר אסור הוא ומעשה טפשים הוא. שאין קריבין לערוה כלל בין גדולה בין קטנה חוץ מהאם לבנה והאב לבתו: **ז** כיצד ו**מותר האב לחבק בתו ולנשקה ותישן עמו בקרוב בשר. וכן האם עם בנה כל זמן שהם קטנים. הגדילו ונעשה הבן גדול והבת גדולה עד שיהיו שדים נכונו ושערך צמח זה ישן בכסותו והיא ישנה בכסותה. ואם היתה הבת בושה לעמוד לפני אביה ערומה או שנישאת. וכן אם האם בושה לעמוד בפני בנה ערומה ואע"פ שהן קטנים משהגיעו להכלם מהן אין ישנים עמהם אלא בכסותן: **ח נשים** ז**המסוללות זו בזו אסור וממעשה מצרים הוא שהוזהרנו עליו שנאמר כמעשה ארץ מצרים לא תעשו. אמרו חכמים מה היו עושים איש ואשה נושא אשה. ואשה נשאת לשני אנשים. אע"פ שמעשה זה אסור אין מלקין עליו. שאין לו לאו מיוחד והרי אין שם ביאה כלל. לפיכך [ג]אין נאסרות לכהונה משום זנות ולא תיאסר אשה על בעלה בזה שאין כאן זנות. וראוי להכותן מכת מרדות הואיל ועשו איסור. ויש לאיש להקפיד על אשתו מדבר זה ומונע הנשים הידועות בכך מלהכנס לה ומלצאת היא אליהן: **ט** אשתו ה**של אדם מותרת היא לו. לפיכך כל מה שאדם רוצה לעשות באשתו [ג]עושה. בועל בכל עת שירצה ומנשק בכל אבר ואבר שירצה. *[וכא עליה כדרכה**

ואין שואלין בשלום אשה כלל וכו'. בעמרה יוסף מימרא כלשונה ועוד אמרו שם דאפילו על ידי בעלה והקשו *המפרשים ממ"ש בפרק השוכר את הפועלים שואלין לאיש בשלום אשתו ומילתו לדרוש שלומה ושמחול עניה מומר לומר לבעלה אבל לשלום לה שלום ולומר פלוני קורא לך שלום אפילו ע"י בעלה אסור:

ו המחבק אחת מן הערויות וכו'. בפ"ק דשבת (דף י"ג.) עולא כי הוה אתי מבי רב הוה מנשק לבו לתמוותיה אבי מזייהו ואמ"ל אבי דייתיבו ופליגא דידיה אדידיה דאמר עולא [אפילו שוא קורבא אסור משום לך לך] אמרי' מיהת שוא אסור לכרמא לך מקרב:

ז כיצד מותר האב וכו'. בפ' י' יוחסין (לקמן מ"ו.) ומ"ש רבינו וגומרא שם (דף פ'.). ומ"ש נראה לי שנשמט לו דוקא שאפילו מקדשה בלבד אסור כמזכר בגמרא שם אבל מלאתי בהלכות נוסחא אחרת כזה:

ח נשים המסוללות וכו'. נת"כ כמעשה מרץ מצריים ומה היו עושין עושין השים לפיס והפשה לפשה ומנוחר בפרק הערל שאין הלכה כרבי יוחנן שאמר המסוללות זו זנו פסולה לכהונה ופי' ביב"ן ורש"י ז"ל מסוללות שדיין שכבת זרע להדדי ודין המכת מרדות שכתב רבינו פשוט הוא:

ט אשתו של אדם מותרת היא לו וכו'. נדרים פרק ואלו מותרין (לקמן כ.)

ספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה מז

והמצוה המ"ז היא שהזהירנו שלא לתור אחרי לבבנו עד שנאמין דעות שהם הפך הדעות שחייבתנו התורה אבל נקצר מחשבתנו ונשים לה גבול תעמוד אצלו והוא מצות התורה ואזהרותיה. והוא אמרו יתעלה (פ' ציצית) ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם.

ולשון ספרי ולא תתורו אחרי לבבכם זו מינות כענין שנאמר [קהלת ז] ומוצא אני מר ממות את האשה אשר היא מצודים וחרמים לבה ואחרי עיניכם זו זנות כענין שנאמר [שופטים יד] ויאמר שמשון לאביו אותה קח לי כי היא ישרה בעיני. רוצה באמרו זו זנות המשך אחר ההנאות והתאוות הגשמיות והתעסק המחשבה בהן תמיד:

רמב"ם הלכות תשובה פרק ד

חמשה דברים העושה אותן אין חזקתו לשוב מהן, לפי שהם דברים קלים בעיני רוב האדם ונמצא חוטא והוא ידמה שאין זה חטא, ואלו הן: (א) האוכל מסעודה שאינה מספקת לבעליה שזה אבק גזל הוא, והוא מדמה שלא חטא ויאמר כלום אכלתי אלא ברשותו, (ב) המשתמש בעבוטו של עני שהעבוט של עני אינו אלא כגון קורדום ומחרישה ויאמר בלבו אינן חסרים והרי לא גזלתי אותו, (ג) המסתכל בעריות מעלה על דעתו שאין בכך כלום שהוא אומר וכי בעלתי או קרבתי אצלה, והוא אינו יודע שראיית העינים עון גדול שהיא גורמת לגופן של עריות שנאמר ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם,

ספר החינוך פרשת שלח מצוה שפז

(א) שלא נתור אחר מחשבת הלב וראית העינים, שנאמר [במדבר ט"ו, ל"ט], ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם.

ענין לאו זה שנמנענו שלא ניחד מחשבותינו לחשוב בדעות שהם היפך הדעת שהתורה בנויה עליו לפי שאפשר לבוא מתוך כך למינות, אלא אם יעלה על לבו רוח לחשוב באותן דעות הרעים יקצר מחשבתו בהם וישנה לחשוב בדרכי התורה האמתיים והטובים. וכמו כן שלא ירדוף האדם אחר מראה עיניו. ובכלל זה שלא לרדוף אחר תאוות העולם הזה כי אחריתם רעה וכדי בזיון וקצף, וזה שאמרו זכרונם לברכה [ספרי כאן], ולא תתורו אחרי לבבכם, זו מינות, ואחרי עיניכם, זו זנות, שנאמר [שופטים י"ד, ג'], ויאמר שמשון אל אביו אותה קח לי כי היא ישרה בעיני.

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת סנהדרין פרק ז

והבא על ערוה מן העריות דרך איברין או שנשק אחת העריות או שחבק או שנגע באבר מאבריה כדי ליהנות, באיזה אבר שיגע מאברי גופה כגון אותם המתחככים ביד וברגל, וצורה זו מן התיעוב קוראים אותו חכמים עליהם השלום מנאפין ביד וברגל. וכן המצחק עם אחת העריות, והשחוק עמה והקריצה בעין לשם תענוג כל זה אסור והעושה אותם חייב עליהם מלקות, והם כולם כלולים בתוך שני לאוין האמורים בתורה האחד הוא אמרו יתעלה לא תקרבו לגלות ערוה, כאלו אמר התרחקו מדברים המקרבים והמרגילים לגלוי ערוה וכך פירשוהו עליהם השלום לא תקרבו ולא לגלות ערוה. והשני אמרו לבלתי עשות מחקות התועבות, ואלו שאמרנו ודומיהן נקראין חקות התועבות. אבל לא יתחייב כרת אלא על ביאה כמבואר לעיל, כמו שאמרו על עצמן של תועבות כרת. ואסור להריח בשמים שעל הערוה **ולהשביע את העין מצורתה לשם הנאה אלא שאין חייבין על כך מלקות**, ואף על פי שאמרו לא תנאף לא תהנה לאף אלא שאין לוקין מדרשא. ומותר לראות את הכלה בשעת הברכה ואף על פי שהיא אשת איש והיא ערוה, ואסור לראותה אחר כך אלא אם כן לא נתכוון להכיר צורתה. ואשה שאינה נשואה מותר למי שאינה ערוה עליו ליהנות בהסתכלות בצורתה, **ואין איסור בכך** אלא בדרך הצניעות והפרישות מן המותר כדי שלא יכשל באסור, לפי שהחסידים מתעבים את זה ואף על פי שהוא מותר, מחשש שמא תהיה אותה האשה אשת איש ויתמיד כפי שהורגל מקודם, וכך ביארו בפירוש דברי איוב ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה, אבל אינו אסור. אבל אם נסתכל בה לידע אם היא יפת מראה כדי שישא אתה, או מכוערת בצורתה ולא ישאנה הרי זה חובה **והתורה זירזה על כך**, ואנשי הצניעות מן התורניים עושים כן.

מנין המצוות לרמב"ם

שנג שלא לקרב לעריות בדברים המביאים לידי גילוי ערוה כגון חיבוק ונישוק **ורמיזה וקפיצה** שנ' אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה, מפי השמועה למדו שזו אזהרה לקריבה המביאה לידי גילוי ערוה.

איסור הרהור דאוריתא או אסמכתא

ספר שערי תשובה לרבינו יונה שער ג

מ ונשמרת מכל דבר רע (דברים כג, י). פרשו זכרונם לברכה (כתובות מו א) שלא יהרהר אדם ביום ויבוא לידי טומאה בלילה, ואף על פי שאינו מהרהר כדי לעשות. ודבר הלמד מענינו, שכתוב אחריו (פסוק יא): כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה.

תלמוד בבלי מסכת חולין דף לז עמוד ב

ואומר אהה ה׳ אלהים הנה נפשי לא מטומאה ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי ועד עתה ולא בא בפי בשר פגול, הנה נפשי לא מטומאה - שלא הרהרתי ביום לבא לידי טומאה בלילה, ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי - שלא אכלתי בשר כוס כוס מעולם, ולא בא בפי בשר פגול - שלא אכלתי מבהמה שהורה בה חכם, משום רבי נתן אמרו: שלא אכלתי מבהמה שלא הורמו מתנותיה

חידושי הר"ן מסכת חולין דף לז עמוד ב

שלא הרהרתי ביום ובאתי לידי טומאה בלילה. ואף על גב דמדאורייתא הוא וכדתניא ונשמרת מכל דבר רע שלא יהרהר אדם ביום ויבוא לידי טומאה בלילה כיון שהיא עבירה שאין אדם נצול ממנה בכל יום כדאמרינן בפ' גט פשוט היינו רבותיה דיחזקאל

חידושי הרמב"ן מסכת חולין דף לז עמוד ב

שלא הרהרתי ביום ובאתי לידי טומאה בלילה. ואף על גב דהא מדאוריתא היא דכתיב ונשמרת מכל דבר רע שלא יהרהר אדם ביום ויבא לידי טומאה בלילה, רבותיה דיחזקאל משום שהיא עבירה שאין אדם ניצל ממנה בכל יום כדאמרינן בבבא בתרא (קס"ד ב') והוא היה ניצל.

ספר יראים סימן מה [דפוס ישן - ריא]

ועוד הזהירונו רבותינו [ע"ז כ' א'] שלא להסתכל בעריות **ואסמכוה אקרא** דונשמרת מכל דבר רע שלא יהרהר אדם ביום ויבא לידי טומאה בלילה ומצינו שצריך הכתוב כפרה על הרהור עריות במלחמת מדין דכתיב [במדבר ל"א נ'] ונקרב את קרבן ה' וגו' לכפר על נפשותיכם לפני ה' [שבת ס"ד א'] אמר להם משה חזרתם לקלקולכם הראשון אמרו לו לא נפקד ממנו איש לעבירה א"כ כפרה זו למה א"ל אם מידי ע"ז יצאנו מידי הרהור לא יצאנו. וכל השומר עצמו מן העריות וכופה יצרו וזובחו הב"ה מנחילו אוצרו הטוב שכן מצינו ביוסף הצדיק שזבח יצרו על אשת פוטיפרע ומבית אסורים יצא. ומספר עריות קלות וחמורות מ"ה וכל העובר עליה מרבה להביא חרון אף בעולם וסימן וזכר לדבר [דברים כ"ט כ"ג] ומ"ה חרי האף הגדול הזה, מה בגימטריא הכי הוי:

השגות הרמב"ן לספר המצוות לרמב"ם שכחת הלאוין

המצוה האחת עשרה שנמנענו בצאתנו מחנה על האויבים מכל דבר רע כגון שפיכות דמים וזולתו מן העבירות הגורמות סילוק השכינה מן המחנה והוא אמרו יתעלה (תצא כג) כי תצא מחנה על אויביך ונשמרת מכל דבר רע ודרשו בספרי שומע אני בטומאות ובטהרות ובמעשרות הכתוב מדבר ת"ל ערוה אין לי אלא ערוה מנין לע"ז ושפיכות דמים תלמוד לומר ונשמרת מכל דבר רע אי ונשמרת יכול בטומאות וטהרות תלמוד לומר ערוה מה ערוה מיוחדת מעשה שגלו עליו כנענים ומסלק את השכינה אף כל מעשה שגלו עליו כנענים ומסלק את השכינה כשהוא אומר דבר אף על לשון הרע. וענין המצוה הזאת שנמנענו במחנה מן העבירות האלה הגורמות סילוק השכינה והזהירנו ית' בלאו הזה שלא יגרום סילוק שכינתו מעלינו במחנה שיהיה העובר בהן מפיל ישראל בחרב ומחלל את השם ומייקר עבודה זרה שלהם בעיני האויבים. והוא אמרו ית' (שם) כי י"י אלהיך מתהלך בקרב מחניך להצילך ולתת אויביך בידיך והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר. אזהרה שנשתמר שלא יראה בנו ערות דבר. הנה בכאן שני לאוין בעניין אחד לחזוק. ואם הוא טעם לומר ונשמרת מכל דבר רע לאו מונע אותנו מאלו העבירות במחנה. ואל תשתבש ותאמר כי מאחר שאין הלאו הזה מונע אותנו רק מעבירות מנועות אינו בא במנין. שזה אינו לאו שיכפל בכל מקום לחזוק בלבד אבל נתייחד לו מקום לעבור עליו בשני לאוין במקום ההוא. וזה כגון הלאו הנאמר במסיג גבול שהוא מונע מפועל אסור שהוא עובר בלא תגזול ונתייחד בגבולים בארץ לאו אחר לעבור בשני לאוין וכולם באים בחשבון המצות (ל"ת רמה - ו). וכן זה שהזהירנו ית' להשתמר במחנה מכל דבר רע הגורם סילוק השכינה מוסף על אזהרתנו בכל מקום באמת ראוי להמנות. **ואיפשר שיכלול בו גם ההרהור שמא יבא לידי קרי ויטמא המחנה ויצטרך לצאת משם כמו שאומרי' בגמרא (כתובו' מו א, ע"ז כ ב) ונשמרת מכל דבר רע שלא יהרהר אדם ביום ויבוא לידי טומאה בלילה.** וברביעי שלכתובות (מו א) כשהם חוקרים אזהרה למוציא שם רע על אשתו מנין אמרו ר' אליעזר אומר מלא תלך רכיל בעמך ר' נתן אומר מונשמרת מכל דבר רע, ור' אליעזר מאי טעמא לא אמר מהאי קרא, ההוא מיבעי ליה שלא יהרהר אדם ביום ויבוא לידי טומאה בלילה. שזה אצלם אזהרה ומניעה. אבל העיקר הוא שהאזהרה הזאת אף על פי שהם מזהירים בה בכל מקום לתוכחת לא נאמרה בתורה אלא במחנה שגם היא גורמת הפסד המחנה. אבל בטומאת שרץ והמת ובמעשרות אמרו שאינן באזהרה הזאת לפי שאינן גורמות סלוק השכינה. ובעל ההלכות נזכר במצוה הזאת ומנה (אות רמו) ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך:

אסור, אלא אם כן מחזיר גופו ופניו לצד אחר, ואז אפילו היא בסמוך לו, מותר, שהרי אינה נראית לו. ובלילה אף על פי שאינה נראית לכל אדם, מכל מקום אם ביום היתה נראית, אסור:

ד אף על גב דלענין דברי תורה לא נקרא ערוה אלא אם כן מגולה טפח, היינו כשאינו מסתכל בה. אבל להסתכל באשה, אפילו באצבע שדרך להיות מגולה, כיון שמסתכל בה ליהנות, עובר בלאו דולא תתורו וגו' ואחרי עיניכם, וגדול עונשו מאוד, עד שאמרו [ברכות סא,א] אפילו יש בידו תורה ומעשים טובים לא ינקה מדינה של גיהנם:

ה שערות בנשים, ערוה, ואסור בדברי תורה[4]. ודוקא מנשואות, שיש בהם איסור תורה לילך בגילוי (מדכתיב [במדבר ה,יח] ופרע ראש האשה מכלל שהיה מכוסה). אבל בתולות שמותרין ודרכן לילך בגילוי ראש, מותר. וצריך עיון מנכריות, כיון שאינן מוזהרות לכסות שערן, אם דומין לבתולות:

ו קול באשה ערוה, דהיינו בשעה שמזמרת. אבל דיבורה, לא מקרי ערוה. ואפילו הכי אוצר החכמה
אסור לכוין ליהנות מדיבורה, שהרי אפילו בבגדיה אסור להסתכל ליהנות. ומכל מקום אם הוא בדרך והוא אנוס, כיון דלא מצינו דמקרי ערוה מדאורייתא, מותר לקרות ולברך, דאם לא כן כיון שאנו שרויין בין הנכרים, נתבטל מתורה ותפלה. ועל זה נאמר [תהילים קיט,קכו], עת לעשות לה' הפרו תורתך[5] (ב"י בשם מרדכי):

ז כל מה שנקרא ערוה, אין חילוק בין נשים אחרות, לאשתו, דאפילו טפח מגולה באשתו, אסור בדברי תורה. ולכן צריך ליזהר בשעה שמינקת ומגלה דדיה, דאסור בדברי תורה וכל שכן מאשה אחרת. ויש אומרים דבשוק אפילו באשתו ובפחות מטפח, אסור לכולי עלמא, דקרוב לערוה יותר משאר איברים:

ח אפילו אשה, אסורה לקרות ולברך נגד ערות אשה אחרת. אבל נגד שאר גוף של אשה, יש אוסרין ויש מתירין[6] (עיין א"ר סימן ע"ה):

ט כיון דערוה בראיה תלי רחמנא, ומצינו לשון ראיה בלב, כדכתיב [קהלת א,טז] ולבי ראה הרבה חכמה, לכן אפילו כשלבש חלוק, כיון שאין הפסק בין לבו לערותו, אסור, עד שיהדק בידיו הכתונת בין לבו לערוה. והעומד במים צלולין והלב הוא חוץ למים, יסתכל בחוץ ומותר לברך ולקרות, כיון שערותו על כל פנים מכוסה במים ולבו ברשות אחר, רק שיכסה ראשו, דאסור לברך בגילוי ראש (ועיין כלל א' סימן ז'). אבל אם

פסקי משנה ברורה

4. וכן לקרות קריאת שמע. ובזה מהני עצימת עינים לכולי עלמא (שם סק"ה). 5. אך יתאמץ לבו לכוין להקדושה שהוא עוסק ולא יתן לבו לקול הזמר (שם ס"ק י"ז). 6. והאחרונים הסכימו עם המתירים (שם סק"ח).

PDFsam_merge
הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
חיי אדם ונשמת אדם המפואר - א: דאנציג, אברהם בן יחיאל מיכל (1)[ט] עמוד מס: 120 הודפס ע"י אוצר ה

לא תאכל. ופליגי זרע מין לה ומצה מל בית מצה[ז] מוחזת ואינה מוחזת למזה ומוק[ב]: לשכניה בן ארח. יסרמל היה: ותו ממאי דהוו להו בני. לטוביה ולבני מנשים הללו מצה שכניה ומצה מצלם: ותו. לפי׳ היו להם ממני דמנכסל עלו חומם נשים ומניהם דילמא מחרן יסרמל ומתו ממי גדליה חומם שכניה ומצלם ומצה נשמו חת מוטיסה ומנו חת מוטיסה (ולא יכלו להגיד בית חמותם וזרעם חס מיסרמל חס היינו שמוקי ומקופי[ח]): למעשה סדום. שהיו מגלי עריות לכתיב (בראשית יג) לעיס ומטמאים לעיס בגופס ומטמיס בממונס ומחרינן בחלק (סנהדרין דף קט:) דמני למתמא למבניה ומפילה ל״ל מהוי נמך עד למעברת סרי ממזרים לגבי יסרמל: חרשה. לשון מחריסה[ט]: בית אבותם. מבני וזרעם. ממו: זה אסופי. דלילו שמוקי מכיר להודיע ממו שהיה מיסרמל ומכח לא ידעו חס מיסרמל הס: אמר אדון. מסרס המקרא ודריס חמון כמו חמר: אדון. הקב״ס: בכורו. קדושים ככורכי הקדס מחיות הקדש דכתיב כיה (יחזקאל י) פני הכרוב: בנמר. כתיב זו שהיה מקפדת בזוג מבירתה: באילו חרשו בו. משום דלא יכלו להגיד יחוסס קרי להו חל מלת. מכאן לשון חורש: בנים זרים. מכאן פסולה לו ולשס ממון נשמה כלמסיים קרא יחלצס חדש חת חלקיהס ממון שנשמה לשמו יחלצס בחדש חמד: ושמא תאמר חלקו. כגון נכסי נמן בגוג: ולא חלקה. כגון נכסי מלוג להיה לאו ליחורש עבדה מחזרה ליגבות למיותם: שאינה הוגנת. פסולה לו: כופתו. לוקה נ״ל כופתין שהי ידיו על העמוד במכת מכות (דף כג:) כופתו קומרו: רוצעו. מלקיהו ברצועה: ועל כלם. כהנים לויס וישרחלים: אליהו כותב. מחי דקחמר ומזיל חוי לו לפוסל זרעו ולפוגם חת מפשחתו כגון שנשח חשה שאינה הוגנת לו: המי מליהו לשון מליהו דכתיב במקרא הוה ל״ל מקמי דהוה ממי מחן כפתיה חלח חס מלחך הוה שהוח קופר למעלה): כל הפוסל. מגדף תמיד חת המשפחות הוה עלמו פסול ומינו מדבר בשמה לעולם חין דרכו של פסול לגבר בשמה הבריות לעולם: עד עד דשקיל שמעיה דבי יהודה. המתן עד שיטול שלומו של רב יהודה שעומד כחן ליטול: בר שויסקל. לשון גנחי גרגרן מוכל שויסקי לני דלחמר בפסחים (דף נ:). בחימולי פשה מלריס מחן ליחם לן דלה שויסקי עבדיהו בשם רביהו הלוי: שמתיה. דלמשכחן דחמרים לכעוד[י] הרב במועד קטן (דף טז:): אמרו ליה. לרב יהודה לגיל הוה גברא דקרי לחיכי עבדי: לקמיה דרב הונא. ליחלך בו חס יש לו לילך לפני רב נחמן: לא מיבעי ליך למיזל. לפני רב נחמן שחתה גדול ממנו ואתה לחם בפומבדיתא ורב נחמן לחם בהרלעה ודיין לרחם גלותא ואתיא דבי נשיאה כלחמרינן בהעור והרוטב (חולין דף קכב.) משום דרב נחמן אתני׳ דבי נשיאה הוא מזלזל בשמעתיה דר׳ יוחנן: יקרא דבי נשיאה. שהוא אתן הנשיא: אסור לעשות מלאכה בפני שלשה. שגנאי הוא ושפלות לגדול שבפופיס לזה אחין לו חי שיעשה מלאכתו: דגודרייתא. היינו מעקה אחר שמואל: מי סני. כלומר[כ] מכוער ואנוס לשון תורה ולשון אחר כני חדם שאחה מדבר בעומקי שפה ואתכוין היה רב יהודה למופסו דדבריו לקנטרו לגדולו שלא היה לו להשגח עליו להזמינו לפניו: אקרפיטא. שפפל: תילתא ברמות רוחא. מתוך שחלים רומו וגבה הוא מצנה בדיבורו: אנבגא. כום שהוא רציעת והיו רגילין לשתות כום אחד ממעקה העשוי לשתותו שתרים וקוריהו לספרגוס במסכת ברכות (דף נג.): אנפק. כום של רציעת[ל] ולשון אנפק היה שגור בפיהם: תיתי דונג. תבא מתי שכך שמה: אין משתמשין באשה. שלא ילמדנה להיות רגילה אין האנשים: קטנה היא. רב נחמן אחמר לה: ליחתא. שם אשתו: קול באשה ערוה. שנאמר בשלומה תשיבני את קולך[ן] ואם אשמעל בשלומה תשיבני: אמר ליה רב נחמן.[ס] לפשר לשלות לה שחילת שלום ע״י שליח אין

ביומצח תחת בעלה יסרמל כלמשמע קרא ומת כהן כי תהיה לאיש זר כו׳ דהא מוקימנא לעיל מן קרא בפרק קלמה (לעיל סח.) בנעלה לפסול לה כגון נתין וממזר ומלל שפסול עולמית וכהנת דמנכסת זר דלא אלכה מוצפה זר בית אביה ילפינן מכלל דמעיקרא לא אלכה ומילתיה דרב חבדא מתחתה ופקיל דל״ב כהלה קרא לנעלה לפסול לה מחת לימנוי שנכסים לא מאכל מאי מתרומה שמע מינה הכי קאמר יש לך מחת שאוכלת בקדשים כגון תרומה ואינה אוכלת במוצפ ואי זו זו מוחזק דשמיך לה ומת כהן כי תהיה לאיש זר מילתא לחת מילתא בפרק קלמה (שם:) [ע״ש שייך לדף סט:]. וכי הנבדל ממואבות גויי הארץ אליהם. הס הגריס שנבדלו מעועדי כוכבים ומזלות ליהפך ביעקב [עזרא ו, כא]. כי רבים ביהודה. שהיו רבים רבים ביהודה חבר היו לו לעוביה (השבר השעובי) בעלי ברית ושבועה. כי חתן הוא. חומו לוביה לשכניה. ויהוחנן בנו. של עוביה. בת משולם. חומו משולם חר וגדול היה [נחמיה ו, יח].

מסורת הש״ס עם הוספות

ז) מס׳ ד״ח פרק ג, ג) נקמות פ״ג, ג) נכרות כל״, 7) ויקרא כב יג, ה) יבמות סח:, ו) ב״ב נח:, ז) שה״ש ב יד; ע״ע ברכות כד ע״א.

הגהות הגר״א

[א] גמ׳ ד׳נושא אשה שאינה הוגנת לו (אליהו כופתו והקב״ה רוצעו). מל״מ וע״ע בע״י ל״ג לה: [ב] שם ואינו מדבר בשבחו של עולם. כל״ל:

תורה אור השלם

א) וַיֹּאכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַשָּׁבִים מֵהַגּוֹלָה וְכֹל הַנִּבְדָּל מִטֻּמְאַת גּוֹיֵי הָאָרֶץ אֲלֵהֶם לִדְרֹשׁ לַיְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: [עזרא ו, כא]

ב) וַיִּשְׁמַע סַנְבַלַּט הַחֹרנִי וְטֹבִיָּה הָעֶבֶד הָעַמּוֹנִי וְגֶשֶׁם הָעַרְבִי וַיַּלְעִגוּ לָנוּ וַיָּבֻזּוּ עָלֵינוּ וַיֹּאמְרוּ מָה הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר אַתֶּם עֹשִׂים הֲעַל הַמֶּלֶךְ אַתֶּם מֹרְדִים: [נחמיה ב, יט]

ג) כִּי רַבִּים בִּיהוּדָה בַּעֲלֵי שְׁבוּעָה לוֹ כִּי חֹתֵן הוּא לְשְׁכַנְיָה בֶּן אָרַח וִיהוֹחָנָן בְּנוֹ לָקַח אֶת בַּת מְשֻׁלָּם בֶּן בֶּרֶכְיָה: [נחמיה ו, יח]

ד) וְאֵלֶּה הָעוֹלִים מִתֵּל מֶלַח תֵּל חַרְשָׁא כְּרוּב אַדּוֹן וְאִמֵּר וְלֹא יָכְלוּ לְהַגִּיד בֵּית אֲבוֹתָם וְזַרְעָם אִם מִיִּשְׂרָאֵל [נחמיה ז, מח]

ה) בְּנֵי בָנָיִךְ כִּי בָנִים זָרִים יָלְדוּ עַתָּה יֹאכְלֵם חֹדֶשׁ אֶת חֶלְקֵיהֶם: [הושע ה, ז]

הגהות ועיונים

ל) [בשאלתות סימן מ״א פ׳ וארא איתא תניא נמי הכי על כולם וכו׳] (גליון): ג) בדפו״ס נוסף ליה: ג] [בע״י הגי׳ איצטבא דאמורי רבנן או ספפל דאמרי אינשי] (גליון): ד] [ע״ל דידק כ״א בשאלתות] (גליון): ה] רש״א מ״ז (גליון): ו] צ״ל מחריש (כאה״מ, וכ״ה בדפו״ס): ז] רש״ל מ״ז [ברש״ל שלפני דפוס קראקא ראיתי דאדרבה שהוא מקיים וכתב דכן צ״ל ברש״י] (גליון): ח] דפו״ס על כבוד: ט] דפו״ס כלום: י] הס״ד (רש״ל) וצריך הפסק נקודה אחר אמר ליה:

עין משפט נר מצוה

ח א מיי׳ פט״ו מהל׳ איסורי ביאה הל״ג טוש״ע אה״ע סי׳ ד סעי׳ ה ופע״ש יט:
ט ב טוש״ע אה״ע סי׳ ג סעי׳ ו סנהג״ס:
י ג ד מיי׳ פי״ט מהל׳ איסורי ביאה הל״י טוש״ע אה״ע סי׳ ג סעיף ג:
יא ה טוש״ע או״ח סי׳ ז סעי׳ ו וסי׳ קכד:
יב ו מיי׳ פכ״ה מהל׳ סנהדרין הל״ד סמג לאוין רח טוש״ע או״ח סי׳ מ סעי׳ ד:
יג ז מיי׳ פכ״ל מהל׳ איסורי ביאה הל״ח סמג לאוין קכו טוש״ע אה״ע סי׳ כא סעי׳ ה:
יד ח מיי׳ שם הל׳ ג טוש״ע או״ח סי׳ עה סעי׳ ג:

תוס׳ ר״י הזקן

רב יהודה. היה ראש בפומבדיתא: נטר. המתין עד שיטול שלומו של רב יהודה: בר שויסקל. דרך גנאי אמר. ור״ש פי׳ גרגרן אוכל צלי ואשכחן בפסחים (דף נ:) ודילמא שויסקל עבדו כלומר צלי:

ליקוטי רש״י

מאי גדולה חזקה. דקאמר כ׳ יוסי למה לנו למוד להסניא מזקסם, כי מה יש למוד להסניא, בתרומה דרבנן. שהרי גנולה היו שפין שם מרומה מן המורה לכל מלוה שהיא מליוה בתרן לינה טוהנת אלא בתרומין בקדושין (דף לו:). השתא נמי בתרומה דרבנן אכול. מרומה פירות מילון ויליך. בהאורייתא. דלן מיכוח ויילכר לא מכול, ומ״ש לא קניא למ״ד מעלין מהמורה ליוהסין מכי מפקינן ליוהסין מהרומה לחוריית כו׳. דאיכא למגזר משום תרומה דאורייתא. שהרי לאכן נמו ומלויה שם תרומה גמורה לחוריית מה שלא היה מלוי לסס נגולה ויש למוד בן יכילוס נה. לא במידי דאקרי קודש. והיינו תרומה. וכל זר לא יאכל קודש. בתרומה משמעי דכתיב בפרשה לעיל מיניה ונפ השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים ומוקמינן בתרומה ביכמות בהעבל (דף עד:). ולא במידי דאקרי קדשים. אפילו מזה ושוק של שלמים הנאכלים לנשי כהנים ולעבדיהם. ואמר מר. ביכמות בפרק יש מוהרות בשם כהן שניסא ליכרל ועשית שלמנה וגרושה וחלה אין לה שחוזק בתרומה אבל ואינה מוזרת לחזה ושוק ויליף לה מהתם קרא כי תהיה לאיש זר מהכא זר היא בתרומה הקדשים לא תאכל עוד [שם כה.]. בסורם מן הקדשים. מזה ושוק מדהוה מלי למיכחב נקדשים וכחב בתרומה למורם הוא דאתא ואפי׳ לא תאכל לעולם הוא ולא תיטמא

עין משפט
נר מצוה

טו א מיי' פכ"א מהל' א"ב הל"ה סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סי' כא סעי' ו:
טז ב מיי' פכ"ה מהל' סנהדרין הל"ו [ופ"ו מהל' ת"ת הל' יד סי' ב טוש"ע חו"מ סי' ח סעי' ה וסי' יא סעי' א וטוש"ע יו"ד סי' שלד סעי' מג:
יז ג ד מיי' פי"ט מהל' איסורי ביאה הלי"ז:
יח ה טוש"ע יו"ד סי' רמב סעי' לו בהג"ה:
יט ו מיי' פי"ג מהל' איסורי ביאה הלי"ח:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה שותא דמר כו' שיחתו. עי' רש"י סוכה נו ע"ב ד"ה שותא דינוקא: ד"ה בי כובי כו' כפר הסמוך. עי' בתשובת נודע ביהודה מהדורא תנינא חלק או"ח סי' כ:

ליקוטי רש"י

דרב מנגיד. מכת מרדות [יבמות נב.]. דמצער שלוחא דרבנן. שמזמינו לדין מפי הדיינין וזה קם עליו ומכהו [לעיל יב:]. כל ת"ח שמורה הלכה ובא. הלכה חדשה שלא שמעוה מאחר. אם קודם מעשה. קודם שבא מעשה ההלכה בידו. שומעין לו. ועושין מעשה. אין שומעין לו. דבשביל המעשה אומרה [בכורות לח:]. שבאת הוראה לידו אמרה ושנאה לתלמידיו בבית המדרש בשם רבו שומעין לו בשעת הוראה ואם לאו אין שומעין לו שמא מחמת מעשה הבאה לידו אמרה [יבמות עז.]. אם קודם שבא מעשה לידו היה רגיל לשנותו לתלמידיו שומעין לו ואם לאו, הואיל ודבר חידוש הוא שמא בשביל מעשה שבא לידו אמרה [שם צח.]. שבטי יה עדות לישראל. אמר הקב"ה אני מעיד עליהם שהם בני אבותיהם [תהלים קכב, ד]. קשים גרים לישראל כספחת. שאוחזין מעשיהם הראשונים ולומדים ישראל מהם או סומכין עליהם באיסור והיתר [יבמות מז:]. שאין בקיאין בדקדוקי מצות ולמדין ישראל ממעשיהן [שם קט:]. שאין בקיאין במצות ומביאין פורענות ועוד שמא למדים ישראל ממעשיהן מפי מורי הזקן ויש אומר שכל ישראל ערבים זה בזה ולאו מילתא היא שלא נתערבו בשביל הגרים דאמרינן במס' סוטה (דף לז:). נמצא לכל אחד מישראל שש מאות אלף ושלשת אלפים ותק"ן בריתות שכולן נתערבו זה בזה אלמא לא נתערבו על הגרים [נדה יג:]. כספחת. לשנא דקרא נקט ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב [יבמות שם].

אין שואלין בשלום אשה כלל. והא דאמר בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף פז.) איה שרה אשתך שואלין בשלום האשה על ידי בעלה היינו דוקא בשאילת שלום אבל לשלוח לה בשלום[י] אפילו ע"י בעלה אסור[ל]: **קשים** גרים. פי' בקונטרס לפי שאינם בקיאים במצות ומביאים פורענות ועוד שמלמדים את ישראל ממעשיהם וכו' וי"מ לפי שכל ישראל ערבין זה בזה[מ] ולאו מילתא היא דהא לא נתערבו בשביל הגרים כשקבלו התורה[נ] כדאמרינן בסוטה (דף לז:) נמצא לכל אחד מישראל שש מאות אלף וג' אלפים [ותק"ן בריתות] שכולן נתערבו זה בזה אלמא לא נתערבו מן הגרים שהרי הרבה ערב רב עלה אתם[ס] ויש מפרשים דקשין גרים לישראל כספחת לפי שהזהיר הקב"ה עליהם בכ"ד[ע] מקומות שלא להונות אותם ואי אפשר שלא יצערום ויש מפרשים לפי שע"י הגרים ישראל בגלות כדאמר (פסחים דף פז:) מפני מה ישראל מפוזרים בכל ארצות יותר

אין שואלין בשלום אשה על ידי בעלה אמר ליה [א] הכי אמר שמואל [א] אין שואלין בשלום אשה כלל שלחה ליה דביתהו שרי ליה תגריה דלא נישוויך כשאר עם הארץ א"ל מאי שיאטיה דמר הכא אמר ליה טסקא דהזמנותא שדר מר אבתראי אמר ליה השתא שותא דמר לא גמירנא טסקא דהזמנותא משדרנא למר אפיק דיסקא דהזמנותא מבי חדיה ואחוי ליה אמר ליה הא גברא והא דסקא אמר ליה הואיל ואתא מר להכא לישתעי מיליה כי היכי דלא לימרו מחנפי רבנן אהדדי אמר ליה מאי טעמא שמתיה מר לההוא גברא [ב] ציער שליחא דרבנן ונגדיה מר [ג] דרב מנגיד על מאן דמצער שלוחא דרבנן [ג] דעדיף מיניה עבדי ליה מאי טעמא אכריז מר עליה דעבדא הוא אמר ליה דרגיל דקרי אינשי עבדי ותני [ג] כל הפוסל פסול ואינו מדבר בשבחא לעולם ואמר שמואל [ד] במומו פוסל אימר דאמר שמואל למיחש ליה לאכרוזי עליה מי אמר אדהכי והכי (אתא ההוא בר דיניה מנהרדעי[ב]) א"ל ההוא בר דיניה לרב יהודה לדידי קרית לי עבדא דאתינא מבית חשמונאי מלכא אמר ליה הכי [ז] אמר שמואל כל דאמר מדבית חשמונאי קאתינא עבדא הוא א"ל לא סבר לה מר להא דא"ר אבא אמר רב הונא אמר רב [ה] כל ת"ח שמורה הלכה ובא אם קודם מעשה אמרה שומעין לו ואם לאו אין שומעין לו אמר ליה הא איכא רב מתנה דקאי כוותי רב מתנה לא חזייה לנהרדעא תליסר שני ההוא יומא אתא אמר ליה דכיר מר מאי אמר שמואל כי קאי חדא כרעא אגודא וחדא כרעא אמברא א"ל הכי [ו] אמר שמואל כל דאמר מדבית חשמונאי מלכא קאתינא עבדא הוא דלא אשתיור מינייהו אלא ההיא רביתא דסלקא לאיגרא ורמיא קלא ואמרה כל דאמר מבית חשמונאי אנא עבדא הוא נפלה מאיגרא ומיתה אכרוז עליה דעבדא הוא ההוא יומא אקרען כמה כתובתא בנהרדעא כי קא נפיק נפקי אבתריה למירגמיה אמר להו אי שתיקו שתיקו ואי לא מגלינא עלייכו הא דאמר שמואל תרתי זרעייתא איכא בנהרדעא חדא מיקריא דבי יונה וחדא מיקריא דבי עורבתי וסימניך [י] טמא טמא טהור טהור שדיוה לההוא ריגמא מידייהו וקם אטמא בנהר מלכא מכריז רב יהודה בפומבדיתא [ג] אדא ויונתן עבדי יהודה בר פפא ממזירא [ד] בטי בר טוביה ברמות רוחא לא שקיל גיטא דחירותא מכריז רבא במחוזא בלאי דנאי טלאי מלאי זגאי כולם לפסול אמר רב יהודה גובאי גבעונאי דורנוניתא דראי נתינאי אמר רב יוסף האי בי כובי דפומבדיתא כולם דעבדי אמר רב יהודה אמר שמואל ארבע מאות עבדים ואמרי לה ארבעת אלפים עבדים היו לו לפשחור בן אימר וכולם נטמעו בכהונה וכל כהן שיש בו עזות פנים אינו אלא מהם אמר אביי כולהו יתבן בשורא דבנהרדעא [ה] ופליגא דרבי אלעזר דאמר ר' אלעזר אם ראית כהן בעזות מצח אל תהרהר אחריו שנא' [א] ועמך כמריבי כהן אמר רבי אבין בר רב אדא אמר רב כל הנושא אשה שאינה הוגנת לו כשהקב"ה משרה שכינתו מעיד על כל השבטים ואין מעיד עליו שנאמר [ב] שבטי יה עדות לישראל אימתי הוי עדות לישראל בזמן שהשבטים שבטי יה אמר ר' חמא ברבי חנינא [ח] כשהקב"ה משרה שכינתו אין משרה אלא על משפחות מיוחסות שבישראל שנא' [ג] בעת ההיא נאם ה' אהיה לאלהים לכל משפחות ישראל לכל ישראל לא נאמר אלא לכל משפחות [והמה] יהיו לי לעם אמר רבה בר רב הונא זו מעלה יתירה יש בין ישראל לגרים דאילו בישראל כתיב בהו [ד] והייתי להם לאלהים [והמה] יהיו לי לעם ואילו בגרים כתיב [ה] מי הוא זה ערב את לבו לגשת אלי נאם ה' והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלהים אמר רבי [ט] חלבו [י] קשים גרים לישראל כספחת שנאמר [ו] ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב כתיב הכא ונספחו וכתיב התם [ז] ולשאת ולספחת אמר רבי חמא בר חנינא כשהקדוש ברוך הוא מטהר

אין שואלין בשלום אשה. שמא מתוך שאילת שלום יהיו רגילים זה עם זה ע"י שלוחים ויבואו לידי חיבה: אמר ליה רב נחמן ע"י בעלה. אהיה אני שליח לדבר: אין שואלין בשלום אשה כלל. שמרגיל לבה ודעתה אצלו[ה]: שלחה ליה. ילתא לרב נחמן: שרי ליה תיגריה. פטור אותו מלפניך זה לשון הגמרא[י] לומר מישרי ליה תיגריה כשממהר לעשות בקשת האיש או דינו כדי להפטר ממנו: מאי שיאטיה דמר הכא. מה דרכו של אדוני לשוט הלום כלומר למה בא אדוני הנה: שותא דמר לא ידענא. [°] שיחתו של אדוני איני מבין לדבר בלחות לשונו: לדינא מזמינא ליה. בתמיה: אפיק דיסקא דאזמנותא. הוציא שטר הזמנה מחיקו ששלח לו רב נחמן שיבא לפניו: מבי חדיה. מתוך חיקו: לימא מר מיליה. ידבר דבר זכותו על ריבו של אותו האיש: ציער שליחא דרבנן. ביזה את שלוחו לפניו[ו] וחייב מלקות: דרב מנגיד אמאן דמצער שליח דרבנן. כדאמר בפ' קמא (לעיל דף יב:): דעדיפא מיניה. חמורה ממנה עשיתי לו לקנסו: אדהכי אמר ההוא בר דיניה לרב יהודה לדידי. דאתינא מבית חשמונאי קרית לי עבד: כל דאמר מבית חשמונאי אנא עבד הוא. שכל זרעו הרגם הורדוס ועבד[ז] היה ומלך תחתיהן[כ] וקרא בניו על שם בית חשמונאי ומסתמא לאו בנות ישראל נסיב דנזהרים הם להשיא בנותם לעבדים והוו להו כולם עבדים: אם קודם שבא מעשה לידו אמרה. להאי שמועה לתלמידיו בשם רבו נאמן לאומרה בשעת מעשה ואם לאו אינו נאמן להעיד בשם רבו שמא מחמת מעשה הבא לידו הוא אמר כן: אגודא. שפת הנהר: אמברא. על הגשר אי נמי בתוך הספינה לעבור הנהר: איקרע' כמה כתובתא. מנשי אותה המשפחה: כי קא נפיק. רב יהודה: למירגמיה. לפי שגילה את פסולם: זרעייתא. משפחות: וקם אטמא בנהר מלכא. באותן האבנים שהשליכום בנהר עמד מכשול סתימה במי הנהר ומנע את מהלך המים: אטמא. סתימה כדמתרגם סתמום טמונון (בראשית כו): מכריז רב יהודה בפומבדיתא. שם היה יושב: בלאי דנאי טלאי מלאי זגאי. שמות מקומות או משפחות: גובאי. גבעוני[ל] כלומר על שם שהיו גבעונים נקראו בבבל גובאי קרוב לגבעונים בשמן: דורנונית דרא דנתינאי. כפר נתינים היה דורא כפר כדאמר (עירובין דף ז:) דורא דרעותא א"ל מרי דוראי (פסחים דף כה:) ועל שם שהוא כפר נתיני נקרא דורנינות: בי כובי דפומבדיתא. [°] כפר הסמוך אל פומבדיתא דמקרי בי כובי: פשחור בן אימר. בימי ירמיה היה: וכולן נטמעו בכהונה. ול"ג גדולה: נטמעו. נדמעו נשאו בנות כהנים שהיו מחזיקין עצמן בכהנים מתוך שהיו אוכלים תרומה מחמת [שהיו] עבדי כהנים: אל תהרהר אחריו. אחר משפחתם[מ] שהם בני מריבה כדכתיב כמריבי כהן: עדות לישראל. אותן שהן ישראל הוא מעיד עליהן שהן משלו: משפחות ישראל. משפחות שהם ישראל גמורים: בישראל כתיב. והייתי להם לאלהים אע"פ שאינם לי לעם ומתוך שאני מקרבן הם יהיו לי לעם אבל גרים אין מקרבין אותן מן השמים אלא אם כן הן מקרבין עצמם תחילה להיות טובים: קשין גרים. שאינם זהירים במצות והרגילים אצלם נמשכים אצלם ולומדים מן מעשיהם:

מסורת הש"ס
עם הוספות

א) ב"מ פז., ב) לעיל יב:, ג) [עי' תוס' יבמות נב. ד"ה למתפקר], ד) [ב"ב ג: ועי' תוס' יבמות דף מה: ד"ה כיון דאמו], ה) יבמות עז. לא. בכורות לח:, ו) ב"ב ג:, ז) [שם דף לא.], ח) עי' תוס' נדה יג: ד"ה קשים, ט) נדה יג: יבמות מז: קט:, י) נדרים דף סב., כ) ב"ב ג:, ל) [עי' בתוס' ב"מ פז. ד"ה ע"י בעלה], מ) סנהדרין כז:.

תורה אור השלם

א) אַךְ אִישׁ אַל יָרֵב וְאַל יוֹכַח אִישׁ וְעַמְּךָ כִּמְרִיבֵי כֹהֵן: [הושע ד, ד]
ב) שֶׁשָּׁם עָלוּ שְׁבָטִים שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהֹדוֹת לְשֵׁם יְיָ: [תהלים קכב, ד]
ג) בָּעֵת הַהִיא נְאֻם יְיָ אֶהְיֶה לֵאלֹהִים לְכֹל מִשְׁפְּחוֹת יִשְׂרָאֵל וְהֵמָּה יִהְיוּ לִי לְעָם: [ירמיה ל, כה]
ד) וְהָיָה מִשְׁכָּנִי עֲלֵיהֶם וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים וְהֵמָּה יִהְיוּ לִי לְעָם: [יחזקאל לז, כז]
ה) וְהָיָה אַדִּירוֹ מִמֶּנּוּ וּמשְׁלוֹ מִקִּרְבּוֹ יֵצֵא וְהִקְרַבְתִּיו וְנִגַּשׁ אֵלָי כִּי מִי הוּא זֶה עָרַב אֶת לִבּוֹ לָגֶשֶׁת אֵלַי נְאֻם יְיָ: וִהְיִיתֶם לִי לְעָם וְאָנֹכִי אֶהְיֶה לָכֶם לֵאלֹהִים: [ירמיה ל, כא-כב]
ו) כִּי יְרַחֵם יְיָ אֶת יַעֲקֹב וּבָחַר עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל וְהִנִּיחָם עַל אַדְמָתָם וְנִלְוָה הַגֵּר עֲלֵיהֶם וְנִסְפְּחוּ עַל בֵּית יַעֲקֹב: [ישעיה יד, א]
ז) וְלַשְׂאֵת וְלַסַּפַּחַת וְלַבֶּהָרֶת: [ויקרא יד, נו]

הגהות וציונים

א] רש"ל מוחק זה (גליון) ועיין רש"ש: ב] [בנהרדעא איתא בשאלתות וכן עוד איזה שינויים ע"ש] (גליון): ג] בדפו"ס נוסף מכריז רב נחמן בשכנציב עדא יעדא ויהונתן עבדי בן פפא ממזירא (וכעי"ז בשאילתות ובכת"י): ד] נ"א בסוריא ובנהרדעא (גליון) כ"ה במהרש"ל, ונדצ"ל בסורא, בכת"י בשוקא דנהרדעא: ה] דפו"י אצלה, אמנם בדפו"ס ודעתה לימשך אצלו (וכעי"ז ברבינו יהונתן): ו] למהרש"א צ"ל את שלוחי בפניו (כ"כ ע"פ פי' ישן, וכ"ה בכת"י) ועיין חכמת שלמה: ז] דפו"ס ועבדים: ח] דפו"ס גבעונאי. וכאן צ"ל הפסק הנקודה: ט] דפו"ס אל תהרהר אחריו משפחות: י] צ"ל שלום גרמות: (באר המים): כ] [כל הדברים הנזכרים הכא איתא ברש"י דנדה ושם כתבו תוס' דיו"ל לפי שלא ידע חשבונם ע"ש] (גליון): ל] רש"ל מוסיף עב"ל (עיין רש"י נדה יג ע"ב): מ] [בכ"מ נט ע"ב] איתא בל"ז מקומות ואמרי לה בכ"ז מקומות (גליון):

PDFsam_merge

הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
תלמוד בבלי <עוז והדר> - כא קידושין תלמוד בבלי עמוד מס : 151 הודפס ע"י אוצר החכמה

חידושי הרשב"א מסכת ברכות דף כד עמוד א

ובאשה אחרת אסור להסתכל בשום מקום ואפי' באצבע קטנה ובשערה ואסור לשמוע אפי' קול דבורה כדאמרינן בקדושין [ע' א'] לישדר מר שלמא לילתא אמר ליה הכי אמר שמואל קול באשה ערוה, ואלא מיהו נראה דדוקא קול של שאלת שלום או בהשבת שלום כי התם דאיכא קרוב הדעת,

בית הבחירה (מאירי) מסכת ברכות דף כד עמוד א

ובאשה אחרת אפי' באצבע קטנה כל שהוא מכוין לראות או לשמוע אסור בכל שעה להסתכל בה ולשמוע קולה אפי' קול שאינו של זמר וכמו שאמרו קדושין ע' א' ברב נחמן שאמר לרב יהודה לישדר מר שלמא לילתא ואמר ליה לא סבר לה מר קול באשה ערוה ומ"מ אפשר לומר ששאלת שלום והשבתו כעין זמר

שו"ת הלכות קטנות חלק ב סימן צג

שאלה הא דאמ' (ברכות כ"ד) קול באשה ערוה במאי עסקינן: תשובה פ"י יוחסין (ע') פירש"י גבי ההיא דא"ל רב נחמן לרב יהודה לישדר ליה מר שלמא לילתא א"ל הכי אמר שמואל קול באשה ערוה שנא' השמיעיני את קולך ואם אשאל בשלומה תשיבני. כתב ב"י [או"ח] סי' ע"ה (ומג"א שם) וכ' הרא"ש אמאי דאמרינן קול באשה ערוה פי' לשמוע ולא לענין ק"ש ולכן השמיט רבינו קול באשה. אבל המרדכי כתב בשם רבינו האי דכל הני לענין ק"ש ע"כ פי' הני דאמרינן פ' מי שמתו (כ"ד) טפח באשה ערוה ושוק וקול וכו'. ועוד הביא ב"י משם אחרים דקול באשה ערוה לק"ש הוא וה"מ בשעה שמנגנת וכו' וקשה להלום זה עם ההיא דקדושין דהתם לאו זמן ק"ש הוה ועוד כשהיתה משיבה לא היה לה לנגן ויש לתרץ בזה דהא דאינו אסור לפי דעתם אלא קול של ניגון בשעת ק"ש ותפילה היינו כשהאשה היא מעצמה יושבת ומנגנת דאין צריך להמנע מלשמוע קולה אם לא בדבר של קדושה אבל לשאול ממנה ולתת לה שלום צריכה שתשיב וזה כמי שתאב לשמוע קולה שכן דרך דודים וזהו דכתי' השמיעיני את קולך אבל אכתי קשה דשמואל קאמר למילתיה שם בפ' מי שמתו גבי הנך דטפח ושער ולדעת הני רבוותא לענין ק"ש איתמר ומנא ליה לרב יהודה דמיירי בכה"ג אם לא שנאמר דמכלל דבריו הוציאו דכיון דקול ניגון הוי ערוה לענין ק"ש א"כ השואל ודורש בשלומה לשמוע קולה מיחזי כתאב לה ודומה לעגבי' היא ודבר ערוה היא וכל אבזרתא אסור (עי' בס' באר שבע בקונ' באר מים חיים סי' ג' ובס' זרע יצחק בקונ' פלפלת כ"ש:)

ים של שלמה מסכת קידושין פרק ד סימן ד

אמר שמואל, אין משתמשין באשה, בין גדולה בין קטנה, א"ל, נשדר ליה מר שלום לילתא, פי', שם אשתו, א"ל הכי אמר שמואל, קול באשה ערוה, אפשר על ידי שליח, א"ל, הכי אמר שמואל, אין שואלין בשלום אשה (אפילו) על ידי בעלה, כך גירסת רש"י, א"ל הכי אמר שמואל אין שואלין בשלום אשה כלל, אפילו על ידי בעלה, דשמא מתוך שאילת שלום יהו רגילין זה עם זה, על ידי שלוחם, ויבואו לידי חיבה, וכתבו התוספות (ד"ה אין) והא דאמר בהשוכר את הפועלים (ב"מ פ"ז ע"א) איה שרה אשתך, ששואלין בשלום האשה על ידי בעלה, היינו דווקא בשאילת שלום, איך שלומה וניהוגה כההיא דמלאכי השרת, אבל לשלוח לה שלום על ידי בעלה אסור, וכן כתב הרא"ש (סימן ד') וההיא דקול באשה ערוה דקאמר, משמע שאסור לדבר עם האשה, כמו שפי' רש"י, אם אשאול בשלומה, תשיבני, ונראה, דדיחוי הוא דקא מדחיה ליה, דלא אסרו אלא לשמוע קול שיר, ע"ד המקרא (שה"ש א', י"ד) השמיעני את קולך כי קולך ערב, גם לא מצינו שנזהרו גדולים הראשונים מלדבר עם האשה, בכמה עובדא שבתלמוד, גם במחברים לא הזכירו פה, אלא שאין שואלין בשלום אשה, והיינו משום חיבה, ולאפוקי מהרב ר"א מזרחי, שאוסר לדבר עם האשה, ולומר אפילו איה בעלך, וכבר הוכחתי לדבריו דליתא, עיין בפ' השוכר את הפועלים סימן ו', ודין דאין משתמשין באשה כלל, בין גדולה, בין קטנה, נכתוב אם ירצה ה' לקמן בס"פ, דסומכין האידנא אאידך דשמואל, דאמר הכל לש"ש שרי ע"ש.

המקנה מסכת קידושין דף ע עמוד א

בגמ' א"ל הכי אמר שמואל קול באשה ערוה. כתב הב"ש בסימן כ"א בשם הרשב"א אף על גב דקול דיבורה שרי מ"מ מה שהוא משיב על שאלת שלומה גרע טפי דאיכא קירוב דעת, ולפ"ז הא דאמר בברכות בס"פ מי שמתו דאמר שמואל קול באשה ערוה וכתבו הפוסקים דהיינו לענין ק"ש וקול זמר. ולכאורה צ"ל תרי מימרא דשמואל נינהו, אבל הרא"ש בברכות כתב שם דהא דאמר שמואל קול באשה ערוה היינו לשמוע ולא לענין ק"ש, ונראה העיקר כיון דיליף מקרא כי קולך ערב ומראיך נאוה והיינו דקמ"ל שמואל דקול הוי ערוה כמו מראה וכיון דמצינו במראה דבא"א אסור להסתכל אפילו במקום שדרך להיות מגולה כדאיתא בברכות שם כל המסתכל באצבע קטנה וכו' ובזה אין חילוק בין ק"ש [לשלא בשעת ק"ש] דלבעלה אין איסור אפילו בשעת ק"ש אבל במקומות המכוסים בזה יש חילוק דבשעת ק"ש אסור אפילו לבעלה, וכיון דיליף שמואל קול ממראה כמו כן יש בקול דיבורה דהיינו דרך חיבה כמו הכא אין חילוק אפילו בשעת ק"ש לבעלה מותר ולאחרים לעולם אסור, והיינו כמ"ש הרא"ש אבל בקול זמר שאין רגילות לשמוע דינו כמו במראה במקומות מכוסים והיינו כמ"ש הפוסקים הנ"ל דאסור לבעלה בשעת ק"ש, נמצא מימרא דשמואל חד הוא דקול שוה למראה בכל ענין ואין מחלוקת בין הפוסקים אלא דהרא"ש מפרש דברי שמואל כפשטא דקרא כי קולך ערב ומראיך נאוה דמשמע מסתמא בקול ומראה הרגילים והפוסקים הנ"ל מפרשים אותו לענין ק"ש לפי משמעות הסוגיא בברכות שם דמיירי בק"ש,

שו"ת שבט הלוי חלק ג סימן יד

כבוד ידידנו הרב הגאון צדיק במעשיו בנש"ק ר' שלום יחזקאל שרגא רובין - הלברשטאם שליט"א אדמו"ר מציעשינוב, ברוקלין יצ"ו. אחדשה"ט וש"ת בכבוד.

זה איזה שבועות קבלתי קונטרסו הנפלא בענין קול באשה ערוה, ובאמת אין מה להוסיף כי הכל מתוקן שם לתעודה בענין אשה נואמת ברבים לפני אנשים אשר כ"ת החמיר בה ויסודתו בהררי קדש בטוטו"ד.

בעיקר הדבר הריני מסכים לכ"ת כי אין להכחיש שלשון הרמב"ם פכ"א מאסו"ב הל"ג, ואפי' לשמוע קול הערוה או לראות שערה אסור, משמע אפילו אינו קול זמר, וכפשטות הש"ס דקדושין ע' ע"א ולית לך דשמואל דקול באשה ערוה, וכפירש"י שם דע"י שתשיב שלום נולד אסור דקול באשה ערוה, ונהי דאין לנו ראיה על קול דבורה ממש וכמ"ש הראשונים בב"י או"ח סי' ע"ה, מכ"מ יש ענין קול באשה גם מלבד קול זמר, וכבר הרעיש בזה הגאון באר שבע בסוף ספרו בשו"ת באר מים חיים סימן ג', ועיין גם בספר חתן סופר בזה, והיינו דדייקו, קול באשה, דחלק הקול גורם תאוה, והיינו משום דכתיב השמיעיני את קולך, עי' ברכות כ"ה ע"א, או כהירושלמי פ"ב דחלה הל"א שהביא גם כ"ת.

ודבר פשוט דמש"כ הכל בו בשם בעל עשרת הדברות שאין נשים מוציאות אנשים בקריאת מגילה משום דקול באשה ערוה, דאין לדייק מזה דשאר הפוסקים דלא כתבו כן דלית להו כה"ג קול ערוה, אלא דלא ניחא להו כן בקריאה דמצוה, ומה"ט אמרו במגילה כ"ג ע"א טעם אשה לא תקרא בצבור משום כבוד הציבור ועיין בטור ושו"ע סי' רפ"ב ובמג"א סי' תרפ"ט סק"ה.

ובאמת דברי הכל בו קשים מש"ס מגילה הנ"ל דמכח כבוד הציבור דוקא כאשר הביא כ"ת, ועל צד הדוחק י"ל דטעם הש"ס עדיף גם כשקוראה בלא נגינה דנחשב דבור בעלמא מכ"מ אסור משום כבוד הצבור, אבל בנגון וטעמים אסור מטעם קול באשה ערוה, מכ"מ פשטות הש"ס והפוסקים הוא ודאי נגד סברת הכל בו הנ"ל.

מכ"מ בנאומים, בפרט שלא בעניני מצוה, כיון דבמשך נאומה דרכה להנעים קולה ולהחניף השומעים כידוע, לכאורה הצדק עם כ"ת דלא גרע מהשבת שלום בעלמא דאסור.

ועיין בבאר שבע בשו"ת באר מים חיים שם שכ' בפסק דבריו, לכן ראוי ונכון לכל אשה כשרה יראת ה' בין שהיא נשואה בין שהיא פנוי' בתולה או אלמנה שלא תשמיע קולה של שיר בזמירות ולא בשום דבר בשום זמן כל זמן שמיסב עמה איש שהיא ערוה עליו רק שפתיה יהיו נעות וקולה לא ישמע וכו', ומשמע לכאורה דמיירי רק בשיר כעין של זמרה וכה"ג, וכן מדהקשה מותשר דבורה וגו', אלא שראיתי להגאון חתן סופר בשער טהרת ידים סי' י"ד, העתיק דברי הבאר שבע והשמיע מלשונו לשון "קול של שיר בזמירות", וכנראה בכוונה עשה כן שלא נטעה בכוונת הבאר שבע, דכיון דסיים ולא בשום דבר רק שפתי' יהיו נעות וגם מנתינת טעם להמנע מהרהורי עבירה משמע דבכל דבור הוא אסור, וסיים בחתן סופר שם, ונ"ל דדוקא דבור שבא מתוך הרחבת הלב וכדומה, אבל של עצבות בודאי ליכא קפידא, דאל"כ אמאי חשב עלי לחנה לשכורה מפני ששפתיה נעות וקולה לא ישמע [על ראיה זו יש לפקפק דהתם בתפלה עסקה וכה"ג ודאי ליכא למיחש] עכ"פ מסקנתו כמ"ש כ"ת דבכל דבור של הרחבת הלב צריך להקפיד א"כ פשיטא דגם נואמת ברבים בכלל וכמ"ש מעכ"ת.

כדי שלא ישמע קולה, והלא בבנות צלפחד כתיב ותעמודנה לפני משה ולפני אלעזר הכהן וכו׳ פתח אהל מועד לאמר אבינו מת במדבר וכו׳, ואיך דברו עמהם ושמעו קולם, וא״ת ע״י מתורגמן, איך הותר למתורגמן לשמוע קול אשה, ואיך דבר דוד הע״ה עם אביגיל ודברה עמו ושמע דבריה, ואיך דבר אליהו זכור לטוב עם האשה הצרפית, והשיבה אותו דבר ושמע קולה, ואיך דבר אלישע הע״ה עם השונמית ושמע קולה, וא״ת ע״י גחזי איך התיר לגחזי לשמוע קולה. והנה בודאי מ״ש השמיעיני את קולך אייר במדברת בדרך שיר ושירה, וכיוצא, ואין ללמוד מזה דאסור לשמוע כל מין קול דברים של אשה. **ועוד קשה איך א״ל ר״ן אפשר ע״י שליח,** דאם אסור לאיש לשמוע קול אשה, איך הותר לשליח לשמוע קול אשה, ודוחק לומר כגון לשלוח לה ע״י בנה, דשליח בסתם קא״ל.

ונ״ל בס״ד, דודאי אם ידברו האיש והאשה בדברים של עסק בעלמא לית לן בה, ורק אם האשה משמעת קולה בדברי שיר, או בדברים של חיבה שאינם לצורך דבר ועסק, וכן דברים של פרישת שלום, בכל זה איכא איסור משום קול באשה ערוה, **ולכן בדברים אלו של פרישת שלום א״ל ר״ן אפשר ע״י שליח,** כי דברים אלו אע״פ שהם פרישת שלום, הנה הם אצל השליח כמו שאר דברים של עסק. דאין בזה חיבה בין השליח ובין האשה, **אבל לגבי אשתו של ר״ן ור״י חשיב כדברי חיבה,** דאסור לשמוע קולה בדברים אלו, **ואח״ז טען ר״י משום דאמר שמואל אין שואלין בשלום אשה כלל,** ולאו משום קול.

ושו״ר להרב הלכות קטנות ח״ב סי׳ צ״ג, שנשאל קול באשה ערוה במאי עסקינן, והביא מ״ש מרן בב״י בשם יש אומרים, דהיינו דוקא בשעה שהיא מנגנת וכתב הרב ז״ל שם, דקשה להלום זה עם ההיא דקידושין דא״ל ר״י לר״ן הכי אמר שמואל קול באשה ערוה, דהתם כשהיתה משיבה שלום לא היתה מנגנת, וכתב דאם שואל בשלומה כדי לשמוע קולה מחזי כתאב לה, ודומה לעגבים ודבר ערוה הוא **ע״ש,** וראיתי להרב **מטה אהרן** ז״ל ח״ב סי׳ ר״ס, שהביא דברי הרא״ם ז״ל, דס״ל אסור בשמיעת קול שיר, והקשה בשם מהרח״א ז״ל דילמא לאו מנגנת, ואמאי לא שדר לה שלמא, **והביא דברי הרשב״א בברכות** דכתב דוקא קול שאלת שלום, או בהשבת שלום בהך דקדושין דאיכא בזה קירוב דעת הוא דאסור **ע״ש,** ונהניתי בזה, דגם אנא עבדא כך הוה פשיטה לי, וכמ״ש לעיל, ובאמת דבר זה מוכרח לאומרו.

הגאון רבי יוסף חיים מבגדד זצ״ל
בעל ה״בן איש חי״
״בן יהוידע״ (ירושלים תשכ״ח) ח״ג, דף נ״ד טו״א

דף ע׳ ע״ב

א״עה

הכי אמר שמואל אין שואלין בשלום אשה כלל (קדושין דף ע׳ ע״ב). מקשים א״כ איך אמר אלישע לגחזי עתה רוץ נא לקראתה ואמור לה, השלום לך השלום לאישך השלום לילד ותאמר שלום, **ונ״ל בס״ד** דהאי כללא דשמואל ליתיה אלא באיש נכרי שאינה מכירה, ואין לו התקרבות עמה בלא״ה ולכן אסור לשאול בשלומה, דנראה מזה השלום שבא לעשות

הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

אוצר החכמה

קירוב דעת עמה, ולהיות אהבה וחיבה בינו לבינה בשלום זה, ודמי לעגבות, אבל אדם שהוא קרוב שלה, או אפילו זר ממנה אך נתארח בביתה כמה פעמים, ונהנה ממנה, אם ידרוש בשלומה אינו נראה דכונתו לעשות קירוב דעת עמה ולעורר בינו לבינה אהבה וחיבה, דבאמת הוא חייב לשאול בשלומה משורת דרך ארץ ונימום העולם, כיון דנתארח בביתה וקבל הנאה וטובה ממנה, ואיך יהיה כפוי טובה לבלתי ידרוש בשלומה בפגעו בה, **וחכי חוה אצל אלישע הע"ה,** שקיבל הנאה וכבוד מן השונמית, שנתארח בביתם בכל כבוד שבעולם, ועשו לו עליה ושלחן ומנורה לעצמו, לכן שלום זה הוא עליו בתורת חיוב, ואין עושה בו קירוב דעת ויתרון אהבה וחיבה, **אבל כאן רב יהודה היה זר מהם ומימיו לא נתארח אצלם,** ולא נכנס לביתם ולא נהנה מהם, ומה לו לשאול בשלום האשה, וכה"ג אסר שמואל. **ועוד הך דאלישע הע"ה שאני,** דלא שאל בשלום האשה לבדה, אלא שאל בשלום אישה ושלום הילד ג"כ, ואין בזה חשש משום קירוב דעת והתעוררות אהבה וחיבה, **ושמואל אירי בשואל בשלום האשה לבדה,** דנעשה בזה קירוב דעת טפי.

הגאון רבי יוסף חיים מבגדד זצ"ל
בעל ה"בן איש חי"
"בן יהוידע" (ירושלים תשכ"ח) ח"ג, דף נ"ד טו"א

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה אי
מרגליות השי"ס - קידושין : פרלוב, אהרן (1) { 1942 } עמוד מס : 298 הודפס ע"י אוצר החכמה

למה נקוד על איו שבאליו. בגמרא רבה[ב] מ"ץ נקוד למ"ד מינו נקוד מ"ר שמעון כל מקום שאתה מוצא כתב רבה על הנקודה אתה דורש את הכתב וכאן שהנקודה רבה אתה דורש את הנקודה מ"ר מדרש אחר רבי עזריה כשם שאמרו לו למדרש שהוא כך אמרו לומר לו מדרש וה"ג ד' הוי פי' הכא אצל לפ"ש דפירש משום הכי נקוד דעל מנת שאלו לו קשה להיה לו לנקד על מיה שהוא להיות עיקר השאלה שאלו עליה[ג]:

על ידי בעלה. היינו דוקא לשאול אית פלוגתא אצל לשאול בשלומה אפילו ע"י בעלה אסור כדאמרי' בפ' עשרה יוחסין (קדושין דף ע:) ומפ"ש מין ע"ם ג"ע קנאת): **פת** קטנית תנן. הא פשיטא לר' יוחנן אמר לנמי פת וקטנית ולא פת אל קטנית אלא הכי מיבעיא ליה פת קטנית תנן ופת"ה ממעט שפיר פת המלכת עם הקטנית ולא ממעט פת אל קטנית וטעמא משום לתין רגלין לעשות פת אל קטנית[ד] וג"מ למדם שאתר ליתן לפועליו פת קטנית שצריך ליתן להם פת וקטנית או למעט פת אל קטנית תנן אבל אם אמר לו פת קטנית אלא ו' הוי ממעט פת אל קטנית: **ואלו** אוכלין מן התורה. משום לתירי מעיקרא בפועלים שאוכלים ע"י שפסקו להם מזונות או ע"י מנהג המדינה להכי נקט ואלו אוכלין מן התורה אלא פסק ונהג מנהג:

במחובר בשעת גמר מלאכה. פי' שתין שריכין עוד לקרקע כגון הקוצר והטוחן יש המוכר והעובד ומפיק ליה בגמרא[ה] מוכל כלין לא תתן זמן שתאה נותן לכליו אל נעל הבית וכאלו קודם גמר מלאכה היינו גמר מלאכה למעשר ובגמרא[ו] מפיק ליה מדיש: **אימא**

מסורת הש"ס עם הוספות

ב) [פסחים דף פו:], ג) [נדרים דף כא:], ג) כתובות כ., ד) [קדושין סה.], ה) [יומא סה: קוף מס' ד"ב], ו) [נהלין קו:, ז) [קוטט מז. נהלין קו:], ח) מגילה טו:, ט) [לקמן נג.], י) לקמן פט., כ) פרק מה, ל) [ע' מלר"ל פלק ל"ד], מ) ע"י. עירובין פא., נ) עמוד ב.

הגהות הב"ח

(ב) רש"י ד"ה כי מוכיח לשנויה לברות שם הגמרא:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה משמנין ביניהן לא בפחות כו'. נ"ב ובמ"ס מפלש שמפשנין היכל שנפלילות והפשות ושוכן הפלי וכן פי' נב"ב ק"ו ע"ש:

גליון הש"ס

גמ' עד יעקב לא הוה חוליא. עיין ב"ב דף ט"ו ע"ב תוס' ד"ה שכל ועיין רש"י פסוק בראשית (כ"ח) בפסוק ותם הילד וישלמה ובמקומי שם:

לעזי רש"י

צנטיר"ר. פירוש משקל של מתה (מנה). פרוצנ"ש. פירוש קטנים (רש"י נדה דף מב סוע"ב ד"ה קומטו ועיין רש"י שם דף מז ע"ל ד"ה קמנו). מדולי הכשר ממכוון ולומת (מוסף הערוך ערך קמנו ג'). גוביריני"ש. פירוש עניס תרוסיס שמנסינין בהן את הספינה (עיון ערך אלה ועיין ערך מדליין וכ"ש יחזקאל כז, ו).

הגהות וציונים

ג] בראשונים ובכת"י נוסף ביני וביניך מה היא: ב] צ"ל קנטירא תקלא, וכ"ה בבכורות וכ"ג רש"י (רש"ש ע"י"ש): ג] "דאתא" ליתא בראשונים ובכת"י: ד] [צ"ל דתניא] (גליון) ראשונים וכת"י דת"ר:

ליקוטי רש"י

מפרנין קטן. מלקנל דכניו עד שיפליג טו. ואין מפרנין גדול. שנדול במיתת קיעטרא שלכך קיעטרא יפיג ליה [בכורות נ.]. ויש מקום שקטלינן גדולים שהן קטנין (בראשית כג, טז). אותו היום פירסה נדה. שחזר לה מותה כנשים אומו היום ונטמאת העיסה. [שם יח, ח]. הנה באהלי. לנועה היו [שם ט.]. אין שואלין בשלום אשה. שמא ממוך שאלה שלום יהיו רגליה זה עם זה ע"י שלומם ויצאו לידי מיכה [קדושין ע.]. היתה לי עדנה. לתלות נשר [בראשית יח, יב]. גדול שלום שאפילו הקב"ה הדבר להנחם כאן ואח"כ [ע"פ שבועות ל.]. למשתני. לנכר [ע"פ שבועות ל.]. בעא רחמי והוה חולשא. כדי שיהא פנלי לנניו ואחמת שלום ביניהם [ב"מ פו.]. בעא רחמי והוה חולשא. מלה מד מלין מרי ומד מנכר יממו נו מלת [סנהדרין קו:]. מלה מד מלין מרי ומד מנכר יממו נו. ואחד שגירה דובין. נעון שגילה דובים במיעוקים. [סוטה מז.].

עין משפט נר מצוה

א ב מיי' פכ"ג מהל' מלוה ולוה הלכה ה סמג לאוין קכו טוש"ע חס"מ סי' כח סעיף ו וכפי' התוס':

יא ג מיי' פ"ע מהלכות שכירות הל' ב סמג עשין פט טוש"ע מ"מ סי' שלא סעיף ג:

יב ד מיי' פי"ב שם הל' ו סמג עשין לג טוש"ע מ"מ סי' שלו סעיף ב:

תורה אור השלם

א) וַיִּקְצַר גַּם מְאֹד וַיִּסְרוּ אֵלָיו וַיֹּאמְרוּ אֶל בֵּיתוֹ וַיַּעַשׂ לָהֶם מִשְׁתֶּה וּמַצּוֹת אָפָה וַיֹּאכֵלוּ: [בראשית יט, ג]

ב) וְאֶקְחָה פַת לֶחֶם וְסַעֲדוּ לִבְּכֶם אַחַר תַּעֲבֹרוּ כִּי עַל כֵּן עֲבַרְתֶּם עַל עַבְדְּכֶם וַיֹּאמְרוּ כֵּן תַּעֲשֶׂה כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ: [בראשית יח, ה]

ג) וְאֶל הַבָּקָר רָץ אַבְרָהָם וַיִּקַּח בֶּן בָּקָר רַךְ וְטוֹב וַיִּתֵּן אֶל הַנָּעַר וַיְמַהֵר לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ: [בראשית יח, ז]

ד) אֲדַי שַׁמְעֲנַי אַרְעָא אַרְבַּע מְאָה שְׁקָל כְּסַף בֵּינִי וּבֵינָךְ מַה הוּא וְאֶת מֵתֵךְ קְבֹר: [בראשית כג, טו]

ה) וַיִּשְׁמַע אַבְרָהָם אֶל עֶפְרֹן וַיִּשְׁקֹל אַבְרָהָם לְעֶפְרֹן אֶת הַכֶּסֶף אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּאָזְנֵי בְּנֵי חֵת אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף עֹבֵר לַסּוֹחֵר: [בראשית כג, טז]

ו) וַיְמַהֵר אַבְרָהָם הָאֹהֱלָה אֶל שָׂרָה וַיֹּאמֶר מַהֲרִי שְׁלֹשׁ סְאִים קֶמַח סֹלֶת לוּשִׁי וַעֲשִׂי עֻגוֹת: [בראשית יח, ו]

ז) וַיִּקַּח חֶמְאָה וְחָלָב וּבֶן הַבָּקָר אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּתֵּן לִפְנֵיהֶם וְהוּא עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעֵץ וַיֹּאכֵלוּ: [בראשית יח, ח]

ח) וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אַיֵּה שָׂרָה אִשְׁתֶּךָ וַיֹּאמֶר הִנֵּה בָאֹהֶל: [בראשית יח, מ]

ט) וַתִּצְחַק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ לֵאמֹר אַחֲרֵי בְלֹתִי הָיְתָה לִּי עֶדְנָה וַאדֹנִי זָקֵן: [בראשית יח, יב]

י) וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל אַבְרָהָם לָמָּה זֶּה צָחֲקָה שָׂרָה לֵאמֹר הַאַף אָמְנָם אֵלֵד וַאֲנִי זָקַנְתִּי: [בראשית יח, יג]

כ) וַהֲאָמֵר מִי מוֹלֵל לְאַבְרָהָם הֵינִיקָה בָנִים שָׂרָה כִּי יָלַדְתִּי בֵן לְזָקְנָיו: [בראשית כא, ז]

ל) וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק: [בראשית כה, יט]

מ) וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַיְיָ בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל: [בראשית כה, א] נ) וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אָבִיךָ חֹלֶה וַיִּקַּח אֶת שְׁנֵי בָנָיו עִמּוֹ אֶת מְנַשֶּׁה וְאֶת אֶפְרָיִם: [בראשית מח, א] ס) וַאֲלַשָּׁע חָלָה אֶת חָלְיוֹ אֲשֶׁר יָמוּת בּוֹ וַיֵּרֶד אֵלָיו יוֹאָשׁ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיֵּבְךְּ עַל פָּנָיו וַיֹּאמַר אָבִי אָבִי רֶכֶב יִשְׂרָאֵל וּפָרָשָׁיו: [מלכים ב' יג, יד]

קנטרי. משקל גדול שקורין קנטינ"ר מלה מנה: עובר לסוחר. מלמד שכבל מקום היה משקיל בשקל ומיכא דוכתא דקרו לקנטיר מיקלא: סולת. עדיף מקמח: מכאן שהאשה עיניה צרה באורחין. היא לחמרה קמח והוא סולת: פירסה נדה. חזר להיות לה מותה כנשים: **כדי לחבבה על בעלה.** להודיעו שהיא נוטעה מלאכת מבכרותיה שהיה נראית ונרין ליטול לחריה: **על איו שבאליו (נקוד).** היו שלו נקוד וחלמ"ד היה נקודה: לימדה תורה וכו'. והיינו נקודת היו שלא היו לריכין ליטול דיודעין היו שהיא נחלה לכל נקודה עוקת המיבה שהיה שלא לברכה ולרוש מיבה דרך לרץ: **באבנטיא.** לשם מוסיפיוש: **על ידי בעלה.** לא שיטול לה לשום ולא לעשות הגברת: קמטין. פרוגנ"ש: היא אמרה ואדוני זקן. לחר לו הקב"ה שהיא לחרה ולחרי זקנו: **אפופי.** ילד מן הסוק ולא נודע של מי והמוציאו מוסיפו על הבית: **בעא רחמי.** כדי שיהיו בניו ובני בניו: **בעא רחמי והוה חולשא.** שיחלה מדם לפני מותו ויהיה לביתו: **ואתפה.** ומתרפא: **חליו אשר ימות בו.** מכלל דחלה עוד ולא מת בו: **כי מורדיא דלברות.** (ה) שם הגבר: מורדיא עץ ברוב המובל מנהיג בו הספינה לרחקה מן החנים ומן המכשולים ובלע"ז גוביריני"ל: **ואמר לו בעל הבית.** כדי שכרך עלי כאחד מפועלי העיר: **משמנין ביניהן.** [א] לא בפחות משלשה ולא ביותר ולא כשמנה ביניהן. **מתני'** ממה שעוסקין בו: גמר מלאכה. כשתולמין לומו: **עד שלא גמרה מלאכתו.** למעשר ומה בר חלה הוא עד שלא גמרה מלאכתו לחלה[ו] ובעמח מלאכתי: **כשעה** שאני[ב] אחרי בלותי היתה לי עדנה אמר רב חסדא אחר שנתבלה הבשר ורבו הקמטין נתעדן הבשר ונתפשטו הקמטין וחזר היופי למקומו כתיב[ב] **ואדוני זקן** וכתיב[ג] **ואני זקנתי** דלא מותיב הקב"ה כדקאמרה איהי תנא דבי רבי ישמעאל[ד] גדול שלום שאפי' הקב"ה שינה בו שנאמר[ה] **ותצחק שרה בקרבה** וגו'[ו] **ואדוני זקן** וכתיב[ז] **ויאמר ה' אל אברהם** וגו' **ואני זקנתי**[ח] **ותאמר מי מלל לאברהם** הניקה בנים שרה כמה בנים הניקה שרה אמר רבי לוי אותו היום שגמל אברהם את יצחק בנו עשה סעודה גדולה היו כל אומות העולם מרננים ואומרים ראיתם זקן וזקנה שהביאו אסופי מן השוק ואומרים בנינו הוא ולא עוד אלא שעושין משתה גדול להעמיד דבריהם מה עשה אברהם אבינו הלך וזימן כל גדולי הדור ושרה אמנו זימנה את נשותיהם וכל אחת ואחת הביאה בנה עמה ומניקתה לא הביאה ונעשה נס בשרה אמנו ונפתחו דדיה כשני מעיינות והניקה את כולן ועדיין היו מרננים ואומרים אם שרה הבת תשעים שנה תלד אברהם בן מאה שנה יוליד מיד נהפך קלסתר פנים של יצחק ונדמה לאברהם פתחו כולם ואמרו[ט] אברהם הוליד את יצחק[י] עד אברהם לא היה זקנה מאן דהוה בעי למשתעי בהדי אברהם משתעי בהדי יצחק בהדי יצחק משתעי בהדי אברהם אתא אברהם בעא רחמי והוה זקנה שנאמר[כ] **ואברהם זקן בא בימים**[ל] עד יעקב לא הוה חולשא אתא יעקב בעא רחמי והוה חולשא שנאמר[מ] **ויאמר ליוסף הנה אביך חולה עד דאתא**[נ] אלישע לא הוה דחליש ואתפה אתא אלישע בעא רחמי ואתפה שנאמר[ס] **ואלישע חלה את חליו אשר ימות בו** מכלל דחלה חלי אחריתי תנו רבנן[ע] שלשה חלאין חלה אלישע אחד שדחפו לגיחזי בשתי ידיו ואחד שגירה דובין בתינוקות ואחד שמת בו שנאמר[פ] **ואלישע חלה את חליו אשר ימות בו**: אלא עד שלא יתחילו במלאכה צא ואמור להם על מנת שאין לכם עלי אלא פת וקטנית כו': אמר ליה רב אחא בריה דרב יוסף לרב חסדא פת קטנית תנן או פת וקטנית תנן אמר ליה האלהים צריכה וי"ו[פ] **כי מורדיא דלברות**: רבן שמעון בן גמליאל אומר אינו צריך הכל כמנהג המדינה: הכל לאתויי מאי לאתויי הא דתנן[צ] **השוכר את הפועל** ואמר לו כאחד וכשנים מבני העיר נותן לו כפחות שבשכירות דברי רבי יהושע וחכמים אומרים **משמנין ביניהם: מתני'**[ק] **ואלו אוכלין מן התורה העושה במחובר לקרקע בשעת גמר מלאכה** ובתלוש מן הקרקע עד שלא נגמרה מלאכתו ובדבר שגידולו מן הארץ ואלו שאין אוכלים העושה במחובר לקרקע **בשעה**

שו"ת מהר"ם שיק אבן העזר סימן נג

לברר דין שאילת שלום לא"א:

הנה באהע"ז סי' כ"א סעיף ו' פסק דאין שואלין בשלום אשה כלל אפילו ע"י שליח ואפילו ע"י בעלה אסור לשלוח לה שלום אבל מותר לשאול לבעלה איך שלומה וכ' הב"ח דהה"ד לשאול לאחר על שלומה מותר והחמ"ח שם סק"ז הקשה דהוא נגד הגמרא דקאמר ע"י בעלה שאני. ולפענ"ד נראה נכון דעת הב"ח דהרי בש"ס אינו מבואר חילוק זה בין לשאול על שלומה ובין לשלוח לה שלום אלא שהתוס' ב"מ דף פ"ז ובקדושין דף ע' הקשו דבב"מ מתרץ דע"י בעלה שאני ובקדושין אמרו אין שואלין בשלום אשה כלל אפילו ע"י בעלה ותי' בב"מ דף פ"ז דדוקא לשאול איה פלונית שרי ע"י בעלה אבל לישאל בשלומה אפי' ע"י בעלה אסור. ובקדושין כתב התוס' בלשון אחרת שאילת שלום מותר ע"י בעלה אבל לשלוח בשלום אסור אפי' ע"י בעלה:

ונראה דכוונת התוס' בין בקדושין ובין בב"מ חד מילתא היא וגם בב"מ כוונו לדבריהם שכתב בקדושין אלא דעל הש"ס גופי' קשיא דלמה הצרכו בב"מ לתרץ דע"י בעלה שאני הו"ל לתרץ דלשאול על שלומה בלשון איה שאני ואין לומר דפשיטא לי' דגם שאילת שלום בלשון איה אסור מנ"ל אם משמואל ע"כ שמואל מיירי משליחות שלום והרי אמרו בקדושין דלשמואל גם ע"י בעלה אסור וא"כ שמואל לא מיירי משאילת שלום כעין איה היא דמותר ע"י בעלה ואי מסברא ידע דאסור א"כ לא הוי ליה לאתויי כלל הא דשמואל להקשות מיני' אלא הו"ל להקשות מסברא ותו קשיא לי על מ"ש הפנ"י בחידושיו לקדושין שם דלפי הנראה הא דלא אמר לי' ר"י מיד מהא דשמואל דאין שואלין בשלום משום דמעיקרא סבר דבעצמו דאורחא הוא וחייב אדם להקדים בשלום אפילו לגוי וכיון דדרך ארץ ואורחא הוא לית בי' משום הרגל חיבה ע"ש וא"כ בב"מ שם דג"כ אמרינן דדרך ארץ הוא לשאול לבעל על אשתו ולהאשה על בעלה וא"כ כיון דאורחא הוא לית בי' משום הא דשמואל ומאי פריך שם:

והנראה לפענ"ד דודאי שמואל לא פירש אלא משום דאמר אין שואלין בשלום אשה כלל. לשון כלל שאמר או דבא לרבות כל ענין שאילת שלום אפי' שאילת איה או אפי' מאי דהיא אורחא דמלתא ודרך ארץ או דבא לרבות אפי' ע"י בעלה או דבא לכלול תרווייהו ולומר כל ענין שאילת שלום ואפילו על ידי בעלה דאמורא צריך לפרש דבריו ומדסתם אמרינן דכלל לאסור הכל. אמנם כל זה לפי ס"ד ולכך פריך ב"מ דף פ"ז שפיר דהא אמר שמואל דאסור לשאול בשלום אשה כלל ונכלל בו כל ענין וגוונא דשאילת שלום וממילא אפילו מידי דאורחא או שאילת איה וכיוצא בכלל:

וע"ז משני ע"י בעלה שאני ר"ל דכלל רק כל ענין וגוונא דשאילת שלום אבל בעל אינו בכלל ולא נתרבה בלשון כלל ולעולם אמרי' לחומרא דכל ענין שאילת שלום אסור והיינו כדעת ר"נ בקדושין דף ע' דע"י בעלה לעולם שרי. אבל ר"י דסובר ומסיק ואמר דכוונת שמואל בלשון כלל לרבות בעלה א"כ ע"כ כוונת שמואל דוקא על שליחות שלום דאסור ע"י בעלה אבל שאר ענין שאילת שלום כגון איה או מילתא דאורחא לא אסר שמואל דהרי מוכח מהמלאכים דע"י בעלה שרי וא"כ כיון דלמסקנא כה"ג איננו בכלל דברי שמואל שפיר קאמר הב"ח דאפי' לאחר מותר כנלפענ"ד נכון לישב דברי הב"ח ודברי הפנ"י הנ"ל:

ועפ"י דברי הפ"י הנ"ל שכתב דדבר דהוא אורחא לית בי' משום חיבה ולפ"ז מאי קאמר משום קול באשה הא קי"ל דוקא קול זמר ותירץ הרשב"א בברכות דף כ"ד השבת שלום גרע דאיכא חיבה. וכיון דאורחא הוא אכתי קשה ואין לומר דבאמת ס"ל לר"י דכל קול הוי ערוה ואנן לא קי"ל כוותי' אלא כר' חסדא דאמר שם בברכות דף כ"ד ע"א שוק באשה ערוה דמיני' ילפינן דדוקא מידי דלאו אורחא הוי ערוה וההי"ד בקול וכמ"ש הב"י באו"ח סי'

ע"ה וזה נראה כוונת ספר מקראי קודש שהביא הברכ"י שם בסי' ע"ה שכתב דבאמת הרא"ש והרי"ף השמיטו בקדושין שם דברי ר"י בזה משום דלא קי"ל כוותי' ואם זה כוונתו מיושב קושית הברכ"י ממה שהקשה עליו וכן ראיתי בא"ר שם סק"ה שהביא בשם הב"ש דחייש באמת לקול גרידא:

מיהו תימה דא"כ מאי קאמר ר"נ לשדר על ידי שליח הא אכתי אסור להשליח לשמוע קול וע"כ כתי' הרשב"א הנ"ל וא"כ לדעת הפנ"י שכ' כיון דאורחא אין חיבה וכיון דדרך ארץ לומר צפרא למרא טב ולית בי' משום הא דשמואל דאין שואלין בשלום אשה וה"נ דאינו אסור משום אידך דשמואל דקול וצ"ל באשה ערוה החמיר שמא תוסיף אמרים לו מאי שאינו אורחא. אבל נראה דזה שייך אי רואה את פניה או ידעה ומכירה כו' כעין דאמרינן במגילה דף ט"ו רחב בשמה ויעל בקולה כו' והיא דידעה ומכירה וכן אמרינן להסתכל בבגדי צבעונין דדוקא במכירה וכדקי"ל באהע"ז סי' כ"א סעיף א' אבל באינו רואה אותה בפניה ואינה מכירה נראה דאין חשש כלל. (וקשה לפמ"ש הרשב"א דקול בשאילת שלום גרע מאי ראי' מביא במגילה מיעל בקולה וכמו שפי' שם המהרש"א בחי"א הא שם ביעל הוי כשאילת שלום וצ"ל ג"כ דרק חיישינן קאמר):

ובלא"ה נראה הא דאין העולם נזהרין בזה הוא כמ"ש התוספת בקדושין דף פ"א ע"א לענין הא דאין משתמשין באשה דסומכין על אידך דשמואל דאמר הכל לשם שמים ופסקו הרמ"א באהע"ז סי' כ"א סעיף ה' בהגה"ה דה"ה בכל כיו"ב סמכינן ע"ז ובפרט כיון דאורחא הוא לית בי' משום חיבה והרהור וכבר כתב הריטב"א בסוף קדושין ואם מכיר בעצמו כו' שאין לבו מעלה טינא כלל מותר לדבר עם הערוה ולשאול בשלום א"א כו' וכמה מרבנן דמשתעו בהדי מטרנותא כו' שהכל לפי מאי שהוא אדם ושיש לחוש להרהורא אצלו (כעין דאיתא באו"ח סי' ע"ה לענין שער ובשר כו') והמקדש עצמו בדבר המותר לו וראוי לו קדוש יאמר לו והנלפענ"ד כתבתי:

ערוך השולחן אבן העזר סימן כא

אין שואלין בשלום אשה כלל אפילו ע"י שליח ואפילו ע"י בעלה אסור לשלוח לה דברי שלומים אבל מותר לשאול לבעלה איך שלומה והטעם שאין שואלין בשלום אשה דשמא מתוך שאילת שלום אפילו ע"י שליח יהיו רגילין זה עם זו ויבואו לידי חיבה [רש"י שם] ולפ"ז אין האיסור רק בשאילת שלום שיש בזה קירוב דעת ואהבה אבל לאמר לה צפרא טבא וכה"ג נראה דאין איסור ולשאול לאחר מה שלום אשה פלונית י"א דגם זה רק ע"י בעלה שרי ולא ע"י אחר [חמ"ח] ויש מתירין [ב"ח] ולשאול לאשה על שלום אישה שרי [מהרש"א ב"מ פ"ז א] ויש רוצים לאסור מטעם קול באשה ערוה ואינו נראה דבסתם דיבור לא נאסרה עם הנשים ורק בקול ערב שהשומע נהנה מזה [שם] ולכתוב במכתב פרישת שלום לזוגתך או ותאמר שלום לזוגתך אסור דזהו שאילת שלום ע"י בעלה אבל לשאול בשלומה במכתב מותר דהרי שואל לבעלה איך שלומה ובבתו וכלתו ואחותו נראה דאין איסור כלל בשאילת שלומם דלא שייך בהן קירוב דעת דדרך ארץ כן הוא שהאב שואל בשלום זרעו וחוב הוא עליו וכן אחיו לאחותו ועקרי העניינים האלה תלוי הכל לפי דעת ויראת שמים ואם יצרו נכנע וכפוף לו ואין מעלה טינא בלבו כלל אין חשש בשאילת שלום [ריטב"א שם] ולכן מצינו באלישע שאמר למשרתו רוץ נא לקראתה ואמר לה השלום לך אך משם אין ראיה דע"פ הדיבור עשה הכל שהרי נביא היה [וצ"ע מב"מ פ"ז. אלא דצ"ל מדכתיב בתורה למידין הימנה וא"כ גם מאלישע ראיה]:

עין משפט נר מצוה

קכ א מיי' פכ"ב מהל' איסורי ביאה הל' ב טוש"ע אה"ע סי' כד:
קכא ב מיי' שם הל' ט טוש"ע אה"ע סימן כב סעיף י:
קכב ג ד מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הלכה ז טוש"ע אה"ע סימן כא סעיף ז:
קכג ה טוש"ע שם סעי' ה בהג"ה:

תוס' ר"י הזקן

שני אנשים: **שתי יבמות.** נשי שתי אחים וכולן שונאות זו את זו כדמפרש טעמא ביבמות פ' האשה שהלכה: **טעם ביאה.** שמכרת ענין ביאה ואינה מוסרת עצמה לביאה מתוך קוטנה הילכך אין כאן משום דעת קלה: **וזה וזה** בין לישנא קמא [ובין] לישנא בתרא דס"ל ללישנא קמא דמתשע שנים ויום אחד בקטנה וי"ב ויום אחד בקטן הוו שתי שערות סימן: **בושה.** שיש בה צד טעם ביאה הילכך לא ישן עמה בקרוב בשר אף על פי שהיא קטנה עדיין. בהלכות הרי"ף הכי איתא לא שנו אלא דמקדשא אבל לא מקדשא לית לן בה א) ונראה דה"פ ל"ש דקטנה שבושה לעמוד ערומה אסור לישן עמה בקרוב בשר דוקא כשהיא מקודשת שיש בה צד טעם ביאה. ונראה שפירש הרי"ף טעם ביאה ב): **אותבה בכנפיה.** שישן עמה בקרוב בשר שהניחה תחת בגדי מטתו:

חשק שלמה על תוס' ר"י הזקן

א) עי' בר"ן ובהא"ש מש"כ על דברי הרי"ף ז"ל בזה. ב) נראה דחסר כאן איזה תיבות.

לעזי רש"י

שוטי"ר. פירוש להשתעל (הוסטען):

ליקוטי רש"י

במה הכתוב מדבר. אם באשה שנדרה והפר לה בעלה סליחה זו למה. אלא ע"כ באשה שהפר לה בעלה והיא לא ידעה הכתוב מדבר דהא כבר כתיב ואם ביום שמוע אישה יניא אותה דהיינו שהפר לה בידיעתה [נזיר כג.]. **לאו אדעתאי.** לא נתתי לבי [ברכות כו.]. לא הייתי זוכר, ורבותי פירשו לא סבירא לי [שבת צה.]. שוגג הייתי [מנחות לה:]. **עם שתי יבמות.** מפני שאונאות זו את זו דיראה שמא סופה להיות צרתה. **עם אשה וחמותה.** חמותה שונאתה שאומרת בלבה זו תאכל כל יגיעי ועמלי. **אם אשה ובת חמותה.** בת חמותה אומרת זו תירש כל עמל אבי ואמי ואני אלכה. **אם אשה ובת בעלה.** זו באה במקום אמי אוכלת כל עמלה [יבמות קיז.]. **תינוקת בת תשע וכו'.** שהוא זמן שכן באין לכלל ביאה (שם הגירסא תינוקת בת שלש וכו'). **תינוקת בת שתים עשרה וכו' ותינוק בן שלש עשרה.** (עיי"ש הגירסא בזה) זמן שכן באות לכלל שערות ושדיהן נכונים שמשם ואילך באות לכלל [ביאה] שאדם מתאוה להן [ברכות כד.]. **אין משתמשים באשה.** שלא ילמדנה להיות רגילה בין האנשים [לעיל ע.].

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [נזיר כג.], ב) נזיר כג. ע"ש, ג) [ברכות כו. וש"נ], ד) ברכות כד., ה) לעיל מא., ו) לעיל ע ע"א.

הגהות הב"ח

(א) גמ' עם אשה וחמותה עם אשה ובת חמותה עם אשה ובת בעלה: (ב) שם תינוקת בת תשע. נ"ב עיין באשר"י השיג על גירסא זו וכתב דה"ג תינוקת בת ג' שנים ויום אחד ותינוק בן ט' שנים ויום אחד א"ד תינוקת בת י"א שנה ויום אחד ותינוק בן י"ב שנה ויום אחד אבל באלפסי גורס כגירסתינו וכן גרס הר"ן כפרש"י: (ג) רש"י ד"ה שמעו וכו' מבחוץ צועקים ואומרים: (ד) ד"ה אישה הפרם אע"פ שאישה הפרם צריכין סליחה: (ה) ד"ה והיתה שותה וכו' שבהיתר היתה שותה כיון: (ו) ד"ה שתי וכו' לה צרה וכן אשה וצרתה: (ז) תוס' ד"ה אביי וכו' דאנן:

הגהות הגר"א

[א] גמ' עם אשה וחמותה עם אשה ובת חמותה עם אשה ובת בעלה כצ"ל:

תורה אור השלם

א) וְאִם הָפֵר יָפֵר אֹתָם אִישָׁהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ כָּל מוֹצָא שְׂפָתֶיהָ לִנְדָרֶיהָ וּלְאִסַּר נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם אִישָׁהּ הֲפֵרָם וַיְיָ יִסְלַח לָהּ: [במדבר ל, יג]

ב) וְאִם נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וְעָשְׂתָה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְיָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְלֹא יָדַע וְאָשֵׁם וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ: [ויקרא ה, יז]

ג) רְבָבָה כְּצֶמַח הַשָּׂדֶה נְתַתִּיךְ וַתִּרְבִּי וַתִּגְדְּלִי וַתָּבֹאִי בַּעֲדִי עֲדָיִים שָׁדַיִם נָכֹנוּ וּשְׂעָרֵךְ צִמֵּחַ וְאַתְּ עֵרֹם וְעֶרְיָה: [יחזקאל טז, ז]

גמרא

תיב שפיר אמר ליה הבו לי כסא יהבו ליה כסא אכמר שדא ביה כיחו נחרו ביה שקא ומית שמעו דהוו קאמרי פלימו קטל גברא פלימו קטל גברא ערק וטשא נפשיה בבית הכסא אזל בתריה נפל קמיה כי דחזייה[א] דהוה מצטער גלי ליה נפשיה אמר ליה מאי טעמא אמרת הכי ואלא היכי אימא אמר ליה לימא מר רחמנא נגער[ב] ביה בשטן רבי חייא בר אשי הוה רגיל כל עידן דהוה נפל לאפיה הוה אמר הרחמן יצילנו מיצר הרע יומא חד שמעתינהו דביתהו אמרה מכדי הא כמה שני דפריש ליה מינאי מאי טעמא קאמר הכי יומא חדא הוה קא גריס בגינתיה קשטה נפשה חלפה ותנייה קמיה אמר לה מאן את אמרה אנא חרותא דהדרי מיומא תבעה אמרה ליה אייתי ניהלי להך רומנא דריש צוציתא שוור אזל אתייה ניהלה כי אתא לביתיה הוה קא שגרא דביתהו תנורא סליק וקא יתיב בגויה אמרה ליה מאי האי אמר לה הכי והכי הוה מעשה אמרה ליה אנא הואי לא אשגח בה עד דיהבה ליה סימני אמר לה אנא מיהא לאיסורא איכווני כל ימיו של אותו צדיק היה מתענה עד שמת באותה מיתה[ו] דתניא[א] אישה הפרם וה' יסלח לה במה הכתוב מדבר באשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה והפר לה והיא לא ידעה שהפר לה בעלה והיתה שותה יין ומטמאה למתים רבי עקיבא[ג] כי הוה מטי להאי פסוקא הוה בכי אמר ומה מי שנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה אמרה תורה צריכה[ד] כפרה וסליחה מי שנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר על אחת כמה וכמה כיוצא בדבר אתה אומר[ב] ולא ידע ואשם ונשא עונו כשהיה רבי עקיבא מגיע לפסוק זה היה בוכה ומה מי שנתכוין לאכול שומן ועלה בידו חלב אמרה תורה ולא ידע ואשם ונשא עונו מי שנתכוין לאכול חלב ועלה בידו חלב על אחת כמה וכמה איסי בן יהודה אומר ולא ידע ואשם ונשא עונו על דבר זה ידוו כל הדווים: מתייחד אדם עם אמו: אמר רב יהודה אמר רב אסי מתייחד אדם עם אחותו ודר עם אמו ועם בתו כי אמרה קמיה דשמואל אמר אסור להתייחד עם כל עריות שבתורה ואפילו עם בהמה תנן מתייחד אדם עם אמו ועם בתו וישן עמהם בקירוב בשר ותיובתא[ה] דשמואל אמר לך שמואל וליטעמיך הא דתניא אחותו וחמותו ושאר כל עריות שבתורה אין מתייחד עמהם אלא בעדים בעדים אין שלא בעדים לא אלא תנאי היא דתניא אמר רבי מאיר הזהרו בי מפני בתי אמר רבי טרפון הזהרו בי מפני כלתי ליגלג עליו אותו תלמיד אמר רבי אבהו משום רבי חנינא בן גמליאל לא היו ימים מועטים עד שנכשל אותו תלמיד בחמותו אפילו עם בהמה [א]אביי מכלליה[ה] מכולה דברא רב ששת מעבר ליה מצרא[ו] רב חנן מנהרדעא איקלע לרב כהנא לפום נהרא חזייה דיתיב וקא גרס וקיימא בהמה קמיה אמר ליה לא סבר לה מר אפילו עם בהמה אמר ליה[ד] לאו אדעתאי אמר רבא[ב] מתייחד אדם עם שתי יבמות ועם שתי צרות עם אשה וחמותה (א) [א] עם אשה ובת בעלה עם אשה ותינוקת שיודעת טעם ביאה ואין מוסרת עצמה לביאה: הגדילו זה ישן בכסותו וכו': וכמה אמר רב אדא בר רב עזא אמר רב אסי[ז] תינוקת (ב) בת תשע שנים ויום אחד תינוק בן שתים עשרה שנה ויום אחד איכא דאמרי תינוקת בת שתים עשרה שנה ויום אחד תינוק בן שלש עשרה שנה ויום אחד[ג] וזה וזה כדי שיהיו[ג] שדים נכונו ושערך צמח אמר רפרם בר פפא א"ר חסדא לא שנו אלא שאינה בושה לעמוד לפניו ערום[ז] אבל בושה לעמוד לפניו ערום אסור מאי טעמא יצר אלבשה רב אחא בר אבא[ח] איקלע לבי רב חסדא חתניה שקליה לבת ברתיה אותבה בכנפיה אמר ליה לא סבר לה מר דמקדשא אמר ליה עברת לך אדרב[ו] דאמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבי אלעזר אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה עד שתגדיל ותאמר בפלוני אני רוצה מר נמי עבר ליה אדשמואל[י] דאמר שמואל אין משתמשים באשה[כ] כאידך דשמואל סבירא לי דאמר שמואל

הכל

תוספות

אביי מכלי להו מכולה דברא. נראה דהני אמוראי סומכא בעלמא קא עבדי (ז) ואנן קיימא לן כרבנן דרבי יהודה (לקמן דף פב.) דאמרו לו לא נחשדו ישראל לא על משכב זכור ולא על הבהמה:

הכל

רש"י

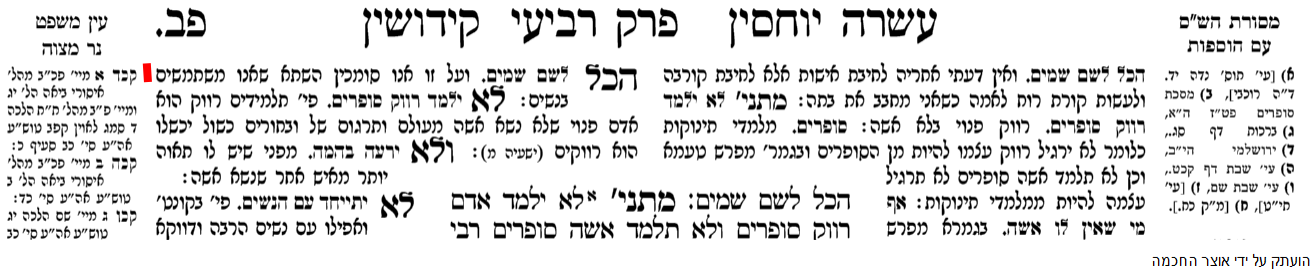
תיב שפיר. שב כהוגן שלא תמאיסנו: הבו לי[ט] כסא. מזגו לי כוס: אכמר. שוטי"ר בלע"ז: שדא ביה כיחו. השליך בתוכו את כיחו ליחה היוצאה מן הריאה: נחרו ביה. גערו בו: שקא. הוא[י] החזיק עצמו כמת: שקא. הלקיה כמו שקל: שמעו דקאמרי פלימו קטל גברא. השמיעו[כ] לאנשי ביתו קול יוצא מבחוץ (ג) ואומרים פלימו קטל גברא: ערק. פלימו כסבור שבאים עליו נוגשי המלך להורגו: טשא. נחבא בבית הכסא חוץ לעיר: חזייה. שטן לפלימו דמצטער: מאי טעמא אמרת הכי. למה הורגלת לקללני: אלא היכי נימא. לחותך מעלי שלא תחטיאני: דפריש מינאי. מחמת זקנה ומה ירא מיצר הרע: קשטה נפשה. בתכשיטיה ובקישוטי בשמים ואפרסמון: חלפא ותני קמיה. עברה לפניו ושנתה פעם שניה: אנא חרותא. שם זונה ניכרת בעיר: דהדרי מיומא. שחזרתי היום הלום: דריש צוציתא. ענף קטן שבגובה הדקל: שוור. קפץ: קא יתיב בגוויה. להמית את עצמו: אישה הפרם. (ד) צריכין סליחה: במה הכתוב מדבר. מאחר שאישה הפרה[ל] מה שעברה[מ] ומה זו סליחה: (ה) והיא שותה ביין. מיד[נ] ואף על פי שבהיתר כיון שהיא לאיסור נתכוונה צריכה סליחה: כל הדווים. שיש להם לב לדוות ידוו על זה שאינו מתכוין ויש כאן נשיאות עון: מתייחד עם אחותו. לפרקים אבל אינו דר תמיד ביחוד אצלה בבית:[ס] ודר עם אמו או עם בתו. דלא תקיף יצריה עלייהו דאהנו ביה אנשי כנסת הגדולה דלא מגרי בקרובתא מכי קטלינהו ונקרינהו לעיניה כו' (סנהדרין דף סד.): [ע]תנאי היא. גרסינן: אמר ר' טרפון. לאנשי ביתו הזהרו בי להיות עמי ועם כלתי שלא אתייחד עמה: מכלליה מכולה דברא. כשהיה הולך בשדה בגירסא לייחוד[פ] היה מונע הבהמות מכל השדה ד"א שאינו מניח להיות רועה והבהמות בשדה אחד: שתי יבמות. נשי שני אחין שונאות זו את זו כשתי צרות שדואגות שמא תפול ליבום לפני בעלה ותעשה לה צרה (ו) אשה וצרתה ואשה וחמותה ובת חמותה ובת בעלה כולן שונאות זו את זו וטעמא מפרש ביבמות בפרק האשה שהלכה (דף קיז.): שיודעת טעם ביאה. כלומר מה היא ביאה שתדע לספר דברים[צ] בשוק: ואינה מוסרת עצמה לביאה. מתוך קוטנה עדיין לא נבשה יצר הילכך אין כאן משום דעת קלה שלא תהא נוחה להתפתות: תינוקת בת תשע שנים ויום אחד. והביאה שערות[ק] דכי איכא שדים נכונו ושערך צמח הוא דמגרו בה וסבר לה כמאן דאמר (נדה דף מו.) בת תשע שנים ויום אחד שהביאה שערות סימן הן מכאן ואילך אבל קודם לכן שומא ותינוק בן י"ב שנה ויום אחד קרי ליה הגדיל ולא יישן עם אמו עוד בקירוב בשר: זה וזה. בין ללישנא קמא בין ללישנא בתרא לתינוקת בעינן שדים נכונו בסימני נערות בסימנין [שבדדים] דהיינו בוחל כדתנן במסכת נדה (דף מז.) בוחל אלו ימי הנעורים ושערך צמח אלא דללישנא קמא אי אתיא שערות מתשע שנים ולמעלה הוי סימן גמור וללישנא בתרא הוי שומא עד בת שתים עשרה שנים ויום אחד: בושה לעמוד לפניו. בידוע שיש בה[ר] טעם ביאה: לא סבר לה מר דמקדשא. אין אדוני יודע שהיא מקודשת ויש לו להתרחק מאשת איש:

הכל

הגהות וציונים

א] [צ"ל כד חזייה דהוה מצטער כו'] (גליון): ב] צ"ל ליגער (רש"ל): ג] דפו"ס צריך: ד] צ"ל תיובתא (רש"ל): ה] [צ"ל מכלי להו פי' מגרש להו. ערוך ערך כל ב'] (גליון): ו] ס"א נהרא (גליון): ז] דפו"ס ערומה, ובסמוך ליתא "ערום" וכ"ה בראשונים: ח] נ"א חנן בר רבא (גליון): ט] דפו"י וכת"י הבו (דפו"ס יהבו) ליה כסא. מזגו לו כוס (וניחא לנוסח דפו"ס שלא גורס בגמרא "אמר ליה הבו לי כסא"): י] דפו"ס שקא ומית. החזיק עצמו כמת: כ] צ"ל השמיע (רש"ל ורש"ש, וכ"ה בדפו"ס ובכת"י): ל] צ"ל הפרם (כהד"פ): מ] צ"ל מה שאכלה בהיתר אכלה (רש"ל, וכ"ה בדפו"ס ובכת"י וברש"י שבע"י. הרש"ש מגיה מה עבירה): נ] דפו"י וכת"י מזיד, דפו"ס ורש"י שבע"י מזידה: ס] בדפו"י הד"א עם הדיבור הקודם, וכן הגיה הרש"ש, עיי"ש, ולפנינו ע"פ המהרש"ל, ועי' פנ"י ושו"ת אג"מ אה"ע ח"ד סי' סד: ע] צריך להוסיף אלא (רש"ל, וכ"ה בדפו"ס ובכת"י): פ] כת"י לגירסא בייחוד: צ] רש"י שברי"ף ור"ן הדברים: ק] דפו"ס וכת"י ור"ן תינוקת בת תשע שנים. כדמסיים סיפא: ר] בדפו"ס וברש"י על הרי"ף ובר"ן ובקצת כת"י נוסף יצר. בתוס' ר"י הזקן ובקצת כת"י נוסף צד:

הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
תלמוד בבלי <עוז והדר> - כא קידושין תלמוד בבלי עמוד מס : 1/3 הודפס ע"י אוצר החכמה

עשרה יוחסין פרק רביעי קידושין פב.

הכל לשם שמים. ועל זו אמרו כומכין הסמיא שאמו מסמסיס לשם שמים: **לא** ילמד רווק סופרים. פי׳ תלמידים רווק הוא אפי׳ שנשא אשה מעולם ותרגום של ומחוריס כשול יכשלו הוא רווקים (ישעיה מ): **ולא** ירבה בהבה. מפני שיש לו תאוה יותר מאיש אחר שנשא אשה:

הכל לשם שמים: **מתני׳** א לא ילמד אדם רווק סופרים ולא תלמד אשה סופרים רבי **לא** יתייחד עם הנשים. פי׳ בקונטי׳ ואפילו עם נשיס הרבה ולווקא

הכל לשם שמים. ואין דעתי מחריה למיפת מילות אלא למיפת קורבה ולעשות קורת רוח לאשה כשאני מחבב אותה בתה: **מתני׳** א לא ילמד רווק סופרים. רווק פניי אלא אשה: כלומר לא ילגיל רווק עצמו להיות מן הסופריס ובגמר׳ מפרש טעמא וכן לא תלמד אשה סופרים לא תרגיל עצמה להיות ממלמדי תינוקות: **אף** מי שאין לו אשה. בגמרא מפרש

מסורת הש״ס עם הוספות

ב) [עי׳ מוס׳ נדה יד. ד״ה ליוכני], **ג)** מסכת סופרים פט״ז ה״א, **ג)** גיטין דף סג., **ד)** ירושלמי הי״ב, **ה)** עי׳ שבת דף קכט., **ו)** עי׳ שבת שם, **ז)** [עי׳ תי״ט], **ח)** [מ״ק כח.].

עין משפט נר מצוה

קכד **א** מיי׳ פכ״ג מהל׳ תלמוד תורה הל׳ יג ומיי׳ פ״ג מהל׳ מלכה ד סמג לאוין קפב טוש״ע אה״ע סי׳ כג סעיף ב: קכה **ב** מיי׳ פכ״ג מהל׳ תלמוד תורה הל׳ ג טוש״ע אה״ע סי׳ כד: קכו **ג** מיי׳ שם הלכה יג טוש״ע אה״ע סי׳ כג

הועתק על ידי אוצר החכמה

חידושי הריטב"א מסכת קידושין דף פב עמוד א

הכל לפי דעת שמים. וכן הלכתא דהכל כפי מה שאדם מכיר בעצמו, אם ראוי לו לעשות הרחקה ליצרו עושה ואפילו להסתכל בבגדי צבעונין של אשה אסור כדאיתא במסכת עבודה זרה (כ' ב'), ואם מכיר בעצמו שיצרו נכנע וכפוף לו ואין מעלה טינא כלל מותר לו להסתכל ולדבר עם הערוה ולשאול בשלום אשת איש, והיינו ההיא דרבי יוחנן (ב"מ פ"ד א') דיתיב אשערי טבילה ולא חייש איצר הרע, ורבי אמי דנפקי ליה אמהתא דבי קיסר (כתובות י"ז א'), וכמה מרבנן דמשתעי בהדי הנהו מטרונייתא (לעיל מ' א'), ורב אדא בר אהבה שאמרו בכתובות (שם) דנקיט כלה אכתפיה ורקיד בה ולא חייש להרהורא מטעמא דאמרן, אלא שאין ראוי להקל בזה אלא לחסיד גדול שמכיר ביצרו, ולא כל תלמידי חכמים בוטחין ביצריהן כדחזינן בשמעתין בכל הני עובדין דמייתינן, ואשרי מי שגובר על יצרו ועמלו ואומנתו בתורה, שדברי תורה עומדים לו לאדם בילדותו ונותנין לו אחרית ותקוה לעת זקנתו, שנאמר עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו.

מרדכי מסכת כתובות פרק אף על פי רמז קפב

וה"ר שמואל בר' ברוך אומר אף על פי שאין משתמשין באשה דרך שפחות שרי כדרך שאמרה אביגיל לרחוץ רגלי עבדי אדוני והא דמשמע בירושלמי דאסור היינו דברים של יחוד במקום יחוד אבל במרחץ כיון שרוב בני אדם מצויין מותרת מכאן לעובדת כוכבי' ושפחות דמותרות לרחוץ אותנו במרחץ**:

** [אם יכול להזהר מהרהור והנמנע יתברך. מצאתי מוגה במ"י ובא"ה סי' כ"א כתב הב"י ואני אומר נשתקע הדבר ולא נאמר ודבר זה אסור להעלותו ואין ספק אצלי שאיזה תלמיד טועה כתב כן מעצמו ותלה הדבר ברבו עכ"ל]:

ערוך השולחן אבן העזר סימן כא

סעיף ז - אסור להשתמש באשה כלל בין גדולה בין קטנה בין שפחה בין משוחררת שמא יבא לידי הרהור עבירה [רמב"ם] וגם שלא להרגילן להיות בין האנשים [רש"י קדושין ע'] באיזה שימוש אמרו ברחיצת פניו ידיו ורגליו אפילו ליצוק לו מים לרחוץ פניו ידיו ורגליו אסור ואפילו אינה נוגעת בו והצעת המטה בפניו ומזיגת הכוס דכל דבר שאשה עושה לבעלה דרך התקרבות אסור לאשה זרה לעשות לו וכ"ז כשהיא עושה לא דרך שירות אבל דרך שירות נראה שאין איסור בדבר [נ"ל] אבל לרחוץ פניו ידיו ורגליו פשיטא שאסור בכל ענין דזהו התקרבות יתירה וי"א דה"ה באכילה עמו בקערה אחת נמי אסור והכי מסתבר דאין לך קירוב גדול מזה ואף שיש מקילים באכילה או להושיט מידו לידה ורק באשתו נדה אסור מ"מ הירא את דבר ד' ירחק מכמו אלה אמנם בבתו ואחותו לא שייך זה האיסור דאין זה קירוב דעת דדרך העולם כן הוא ולא שייך שיבא קילקול מהם ויש מי שאומר דאין האיסור רק במקום יחוד אבל במקום שהרבה מצויים שמה אין איסור בזה ומטעם זה יש שנהגו לרחוץ מהשפחות במרחץ וכתב ע"ז רבינו הב"י שדבר זה אסור להעלותו על לב וחלילה לאיש ישראל לרחוץ מהם ואיזה תלמיד טועה כתב כן וי"א עוד דכל שאינו עושה דרך חיבה ורק כוונתו לשם שמים כמו לרקד עם הכלה מותר ושומר נפשו ירחק מזה דרחוק שלא לבא לידי הרהור והיא מצוה הבאה בעבירה וי"א דאפילו עם אשתו אין ראוי להתנהג בדברים של חיבה יתירה בפני הבריות כמו לעיין בראשו וכיוצא בזה ואין לך יפה מן הצניעות כללו של דבר השם אורחותיו ומעגלותיו לא יכשל לעולם ואשר לא ישים אל לבו יפול ברשת היצה"ר כי חזק הוא ממנו:

סעיף ט - אין לתמוה על המנהג שנהגו בכל תפוצות ישראל כשבאים אורחים לבית בעה"ב ואשת הבעה"ב מכבדם מאכילם ומשקם ומוזגת להם כוסות והרי אין משתמשים באשה דאין איסור כלל בזה ולא מיבעיא אם הבעה"ב מיסב עמהם דהרי היא משמשת לפניו אלא אפילו אינו מיסב עמהם כיון שאיננה עושה דרך שימוש התקרבות אלא מפני הכנסת אורחים ומפני שעליה מוטל כל צרכי הבית אין איסור בדבר וכן באכסניא כשבעלת האכסניא מוזגת כוסות להאורחים אין זה דרך שימוש התקרבות אלא דרך שירות [נ"ל]:

הר"ן על הרי"ף מסכת קידושין דף לג עמוד א

אמר רבא לא אמרן אלא דמקדשה. תמהני דבגמ' הכי גרסינן רב חנן איקלע לבי רב חסדא חתניה שקלה לבת ברתיה אותבה בכנפיה א"ל לא סבר לה מר דמיקדשה א"ל עבר מר אדרב דאמר רב אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה עד שתגדיל ותאמר אני רוצה בפלוני א"ל ומר נמי עבר אדשמואל דאמר שמואל אין משתמשין באשה א"ל אנא כאידך סבירא לי הכל לשם שמים. כלומר לעשות קורת רוח לאמה שאני מחבב את בתה ומעשה זה אף על פי

שהביאוהו על משנתינו נראה שאין לו ענין לישן עמהן בקירוב בשר דתנן ועוד דבתו תנן בת בתו לא תנן ובהאי עובדא נמי לא מזכרינן רבא כלל ועוד שפשט מעשה זה מראה דהיכא דמיקדשה אף על גב דליכא שדים נכונו ואפי' בבתו אסור אם בתו ובת בתו שוות בדינן אבל נראה שגרסא אחרת היתה לו לרב אלפסי ז"ל:

בית הבחירה (מאירי) מסכת קידושין דף פא עמוד ב

כבר ביארנו במשנה שכל שהביאה סימני נערות אף על פי שאינה בושה לעמוד ערומה או שבושה לעמוד ערומה אף על פי שלא הביאה שתי שערות אסור לישן עמה בקירוב בשר אפילו לא הביאה סימני נערות ושאינה בושה לעמוד ערומה אם נתקדשה אסור שכבר נתלבשה מן היצר מצד מה שהרגישה בקדושיה וכן אסור לחבקה ולנשקה ומכל מקום אסור לאדם שיקדש את בתו עד שתגדיל ותאמר בפלוני אני רוצה כמו שהתבאר ומכל מקום כל שאינו עושה לכוונת ייחוד ולסרך הרהור אלא דרך חיבת המולידים לפרסם ולהודיע להם שבניהם חביבים אצלם מותר ועל זה אמרו הכל לשם שמים:

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת סנהדרין פרק ז

ונשוק הקרובות שאין טבע אנשי התורה מתעורר אליהן ולא נהנה בכך כגון האחות ואחות האם ואחות האב ובת הבת ובת הבן מתועב מאד ואסור, אלא שאין בו חיוב מלקות אם לא נתכוון ליהנות, ואף על פי כן אסור, ואחד החכמים עליהם השלום היה מנשק בתי ידי אחותו הגדולה ממנו, או ידה, בשעה שהיה בא מבית המדרש ונמנע מכך ונזהר ממנו וראה שאין דרך להתירו, ואמרו לך אמרין נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב, ואין בכל העריות שמותר לעשות עמה כן זולתי האם עם בנה והאב עם בתו בלבד, **שמותר לאם לנשק לבנה ולחבקו עד שישלמו לו שתים עשרה שנה ואחר כך ייאסר עליה כשאר העריות, וכן האב מנשק את בתו ומחבקה עד שישלמו לה תשע שנים ותיאסר עליו אחר כך**. ואסור לאדם שתשרת אשה לפניו, להגיש לו המשקה או האוכל או לרחוץ ידיו וכל הדומה לזה, בין שהיתה גדולה בשנים או בת שלש שנים ויום אחד, בת חורין או שפחה, קטנה במעלה או גדולה במעלה, בין שהיתה בתולה או בעולה, ערוה עליו או שאינה ערוה, חוץ מן האם והבת כמו שאמרנו בלי הבדל גיל והוא אמרם אין משתמשין באשה כלל. והטעם בכך שלא יבוא לידי הרהור אבל אין בזה מלקות, וכבר הזהירו חכמים מאד על ההרהור והרחיקו מגורמיו, והאריכו ליראו ולהפחיד מקשה עצמו לדעת, ומוציא שכבת זרע לבטלה, וביארו שכל זה אסור, אבל לא חייבו מלקות בשום דבר מסוג זה.

ערוך השולחן אבן העזר סימן כא

סעיף י - כתב הרמב"ם ז"ל [שם] המחבק אחת מן העריות שאין לבו של אדם נוקפו עליהן או שנשק לאחת מהן כגון אחותו הגדולה ואחות אמו וכיוצא בהן אף על פי שאין שם תאוה ולא הנאה כלל ה"ז מגונה ביותר ודבר אסור הוא ומעשה טפשים הוא שאין קריבין לערוה כלל בין גדולה בין קטנה חוץ מהאם לבנה והאב לבתו כיצד מותר האב לחבק בתו ולנשקה ותישן עמו בקירוב בשר וכן האם עם בנה כל זמן שהם קטנים הגדילו ונעשה הבן גדול והבת גדולה עד שיהיו שדים נכונו ושערך צמח זה ישן בכסותו והיא ישנה בכסותה ואם היתה הבת בושה לעמוד לפני אביה ערומה או שנשאת וכן אם האם בושה לעמוד לפני בנה ערומה ואף על פי שהן קטנים משהגיעו להכלם מהן אין ישנים עמהם אלא בכסותן עכ"ל והעתיקו רבינו הב"י בסעי' ז' והטור כתב בשיעור הגדילו שיש לבת י"א שנה ולבן י"ב שנה אמנם אם שדים נכונו קודם הזמן הזה אסור גם קודם הזמן הזה [חמ"ח] ודוקא לישן בקירוב בשר אסור אבל חיבוק ונשוק מותר [פרישה] אמנם כשהיא מקודשת אסורה אפילו כשהיא קטנה לגמרי וי"א דבת בתו דינה כבתו [ב"ח] וה"ה אחותו קטנה בת ג' שנים [חמ"ח] וכ"ש בת בנו [עי' ב"ש סקי"ד] ואם בא לבית בנו וכלתו או לבית חתנו ובתו ומחבב ומייקר בניהם ובנותיהם ואפילו נוטלן בחיקן וכוונתו לשם שמים לעשות בזה קורת רוח להוריהם אין שום איסור בדבר וכך נהגו מגדולי החכמים [שילהי קדושין] וכלל גדול אמרו חז"ל שם דהכל לשם שמים [ע"ש בתוס' מ"ש דע"ז אנו סומכים וכו' ר"ל במקום ששייך לש"ש כמעשה דר"ח וכן כפמ"ש בסעי' ט' וכיוצא בזה ולא בענין אחר]:

שם שקליה לבת ברתיה כו'. עי' נר"ן שגמגם
מס נת נתו דינו כנתו לענין הא לתנן נמתני'
לר ויסן עס נתו ועי' נמ"מ וב"ש נזה. ולענ"ד יש
לפשוט הנדר נרור מנרייתא נמס' שמחות פי"ג
דכל היסן עמו נחייו נקנר עמו נמותו ולפי גי'
הרמנ"ן ז"ל נתה"א (ענין הקנורה ל"ח ב' נדטו"ז)
והוכח נטוש"ע י"ד סי' שס"נ דמפרש נה נריסא
האשה נקנרת עס ננה הקטן ועס נן ננה קטן
ומסיים ע"ז זה הכלל כל היסן עמו נחייו נקנר
עמו נמותו ח"כ מנואר שדין נן ננה כננה נזה
והה"ג נת נתו כנתו דשקולין הן ויבואו שניהס:

[הגהות הרד"ל]

ומ"ש אחד אנוס ואחד רצון האנוס פטור. פסוק הוא: **ואין העדים המעידים צריכים שיראו כמכחול בשפופרת וכו'.** נפסק"ק דמכות (ז.). כל זה הסימן לף על פי שרובו אינו נוהג בזמן הזה כתבו רבינו כדי להודיע מומר הדברים ומשפטן:

כא פרטי רמזי דינים המחודשים המבוארים בזה הסימן

[א] עונש המסתכל בא"א ושכר אשר לא נשא עיניו אליה: חמור הרהור פנויה ממגעה: [ז] בשאר נשים שאין לבו גס בהן בהושט' כלי מידו לידה וכיוצא בהן מותר:

אזהרה התכונה

א צריך אדם להתרחק מן הנשים מאד מאד ואסור לו לקרוץ בידיו וברגליו וכו'. כל זה מדברי הרמב"ם נפרק כ"ג מהל"ע (ה"ג):

אחד מזיד ואחד שוגג המזיד חייב והשוגג מביא קרבן. אחד אנוס ואחד רצון [יג] **האנוס** (ב) **פטור. ואין העדים המעידים צריכים שיראו שיכנסו כמכחול בשפופרת אלא משיראו אותם** (יד) **דבוקים זה** (ג) **בזה כדרך המנאפים הרי אילו נהרגין בראייה זו:**

סימן כא

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] צריך להתרחק מן הנשים מאד לא יקל ראשו כנגדה ולא יביט ביפיה ולא בצבעונין שלה ולא יסתכל בנשים שעומדות על הכביסה ולא יהלך אחריה ולא יעבור בפתח אשה זונה ואסור לשמוע קול ערוה או ליהנות בשערה: [ב] אפילו פנויה לא תלך פרועת ראש בשוק: [ג] מסתכל בפני הפנויה לראות אם היא יפה שישאנה אבל לא יסתכל בה דרך זנות: [ד] מותר להביט באשתו נדה אבל לא יקל ראש עמה: [ה] אסור להשתמש באשה אפילו קטנה ובאיזה שמוש אמרו: [ו] אין שואלים בשלום אשה אפילו ע"י שליח וכיצד מותר ע"י בעלה: [ז] המחבק או מנשק אחת מהעריות שאין לבו של אדם נוקפו עליהם: האב עם בתו והאם עם בנה עד אימתי מותר לנשקן ולישן עמהם בקירוב בשר:

א צריך אדם להתרחק מן הנשים מאד מאד (א) **ואסור לו לקרוץ בידיו וברגליו**

דרכי משה

(ב) **ואע"ג** דבעריות יהרג ואל יעבור מכל מקום אם לא עשה אינו חייב מיתה ועיין בהגהות מרדכי פרק הבא על יבמתו (סי' קיב) שהאריך בזה ועיין במגיד משנה פ"א דאיסורי ביאה (הלכה ט') שהאריך בדין זו ד]: (ג) **בנמוקי** יוסף פ"ב דיבמות (ע"ב דף ת"ח) (ו. ד"ה גמרא) במנאפים שוכבים זה על זה אפילו שלא כדרכה ואפילו הערה בה חייב מיתה ונאסרה על בעלה. ונראה לי לומר שלזה כתב רבינו בעל הטורים כמה דינים באיזו ביאה חייבים מיתה ובאיזו ביאה אינם חייבים כי יש ללמוד מהם באיזו ביאה אשה נאסרת על בעלה ו]:

כא (א) **בבנימן** זאב סימן קמ"ג כתב דלא יאכל איש עם אשת איש ב] בקערה אחת משום דדבר חיבה הוא ולך לך אמרינן לנזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב (שבת יג.) עכ"ל אבל בתשובת הרשב"א סימן אלף קפ"ח (שהביא ב"י סוף סימן זה) משמע דאלו דברים של חיבה לא אסרו אלא באשתו נדה משום דלבו גס בה אבל באשת איש או בשאר עריות לא אסרו אלא בדברים המביאים לידי הרגל עבירה ולא דברים של חיבה כגון הושטת הכוס ג] או להניח אדם בתו לעיין ברישיה ועיי"ש שהאריך בזו ומדברי הטור שכתב למטה דאסור בהושטת הכוס אם כן אפשר דאכילה בקערה נמי אסור ועיין למטה דנוהגים

פרישה

זה נמיזו מיהא מסה נאסרת על בעלה עד כאן וזה מתייצב יותר ממה שכתב בית יוסף נפ"ק זה וז"ל לף על פי שרובו אינו נוהג בזמן הזה כתבו רבינו כדי להודיע מומר הדיעות והמשפטים עד כאן לשונו ומפשר שהמית יוסף כוונתו למה שכתב רמ"ח ודו"ק: (יד) **דבוקין זה בזו.** נקיבוע נשר פירש רש"י (פפ"ק דמכות ז.) ע"ש: **(כדרך המנאפים.** מפילו שוכבים זה על זו ומפילו שלא כדרכה ומפילו הערה בה נאסרת על בעלה. כתונת פפיס):

דרישה

[יג] **(האנוס פטור.** ואף על גב דבעריות יהרג ואל יעבור מכל מקום אם לא עשה אינו חייב מיתה. כתונת פסים):

הגהות והערות

ד] **וראה** בתוס' יבמות נד ע"א ד"ה אין אונס, בשם ר"י: ה] **ודבריו** תמוהים. דממה נפשך אם היא אנוסה אפילו הוא עשה ברצון אינה נאסרת ואם היא מרצונה מה לנו לאונס ולשוגג שלו כיון שהיא מזידה נאסרת, וכבר השיג עליו החלקת מחוקק. ובתחלה עלה בדעתי להגיה בדבריו שלא נאסרת על בועלה והיינו לשיטת הירושלמי דסוטה שהביא הב"ש בסי' יא, וכתב שם שכן משמע דעת הטור שאם הוא מזיד והיא שוגגת אע"פ שאינה נאסרת על בעלה מ"מ אסורה לבועל משום שהוא מזיד, וע"ז קאמר שאם אנסוהו נכרים אע"ג שעשה שלא כדין שהיה לו למסור עצמו, מ"מ כיון שפטור מדיני אדם אין לו דין מזיד ומותרת גם לו. אמנם נראה דליתא, שהב"ח עצמו סי' יא (כג ע"ב ד"ה כתבו בתוס') הביא דברי התוס' דשבת (נו ע"א ד"ה ליקוחין) בלי שום חולק דהיכא דלא נאסרה לבעל מותרת גם לבועל. ואפשר לפרש דברי הב"ח דמיירי שהיא לא היתה אנוסה היינו שהיא לא היתה מסורה בידם להורגה אם לא תתרצה לו רק שהוא היה מסור בידם והיא נתרצית לו למען הצילו מידם, ובוודאי שעשתה שלא כהוגן בזה שהרי אפילו הוא עצמו היה מחויב למסור עצמו, וע"ז קאמר שפיר לדעת ר"י הנ"ל כיון דאונס מיתה רחמנא פטריה ה"ה גבי דידה כיון שלא עשתה כי אם להצילו ולא נאסרה על בעלה (עצי ארזים): ו] **הבית** שמואל הקשה מהמשמש באבר מת שפטור ונאסרת על בעלה, כמ"ש הטור לקמן סימן קלח והיינו שכתב שם שהשחוף מקנים על ידו, והוא מימרא דשמואל בסוטה (דף כו ע"ב), וזהו שבשרו נשחף ואינו יכול לבעול באבר חי. ולי נראה דאין קושיא מכאן דיש לומר אע"ג שמקנים על ידו מכל מקום אינה נאסרת לבעלה ע"י ביאת שחוף, והיינו מדממעטינן משכבת זרע דגבי סוטה פרט לקינא לה דרך איברים כדאמרינן התם וביבמות, אע"ג דלאו ביאה כלל כדאמרינן שם פריצותא בעלמא מי אסר רחמנא ואפילו הכי צריך קרא ס"ד אקפידא תלה רחמנא והא קפיד, א"כ יש להוכיח מזה דמקנים ע"י שחוף אע"ג שע"י ביאת אבר מת אין אשה נאסרת על בעלה כיון דעכ"פ ביאת זנות היא ובעל קא קפיד (עצי ארזים סק"ד ועיי"ש עוד שהאריך):

כא א] **עיין** בערוגת הבושם (סק"א) שכתב דנראה עוד לפרש לפי שמצינו לשון זה בהרחקת הגאוה, מאד מאד הוי שפל רוח (אבות פ"ד מ"ד, כלה רפ"ג), מפני שהגאוה מאוסה מאוד לפני המקום ב"ה, דכתיב (משלי טז ה) תועבת ה' כל גבה לב, ואמרו רז"ל (סוטה ד ע"ב) מי שיש בו גסות רוח כאילו בא על העריות, כתיב הכא תועבת ה' וכתיב התם (ויקרא יח כז) את כל התועבות האל וגו', מש"ה נקט כאן בהרחקה מן העריות ג"כ לשון זה, לפי ששניהם שקולים: **ושם** בסוטה אמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן כל אדם שיש בו גסות הרוח לבסוף נכשל באשת איש. וביאר שם בחידושי אגדות מהרש"א דהיינו מי שמסלסל בשערו ומתנהג עצמו בגבוה להיות איש יפה תואר ומראה, הרי היא הזונה תצודנו, כענין יוסף לגבי אשת פוטיפר, וכענין שאמרו (ב"מ פה ע"א) בבן ר"א בר"ש כל זונה שוכרתו בארבע: ב] **ב"ה** בדרכי משה הנדפס ובכת"י. ובכת"י אחר איתא, אשת חבירו, ובהגהות הרמ"א בשו"ע סעיף ה איתא, וי"א דהוא הדין באכילה עמה בקערה נמי אסור בכל ערוה. ויש לעיין אם הכוונה גם בפנויה או רק בא"א, וראה ערוך השולחן סעיף ז: ג] **ברשב"א** לפנינו איתא, הושטת כלי, ועיין ארץ צבי ס"ק יא:

PDFsam_merge
הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
טור <מכון שירת דבורה> - יב (אה"ע א - סה) יעקב בן אשר (בעל הטורים) עמוד מס : 260 הודפס ע"י אוצר החכמ

ואסור לשמוע קול ערוה וכו'. גרסות פרק מי שממו (דף כ"ד) (ע"פ) מיתה דנערוה מקור לשמוע ולהסתכל וכן נמצאו מקור לקרות ק"ש כנגדו מגל נמצאו מן מיקור לשמוע קולה וה"ה להסתכל שרי מס טהורה היא: **ולא יעבור בפתח אשה זונה** וכו'. כמג ג"י (מג. ד"ה המצוד) המצוד על הערוה מתרין בו שלא יעבור על פתח ביתה וכו' ע"ש:

ולרמוז בעיניו ד] **לאחת מן העריות ואסור לשחוק עמה או להקל ראשו כנגדה או להביט ביופיה ואפילו להריח בבשמים שעליה אסור ואסור להסתכל בנשים שעומדות על הכביסה ואסור להסתכל אפילו בבגדי צבעונין של אשה שהוא מכירה אפילו אינן עליה שמא יבא להרהר בה. פגע באשה בשוק** ה] **אסור להלך אחריה אלא רץ ומסלקה לצדדין או לאחריו. ולא יעבור בפתח אשה זונה** (פ) **אפילו ברחוק ארבע אמות.** [א] **והמסתכל אפילו באצבע קטנה של אשה ונתכוון ליהנות ממנה כאלו מסתכל בבית התורף שלה** (ב). (ג) **ואסור לשמוע קול ערוה או לראות שערה. והמתכוין לאחד מאלו הדברים מכין אותו מכת מרדות. ואלו הדברים אסורים גם בחייבי לאוין:**

ומ"ש ואסור להסתכל בנשים שעומדות על הכביסה. בפרק מזקת (בבא קמא נו:): **ומ"ש ואסור להסתכל בבגדי צבעונים** של אשה וכו'. בפרק קמא דע"ז (כ:): **ומ"ש פגע אשה בשוק אסור להלך אחריה וכו'.** בפרק הרואה (ברכות סא.). ובפוף קידושין (פא.) רב ורב יהודה הוו מהלי בתורתא אתת ההיא איתתא קמייהו אמר ליה דלי כרעיך מקמי גיהנום ופרש"י דלי כרעיך מהר ללכת שנקדמנה: **ומ"ש ולא יעבור בפתח אשה זונה אפילו ברחוק ד' אמות.** בפ"ק דעבודה זרה (יז.): **ומ"ש והמסתכל אפילו באצבע קטנה של אשה** וכו'. בפרק במה האשה (שבת סד:) ופרק מי שמתו (נדרים כד.): **ומ"ש ואסור לשמוע קול ערוה או לראות שערה** וכו'. פרק מי שמתו (כד.): **ומ"ש והמתכוין לאחד מאלו הדברים אסורים גם בחייבי לאוין.** פכ"ח מהמ"ב (ה"ג) אסור לאדם לקרוץ בידיו וברגליו או לרמוז בעיניו לנ' מן העריות או לשחוק עמה או להקל ראשו כנגדה או להביט ביופיה אסור אפילו להריח בשמים שעליה או להביט בבגדי צבעונין לבגד זה מכת מרדות והמסתכל אפילו בשלא בפתע קטנה של אשה ונתכוון ליהנות כמי שמסתכל במקום התורף ואפילו לשמוע קול ערוה או לראות שערה אסור עכ"ל ואף על פי שהזכיר מכת מרדות קודם לאיסור שמיעת קול ערוה ולשיית שערה משמע לרבינו דלהכי נמי מכין אותו מכת מרדות דמשי שנא: **ומ"ש ואלו הדברים אסורים גם בחייבי לאוין.** וכ"כ הרמב"ם בפרק הנזכר (ה"ג). **כתוב** בתרומות מיש (ת"ג הלכות ביאות אסורות פי' יג) בפש ה"ר יונה (בתוספת המצוטה יט כ) אסור להסתכל בשום אדם מן המורה שנאמר (במדבר טו לט) ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם ואסור להסתכל בפנויה מדברי קבלה שנאמר (איוב לא ו) ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה וכל המסתכל בשום אדם מכשיל ומכשים כח יגרו הטוב והודו נהפך עליו למשחית שכך מרז"ל (סנהדרין נב:) כל המסתכל בערוות קשתו נוערת ומשר לו בשם אדם מיש זוכה ותחזינה עיניו בנועם יי' מדה כנגד מדה שכך מרז"ל (מדרש רבה סוף פרשת אחרי מות כג, יג) כל הכופף עיניו מן העריות זוכה ומקבל פני שכינה שנאמר (ישעיהו לג טו) עוצם עיניו מראות ברע ונאמר אחריו (שם שם יז) מלך ביפיו תחזינה עיניך. ואסור מן התורה להרהר בשום אדם אפילו פנויה וחמור הרהור פנויה ממגעה שעל ההרהור עובר בלאו מן התורה שנאמר ונשמרת מכל דבר רע ופירשו רז"ל (ע"ז כ:) שלא יהרהר ביום וידוע לידי טומאה בלילה עכ"ל:

דרכי משה

להקל: (ב) **כתב** המגיד משנה פרק כ"א דאיסורי ביאה (ה"ד) דכל שכן שלא יראה במקום התורף שלה. כתב בתולדות אדם וחוה נתיב כ"ג (ח"א קצב ע"ג) מי ששם אצבעו בבית התורף של אשת איש פריצות גדולה היא ואפילו המסתכל אבל אינו חייב מלקות עכ"ל:

פרישה

כא (פ) **אפילו ברחוק ארבע אמות.** מסוס לך לך ממרין לנזירא כו' (ממור מקור לכרמש לפ מקרב ופירושו כלומר לאמור לאפילו מקרב להיינו ד"פ לפ מקרב למרגוס על מקרב הוא מקור מקור (נדרים נא יח). כתובת פסיס) והכי קאמר לפ מיבעיא דעל פתח ביתה ממש לאמור אלפ אפילו מהתרחקות ד' אמות נמי נרין להרחיק דומיא דע"ז אבל מון לאדבע אמות מותר לעבור וכמ"ש בי"ד סימן ק"ן בע"ז ומיהסס נלמדו ממקרא ממד בפרק קמא דע"ז דף י"ז (ע"פ) הרחק ממנה דרכך (משלי ה ח) זה מיונות והרשות (פי' שלטונות) ואל תקרב אל פתח ביתה (משלי שם) זו זונה וכמה אמר רבי אדבע אמות עכ"ל הגמרא: (ג) **ואסור לשמוע קול ערוה.** ז"ל מור"ם (בשלחן ערוך ד"ה לשמוע) לשפוקי קול של אשה שמותרת לו והוא הדין פנויה אבל קול בשה ערוה שאסרו שאסור להסתכל כנגדה ע"פ הוא וקאי על כל הנשים שבעולם ודוק. ויש מפרשים דהכי קאמר דאסור לשמוע כל קול של אשה שהוא ערוה וקאמר קול לשפוקי דיכול של נשים דמותר לשמוע שאינו מעורר התאוה אבל יותר נראה דברי מ"ו ז"ל כי למה יהיה אסור לשמוע קול של אשה שלא בשעת תפילה: **והמתכוין לאחד מהדברים** וכו'. קאי אכל מה שכתב רבינו מריש הסימן ועד כאן. כתובת פסיס):

דרישה

כא [א] **והמסתכל אפילו באצבע קטנה של אשה** וכו'. ז"ל ארחות חיים בשם רבי יונה אסור להסתכל באשת איש מן התורה שנאמר ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם ובפנויה מדברי קבלה שנאמר ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה וכל המסתכל באשת איש מכחיש כח יצרו הטוב והודו נהפך עליו למשחית שכך אמרו חז"ל כל המסתכל בעריות קשתו ננערת ואשר לא נשא עיניו אל אשת איש זוכה ותחזינה עיניו בנועם ה' מדה כנגד מדה שכך אז"ל כל הכובש עיניו מן העריות זוכה ומקבל פני שכינה שנאמר עוצם עיניו מראות ברע ונאמר אחריו מלך ביפיו תחזינה עיניך. ואסור מן התורה להרהר באשה ואפילו פנויה וחמור הרהור פנויה ממגעה שעל ההרהור עובר בלאו מן התורה שנאמר ונשמרת מכל דבר רע ופירשו רבינו ז"ל שלא יהרהר ביום ויבא לידי טומאה בלילה עד כאן לשונו:

הגהות והערות

ד] **כן** הוא גם לשון השו"ע. וכתב בביאורי הגר"א (ס"ק ב) דט"ס כאן וצ"ל להיפך, לקרוץ **בעיניו** ולרמוז **בידיו** או **ברגליו** דביד ורגל לא שייך קריצה וכמ"ש (משלי ו יג) קורץ בעיניו מולל ברגליו מורה באצבעותיו, והוא קריצותיו ורמיזותיו (וע"ע בברכת אליהו שם): ה] **עיין** בנתיבות לשבת שכתב דנראה דהיינו בסמוך לה כההיא דאיתא באורח חיים סימן צ' לא יתפלל אחורי רבו וכו' ואם הרחיק ד' אמות מותר, ובהכי אתיא שפיר הא דאמר בקידושין (דף פא ע"א) אמר ליה רב לרב יהודא דלי כרעיך מקמי גיהנם (ופירש"י מהר ללכת שנקדמנה) אמר ליה והא מר הוא דאמר בכשרים שפיר דמי כו' משמע דוקא משום יחוד ולא קאמר משום שהוא הולך אחר האשה, אלא כשהלכו מרחוק אין צריך להרחיק כמלוא עיניו, וכן משמע מהא דקאמר (רב נחמן בברכות סא ע"א) מנוח עם הארץ היה שנאמר וילך אחרי אשתו (שופטים יג יא) ע"ש, אף דכתיב גבי פלטי בן ליש וילך אתה אישה הלוך ובכה אחריה (שמואל ב ג טז), אלא משום דאמרו כל מקום שנאמר "אחר הוא בסמוך ו"אחרי הוא במופלג (בראשית רבה מד ו, וברש"י סוטה לג ע"ב ד"ה אחרי), עוד י"ל משום דאמר (בקידושין שם) מקמי גיהנם, משמע דלאו משום הרהור בלבד, כדמשמע בברכות (דף סא ע"א) לא יעבור אדם אחורי אשה וכו', וכל העובר אחרי אשה בנהר אין לו חלק לעולם הבא וכתבו התוס' (שם ד"ה וכל) דהיינו סופו יורש גיהנם, משמע דבאחורי אשה אינו נופל בגיהנם, ועוד י"ל מדקאמר דלי כרעך מקמי גיהנם ולא אמר שילך לצדדים כדאמר בברכות כשנזדמן לו על הנשר יסלקנה לצדדין (נתיבות לשבת סק"א):

PDFsam_merge
הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
טור <מכון שירת דבורה> - יב (אה"ע א - סה) יעקב בן אשר (בעל הטורים) עמוד מס : 261 הודפס ע"י אוצר החכמה

ב **לא ילכו בנות ישראל פרועות ראש בשוק** וכו'. נפרק המדיר (עב.):

ג **ומותר להסתכל בפני הפנויה לבודקה אם היא יפה שישאנה** וכו' **ולא עוד אלא שהוא ראוי לעשות כן** וכו'.

כ"כ הרמב"ם בפ"ו מהלכות מיקורי ביאה (ה"ג) והוא נרפ"ג דקדושין (מב.) תמור למאי דקדקם מאי עד שירצה שמא תתגנה עליו וממנע ממר (ויקרא יט יח) ואהבת לרעך כמוך והרמב"ד (שם) כתב על דברי הרמב"ם תכמיס ממרו (ב"ב קמח.) המי- נורמא מרגנן לחזל לקדושי מימתא לידבר עם המרן בהדיא ח*) דילמא מחלפי לה מיניה מלמא מין דרך ת"ח בכך עכ"ל וכבר הזיב עליו הרב המגיד יפה ונתקיימו דברי הרמב"ם ז"ל:

ד **וכן מותר לאדם להביט באשתו אף ע"פ שהיא נדה והיא ערוה לו** וכו'. כ"כ הרמב"ם בפכ"א מהא"ב (ה"ד) וכתב הרב המגיד בפרק מלו מוציאין (נדרים כ.) המסתכל בעקבה של אשה הויין ליה בנים שחיים מהוגנים ממר רב יוסף ובמשתו נדה ממר ר"ל עקבה דקמני מקום המוליך שהוא מכוון כנגד עקבה משמע הא בשאר מקומות מותר וכן ממרו (שבת סד:) שמותר לאדם להסתכל בימי נדתה כדי שלא תתגנה על בעלה מלמא שמותר להסתכל בה ח**) ומ"ש

אבל לא ישחוק ולא יקל ראש עמה. בתורת כהני נתן (פ"ב):

ה **ואסור להשתמש באשה כלל בין גדולה בין קטנה** וכו'. בפרק עשרה יוחסין (קדושין ע.):

לא ילכו בנות ישראל פרועות ראש בשוק אחת פנויה ואחת אשת איש. נרמה לנפקא לן מדחיתא פרק המדיר (כתובות עב.) ומיזהו דת יהודית יוצאה ולאחה פרוע ופרכינן לאחה פרוע לחוריימא היא לכתיב (במדבר ה יח) ופרע [את] ראש האשה ואנן דני ישמעאל מזהרה לבנות ישראל שלא יצאו בפרוע ראחה למדנא קאמר מזהרה לאחה אית אחה אחה מזהרה לבנות ישראל שלא יצאו בפרוע ראחה פנויה ואחת אשת איש בתורת כהני ס"פ מי שמתו (נרכות סי' פ) ע"ש ראחי"ה (סימן עו) וז"ל כל הדברים שהזכרנו למעלה לערוה דוקא בדבר שאין רגילות להיגלות אבל במולה הרגילה בגילוי שער לא חייתינן לישה הרחור עכ"ל ואין לפרש דדוקא בפת ובאחר אבל בשוק אסורה לאחת דהא בפ"ג דכתובות (טו:) שניהו אם יש עדים שילאת בהיומת ורחאה פרוע כמובאה מאחים וילאת פירש"י (ד"ה אם יש עדים) מבית אביה לבית בעלה ואפי' דרך השוק משמע וכן נהגו ונרין לומר בפנויה בעולה קאמר אבל הבתולות אין בחזרה:

ג **ואסור להשתמש באשה** וכו'. והמרדכי בפ' אע"פ ע"ש הר"ם בר ברוך המיר להשתמש באחה במרחן דרך שפחות וכ"י הזיב עליו ואחר ואני לאיתי במרדכי יש כחוב בשם בעלון הזה מובחת לרחון לומנו במרחן אם יכול ליזהר מהרחור והנמנע יחבדך עכ"ל ובספרי הדפוס נשמטו דבריס אלו בטעות כי לא המיר הרב שלא להלכה אבל לא למעשה ולהלכה נמי דוקא בשאין לו חוס שפק ליכול ליזהר מהרחור ☜ ולפי זה מה שנוהגין להקל להשתמש באחה במרחן ע"פ המרדכי וכמ"ש הרב בהגהת ס"ע (פ"ה) יש לבטל המנהג הרע הלז כי בטעות נהגו כך ע"פ הספרים שנכחבו ונדפסו בטעות כדפריסים:

[קונטרס אחרון] **ואסור להשתמש באשה** וכו'. עיין במ"ש בפניס לנקטינן כב"י שכחב לאסור להשתמש בשפחות גויות בבית המרחן

פרישה

(ג) **לא ילכו פרועות ראש [בשוק] אחת פנויה** וכו'. לכאורה נרחה לפנויה לבד לומר כמו שלמנה או גרושה אבל בחולות מוחרות להלך כמנהגינו:
(ד) **אלא שראוי לעשות כן.** כן כחב הרמב"ם בפכ"ו מהא"ב והוא נרפ"ג דקידושין אסור לאדם שיקדש אשה עד שירחנה שמא תתגנה עליו ורמשנע ממר ומהבת לרעך כמוך ועיין בדריסה. **וכן מותר לאדם להביט באשתו** וכו'. מדלא אסריק בבדריס פרק שני דף מ"ו אלא בנגד המוך וכן ממרו מוחר לאדם להסתכל בימי נדתה כדי שלא תתגנה על בעלה ממ[נ]ם מיהה שמותר להסתכל בה ב"י. כמובא בסימן:

דרישה

[ד] **אלא שראוי לעשות כן** וכו'. וכחב הראב"ד על דברי הרמב"ם חכמים אמרו האי צוורבא מרבנן דאזיל לקדושי אחתא לידבר עם הארץ בהדיה דלמא מחלפא ליה מיניה אלמא אין דרך תלמיד חכם בכך עד כאן לשונו. והרב המגיד כחב על דברי הראב"ד שאין זו השגה לפי שצוורבא מרבנן אפילו נסתכל בה ובדקה בפעם אחת לא יכירה אם יחליפוה לפי שאינו רגיל להסתכל בצורת הנשים אבל ע"ה יכירה בפעם [א'] ואילו היה אסור להסתכל כדי לבדקה לא היו אומרים לעם הארץ עמוד וחטוא בשביל שיזכה חבירך עד כאן לשונו. וז"ל רמ"א (ס"ה) י"א (ני"י פרק חזקת הבתים (לא. ד"ה יצר). כתונת פסים) דאין לנהוג אפילו עם אשתו בדברים של חיבה כגון לעיין ברישיה אחר כינים בפני אחרים עד כאן לשונו ונלע"ד שלמד [כן] ממה שכחב הר"ן ס"פ ח"ה דף קצ"א ע"א על הא דגרסינן (ב"ב נח.) רבי בנאה הוה מציין מערתא כי מטא למערה דאברהם אשכחיה לאליעזר עבד אברהם אמר ליה מאי עביד אברהם אמר ליה גני בכנפיה דשרה וקא מעיניה ליה ברישא אמר ליה זיל אימא ליה בנאי קאי אבבא אמר ליה ליתי וליעול מידע ידע דיצר הרע בהאי עלמא ליכא וכחב על זה הר"ן (נמוקי יוסף לא.) שמעינן (מהאגדה זו דרך ארץ. כתונת פסים) שאינו ראוי להתנהג בכיוצא בדברים הללו בפני אחרים עכ"ל ונלע"ד דדוקא לשכב בחיקה כההוא מעשה הוא דאסור אבל לעיין ברישיה כשהוא יושב אפשר דליכא מאן דפליג. ועיין בתשובת רשב"א (ח"א) סימן אלף קפ"ח דמשמע מינה דגם לעיין ברישיה לחוד הוי מדברים המביאים לידי חיבה שמדמה אותו ליציקה על הידים והצעת המטה ע"ש. וז"ל רמ"א (ס"ה) וי"א (תוספות סוף קידושין (פב. ד"ה הכל) כתונת פסים) דכל שאינו עושה דרך חיבה מותר לכך נהגו להקל בדברים אלו:
[ה] **ואסור להשתמש באשה כלל.** בקידושין סוף דף פ"א ז"ל רב

הגהות והערות

ז] **דוקא** בשוק אבל בחצר שאין רבים בו מותר מהר"ר שמואל יאודה מקאליבונין הובאו דבריו בספר באר שבע (שו"ת סימן יח), ואין נראה לי דקדוקו דכיון דאף אם בשוק לאו דוקא אלא אפילו במבוי או בחצר שהרבים בוקעין בו גם חצר שאין רבים בוקעין בו נכלל בו (כנה"ג הגה"ט אות ט): והך איסור פרועי ראש היינו במבוי, אבל בחצר לא. וביורושלמי פרק המדיר (הלכה ו) איכא פלוגתא, ובש"ג (לב ע"ב אות ב) פ' דאסור, וכ"כ הב"ש כאן (סק"ה), ובסימן קטו (סק"ט) בשם הסמ"ג. מיהו בחצר שאין רבים שכיחי, הוי רה"י לענין זה. מיהו מידת צניעות הוא אפילו בבית, כדאשכחן באמו של רבי ישמעאל בהן גדול (יומא מד ע"א) ועפ"י הסוד איסורא נמי איכא, וכ"כ הלבוש (ערוגת הבושם אות ז): ח] **משמע** דוקא מטעם זה, אבל להסתכל בה עוד אחר שידוכין אסור, ולא דמי למה דאמר בסמוך דמותר להביט באשתו נדה משום שיש לה היתר, דהא קי"ל בחתן שפירסה אשתו נדה שאסורה בייחוד משום דאדרבה חתן תקיף יצרו טפי כל שלא בעל, וה"ה להסתכל ביפיה, וכן משמע מהא דפרק יש בכורות (יד אהרן ח"א הגהב"י אות א, בשם מורו): ח**) **עיין** בברכי יוסף שכתב דביו"ד סימן קצה מבואר דבאשתו נדה לא ישחוק ולא יקל ראש עמה, וכן משמע מהא דפרק יש בכורות (יד אהרן ח"א הגהב"י אות א, בשם מורו): ח**) **עיין** בברכי יוסף שכתב דביו"ד סימן קצה מבואר דבאשתו נדה לא משמע מהא דשבת בע"ז (כ ע"א) ואסתכולי מי שריא ואע"פ דאמר התם דר"ע ידע שישאנה אח"כ ותהיה מותרת לו לאחר זמן, אע"כ דקודם שנשאה שאני דתקיף יצרו, וכל שכן כשהיא נדה דקי"ל תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה לישב שבעה נקיים (נתיבות לשבת סק"ה): ח*) **יש** לדקדק איך אנו מתירין שיולך עם הארץ עמו ולא חיישינן שיבוא לידי הרהור, דבשלמא הת"ח בעצמו או אפילו הע"ה כשבא לקדשה לו לעצמו לא סגי בלאו הכי, אבל הכא שלא בא לקדשה לצורך עצמו ובא לראות לצורך הת"ח למה נתיר לו. ואפשר לומר במה דאיתא בע"ז דף כ ע"א ובבבא מציעא דף צא ע"א שעם היות שאסור להסתכל בבהמות וחיות ועופות בשעה שנזקקין זה לזה עם כל זה מין במינו מותר להרביע ולהכניס כמכחול בשפופרת משום דבעבידתיה קא טריד, ופסקוה הפוסקים ז"ל, הכא נמי דכוותה דאיכא למימר בעבידתיה קא טריד ולא יבוא לידי הרהור, וזה דוחק (יד אהרן ח"א הגהב"י אות א, בשם מורו):

ולע"ל כהגהת ס"ע ומהרו"ך (דרישה סוף ה) כתב לקיים דברי הגהות ס"ע ולהתיר מיסור זה כשנתרוקן גלי רמיה ושרי ליה מאריה למיסור גמור הוא כשאר מפורש במרדכי המרון שהבאתי בפניס ע"ס [עד כאן]:

ד **ואין שואלים בשלום אשה וכו'.** הכי איתא בריש פרק עשרה יוחסין (דף ע.) והטופסות והרמ"ס (פ"ד סי' ד) כתבו לשם דמומר לשמול לבעלה היאך שלומה ויהוגה כמו שעשלו המלאכים לאברהם אבינו שלו' שרה כדאיתא פ' השוכר את הפועלים ונראה דאפילו לאחריס יכול לשמול היאך שלומה ויהוגה דאין איסור אלא לשלות לה שלום שמרגיל לבה ודעתה (אצלה) [אצלו] ויהיו רגילים זה עם זו ויבואו לידי מכה כמו שפירש"י הילכך אפילו ע"י בעלה אסור אבל לשמול היאך שלומה ויהוגה לא יבואו לידי כיון שאינו שולח אליה ולפי זה אפילו לאחריס יכול לשמול והא דתקנו הטופסות והרמ"ס ורבינו ומומר לשמול לבעלה היינו משום דכך מצינו במלאכים שעשלו לאברהם בשלום שרה. וכתב מהרש"ל (בשלורו לטור) וז"ל ולפי זה נהגו היתר בזמיגת שלומים שלנו שפורטים בו המכה ומעפ"כ נהגו להמתיר אבל להזמירה בשמה כ"ל והיינו לומר שבמלת המגרת כותבים וע"ס זוגתך וכו' אבל בסוף המיגרת שרגילין לכתוב ותאמר שלום לפלוני ופלוני אסור לכתוב ותאמר שלום לזוגתך להיינו שאלת שלום שאולה לה ע"י בעלה לאסור:

שפחה בין משוחררת שמא יבא לידי הרהור עבירה. באיזה שמוש אמרו ברחיצת פניו ידיו ורגליו (ה) [ה*] **אפילו ליצוק לו מים לרחוץ פניו ידיו ורגליו אפילו אינה נוגעת בו** ט) **והצעת המטה בפניו ומזיגת הכוס שאין עושה לאיש דברים אלו אלא אשתו לבד:** ו **ואין שואלים בשלום אשה אפילו על ידי שליח ואפילו על ידי בעלה אסור לשלוח לה דברי שלומים:**

ו) **אבל מותר לשאול לבעלה איך שלומה לה:**

ומ"ש באי זה שימוש אמרו ברחיצת פניו ידיו ורגליו. כ"כ הרמב"ס בפכ"ח מהל"ע (ה"ה) וכתב הרב המגיד שלמד כן מהירושלמי (כתובות פ"ק ה"ו) ומבואר בכמה מקומות שהיו מסתמין בשפחות ואמרו (כתובות קד.) לממיה דרבי י) וכו' ע"כ: **ומ"ש אפילו ליצוק לו מים לרחוץ.** וכתב יא) קידושין (פא:) דב אמא בר אבא היקלע לבי רב חסדא חתניה שקליה לבת ברתיה אותבא בכנפי וכו' עד אמר ליה מר עובר אדשמואל דאמר שמואל אין משתמשין באשה כלל אמר ליה אנא כאידך שמואל סבירא ליה דאמר שמואל הכל לשם שמים ופירש רש"י הכל לשם שמים ואין דעתי אחריה לחיבות אישות אלא לחיבת קורבא ולעשות קורת רוח לאמה כשאני מחבב את בתה וכתבו התוספות שם וע"ז אנו סומכין השתא שאנו משתמשין בנשים עד כאן לשונו: [ה*] **אפילו ליצוק לו מים לרחוץ כו'.** כתב המרדכי בפרק אף על פי בשם הר"ש בר ברוך והביאו בהגהות אשר"י (כתובות פ"ה סי' כג) אף על גב שאין משתמשין באשה דרך שפחות שרי כדרך שאמרה אביגיל לרחוץ רגלי עבדי אדוני והא דמשמע בירושלמי דאסור היינו דברים של יחוד במקום יחוד אבל במרחץ כיון שבו בני אדם מצוין מותר. מכאן לכותית ושפחות מותרת לרחוץ אותנו במרחץ ע"ל והביאו רמ"א וכתב וכן נוהגין אבל ב"י כתב על דברי המרדכי וז"ל ואני אומר נשתקע הדבר ולא נאמר ודבר זה אסור להעלותו על לב ואין ספק אצלי שאיזה תלמיד טועה כתב כן מעצמו ותלה הדבר ברבו. וצ"ע דלכאורה גם מדברי רבינו משמע דמותר כיון דדברים של שירות ושימוש מותר כמ"ש הרמב"ם ורבינו א"כ למה לא ישתמש במרחץ בשפחות לשפשף אותו על גופו להסיר לכלוך וצואה והדברים המזוהמים ממנו דידוע דדברים כאלו אינה עושה אשתו לבדה כ"א גם עבדו וכיון דמותר לשמשו במרחץ לשפשפו להסיר (דרך) הלכלוך דרך שירות גם כן מותר אגב לרחוץ פניו ורגליו דהרי הדבר ניכר דמדזה לשירות ושימוש גם זה לשימוש ולא משום אהבה וחיבה עושה לו זה וזהו שדקדק רבינו וכתב באיזה שימוש אמרו ברחיצת פניו ידיו ורגליו וכו' דמשמע דוקא שימוש חיבה כזה המביא לידי תאוה הוא דאסור ולא שימוש אחר שהוא של עבדות וזהו נמי שסיים רבינו וכתב דהטעם של איסור הוא דדברים האלו אין עושה לו אלא אשתו וידוע דזהו דוקא כשאינו במרחץ אבל כשהוא במרחץ אין עושה לו אשתו אלא עבדו עושה בתורת שירות ושימוש וזה נלע"ד ברור: [ו] **אבל מותר לשאול לבעלה איך שלומה כ"כ התוספות פרק עשרה יוחסין** (ע: ד"ה אין). ז"ל מור"ש (בביאורו לטור ד"ה אבל) ולפי זה נהגו היתר באיגרת שלום שלח לה ע"י בעלה לחמור:

ומ"ש אבל מותר לשאול לבעלה איך שלומה. כ"כ סס התוספות (ע: ד"ה מין) מדאמר בפרק הפועלים (ב"מ פו.) שולמים למים בשלום אשתו:

דרכי משה

(ג) **אבל** ראיתי נוהגין כדברי המרדכי ואין מוחה בידם. גרסינן בפרק חזקת הבתים (ב"ב נח.) ר' בנאה הוי מציין מערתא כי מטא למערתא דאברהם אשכחיה וכו' עד והוה אברהם גני בכנפיה דשרה וקא מעיינא ליה ברישיה וכו' עד אמר ליה ליעול דמידע ידעי דיצרא בהאי עלמא ליכא וכתב נמוקי יוסף שם (דף קפ"ו ע"ב) (ב"ב לא. סוף דיבור ראשון) שמעינן מהגדה זו דרך ארץ שאינו ראוי להתנהג עם אשתו בכיוצא בדברים אלו בפני אחרים עכ"ל:

פרישה

(ה) **אפילו ליצוק לו מים לרחוץ.** ז"ל מור"ם ז"ל (בשלורו לטור ד"ה לרחוץ) והמרדכי בשכתב בתוכות מקיל בזה מאוד ע"ס עכ"ל ועיין בדרישה סס בשבתי דגס מדברי רבינו מוכח דשימוש של עבדות מותר בשאה מדאיו מוסר אלא דברים של מיבה ע"ס:

דרישה

אחא בר אבא איקלע לבי רב חסדא חתניה שקליה לבת ברתיה אותבא בכנפי וכו' עד אמר ליה מר עובר אדשמואל דאמר שמואל אין משתמשין באשה כלל אמר ליה אנא כאידך שמואל סבירא ליה דאמר שמואל הכל לשם שמים ופירש רש"י הכל לשם שמים ואין דעתי אחריה לחיבות אישות אלא לחיבת קורבא ולעשות קורת רוח לאמה כשאני מחבב את בתה וכתבו התוספות שם וע"ז אנו סומכין השתא שאנו משתמשין בנשים עד כאן לשונו: [ה*] **אפילו ליצוק לו מים לרחוץ כו'.** כתב המרדכי בפרק אף על פי בשם הר"ש בר ברוך והביאו בהגהות אשר"י (כתובות פ"ה סי' כג) אף על גב שאין משתמשין באשה דרך שפחות שרי כדרך שאמרה אביגיל לרחוץ רגלי עבדי אדוני והא דמשמע בירושלמי דאסור היינו דברים של יחוד במקום יחוד אבל במרחץ כיון שבו בני אדם מצוין מותר. מכאן לכותית ושפחות מותרת לרחוץ אותנו במרחץ ע"ל והביאו רמ"א וכתב וכן נוהגין אבל ב"י כתב על דברי המרדכי וז"ל ואני אומר נשתקע הדבר ולא נאמר ודבר זה אסור להעלותו על לב ואין ספק אצלי שאיזה תלמיד טועה כתב כן מעצמו ותלה הדבר באיגרת

חדושי הגהות

כא [ט] והב"ח כתב שמנהג במרדכי ישן שמייס סס וז"ל מומרת לרמון מותו במרחץ מס יכול ליזהר מהרהור והנמנע ימנרך ולפ"ז לק"מ:

הגהות והערות

יסתכל במקומות המכוסים וכ"כ הטור והרשב"א בתורת הבית שער הפרישה והראב"ד בספר בעלי הנפש, וק"ק על הב"י כאן דמיהיי על דברי הטור מ"ש הרב המגיד, אשר דבריו מוכיחים דשרי לאסתכולי אף במקומות המכוסים ודוקא במקום התורף הוא דאסור, ומדמייתי לה הב"י על הטור בסתם משמע דהטור מודה בזה, והרי הטור ביו"ד איפכא שמעת מיניה דאסור להסתכל במקומות המכוסים. וי"ל דהב"י אזיל לטעמיה שכתב שם דדעת הטור והרשב"א דמקומות מכוסים בכלל מקום התורף ולפי זה סבר דמ"ש הרב המגיד הא בשאר מקומות שרי כוונתו מקומות מגולים דווקא: ט] **עיין** בהגר"א ס"ק יז: י] **כ"ה** הלשון שם, אמתיה דרבי, ובדוכתי אחרינא איתא, אמתא דבי רבי, עיין שבת קנב ע"א, עירובין נג ע"ב, ר"ה כו ע"ב, מגילה יח ע"א, מו"ק יז ע"א: יא] **בדפוס** וורשא הגירסא, בסוף קידושין: יב] **לפנינו** במרדכי איתא, וה"ר שמואל בר' ברוך: יג] **רמ"א** בהגהותיו החזיק לנהוג כר"ש בר ברוך עכ"ל ושבקיה לחסידותיה בזה הענין כי היה לו לרמ"א למחות בנוהגים כן ובפרט לפי מה שמצאתי ברלב"ג בשמואל שאז ראיות הר"ש בר ברוך נדחית וז"ל הרלב"ג על דברי אביגיל הנה אמתך לשפחה לרחוץ רגלי עבדי אדוני (ש"א כה מא) אמרה זה על צד הענוה להורות שדי לה אם תהיה לאשה לאחד מעבדי אדוניה ותרחץ רגליו כמנהג האשה לבעלה עכ"ל הרלב"ג ע"כ נראה לי להחמיר ומי לה' אלי (של"ה שער האותיות דף ע ע"א ד"ה כתב הב"י):

PDFsam_merge
הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
טור <מכון שירת דבורה> - יב (אה"ע א - סה) יעקב בן אשר (בעל הטורים) עמוד מס : 263 הודפס ע"י אוצר החכמ

ז **והמחבק** וכו'. נפ"ק דסנהד' (דף י"ג.) עולא כי הוה אתא מבי מדרשא הוה מנשק לאחמיה אבי ידייהו ופליגא דידיה אדידיה דאמר עולא אמרין לגזירת אמור אמור לכרמא לא תקרב: **כיצד האב מותר לחבק לבתו ולנשקה ולישן עמה בקירוב בשר וכן האם עם בנה כל זמן שהם קטנים הגדילו שיש לבת י"א שנים** וכו'. נסוף קידושין (פ:) תנן מתייחד אדם עם אמו ועם אחותו ושאר בשר מפני שבקירוב בשר הגדילו זו ישנה בכסותה וזה ישן בכסותו ובגמרא (פה:) וכמה אמר רב אסי מינוקת בת ט' שנים ויום אחד מינוק בן י"ג שנים ויום אחד לימלי לאמי מינוקת בת י"ב שנה ויום אחד ומינוק בן י"ג שנה ויום אחד ואם אחותו הגדולה וזה וזה כדי שיהיו שדיים נכונו ושערן נמט (יחזקאל טז ז) כך היא גירסת רש"י (ד"ה מינוקת) והרי"ף (לג.) אבל הרמ"ך (פ"ד מ' כה) הקשה על גירסא זו וכתב שהיא משובשת וכתב ו"ל לימלי לאמי מינוקת בת י"ל שנה ויום אחד מינוק בן י"ב שנה ויום אחד וזה וזה כדי שיהיו שדיים נכונו וכו' פי' זה קרובים לשדיים נכונו וכו' שהיא שנה הסמוכה לגדלות והרמב"ם כתב בפ"ג מהל' אישות (ה"ז) הגדילו ועשה הבן גדול והבת גדולה עד שהיו שדיים נכונו ושערן נמט זה יקן בכסותו והיא ישנה בכסותה ובפירוש המשנה (שם) כתב בגירסת רש"י והרי"ף. ויש בקצת ספרי רבינו טעות סופר והגירסא הנכונה בדבריו הגדילו שיש לבת י"ל שנה ולבן י"ב שיש והיא בגירסת הרמ"ך: **ומ"ש ואם הבת בושה לעמוד לפני אביה ערומה ובן אם האם בושה לעמוד ערומה בפני בנה אפילו הוא קטן.** שם אמר רב מתנא לא שנו אלא שאינה בושה לעמוד לפניו כלל ופ"ה ה"ז מגונה ומשמע ודאי לאו היה לבו נוקפו עליהן והיה לו בחיבוק הנאה פשיטא דאיסורא הוא ליכא בקריבה זו לערוה אפילו היתה קטנה דלא מילקא תורה ערוה בין גדולה לקטנה אלא שאין לבו נוקפו עליהן ואין זה קריבה לערוה וליכא איסורא ד"ת מ"מ מגונה הוא וז"ש ודבר זה אסור וכו' אינו אלא ליכא דלבו נוקפו כדפי' דבלבו נוקפו שהוא קריבת ערוה אסור בין גדולה בין קטנה והכי משמע בפ"ק דסנהד' (פרשה שות ו) אע"ג דקטנה נמי מגונה כדאמרינן גרשה דמ"ה קאמר גדולה דאפילו בגדולה אינו אלא לבו נוקפו עליה ואין בה איסורא ממש ור"ל דאפ"ה מגונה הוא וכדפירשתי [עד כאן]:

ז **הגדילו שיש לבת י"א שנה** וכו'. כך היא גירסת הרמ"ך דשנה לפני גדלות אסור והרבינו ירוחם (נתיב ע"ב) הביא תחילה גירסת הרי"ף ורש"י אלא אסור אלא לאחר שהגיעו לגדלות ואח"כ הביא גירסת הרמ"ך וז"ל ויש גורסין מינוק בן ט' ומינוקת בת ג' וכן גרשה עיקר דכרחויין לביאה תלוי הדבר. ועוד פשוט אילי לאמי קטן בן י"ב [וקטנה בת י"א] וכו'. ומ"ש וכן גרשה עיקר לא היתה לפנינו לפסוק כליענא קמא דמינוק בן ט' ומינוקת בת ג' אלא הלכתא כליענא בתרא וכמ"ש כל הפוסקים אלא דעל שינוי הגירסאות קאמר דגירסא זו של הרמ"ך גרשה עיקר דכרחויין לביאה תלוי הדבר אלא כגירסת רש"י ורי"ף אבל ודאי לכל הגירסאות הלכה כליענא בתרא וגירסת הרמ"ך אסור שנה לפני גדלות ☜ והכי נקטינן ולא כרי"ף דאילי לביאה (פ"ז) אלא לאסור עד שיגיעו לגדלות לגיתא ג"ל:

פרישה

(ו) **שאין לבו של אדם נוקפו עליהן כגון אחותו הגדולה.** לפ ע"ג "דקטנה נמי מגונה כדאמרינן גרשה דמ"ה קאמר גדולה ללמדנו דאפילו בגדולה אינו אלא לבו נוקפו עליה ואין בה איסור ממש: (ז) **כיצד האב מותר לחבק ולנשק את בתו.** גרשה דאפילו כשהיא גדולה מותר מדאתמיל וכתב לאמותו גדולה לאסור ופייס וכתב מוץ מאב לנאתו והא דפייס וכתב כל זמן שהן קטנים לא קאי אלא אילין שבמהן בקירוב בשר וק"ל: (ח) **הגדילו שיש לבת י"א שנה ולבן י"ב שנים זה ישן כו'.** כנ"ל: (ט) **הגדילו שיש לבת י"א שנה ולבן י"ב שנים כו'.** (נשון הרמב"ם עד שיהיו שדיים נכונו ושערן נמט וכן בגמ' וכפ"ע (פניף ז) ועיין בב"י. כתונת פסים) כאן לא מילקי אין ים לו שערות לאין לו ובגמ"ם ס"ם ע"ג כתב דאפילו במינוקת בת י"ג ובבן בן י"ג מותר כאלא הגיע שערות י"ל דה"ג מיירי דוקא בהגיעו שתי שערות. ג"ל הכא לענין יחוד דערוה אפילו בגניו בתמילו ולעיל מיירי במקום דלא שייך יחוד כגון שמלויים שם בני אדם ולא אסור אלא משום לבו רוחה את הערוה ועיין בב"י: (י) **(ואם הבת בושה לעמוד ערומה.** שהוא פ' שים בה טעם בית. כתונת פסים):

דרישה

שלומים שלנו שפורטין האשה ואף על פי כן נהגו להחמיר שלא להזכירה בשמה עכ"ל ונראה דאין ראיה מכאן להתיר לכתוב לאיש שידרוש בשלום אשה דלשון זה משמע דהכותב מבקש מהאיש שיגיד לאשתו אין שהכותב דורש בשלומה ומזה לא איירי כאן אלא מיירי ששואל את האיש על שלום אשתו ולא שיגיד לאשתו בשמו דבר (וכמו שעשו המלאכים גבי אברהם ששאלו לו איה שרה וגו'. כתונת פסים):

הגהות והערות

יד] **במהרש"ל** לפנינו איתא, כבוד בית אביה שהוא ת"ח וראוי להם להחמיר: טו] **ברבינו** ירוחם לפנינו איתא, בן י"ג, אך בהמשך דבריו שם איתא שהיא שנה הסמוכה לגדלות. יעוי"ש:

PDFsam_merge
29
הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
טור <מכון שירת דבורה> - יב (אה"ע א - סה) יעקב בן אשר (בעל הטורים) עמוד מס : 264 הודפס ע"י אוצר החכמה

ערומה מכל מקום לעמוד לפניו ערומה מקור מתי מעתה יכר מלבשה ופירש רש"י מקום לעמוד לפניו מידוע שיש בה מעט מיתה ומע"ג מלא מיירי רב מקדח מלא מצח אבל למד מפם הרמב"ם למם לגבי בגה וכתב בפכ"ח מהמ"ב (שם) וכן מם המם מקום לעמוד בפני בגה ערומה ומע"ג שהם קטנים מלהגיעו להכלם מהם אין יכולין עמהם מלא בכפותן ומתריו נמלך רבינו והרי"ף (לג.) גורס אמר רב מקדח לא שנו מלא שמקום לעמוד ערומה מכל לא מקום לעמוד ערומה לא וכתב הר"ן (שם ד"ה תיובתא) שאין גירסת הספרים כן מלא כמו שכתבתי לעיל והיא גירסת הרמב"ם והרמ"ם: **ומ"ש רבינו שאם נתקדשה אפילו היא קטנה אסורה.** שם רב אחא מיקלע לבי רב מקדח אמיניה שקלה לצית ברתיה מותבה בכנפיה אמר ליה לא שבר לה מר דמיקדשת ופרש"י אין מדוקי יודע שהיה מקודשת ויש לו להתרחק מלשת היש ומשמע השם דקטנה היתה. **והרי"ף** (לג.) כתב שהא דאמר רב מקדח לא שנו מלא שמקום לעמוד לפניו ערומה וכו' אמר רבא לא אמרן מלא דמיקדשת מכל לא מיקדשת ליה לן הא. **ובתב** הר"ן ע"ז (שם ד"ה אמר רבא) תמיהני [מ*] הכי גרסינן רב אחא מיקלע לבי רב מקדח אמיניה שקלה לצית ברתיה מותבה בכנפיה ומעשה זה מע"פ שהביאוהו על משמעו גרשה שאין לו עין ליקן עמהם בקירוב שבר לתנן ועוד דשמו תנן צת שמו לא תנן ובהאי עובדא לא מדקיריון רבא כלל ועוד שפשט מעשה זה מרשה להיכא דמיקדשת מף על גב דליכא שדים נכונו ואפילו נשמו מקור מם שמו ושם שווה בדינן מכל גרשה שגירשת מחרת היתה לו להרי"ף ז"ל עכ"ל. **והרא"ש** (שם) כתב על דברי הרי"ף משמע דקאי לטומה לעמוד לפניו ערומה ולא רשיתי גירשת זו בספרים וגם מעובדא דרב אחא בר מלא דשקלה לצת ברתיה בכנפיה וכו' ואמר ליה רב מקדח מתניה לא ידע מר דמיקדשת משמע דכי מיקדשת בכל עניו מקור עכ"ל.

לעמוד בפני אביה ערומה או נתקדשה אפילו היא קטנה אסורה וכן אם האם בושה לעמוד ערומה בפני בנה אסורה אפילו הוא קטן:

והרמב"ם כתב בפכ"ח מהמ"ב (שם) ואם היתה הצת טומה לעמוד לפני מאה ערומה או שנישמת מין יכולין עמהן מלא בכפותן וכתב הרב המגיד מה שכתב רבינו או שנישמת לאו דוקא שאפילו נתקדשה בלבד מקור כנזכר בגמרא עכ"ל:

כתב הרשב"ץ בתשובה (ח"א סי' אלף קפמ) אחת דאמרינן בפ"ק דשבת (יג.) עולה הוה מנשק לאמיה אבי ידייהו ופליגא דידיה אדידיה מאידך דאמר עולה כל שום קריבה בעלמא אקור משום לך לך אמרין לנזירה [ג] וקיי"ל כי הא דאמרינן לא אקרו אחן אסורות בקריבה הרגל עבירה כיון שהשם אפילו הוא בגבדו והיא בגבדה ופ"ק ואפילו אבי ידייהו לידי בשיקה ואפילו אבי ידייהו וכן אפילו הושטת כלי מיד אשתו נדה לידו אסור לפי שלבו גם בה ובקריבה מעט איכא למיחש להרגל, אבל בשאר נשים שאין לבו גם בהן בדברים אלו כגון הושטת כלי וכיוצא בו אין בהם משום הרגל עבירה במי שאין לבו גם בה, וכענין ששנינו (גיטין פא ע"א) במגרש את אשתו ולנה עמו בפונדק שבית שמאי אומרים אינה צריכה ממנו גט שני וב"ה אומרים צריכה גט שני ומודים בנתגרשה מן האירוסין שאינה צריכה ממנו גט שני שאין לבו גם בה, ואוקימנא בגמרא בדאיכא עידי יחוד (ולרבא) [וליכא] עידי ביאה בנשואה שלבו גם בה דאמרינן הן הן עידי יחוד הן הן עידי ביאה, וה"נ איכא למימר דרבותא הוא וכ"ש בקרובותיה, דהא אמרינן אהני דלא ליגרי בקרובותיה. ואמרינן התם בפ"ק דשבת (יב ע"א) א"ל רב נחמן לבנתיה קטלן ואשמען קלא דסנואתי, ומי לא עסקינן דאפליאן רישיה וכדאמר להו אשמען לי קלא ואע"פ שיש בזה באשתו אסורה משום הרגל, וכדאמרינן בהגדה בפרק חזקת הבתים (בבא בתרא נח ע"א) באברהם אבינו דמנח רישיה בכנפה דשרה וקא מעיינה ביה, ואמר ליעול וליתי ר' בנאה דמידע ידיע דיצר הרע בהאי עלמא ליכא. ולא שאני אומר שיהא מותר להתייחד עם הערות שאין לבו גם בהן, ולומר שאין חוששין לביאה מתוך יחוד, שהרי שנינו בברייתא (קידושין פא ע"ב) אחותו וחמותו ושאר כל הערות שבתורה אין מתייחד עמהם אלא בעדים, אלא שאני אומר דאפשר לומר דכשאסרו הושטת כלי ושאר כל הדברים שאין בהם הרגל כ"כ לא אסרו אלא באשתו נדה שלבו גם בה אבל לא בשאר הנשים שאין לבו גם בהן, דהפרש יש בין מי שלבו גם בה ולמי שאין לבו גם בה עכ"ל. **ולא** הזכיר בהדי' בשריותא דשאר ערות לאכול עמה בקערה אחת, רק הזכיר הושטת כלי וכיוצא בזה אבל עניין אכילה עמה לא הזכיר, וכבר ידוע מה שארז"ל גדולה לגימה שמקרבת כו'. על כל זאת נראה בעיני מאחר שנוהגין העולם להקל בשאר ערות אין לשנות, רק באשת איש לא יקילו. וטעמא בעולם וקי"ל כהאי בתרייתא, וא"כ צריכין אנו ליזהר שלא לקרב לשום אשה בעולם בזמן נדתה ושלא להושיט אלא ע"י שינוי, וא"כ היאך נמצא ידינו ורגלינו איש בבתו ובאחותו ובשאר קרובותיו: **תשובה** לפי מה שאמרו לא תקרב (ויקרא יח ו) שום קריבה בעולם, אין הפרש בקרובותיו האסורות לו בבתו ואחותו וכן שאר הקרובות וכן באשת איש אין בין שעת נדתן לשעת טהרתן ולעולם אסורות בשום קריבה דבכולהו כתיב איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו, ואם לא מצינו ידינו עמהן בשעת נדתן כך לא נמצא ידינו עמהן לעולם ואפילו בשעת טהרתן. ואלא מיהו בכולהו אפשר דאינן אסורות בקריבה שאינה של גלוי ערות אלא מדרבנן ומשום הרגל עבירה וכדאמרינן התם אמר עולא שום קריבה בעלמא אסור משום לך לך אמרינן לנזירה סחור סחור לכרמך לא תקרב, ולא אמרו בהם אלא קריבה המביאו לידי הרגל בישן עמהם ואפילו הוא בבגדו והיא בבגדה, ואי נמי בנשיקה ואפילו אבי ידייהו, ואי נמי אשתו נדה הוא בבגדו והיא בבגדה, שכל דברים אלו מרגילין לערוה, וכן אפילו הושטת כלי מיד אשתו נדה לידו אסור לפי שלבו גם בה ובקריבה מעט איכא למיחש להרגל, אבל בשאר נשים שאין לבו גם בהן בדברים אלו כגון הושטת כלי וכיוצא בו אין בהם משום הרגל עבירה במי שאין לבו גם בה, וכענין ששנינו (גיטין פא ע"א) במגרש את אשתו ולנה עמו בפונדק שבית שמאי אומרים אינה צריכה ממנו גט שני וב"ה אומרים צריכה גט שני ומודים בנתגרשה מן האירוסין שאינה צריכה ממנו גט שני שאין לבו גם בה, ואוקימנא בגמרא בדאיכא עידי יחוד (ולרבא) [וליכא] עידי ביאה בנשואה שלבו גם בה דאמרינן הן הן עידי יחוד הן הן עידי ביאה, וה"נ איכא למימר דרבותא הוא וכ"ש בקרובותיה, דהא אמרינן אהני דלא ליגרי בקרובותיה. ואמרינן התם בפ"ק דשבת (יב ע"א) א"ל רב נחמן לבנתיה קטלן ואשמען קלא דסנואתי, ומי לא עסקינן דאפליאן רישיה וכדאמר להו אשמען לי קלא ואע"פ שיש בזה באשתו אסורה משום הרגל, וכדאמרינן בהגדה בפרק חזקת הבתים (בבא בתרא נח ע"א) באברהם אבינו דמנח רישיה בכנפה דשרה וקא מעיינה ביה, ואמר ליעול וליתי ר' בנאה דמידע ידיע דיצר הרע בהאי עלמא ליכא. ולא שאני אומר שיהא מותר להתייחד עם הערות שאין לבו גם בהן, ולומר שאין חוששין לביאה מתוך יחוד, שהרי שנינו בברייתא (קידושין פא ע"ב) אחותו וחמותו ושאר כל הערות שבתורה אין מתייחד עמהם אלא בעדים, אלא שאני אומר דאפשר לומר דכשאסרו הושטת כלי ושאר כל הדברים שאין בהם הרגל כ"כ לא אסרו אלא באשתו נדה שלבו גם בה אבל לא בשאר הנשים שאין לבו גם בהן, דהפרש יש בין מי שלבו גם בה ולמי שאין לבו גם בה עכ"ל. **ולא** הזכיר בהדי' בשריותא דשאר ערות לאכול עמה בקערה אחת, רק הזכיר הושטת כלי וכיוצא בזה אבל עניין אכילה עמה לא הזכיר, וכבר ידוע מה שארז"ל גדולה לגימה שמקרבת כו'. על כל זאת נראה בעיני מאחר שנוהגין העולם להקל בשאר ערות אין לשנות, רק באשת איש לא יקילו. וטעמא

חדושי הגהות

[מ*] **תמהני** דגמ' ס"ג. כ"ל: [ג] הך וקי"ל לקמן מלעיל מיניה וכ"ל מע"ג דקי"ל כי הא דאמרינן דכל שום קריבה בעלמא אקור משום לך לך אקרו אחן אסורות בקריבה המביאה וכו' ע"ש בתשובה:

הגהות והערות

טז] **זה** לשון השל"ה, שער האותיות (דף ע ע"א), **יראה** לי דכל מה שאסור לאדם באשתו נדה כגון הא דתנן (שבת יא ע"א) לא יאכל הזב עם הזבה ואיסור נגיעה והושטה וכיוצא בהן כולן אסורין מק"ו באשת איש, ומה נדה שמותרת ביחוד עם בעלה אסורה בכל אלו אשת איש שאסורה ביחוד ק"ו דאסור בכל אלה. וקרוב לזה כתב בהגהות אשר"י ספ"ק דשבת (סי' לב) בעובדא דת"ח שקרא הרבה ושנה הרבה כו' ומת בחצי ימיו כו' (שבת יג ע"א), וז"ל ההגה"ה, ואף על פי שמותר להתייחד עמה כ"ש שאר עריות דאפילו יחוד אסור שאסור לישן היא בבגדה והוא בבגדו ואפילו קורבא בעלמא אסור משום לך לך אמרין לנזירה סחור סחור לכרמך לא תקרב עכ"ל. ונלע"ד להגיה בדברי הג"ה הנ"ל ואסור לישן היא בבגדה וה"ה בפני עצמו וקאי על אשתו נדה, וכך יהיה ביאור דברי הג"ה, ואע"פ שמותר להתייחד עם נדה אסרו שאר עניינים ק"ו לאסור בשאר עריות אלו העניינים האסורים בנדה, והיא כמו שכתבתי. ואחר כך אומר דין חדש אצל נדה שתהיה אסורה הוא בבגדו והיא בבגדה, וכדאיתא בגמרא פ"ק דשבת דף י"ג דילוף בהיקשא נדה מאשת איש מה אשת איש רעהו הוא בבגדו והיא בבגדה אסור אף אשתו נדה הוא בבגדו והיא בבגדה אסור, נמצא לפי זה אסור הכל באשת איש מה שאסור בנדה מקל וחומר. וע"כ צריך להגיה ואסור במקום שאסור, דאלו גרסינן שאסור ולא בא אלא ללמד שיהיה אסור בשאר עריות היא בבגדה כו' מקל וחומר דנדה היה קשה דזה היפך הגמרא, דבגמרא אדרבא לומד נדה מאשת איש לאסור היא בבגדה כו', אבל אין העולם נוהרין ואפילו המדקדקים אוכלים עם אשת איש בקערה אחת ובאשתו נדה אסור אפילו הרבה אוכלין ג"כ עמו, וכן נותן או מושיט א' חפץ לאשת איש. ועלה (בדעתו) [בדעתין] ללמוד זכות על העולם כי סוברים דהאי ק"ו לית ביה ממשא, דבשלמא דביחוד אסור באשת איש ולא באשתו נדה משום דיחוד באשה אחרת היא חידוש קורבא דאין אדם עשוי להיות דירת קבע באשה אחרת ע"כ כשמתייחד עמה הוא מעורר וגורם קירוב ואהבה, משא"כ יחוד עם אשתו ששם דירת קבע כיון דדש דש ואין ביחודו עמה שום התעוררות אהבה. **ובזה** יהיה מתורץ התימה שכתבו התוספות שם בפרק קמא דשבת (ד"ה מה) וז"ל, תימא דיחוד דאסור מן התורה לא ילפינן מאשת איש ושרי בנדה כדכתיב סוגה בשושנים והוא בבגדו והיא בבגדה דלא הוי אפילו באשת איש אלא מדרבנן אסור בנדה מהיקשא, טפי הוה לן למיסר יחוד מהיקשא ולמשרי הוא בבגדו והיא בבגדה בלא יחוד כגון שפתח פתוח לרשות הרבים מסוגה בשושנים, עכ"ל. ולפי הסברא שכתבתי א"ש, אמנם התוספות דהניחו הדבר בתימה ע"כ לא מסתבר להו סברא דידי, אם כן הקל וחומר נשאר במקומו וכדמשמע בהגה"ת אשר"י. **אמנם** בתשובת הרשב"א (הנו' בב"י כאן) נותן טעמים לדבר להתיר איזה עניינים שאינו הרגל דבר כל כך ולא שייכא לאוסרם אלא בנדה דלבו גם בה, (וז"ל הרשב"א) הא דאמרינן בפרק קמא דשבת (יג ע"א) עולא הוה מנשק לאחתיה אבי ידייהו ופליגא דידיה אדידיה דאמר עולא אפילו שום קריבה

PDFsam_merge
הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
טור <מכון שירת דבורה> - יב (אה"ע א - סה) יעקב בן אשר (בעל הטורים) עמוד מס : 265 הודפס ע"י אוצר החכמה

סניס מין ניאמה ניאמה ונמוליה מוזרין (בהגהות דיבמות[ד]) **מפילו נמענדו הסניס נמוליה מוזרין** (דברי הרב[ה] מהירושלמי[ו]).

ב [ז]**נשים המסוללות** (פירוש המשחקות ומתחככות[2]) **זו בזו** [ז]**אסור וממעשה ארץ מצרים שהוזהרנו עליו וראוי להכותן מכת מרדות הואיל ועשו איסור. ויש לאיש להקפיד על אשתו מדבר זה ומונע הנשים הידועות בכך מלהכנס לה ומלצאת היא אליהן.**

סימן כא

להתרחק מן העריות

וכו' ו' סעיפים

א א)[ח]**צריך אדם להתרחק מהנשים** א)**מאד מאד** ב)[ט]**ואסור** [1]**לקרוץ בידיו או ברגליו** [א]**ולרמוז בעיניו לאחת מהעריות ואסור לשחוק עמה להקל ראשו כנגדה** ב)**או להביט ביופיה ויאפילו להריח בבשמים שעליה אסור** ו**ואסור להסתכל בנשים שעומדות על הכביסה.** ז**ואסור להסתכל** [2]**אפילו בבגדי צבעונים של אשה שהוא מכירה אפילו אינם עליה שמא יבא להרהר בה.** י)**פגע אשה בשוק אסור להלך**

ציונים ומקורות ד) הגהות מרדכי יבמות סי' קט"ז. ה) לפנינו בד"מ הקצר אות א' הביא דין זה בשם הגהות מרדכי שם.
ו) כתובות פ"א ה"ב סנהדרין פ"א ה"ב. ז) רמב"ם פכ"א מאיסורי ביאה ה"ח וטור.
שנו"ס 2) ממהדורת של"ד עם ב"מ.
ציונים ומקורות **סימן כא** א) לשון הטור. ב) רמב"ם פכ"א מאיסורי ביאה ה"ב ג' כ"א כ"ב וטור.
שנו"ס סימן כא 1) עיין ביאור הגר"א סק"ב מה שהגיה כאן. 2) תיבת **אפילו**, נשמטה ממהדורת הרמ"א של"ח ואילך.

נחלת צבי

סעיף ב' ד. נשים המסוללות. (ו)פירש"י [ביבמות ע"ו ע"א ד"ה המסוללות], דרך משמש זכר ונקבה שמשפשפות נקוצמן זו לזו:

סימן כא סעיף א' א. או להביט ביופיה. לשון **להסתכל** נאמר לגבי המורה, דכתיב [במדבר ט"ו ל"ט] ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם. ושאר להסתכל נאפויה מדברי קבלה, שנאמר [איוב ל"א א'] ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה. וכל המסתכל נאשת איש מכשיל ומכשים כח יגרו הטוב והודו והפך עליו למשמים, ושכן מרז"ל [סנהדרין צ"ב ע"א] כל המסתכל בערוות קשתו ננערת. ג"י בשם מרשות חיים [ח"ב הלכות ביאות אסורות סי' י"ג]:

טורי זהב

הקנין סעודת מצוה, ואם כן הוי מצוה הבאה בעבירה. ואין לומר דהכא הוי כמו שכתב הטור בסימן שאחר זה מותר להביט באשתו נדה כו', הואיל והיא מותרת לו לאחר זמן אינו בא בזה לידי מכשול, מכל מקום הרי סיים שם לא ישחוק ולא יקל ראש עמה. ויש ללמד זכות כיון שאין דרך לייחד חתן וכלה בחדר אחד קודם החתונה אין חשש דבר ערוה בכאן, אבל שומר נפשו ירחיק מדם:

סימן כא סעיף א' *[א] **ולרמוז בעיניו לאחת מהעריות.** תמוה לי, דזה ה'אי אפילו בפנויה אסור, כיון שמביא לידי זנות. ונראה דכיון דפנויה אינה טובלת הוי עליה איסור נדה, ונדה היא בכלל עריות. וק"ל:

מכאן ועד הערבות בסק"ץ באמצענו יומחה יליף בב"י הוה חסר בדפוס וראה מ"ש לעיל על גליון ס"ז סימן כ' סק"ב והשלמנו ע"פ כת"י

באר הגולה

סעיף ב' ג. גם זה שם [ברמב"ם פכ"א מאיסורי ביאה ה"ח], ממימרת לרב הונא יבמות דף ע"ו ע"ב.

סימן כא סעיף א' ה. רמב"ם בפרק כ"ה מהלכות איסורי ביאה ה"ב. ג. גרייתא בתוספתא דר' נתן [פ"ב]. ד. מימרת [ר' יוחנן] (דר') [דרב] יבמות דף ס"ג ע"ב. ה. מדאמר [ר' חייא בר אבא] בב"ב דף כ"ז ע"ב. ו. גרייתא ברכות דף ס"ו ע"ב, ועובדא דרב ורב יהודה קדושין דף פ"ו ע"ב.

ביאור הגר"א

ט. **ובתוליה חוזרין.** גמרא [שם] מ"ה מ': י. **אפילו כו'.** ירושלמי פ"ק דכתובות [ה"ב] ה"ל [אלא] גומר עלי [תהלים נ"ז ג'], כת ג' שניס ויוס אחד ומלכים ג"ד לעברו השתולים מוזרין ואם לאו אין השתולים מוזרין: **סעיף ב'** יא. **נשים כו' וממעשה כו'.** תורת כהנים שם [אחרי מות] פרשה ט' הלכה ח' או כמעשה ארץ מצרים, יכול לא יבנה בניניס ולא יטע נטיעות כמותן, ת"ל וכחוקותיהם לא תלכו, לא בממרי אלא בחוקים המקובלים להם ולאבותיהם ולאבות אבותיהם, ומה היו עושין האיש עושה לאיש והאשה לאשה כו':

סימן כא סעיף א' א. **צריך כו'** כמ"ש הרמב"ם מעליה כו' [משלי ה' ח'] וכמ"ש בע"ז י"ז ע"ז, ובקדושין פ"ק ב' דתניא אמר ר' מאיר הזהרו כו', ובשבת דרכי נתן פ"ב [ה"ב] הרי הוא אומר [ויקרא י"ח ו'] איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו, מכאן אמרו כו' הרמב"ם מן הכיעור ומן הדומה לכיעור: ב. **ואסור** לקרוץ כו'. ממ"ש ביבמות ק"ח ב' פשיטא הוא (הוא) ניהו כו', ואם הא אינה מכרת כו'. ועי"ש בתוי"ט ול"ל להיפך, לקרוץ בעיניו לרמוז כו', דבזה ובגל לא שייך קרילה, וכמ"ש [משלי ו' י"ג] קורץ בעיניו מולל ברגליו מורה בשפתותיו, והוא קרילתו ורמיזתו דשם: ג. **ואסור לשחוק כו'.** (פ"ג) [פ"ג] לשנות [משנה י"ג] שחוק כו': ד. **או להביט כו'.** ע"ז כ' ב' ושמרת [דברים כ"ג י'] כו':

באר היטב

סעיף ב' ד. אסור. אבל אינה נאסרת לבעלה ולא נפסלה לכהן. רמב"ס [ב"ש סק"ז]. עיין ב"מ [אות א'] ובית הלל:

סימן כא סעיף א' א. להביט ביופיה. ה"ר יונה כתב לאסור מלאורייתא, והרמב"ם ס"ל [מ]דרבנן. ובפנויה לכו"ע מדברי קבלה. והרהור אפילו בפנויה אסור מלאורייתא. [מב"ש סק"ב]: **ב. אסור** להלך אחריה. להיינו כמון ד' אמותיו. (מהרש"ל) [כוונות האר"י לר' חיים ווייטאל פרי עץ חיים שער הנהגת הלימוד בכוונת קריאת המשנה], ובית הלל. וכאשת הגדולה [הגהות הטור אות ג'] בשם הרדב"ז ח"ג [סי' תש"ע] כתב לא שבי כשיהיה ד' אמות, אלא כל שאינו מרוחק שאינו מכיר ומבחין בה בהילוכה ובתנועותיה, אסור. ואיסור זה הוא בכל הנשים ובכל המקומות אפילו במקום שהנשים הולכות מכוסות מכף רגל עד לשם. כאשת הגדולה [שם אות ב'] בשם הרדב"ז ח"ג [שם]:

פתחי תשובה

סימן כא סעיף א' **א. להלך אחריה.** עיין באר היטב [סק"ב], ומ"ש בשם הרדב"ז, הוא בח"ב סי' תש"ע. ושם מסיים, אלא ימהר לעבור לפניה אפילו שיעבור תוך ד' אמותיה, או יסתלק לצדדין, או יאנוס עצמו ויתעכב עד שתלך מלפניו כו', ואם אי אפשר באחד מכל אלה והוא ממהר לדבר מצוה ואם יתעכב יעבור זמן המצוה, יתקע עיניו בקרקע וילך ולא יגביהם מן הקרקע, ע"ש. ומשמע דתקנתא זו דיתקע עיניו בקרקע לא מהני אלא דוקא בממהר לדבר מצוה. ועיין בגמ' ברכות ס"א [ע"א] ולמ"ד פרצוף הי מינייהו סגי ברישא, אמר רב נחמן בר יצחק מסתברא כו' דתניא כו', ועיין במהרש"א [חידושי אגדות ד"ה ואפילו היא אשתו]:

ראש פינה - עקבי הבית

סימן כא סק"ב. **והרהור אפילו כו'.** מוסמרת מכל דבר רע [דברים כ"ג י'], שלא יהרהר ביום ויבוא לידי טומאה בלילה [כתובות מ"ו ע"א]:

לשכת הסופרים

סימן כ סעיף ב'. **וממעשה ארץ מצרים.** כ"כ, לע"ג בשבת ס"ה ע' לימא מסייע ליה לרב הונא וכו'. וע"ל דמסוללות (מיהנה) [אשה] מעשה אלא שמביא לידי כך שמשפשף אשה לאשה(ה). או כמ"ש מוספות יבמות ע"ו ע' [ד"ה המסוללות] בשם ריב"ן, וזה בכלל מירוץ הש"ס אלא שבא לילמן גופא טוכחא ומצוה לידי מעשה מצרים. והש"ך היה קבור שמסוללות בעצמו מטוער כרב הונא. ולפי דעתי. ולומה. מה"ס:

ג **ולא יעבור בפתח אשה זונה.** ומס הוא משום מס אמת מתריס בו שלא יעבור פעמ פעמים ומס יעבור מלקין מומו. ועיין ב"י מ"ש בשם רבינו ירוחם [נתיב כ"ג סוף ח"ב]: ד) **קול ערוה.** מכל קול פנויה או קול אשתו מומר, אלא בעת תפילה מקור כמ"ש בתו"מ [סימן ע"ה סעיף ג'], ועיין בפרישה [אות ב'] מה שכתב בשם מהרש"ל [בביאורו לטור]. ודוקא קול ערוה מקור, אבל קול ביבור שלה מומר. ומ"ל מש"ס קידושין דף ע' [ע"א] דאיתא שם קול ערוה אפילו בשאילת שלומה מקור. תירץ הרשב"א [ברכות כ"ד ע"א ד"ה והא דאמר] קול ביבור מה שהיא משיבה על שלחן *שאלמת גרע טפי. עיש היטב:

ממהדורת תורה"ח וכ"ה בבאה"ט: שלומה

אחריה אלא רץ ומסלקה לצדדין או לאחריו
סימן זה ס"ק ו':

א[ג]**ולא יעבור בפתח אשה זונה אפילו ברחוק**
ארבע אמות [ה]**והמסתכל אפילו באצבע קטנה של אשה ונתכוין ליהנות ממנה כאילו נסתכל בבית התורף** (3פירוש ערוה) **שלה** [ו]**ואסור לשמוע** [ז]**קול ערוה או לראות שערה** [ח]**והמתכוין לאחד מאלו הדברים** [ט]**מכין אותו מכת מרדות ואלו הדברים אסורים גם בחייבי לאוין.**

שנו"ס 3) ממהדורת באה"ג. במהדורת של"ד: פי' בינוי לערוה.

ביאור הגר"א

ה. **אלא רץ.** קדושין שם [פ"א ע"א]: ו. **ומסלקה לצדדין.** ברכות שם [ס"א ע"א] נזלמנה כו': ז. **או לאחריו.** [ברכות] שם ומלבנה מחרי כו' [בראשית כ"ד ס"א]: ח. **ונתכוין ליהנות כו'.** [ברכות] שם מ"ל המלה כו': ט. **והמתכוין כו'.** עיין מ"מ סק"ת. וכ"כ הרמב"ם פ"ג מהלכות איסורי ביאה [ה"ב]. וכתב המגיד משנה שלמד מהסוף למלף כו' [קדושין י"ב ע"ב], ומשום לא תקרב אל פתח ביתה [משלי ה' ח'], ע"ש. וכן נכולם, כמ"ש שם נאמר לא תקרבו מכאן כו' [אבות דרבי נתן פ"ב ה"ב], כנ"ל [סק"א]. ומסתבא היא: י. **ואלו הדברים אסורים כו'.** כמ"ש בשבת ס"ד ב' אמר רב שבת למה מנה כו'. ועיין רש"י שם ד"ה [לומר לך כו'] כמסתכל כו'. ושם היא שלא תעשה שלא תמחתן עם [דברים ז' ג']:

באר הגולה

ז. מימרא דרב חסדא, ע"ז דף י"ז ע"ב. ח. מימרא דרב שמת, שבת דף ס"ד ע"ב. ט. מימרא דשמואל, ברכות דף כ"ד ע"ב. י. מכאן עד סוף הסימן מדברי הרמב"ם בפרק כ"ו מהלכות איסורי ביאה [ה"ב–ז' י"ז]. כ. וכתב הרב המגיד שם [ה"ב], כידוע בכל איסור שבהם.

באר היטב

ג. זונה. ומס הוא משום מס אמת מתריס בו שלא יעבור פעמ פעמים ומס יעבור מלקין מומו. ועיין ב"י מ"ש בשם רבינו ירוחם. [מב"ש סק"ג]: **ד. קול ערוה.** מכל קול פנויה או קול אשתו מומר, אלא בעת תפילה מקור כמ"ש בתו"מ. [מב"ש סק"ד]. מכל נספר נאר שבע דף קי"ט [בסופו בספר באר מים חיים אות ג'] כתב בין בתולה בין אלמנה מקור, ולא שרי אלא קול אשתו שלא בשעת תפילה. ודוקא קול ערוה מקור, אבל קול ביבור שלה מומר. ומ"ל מש"ס קידושין דף ע' ע"א לאיתא שם קול ערוה אפילו בשאילת שלומה מקור. מירץ הרשב"א [ברכות כ"ד ע"א] קול ביבור זה מה שהיא משיבה על שאילת שלומה גרע טפי. עיש היטב. [מב"ש שם]:

ראש פינה - עקבי הבית

סק"ג. מלקין אותו כו'. עיין סימן שמ"ז סק"ו: סק"ד. קול כו' קדושין דף ע' כו'. שאמר ליה רב נחמן לרב יהודא שבא אלנו ליטבל מר שלמא לילתא, והשיב הכי אמר שמואל קול באשה ערוה, ופירש רש"י [ד"ה קול באשה] ואם [אשאל בשלומה] תשיב לי [ו]אשמע קולה. ועיין בספר המקנה בקונטרס שם [ד"ה א"ל הכי אמר שמואל]:

ראש פינה - שו"ע

סימן כא סעיף א'. **ומסלקה לצדדין או לאחריו.** משמע דלצדדין היינו שיהיו בשוה. וע"ע דרש"י.... [ברכות ס"א ע"א. כתב] יסלקנה לצדדין עד שיעבור לפניה ... ...: שם. **ולא יעבור כו'.** וכתב הפרישה [אות א'] דהיינו שצריך להרחיק ד' אמות. וכ"כ הרמב"ם פכ"א [מאיסורי ביאה הכ"ב] ואסור לעבור כו' עד שירחיק ד' אמות, ע"ש. וכתב הבית הילל דגם מ"ש מקודם שאין ליל אחורי אשה, ג"כ השיעור ד' אמות. וכן מצאתי בספר פרי עץ חיים בשער הנהגת הלימוד בכוונת קריאת המשנה ע"ש. אבל הכנסת הגדולה [הגהות הטור אות ג'] כתב דלא סגי בהכי, רק עד שלא יהא מכיר בהילוכה, עיין באר היטב [סק"ב]. וכן משמע מדלא כתב כן השו"ע רק בזה. ואין לומר דזה קאי גם אלעיל, דהלשון לא משמע כן. **והנה** עיקר דין זה הוא מימרא בברכות ס"א [ע"א]. ובבאר הגולה [אות י'] ציין ג"כ מקדושין דף פ"א [ע"א]. ובאמת כן איתא גם בב"י המראה מקום, אבל תימה גדולה לכאורה, דהתם הכי אמרינן על מתניתין [פ' ע"ב] דאשה אחת מתיחדת עם שני אנשים, אמר רב לא שנו אלא בכשרים אבל בפרוצים אפילו עשרה לא כו'. ואח"כ מייתי שם [פ"א ע"א] עובדא דרב ורב יהודה אזלי באורחא, אתת האי איתתא קמייהו, אמר ליה רב לרב יהודה דלי כרעך מקמי גיהנם [פירש רש"י, מהר ללכת שנקדמנה], אמר ליה רב יהודה והא את אמרת בכשרים שפיר דמי, והשיב לו מי יימר דכשרים אנן ע"ש, וא"כ אין יוכל להיות שמה שאמר דלי כרעך היינו מטעם אחורי אשה, א"כ מאי פריך ליה והא את אמרת בכשרים שפיר דמי, הא לא אמר רב הכי לענין יחוד רק לענין אחורי אשה, והרי אחורי אשה אסור אפילו בשוק דלא שייך יחוד כלל כמ"ש כאן בשו"ע [ואמת שבגמ' איתא בב' המקומות ממימרא הנ"ל [בברכות שם ובעירובין י"ח ע"ב], בדרך אחורי אשה, אבל בשו"ע וכן בראשונים איתא בשוק, והדין עמהם, שהרי אין האיסור מטעם יחוד, ולכן אפילו בשוק אסור]. ולכאורה להכנסת הגדולה י"ל, דעובדא היה שהלכו רחוק ממנה רק שראוה מרחוק, דהכי משמע אתת איתתא קמייהו אמר ליה כו', משמע תיכף שראו אותה א"ל כן, וגם בזה איכא איסור אחורי אשה, ולזה א"ל רב מהר ללכת שנקדמנה ולא נהיה אחורי אשה, וא"ל רב יהודה למה לן למהר כ"כ שנקדמנה נלך בשוה עמה, וכמ"ש כאן שיסלקנה לצדדין, ואם תאמר שאז יהיה יחוד, הא את אמרת בכשרים שפיר דמי. וא"כ מוכח שפיר מכאן דאסור לילך אחורי אשה, דאי לאו הכי למה א"ל דל כרעך, כיון שהיו רחוק ממנה, דמשום יחוד ודאי לא שייך [ב]רחוק. אבל להבית הילל דסובר דוקא ד' אמות, אי אפשר לתרץ כנ"ל, דלדידיה נהיה צריכים לומר דמיירי שהיו בתוך ד' אמות, ובתוך ד' אמות ודאי שייך גם יחוד וא"כ מנ"ל להב"י דא"ל משום אחורי אישה דילמא משום יחוד, וגם בגמ' לא אתי שפיר, ובתשובה לבני .... שם. **ולא יעבור בפתח אשה זונה כו'.** בחידושי כתבתי דבר נאה, וגם נ"מ כאן לדינא במ"ש בשו"ע קודם לזה ואסור להסתכל בנשים העומדות על הכביסה. דהנה אמרינן בע"ז דף י"ז [ע"א] ר' (יוחנן) [חנינא] ור' יונתן הוי אזלי, הוי חד דרכא לע"ז וחד דרכא לפיתחא דזונות, *אר"י ניזל אפיתחא דע"ז דנכיס יצרא דע"ז, ואר"י אדרבה ניזיל אפיתחא דזונות ונקבל אגרא. וכתבו תוס' [ע"ב ד"ה ניזיל], מכאן יש ללמוד שצריך להרחיק מפתח ע"ז כל מה שיוכל משום דכתיב [משלי ה' ח'] אל תקרב אל פתח ביתה כו', שהרי רצה ללכת אפיתחא דזונות, ע"כ. ולכאורה תימה, שהרי אמר להדיא מה שרוצה ללכת אפיתחא דזונות היינו כי היכי דנקבל אגרא. ונראה ע"פ [מה] דאמרינן ב"ב דף נ"ז ע"ב, ועוצם עיניו מראות ברע [ישעיה ל"ג ט"ו], זה שאינו מסתכל בנשים העומדות על הכביסה, ומקשה היכי דמי אי דיש דרכא אחרינא רשע הוא כו'. ופירש הרשב"ם [ד"ה רשע הוא] ואע"פ שעוצם עיניו מ"מ לא היה לו לקרב אלא לרחק מן העבירה כו' [וצ"ע שלא דיברו כאן הפוסקים מזה], ע"כ. ולכאורה תימה, דהרי אמר כאן בע"ז ניזיל אפיתחא דזונות ונכפיה ליצרן ונקבל אגרא. אבל נראה באמת דאי איכא דרך אחר של היתר לגמרי ודאי איקרי רשע כמ"ש רשב"ם, רק הכא היה הדרך הב' של ע"ז, בזה אמר דמוטב לילך אפיתחא דזונות דעכ"פ נקבל אגרא. ולזה כתבו שפיר התוס' דמכאן מוכח דאין לילך אפיתחא דע"ז, דאי לאו הכי היה אסור לילך אפיתחא דזונות דהו"ל רשע כמ"ש הרשב"ם, אלא ע"כ כנ"ל. ע"כ כתבתי, וכמה דינים נשמע מזה:

בגמ' לפנינו: אמר ליה חד להבריה וכו' אי"ל אידך

יד אפרים

סימן כא ב"ש סק"ג. ואם הוא חשוד על אשה אחת. בנציגו ירוחם כתב עבירה, וכן כתב בתו"מ [סק"א]: שם. **ואם יעבור מלקין אותו.** ועיין בתרומ"ס פ"ב מהלכות איסורי ביאה [הי"ב] שיש בזה פלוגתא בין הרמב"ם והלבוש"ד, והלבוש"ד ס"ל דוקא מומחה. ולפ"ז יתעורי למה לא החזיר בפוסקים. וע"ש בהגה המגיד דלפסק להרמב"ם דוקא מחמתו לוקה ובשאר עבירות איסורית לאוי, ע"ש. ועיין לקמן סימן כ"ב בב"ש ס"ק ו':

PDFsam_merge

הועתק על ידי אוצר החכמה

סעיף ב' ב) **אחת פנויה ואחת אשת איש.** פנויה בעולה קאמר, אבל בתולה אפילו בזנות [כתובות ט"ו ע"ב] ליוקמא בהיומא ולאסה פרוע(ה). וכן הוא בב"מ [אות ב'] **ועיין במרדכי** [ברכות סי' פ']:

ב ג)**לא תלכנה בנות ישראל פרועות ראש בשוק** ב)ה)[ב]ז)*אחת פנויה ואחת אשת איש.

ציונים ומקורות ג) רמב"ם פכ"א מאיסורי ביאה הי"ז וטור.

סעיף ב' ה) **אחת פנויה.** היינו אלמנה או גרושה, אבל בתולה מופלגת ליכא למיחש שמא תבעול ותחזור ותבעול, ועיין ב"י ד"ה [הקצר אות ד'] [*בסימן קט"ו], **ועם** [סק"ט] **כתבתי בשם הסמ"ג** [עשין מ"ח] **והסלטי גבוריס** [כתובות ל"ב ע"ב מדפי הרי"ף אות ב'] **למסור לפילו במנר:**

כ"ה ממחדורת תקס"ט. והרא ע"פ שולחן השולחן. וכ"ה ביד אפרים ובנקודי הבית

נחלת צבי

מכת"י

סעיף ב' ב. אחת פנויה. וכתבו מ"ו ורפ"ך ז"ל [ב"ח אות ב' ופרישה אות ג'], **דוקא כגון אלמנה או גרושה, אבל בתולה מופלגת ע"ש:**

טורי זהב

סעיף ב' ***[ב] אחת פנויה ואחת אשת איש.** אין בכלל זה פנויה בתולה דהיא רגילה בגילוי שער. כן כתב המרדכי סוף פרק מי שמתו [ברכות סי' פ']. כתב בהגהות מנהגים [בספר המנהגים למהר"א טירנא] בסופן [מנהג כל השנה אות י"ד] דאחד היה הולך עם בתו הבלה והחתן על התונה למקום אחר, והיה החתן מתייירא שלא יתנו אותו שם הכלה וקידש אותה כאן, והצריך מהר"ן שתבטה את ראשה אחר הקידושין. וכן הוכיח אחי הגדול מוהר"ר יצחק הלוי בתשובה [ח"א סי' ט'] שארוסה צריך לבסות ראשה ודין שערה כנשואה לענין איסור להתפלל כנגדם:

באר הגולה

סעיף ב' ג. שם [רמב"ם פכ"א מאיסורי ביאה הי"ז], מבריימתא כתובות דף (ע"ג) [ע"ב] ע"ש. *ל*. **היינו אלמנה או גרושה, אבל בתולה מופלגת.** ב"ח [סק"ה].

תוספת מהדורת תנ"ח

ביאור הגר"א

סעיף ב' יא. **אחת פנויה.** מדקאמר [כתובות ע"ב ע"א] לענות ישראל, ולא קאמר לאשה:

באר היטב

סעיף ב' ה. פנויה. פנויה היינו אלמנה או גרושה או בעולה, אבל בתולה מופלגת. ב"מ [אות ב'], מ"מ [סק"ב], בית מאיר, ב"ש [סק"ה]. ופירעת לאסה במנר ליכא למיחש אלא משום לגיעות, עיין ב"ש [שם]. מתוספת לריכה לכתוב לאשה. וכל שלא נבעלה לא שמקדשה, מותרת לילך בפריעת ראש כאשה בתולה. שנות יעקב מ"ת סי' ק"ג. ומשמעות תוא ילתי סי' קי"ו דאפילו לא מיתסרי מדאורייתא כו' ע"ש. אמנם בספר דגול מרבבה [כאן] כתב דיפה כיונו התי"מ והב"ש דהיינו אלמנה וגרושה, והוא מדברי הירושלמי בפ"ב דכתובות סוף הלכה א' ע"ש. [ולפ"ז י"ל דבתולה אין איסור אפילו סותרות קליעות שערן. ועיין במחצית השקל שם]. ומ"ש הבאר היטב היינו אלמנה או גרושה או בעולה כו'. מלשון זה מבואר דבעולה בזנות קאמר, והיינו כהשבות יעקב שהביא לקמן. אך באמת לא העתיק כראוי במה דנקט אלו הג' יחד, כי אלו שלשתן לא הוזכרו במקום אחד, כי בב"ח וח"מ לא הוזכרו אלמנה וגרושה רק בעולה, ובב"ש לא הוזכרה בעולה רק אלמנה וגרושה, והא ודאי דמדברי הב"ש משמע דבעולה פנויה שזינתה אין איסור [וכן מדייק מדבריו הפרי מגדים באו"ח שם [באשל אברהם]], ואף הב"ח וח"מ דנקטו בעולה י"ל דכונתם נמי בעולה ע"י נישואין, דהיינו אלמנה וגרושה מן הנישואין, ולאפוקי מן האירוסין דלא, אבל ע"י זנות י"ל דאין איסור בפריעת ראש. גם בתשובת אא"ז פנים מאירות ת"א סי' ל"ה דעתו כן, וכתב שם בדבר שנתברר על הבתולה שנבעלה ורצה הרב לכופה שתכסה ראשה בצניף, ומסיק דאין לכוף אותה, אם בשביל הכתובה הלא כל הנושא אשה בודק וחוקר אחריה, וכיון דנתפרסם שזנתה, כל מה שיעשה לה כתובה מדעתו

ראש פינה - חלקת השדה

סימן כא סק"ב. **אחת פנויה כו' בעולה קאמר כו'.** משמע מלשון זה אפילו בעולה בזנות, ולאו דוקא גרושה או אלמנה. וראיתי בספר דגול מרבבה הביא בשם ירושלמי [כתובות פ"ב ה"א] על מתניתין דהאשה שנתארמלה אם יש עדים וכו' וראשה פרוע, שמקשה ותיפוק ליה שמא בעולה היא, אלא מכאן דבעולה אסורה, ע"כ ע"ש. והיינו ודאי כונתו על בעולה בזנות, דאי על אלמנה וגרושה פשיטא, דהא היינו הוא הסימן, שאלמנה וגרושה אין ראשה פרוע. ולפי"ז לא יפה עושים במה שאין מכסים ראשי הזונות פנויות בעו"ה עד מלאת ימיה ללדת. ועיין במה שכתבתי עוד בב"ש [סק"ה]:

ראש פינה - עקבי הבית

סק"ה. **אחת פנויה כו' אבל בתולה מותר.** מלשון זה משמע ג"כ כמו שכתבתי בס"מ [סק"ב] דבעולה זנות אסור, דדוקא בעולה מופלגת. ומ"ש הב"ש דאלמנה וגרושה, ולאו דוקא גרושה אלא אפילו בתולה מופלגת, אבל ה"ה בעולה. ועיין בשו"ע או"ח סימן ע"ה במגן אברהם סק"ג דהקשה שם ממ"ש התוספות כאן אחת פנויה דמשמע דגם פנויה אסור, וכתב דדוחק לומר דפנויה היינו אלמנה, דמ"כ הו"ל לפרש ע"ש. אבל נראה דודאי מ"ל לפרש, דמשמה שלימה שינו [כתובות ט"ו ע"ב], אם יש עדים שימה בהיומן ולאסה פרוע, הרי דבתולה מופלגת, וע"כ דמיקן ומוקי נפשיה בגלמנה וגרושה, ועיין מ"ש בת"מ. ועיין בשו"ת שבות יעקב (מ"ב) [ח"א] סי' ק"ג כתב ג"כ לפנויות המוזנות לגיכות לכתוב לתתן, ע"ש בתגיכות, ובתולה שנתן מקדשה, מותרת, שהרי שם מתגרשה עדיין כתובתה מתמת, אבל נכנסה לתופה ולא נבעלה דקי"ל דכתובתה מנה

דגול מרבבה

סימן כא סעיף ב'. אחת פנויה ואחת אשת איש. נעמ"ג, יפה כיונו הת"מ [סק"ב] והב"ש [סק"ה] דהיינו אלמנה וגרושה, והוא מדברי הירושלמי בפ"ב דכתובות סוף הלכה א' ולאסה פרוע יכו', ותם לומר שמא בתולה מן הגישואין היא, זאת אומרת בתולה מן הגישואין פרוע יוצאת ולאסה פרוע ע"ש. וגם משם לפיה דגם בעולה אפילו לא נישאת עדיין כלל היה רשאי לנאת בראש פרוע, שהירושלמי הקשה שם ומשמ מוכח עץ היא, כר"מ דאמר כתובתה מתמת. וקשה אכתי שמא בעולה היא, אלא ודאי דבעולה אסורה לנאת לאסה פרוע:

חידושי הגרע"א

סימן כא ב"ש סק"ה א] **אבל בתולה.** נ"ב, אסורה לאסה. תה"ר יצחק הלוי במשובה אלף [א] אתע"ז אי' ט':

שי למורה

סימן כא סעיף ב'. פרועות ראש. נ"ב, עיין מדלקן רנה פרשת נרשאני רמז [וילקוט שמעוני רמז כ"ח] לפיה מגלה לאשה כי אם בגילות. עיין זית רענן על הילקוט דממנה אסקינן לף גלילות לף מגלה. ועיין יומא מ"ז [ע"א] דאמרה קמיפת מימי לף לאו קורות בימי אערות רשאי ע"ש:

אמרי ברוך

סימן כא ח"מ סק"ב. **אמרינן דיוצאה בהיומא וראשה פרוע כו'.** נ"ב, לפי פירש"י שם [כתובות פ"ו ע"ב ד"ה וראשה פרוע] ז"ה ולאסה פרוע, ועערה על המיפה כו' ע"ב, אין לפיה, דאמת אין לאסה [*פרוע דהא] מכוסה בהיומא ואין נראה האשר רק מוך לגמרי ומוגמים על המיפה. ויעוין במהר"ם שי"ף [שם]:

כ"ה במהר"ם שיף, ועיין רש"י בכתובות ע"ב ד"ה קריתא

גליון מהרש"א

סימן כא סעיף ב'. **לא תלבנה ישראל פרועות ראש.** בדרכי משה [הקצר] תו"מ סימן ע"ה [אות ג'] לענין איסור לקרות ק"ש נגד שער אשה, כתב, דלנוסחא שער נכריה ליה היא משום ערוה. ועיין סוף פרק קמא דערכין דף ז' ע"ב ובפרק חלק [סנהדרין דף] ק"ו ע"ב] שער נשים לדקיונות, ובמזיר כ"ת ע"ב ומ"ק ממר לך אשער בפאה נכריה, וע"ש מה שנדפס בגליון ועיין משפט אות ב'] נשם יהושע טוען. ועיין מ"ש ע"ז בתשובה [שאילת] יעב"ץ [ח"א] סי' ט' והעלה דשרי רק על פדחתה, גם בלעיש מקום שכלים שערותיה, אבל בגוונה לאם במקום שער, לא. ועיין בספר נחר שבע בתשובה [שמחר המיוחסים] בעלה ע"ב דף ס' ע"ב סי' י"ח דכתב דר"ל שהן מכוסות בלעיף, ומו, לאיך יעלה על הדעת שיהיה מותר להרהור עלמה בעוברת על לאוריימא, דהא שער לידה מן התורה לסור כדאיתא בפרק המדיר [כתובות ע"ב ע"א] לאסה פרוע לאוריימא הוא. ועיין שבת פרק ו' משנה ה' והוא בגמרא דף ס"ד ע"ב, ועיין בב"ש סימן קט"ו סק"ט, ובמגן אברהם [או"ח] סימן ע"ה סק"ה, ועיין תשובת הר"מ מלסקוב סי' ל"ה, ועיין ספר מליה רבה סימן ע"ה סק"ד ובמשל אברהם להפרי מגדים שם סק"ה. ומה שכתב שער דידה ודיבקה תוכן שוב, כתב בעערת זקנים [שפביב שו"ע או"ח] סימן ע"ה סעיף ב' ד"ה וכ"ש [שער נכריה] בשם מהר"ר מרדכי יפה [בלבוש שם] לסור, וכן מני סיימי מורה כך בעצמי, והבאתי לתיה לזה מהא לתימה בגמרא ערכין ז' ע"ב ואמתי לתוכרי הבאה ניהו כו' לתר רב בפאה "נכריה", הנה מדקאמר בשער נכריה ולא מבני בשער עצמה שגילתתן וחזרה וקברתן [ועין לומר דזה נמי מיקרי פאה נכריה בעבה הפאה היא נכריה לה, דהא מדברי רש"י שם ד"ה [הערין] "רגילות כו' לקשור שער נשים "נכריות"", הרי למלת נכריה תינה תומר אל הפאה כי אם שם, וי"ל פאה של אשה נכריה], משמע דבפאה דידה שחזרה וקברה לגמרי דייניון לה כגופה, כיון דממנה בלו וגם עפה הם עליה חשבינן לה כמילו מעולם לא גולתו ממנה, ות"ל מסתברא לעיון דידן דג"כ נידון כשער עלמה מחוברות במולדה. ונקנו דמיון לסברת זו לפשר מסא דקי"ל הזמנה לאו מילתא [ראה סנהדרין ס"ו ע"ב ורי"ד סימן שם"ס סעיף א"ג, ומ"מ עכו"ם שמכר ע"ז לנקוט בדמיה נרכי עכו"ם הדמים לסורים לסיפת בעור יו"ד סימן קל"ב, וכ"ז שם [סק"א] הטעם, כיון דכאו מעכו"ם ושם יעוכו הוה הזמנה דידיה מילתא, ה"נ לף דקשר של עכשיו לאו מילתא הוא, מ"מ כיון שממנה בלו ושם יעוכו מילתא היא: שם. **אחת פנויה.** עיין מגן אברהם [או"ח] סימן ע"ה סק"ג:

יד אפרים

ב"ש סק"ה. ועיין ב"י ד"ה מ. בסימן קט"ו:

סעיף ג' א **מותר להסתכל בפנויה לבדקה.** והם למדים פרק (כל כתבי) [גט פשוט, ב"ב קס"ח ע"א] כשמזיל מ"ת לקדושי מימתא לידבר עם המרן עמו, משמע דמין מ"ת מסתכל אפילו לבדקה. מירן המגיד [פכ"א מאיסורי ביאה ה"ג] כיון [ד]מ"ת מינו רגיל להביט בנשים ים לתוס שמא יתליפנה אפילו אם לא לתה לותה: **סעיף ד'** ב **אבל לא ישחק.** ולהביט במקום תורפה תמור. ומם מביט כשהיה נדה עומם שלו דמים ליה בנים שמין מהוגנים, וכשמביט בעת שרואה לשמש ומשו בניו קומין כמ"ם נמדיס [כ' ע"א]. ובלח תשמיש לתור משום דמגרי היצר הרע בעלמו כמ"ם בסימן כ"ם [בטור]. ובעת וידתה לתור להביט במקומות המכוסים כמ"ם ביו"ד סימן קנ"ם [סעיף ז'], ולח כמגיד פכ"ם [מאיסורי ביאה ה"ד] **למתיר:**

ג ג **מותר להסתכל בפנויה** [ג]**לבדקה אם היא יפה שישאנה בין שהיא בתולה או בעולה** [ג]**ולא עוד אלא שראוי לעשות כן אבל לא יסתכל בה דרך זנות ועל זה נאמר** ד **ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה.**

ד ד **מותר לאדם להביט באשתו אף על פי שהיא נדה והיא ערוה לו** ד**אף על פי שיש לו הנאה בראייתה הואיל והיא מותרת לאחר זמן אינו בא בזה לידי מכשול** ז**אבל לא** ד**ישחק ולא יקל ראש עמה.**

ציונים ומקורות ד) רמב"ם פכ"א מאיסורי ביאה ה"ג וטור. ה) איוב ל"א א'. ו) רמב"ם פכ"א מאיסורי ביאה ה"ד וטור. שנו"ס 4) במהדורת באה"ג ועוד: **ישחוק**. וראה ילקוט שנוי' נוסחאות ברמב"ם מהדורת פרנקל.

טורי זהב

מנח"י סעיף ג' ***[ג] לבודקה אם היא יפה.** יש להקשות ממאי דמצינו גבי אברהם שאמר לשרה [בראשית י"ב י"א] (עתה) [הנה נא] ידעתי כי אשה יפת מראה את, ופירש רש"י, שלא הסתכל בה אברהם מעולם. ומאי רבותא היא זו שלא הסתכל בשרה, אדרבה, הא מצוה לראותה, כדאיתא בגמ' דקדושין ריש פרק האיש מקדש [מ"א ע"א] דאסור לאדם לקדש אשה עד שיראנה. (כו') שמא תתגנה עליו ורחמנא אמר [ויקרא י"ט י"ח] ואהבת לרעך כמוך, ע"ש. ויש לתרץ, דהא הטעם שיראנה קודם שיקדש אותה, הוא משום שיראה אם יפה היא בעיניו, שמא אח"כ לא תהיה יפה, ואברהם גמר בלבו שלעולם לא יסתכל בה. ובזה מתורץ מה שהקשה הראב"ד [בהשגות פכ"א מאיסורי ביאה ה"ג] ממ"ש [ב"ב קס"ח ע"א] צורבא מדרבנן דאזיל לקדושי איתתא לידבר ע"ה בהדיה, דילמא מזלפו לה מיניה, אלמא אין דרך ת"ח בכך. ותירץ הרב מגיד משנה, שצורבא מרבנן אם יראה פעם אחת אינו מסתכל בה הרבה, ולא יבירנה אם יחליפוה אח"כ. ולפי מה שכתבתי לא קשה מידי. ועד"ז יתפרש הכתוב [איוב ל"א א'] ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה, דקאמר איוב ברית כרתי לעיני שלעולם לא אסתכל (באשתו) [באשתי], ע"כ מזה אתבונן על בתולה לראות תחילה קודם הנישואין, כיון דא"צ לכך. שמעתי דבר זה. ועין במדרש תנחומא [בראשית] פרשת וישלח [אות ה']:

ביאור הגר"א

סעיף ג' יב. **ולא עוד כו'.** סם [בגמ' קדושין המובאת בבאה"ג אות מ']: יג. **אבל כו'.** ע"ז כ' מ': יד. **ועל זה כו'.** נתנות לרבי נתן סם [פ"ב ה"ה] הרי הוא מומר גרים כרמי לעיני ומה כו' מלמד כו' ע"ם: **סעיף ד'** טו. **אבל לא כו'.** כמ"ם בפ"ק דשבת [י"א ע"א] כיוצא בו לא כו' מפני הרגל עבירה, וכ"ם בכה"ג, כמ"ם [אבות פ"ג משנה י"ג] שמוק כו', ונתנות לרבי נתן סם [פ"ב ה"א] ולא ידבר עמה לבריס בטלים כו':

פתחי תשובה

הוא, ורשות בידו להוסיף, והא דנהגו לכסות ראשה, עושים לטובתה שלא תהיה חרופה וגדופה לכל עובר אורח שיראה אותה כריסה בין שיניה וידע שזנתה, אבל היכא שהיא אומרת שלא ניחא בתקנתה כגון דא שומעין לה ע"ש. אולם בדגול מרבבה דעתו כהשבות יעקב, וכתב דכן מוכח בירושלמי שם דבעולה אפילו לא נישאת עדיין כלל אינה רשאה לצאת בראש פרוע ע"ש [ובספר כרם שלמה [לר' שלמה האאס] מפקפק בראיתו מהירושלמי ע"ש]. ומ"ש הבאר היטב בשם תשובת חות יאיר דאף בתולה שנתקדשה יש לילך בכיסוי ראש, ע"ש שכתב דאפילו את"ל דאדוסות בזמן הש"ס היו הולכות פרועות ראש, היינו מפני שהיה בימיהם האירוס זמן רב לפני הנישואין כו'. ועי"ש עוד שנשאל אודות אחות ראובן שהיתה משרתת אצל לוי והיא מכרת בכל חכמה ומלאכה, ורבו הקופצים עליה לישאנה בלא כסף, והנה לוי בעה"ב שלה אין לו בנים ויש לו אשה חולנית בחולי הריאה כמה שנים וכל הרופאים נתיאשו ממנה, ודיבר לוי עם ראובן שאל ימהר להשיא אחותו כי כשתמות (אשתי) [אשתו] ישאנה, וע"ז רוצה ליתן תקיעת כף ולישבע לפני עדים, וראובן אינו מאמין לשבועתו כי הוא עשיר מופלג ואלים בעירו, ושאל ראובן הנזכר ליעץ לו כדת מה לעשות, [*כי] יעצו גדול שבעירו שיניח ללוי לקדשה לפני עדים שתהיה מקודשת אחר מות אשתו. והשיב וז"ל, שאלתך שאלה שאינה הוגנת היא, ודוגמא לשאלה זו שאלני אלמן אחד כו' [יובא לקמן סימן קמ"ג סעיף ט"ו סק"י], ואף כי שאלתך קלה, מצד שאין כאן לעז אשת איש והרי על פי הדין נושא אדם כמה נשים, מ"מ חמורה יותר מכמה צדדים אף אם הוי אפשר לעשות כן, מה שבאמת אי אפשר, שאם יקדשה ויאמר לה הרי את מקודשת לי בפרוטה זו לאחר שתמות אשתי, יכול לחזור בו כבטור ופוסקים [לקמן] סימן מ' [סעיף א'], ואם יאמר מעכשיו את"ל דאין חשש חרם רבינו גרשום דלא תיקן בארוסה כמ"ש בסימן א' [סעיף י'] [עיין באר היטב שם ס"ק כ"א], מ"מ אי אפשר, דאיך תלך בפריעת ראש כו', ועוד יש לחוש לכמה חששות ותקלות, כי מנהג בחורי ישראל הפרוצים לנהג קלות ראש עם הבתולות, אבל עם הנשואות גדרו גדר ואין מי שנוהג קלות ופן חלילה יכשלו בה, לכן כלך מדרך זה ומזאת העצה הרעה. אף כי יש

ע"פ התשובה

ראש פינה - עקבי הכית

[עיין להלן סימן ס"ז סעיף ב'] יש לה דין בעולה ומסורה, וכ"ה בפוסקים. ועיין ב"י וד"מ. בסימן קט"ו: סק"ז. **וכשמביט בעת כו' בניו סומין כו'.** נתמת כ"ם בגמ', שאמר רבי יוחנן בן להבתי שסיפרו לו בן מלאכי השרת, אבל קשה לי הא תמרינן התם שם [ע"ב] לית הלכתא כרבי יוחנן בן להבתי אלא כל מה שרואה כו' מצל נצער כו'. ותן לומר דלמ דמן מדין מותר מ"מ נעשו בניו סומין עי"ז, ול"ל קשה מהו זה שאמר ולית הלכתא כרבי יוחנן, דהא רבי יוחנן גופא אמר בלעיא, אלא ודאי כיון דאמר לית הלכתא כרבי יוחנן בן להבתי אלא כל מה שרואה כו' ואין לומר דלמ דמן מדין מותר מ"מ נעשו בניו סומין עי"ז, ול"ל דלעיל [איוב ל"א א'] ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה, ע"כ דקאמר איוב ברית כרתי לעיני שלעולם לא אסתכל (באשתו) [באשתי], ע"כ שמעתי דבר זה. ועין במדרש תנחומא [בראשית] פרשת וישלח [אות ה']:

באר הגולה

סעיף ג' מ. סם (ברמב"ם פכ"א מאיסורי ביאה ה"ג, מממרת דרב יהודה קדושין דף מ"ת ע"ת. ומה שהשיגו הרמב"ד ממ"ם הלי לורבה מרבנן וכו', ג"כ דף קמ"ם ע"ת, הרב המגיד שם ביאר שאין זו השגה. **סעיף ד'** נ. מימרת דרב יוסף ורים לקים גדיס דף כ' ע"ת, ומבואר שם מבל לת במקום הסתר שלהם, וכמ"ם הרמב"ד שם [פכ"א מאיסורי ביאה ה"ד], וכתב הרב המגיד שהוא במל שכן [מ]ולא יקל ראש עמה. ס. גריימת בתנות דר' נתן ופ"ב ה"א).

באר היטב

סעיף ד' ו. ישחק. ולהביט במקום המורפה תמור. ומם מביט כשהיה נדה עומם שלו דמים ליה בנים שמין מהוגנים, וכשמביט בעת שרואה לשמש נעשו בניו קומין. ובלח משמים תמור משום דמגרי היצר הרע בעלמו כמ"ם בסימן כ"ם. ובעת וידתה תמור להביט במקומות המכוסים כמ"ם ביו"ד סימן קנ"ם. [מב"ש סק"ז]:

ה ז)ע)אסור להשתמש באשה כלל בין גדולה בין קטנה בין שפחה בין משוחררת שמא יבא לידי הרהור עבירה פ)באי זה שמוש אמרו ברחיצת פניו ידיו ורגליו אפילו ליצוק לו מים לרחוץ פניו ידיו ורגליו אפילו אינה נוגעת בו ח)והצעת המטה בפניו ומזיגת הכוס. הגה ויש אומרים דהוא הדין באלמנה עמה בקערה נמי אסור בכל ערוה כמו באשתו נדה (בנימין זאב סי' קמ"ג) ט)ויש מקילין בכל אלה דלא אסרו דברים של חבה [ד]5רק באשתו נדה (רשב"א ח) אלף (קמ"ח) [קפ"ח]) ויש

ציונים ומקורות ז) לשון הטור, רמב"ם פכ"א מאיסורי ביאה ה"ה. ח) ח"א.
שנו"ס 5) תיבת: רק, נשמטה במהדורת אמסטרדם ת"ב וב"ש קמא. וממהדורת ב"ש בתרא ואילך תוקן: אלא.

בית שמואל

סעיף ה' ח) והצעת המטה. עיין סימן פ' [סעיף ד' ה' ח'] שם מבואר מה שמוטל על אשתו לעשות לבעלה. וכל מה שהיא מחויבת לעשות* אסור[ה] לעשות לו אשה אחרת: ט) ויש מקילין בכל אלה. היינו באכילה בקערה אחת או להושיט מידו לידה דאסור כשאשתו נדה, מ"מ באשה אחרת לא חיישינן להרהור בכה"ג, אבל רחיצת ידים והצעת מיטה ומזיגת הכוס לא פליג הרשב"א [המובא בציונים שבהג"ה]:

(* במהדו"ק נוסף: בעצמה)

ערך לחם

סימן כא סעיף ה' בסופו. עיין טור יו"ד סימן קצ"ה דין ט"ו. יש סומכין על מה שאמר שמואל [קדושין פ"ב ע"א] הכל לשם שמים, ומשתמשין באיזה תשמיש מאלו ע"י נשים, עיין תוס' קדושין פ"ב [שם ד"ה הכל].

נחלת צבי

סעיף ה' ה. **באיזה שמוש אמרו כו'.** כ"כ הרמב"ם פכ"א מהלכות איסורי ביאה [ה"ה]. וכתב הרב המגיד שלמדו מירושלמי [כתובות פ"ה ה"ו] דתני שם אפילו הכניסה לו מאה שפחות כופה לעשות לו דברים של יחוד, סכה לו את גופו ומרחצת לו את רגליו ומוזגת לו את הכוס כו', והעלו שם מפני שהיא חייבת לו, אלמא שאר תשמישים מותר, ועיין בסמוך ס"ק [ז']: ו. **והצעת המטה.** גם זה שם מדברי הרמב"ם. וכתב הרב המגיד, לפי שאף זה מן הדברים המביאין לידי קירוב ונאסרו בנדה: ז. **ויש אומרים דכל זה אינו אלא במקום יחוד כו'.** כ"כ המרדכי בפרק אע"פ [כתובות סי' קפ"ב] וז"ל, הר"ש בר ברוך אומר, אע"פ שאין משתמשין באשה, דרך שפחות שרי, כדרך שאמרה אביגיל [שמואל א' כ"ה מ"א] לרחוץ רגלי עבדי אדני, והא דמשמע בירושלמי [שם פ"ה ה"ו] דאסור, היינו דברים של יחוד במקום יחוד, אבל במרחץ כיון שרוב בני אדם מצויים מותר, מכאן לגויות ושפחות [ד]מותרות לרחוץ אותנו במרחץ, ע"כ, והביאו ב"י. וכתב עלה, ואני אומר ישתקע הדבר ולא יאמר ודבר זה אסור להעלותו על לב, ואין ספק אלא שאיזה תלמיד טועה כתב כן מעצמו ותלה הדבר ברבו, ע"כ. ואני אומר שיש ליישב שדעת המרדכי היא, הואיל

טורי זהב

סעיף ה' *[ד] רק באשתו נדה. דכיון שהוא רגיל עמה בתשמיש יש להרחיק (מכת"י) אפילו בקירוב מועט, משא"כ בעריות אחרות אין חשש בקירוב מועט, וב"ש בקירוב מועט בבתו ואמו ואחותו שאין יצרו תקיף עליו:

באר הגולה

(בכל המהדורות אות הציון נדפסה לעיל בסעיף ד' קודם התיבות "ולא יקל ראש עמה", והעברנוה לכאן ע"פ ב"י)

סעיף ה' *ע. מימרא דשמואל, קדושין דף ע' ע"א. *פ. מהירושלמי פ"ה דכתובות [ה"ו].

ביאור הגר"א

(בכל המהדורות אות ז' צויינה ברישא הסעיף קודם תיבת "אסור", והעברנוה לכאן ע"פ ב"י)

סעיף ה' טז. **בין שפחה כו'.** ירושלמי פ"ה דכתובות [ה"ו], רב הונא אמר אפילו הכניסה לו מאה שפחות כופה לעשות לו דברים של ייחוד, מה הן דברים של ייחוד סכה לו גופו ומרחצת לו רגליו ומוזגת לו הכוס, למה מפני שהיא חייבת לו או משום שאין ראוין להשתמש בשפחה כו'. וז"ש באיזה שימוש כו': יז. **אפילו ליצוק כו' אפילו כו'.** טור. וכמ"ש בכתובות ס"א א' אמר רב הונא אע"פ שאמרו יושבת כו', ושם אמר רב הונא כל מלאכות כו', ומשמע דרחילה דרישא דומיא דסיפא, ובסיפא ע"כ כה"ג מיירי, דאל"כ בלא"ה אסור כמ"ש בפ"ק דשבת [י"ג ע"ב] ואפילו באצבע כו', וכמ"ש בתורת הבית [בית שביעי שער שני] וטור ושו"ע יו"ד סימן קצ"ה סעיף י"ב, ועלה דההיא אמר בירושלמי [שם] או משום כו' כנ"ל [סקט"ז], והכל טעם אחד דכל שבנדה אסור, אסור באשה אחרת, וז"ש בהג"ה וי"א דה"ה כו': יח. **בפניו.** גמ' שם [בכתובות] בנדה וכנ"ל [סקי"ז]. ובאבות דרבי נתן שם [פ"ב ה"ב] נאמר כאן [ויקרא י"ח י"ט] לא תקרבו ונאמר להלן [שם שם י"ט] לא תקרב, לדבר המביא לידי עבירה לא תקרב כו'. ובפ"ק דשבת [י"ג ע"ב] אכל עמי כו' שהרי נאמר לא תקרב כו': יט. **ויש מקילין כו'.** דכל הקירבות אינן אסורין אלא מדרבנן כמ"ש בשבת שם [י"ג ע"א] משום לך לך וכו', ואין אסור אלא המביא לידי הרגל כמו ישן הוא בבגדו כו' ונשיקה, שם, ולא דמי לנדה מפני שלבו גס בה, וכמ"ש [גיטין פ"א ע"א] במגרש ולנה עמו בפונדק ומודים בנתגרשה כו'. ולאיה ממ"ש בפ"ק דשבת [י"ב ע"א] א"ל רב נחמן לבנתיה קטולן כו', ואע"ג דבאשתו איכא משום הרגל כמ"ש בפ"ג דב"ב [נ"ח ע"א] בעובדא דר' בנאה מידע ידעי כו'. שם [רשב"א המובא בציונים שבהג"ה]. ויש לדחות דבתו שאני כמ"ש בסעיף ז' חוץ מהאב כו' הגדילו כו', אע"ג דבנדה ושאר עריות אף בכה"ג אסור כמ"ש בפ"ק דשבת [י"ג ע"א]: כ. **ויש אומרים דכל זה כו'.** דדרך שפחות מותר כמו שאמרה אביגיל [שמואל א' כ"ה מ"א] לרחוץ רגלי עבדי אדוני. והא *דמפרש בירושלמי [כתובות פ"ה ה"ו הנ"ל סקט"ז] דאסור אף בשפחות כה"ג, היינו במקום ייחוד:

(* בד"ו: דמי)

באר היטב

סעיף ה' ז. **ויש מקילין בכל אלה.** היינו באכילה בקערה אחת או להושיט מידו לידה דאסור כשאשתו נדה, מ"מ באשה אחרת לא חיישינן להרהור בכה"ג, אבל רחיצת ידים והצעת המיטה ומזיגת הכוס לא פליג הרשב"א. ב"ש [סק"ט]:

פתחי תשובה

כמה דרכים אשר בהם יוכל להתקשר עם לוי בדרך היתר, הלא יכול ליתן שט"ח שיתחייב לראובן אלף ר"ט וזמן פרעון יהיה אחר שנה אחר פטירת אשתו, או בזמן נישואין שלו עם אשה אחרת, אכן אם ישא בתולה פלונית פטור ומסולק משט"ח זה לגמרי, או שיאסור עליו כל בנות ישראל חוץ מזו, ועוד כמה דרכים, וכל זה יהיה בהעלם וסתר מפני עגמת נפש, ולכן לולא אהבתך גם דברי האחרונים האלה לא כתבתי, כי מימי לא רציתי לגלות דעתי בדבר שהוא חוץ לסדר ומנהג העולם כו', ע"ש:

ראש פינה - עקבי הבית

סק"ח. **והצעת כו' מה שהיא כו'.** ר"ל, שהיא עצמה מחויבת אף בהכניסה לו כמה שפחות, והיינו הצעת מיטתו ופריסת סדין וכדומה, ע"ש סעיף ד' וסעיף ח', אבל יש מלאכות שמחויבת בלא הכניסה שפחות כגון להניק או אופה ומבשלת וכדומה, זהו ודאי מותר כאן, דעבדות הוא זה, וכן נוהגין כל ישראל להחזיק משרתת לעשות כל צרכי הבית. והנה בשו"ע כאן פירש הטעם דאין משתמשין באשה משום הרהור, עיין ברש"י בגמ' [קדושין] דף ע' [ע"א ד"ה אין משתמשין] פירש טעם אחר שלא ירגילה לילך בין האנשים. ולכאורה היה אפשר לומר דשם היתה דונג בתו של רב נחמן כמ"ש רש"י שם [ד"ה תיתי דונג] [ועיין לקמן סקי"א], וכבר אמרו דאין היצה"ר מתגרה בקרובים כמבואר לקמן סוף סימן זה, וא"כ לא שייך טעם זה משום הרהור, לכן צריך רש"י לפרש טעם אחר משום דידה. אך אין נראה לומר כן, דהא אמר ליה רב נחמן לרב יהודה תיתי דונג תשקינן, א"כ נהי דלדידיה ניחא משום דבתו היא, אבל לרב יהודה שאמר ליה הכי אמר שמואל אין משתמשין באשה היה יכול רש"י לפרש מטעם הרהור. ואף דאיתא בפרק כל היד [נדה י"ג ע"א] גבי רב יהודה שאמר לו שמואל אחוז באמה והשתן, ופריך שם והא אסור משום הרהור, ומשני, שאני רב יהודה דקרי עליה (רב) [שמואל] לית דין ילוד אשה ע"ש, היינו ששמואל החזיק אותו בכך ולכן התיר לו, אבל הוא עצמו מסתמא לא החזיק לעצמו בכך, ולכן לא רצה שתשמשנו אשה משום הרהור. ונראה דהא באמת רב יהודה בעצמו לא ניחא ליה שתשקהו, וא"כ נראה דלדידיה אין איסור, דהא לא אמר שמואל רק אין משתמשין, משמע אם היא עושית בעצמה שלא בגלותו מותר לשתות [וכן ראיתי במקנה [ד"ה תיתי דונג] שם שעמד בזה דהרי הוא לא ניחא לה לשמש ע"ש מ"ש], וע"כ מה שאמר רב יהודה לרב נחמן הכי אמר שמואל אין משתמשין, היינו משום רב נחמן עצמו, שהרי הוא ילוה לה, והיה קשה לרש"י הא בתו היא ולא שייך הרהור, לכן נ"ל משום טעם הנ"ל ודו"ק. ועיין במקנה שם [ד"ה אין משתמשין] שהקשה ממ"ש בדוד [מלכים א' א' ט"ו] ואבישג משרת את המלך, ותירץ דאז עדיין אפילו יחוד פנויה לא הוי והיה זה ג"כ מותר ע"ש. ול"ע על זה שמביא הר"ש ברוך ראיה דמותר לרחוץ מגויות שפחות [כמ"ש הרמ"א] ממה שאמרה אביגיל לרחוץ את רגלי עבדי אדוני [שמואל א' כ"ה מ"א], עיין בב"י, ולדידיה אין ראיה. גם בלאו הכי דבריו שם צ"ע, דהרי אבישג סוף ימיו היה ומעשה דאמנון קודם לזה היה, ובפירוש אמרו [סנהדרין כ"ב ע"א] התירו לו ליחד, משמע דאחר הגזירה היה, רק לו התירו וצ"ע: סק"ט. **ויש מקילין כו' ומזיגת הכוס לא פליג הרשב"א.** בספר ארץ צבי [סקי"א] כתב דבד"מ [אות א'] משמע דבמזיגת הכוס פליג. ואין הד"מ תחת ידי כעת:

הועתק על ידי אוצר החכמה

ט) **מותר לרחוץ מגויות שפחות.** וכדריסה [אות ה'] מיקל ג"כ הומיל [ו]דבר עבדות הוא. וב"ח [אות ג'] כתב שרואה במרדכי שכתב מותר לרחוץ משפחה אם יכול ליזהר מהריהור והנמנע יתבדך. ואם אין מכוסה בכל גופה ושערה, אסור, כמ"ש בתו"ח* סימן (ע"ב) [ע"ה, סעיף א'-ב']. וכיון היללי: יא) **רק כוונתו לשם שמים.** לעשות נחת רוח ליוצרו ולחמה וכה"ג. ומזה נהגו לרקד עם הכלה לחבבה על החתן או לכבוד אביה, וה"ה רשאי להחמיר. רש"ל [בביאורו לסמ"ג לאוין קכ"ו]. וב"ח [אות ה'] כתב, במלכותינו נהגו להקל, והיכא דלא נהוג אסור. ומשמע מסוף [המובא בציונים המובאים ברמ"א] כל שאין כוונתו לשם מיצה מצה לשם *שימוש מותר: יב) **לעיין ברישיה אחר כינים.** כל"ל**, ***וכ"כ בדריסה [אות ד'], אפילו יושב ואין מונח במיקה אסור, כן משמע מתשובת רשב"ג [ח"א] סי' תלח קפ"ח.

כן מצוין הבית הילל ביו"ד סימן קנ"ו סק"א, ע"ש וכאן

מהמדורות תקכ"א נדפס בטעות: שמים. ועיין עקבי הבית

**ירא"ש עט"ז 7

*** אצ"ל: וכתב

נחלת צבי

מכת"י

דמדברי ירושלמי [שם] נלמוד דמה שאמרו בש"ס [קדושין ע' ע"א] אסור להשתמש בשאר, דלאו כל תשמיש אמרו, אם כן ודאי דמה שמנה ירושלמי והנאתי לעיל בסמוך ס"ק ס' אינו דוקא אלא דבריס שהוא דרך חיבה, אבל דבר שאינו דרך חיבה אלא דרך שירות ועבדות כגון במרחץ, שאין דרך אדם לעשות לעצמו, מותר ע"י שפחות. ודאיה לזה מדברי הרמב"ם שהוסיף לכתוב הטעם מיטה שאינו מוכר שירושלמי, אם כן ודאי לסבר להירושלמי סבר שלא אסרו אלא דבריס שאדם נוהג בעצמו דרך חיבה, אבל דבריס שאינם דרך חיבה אלא דרך שירות ועבדות שאין אדם עושה לעצמו, פשיטא דמותר. וזה שסיים הרמב"ם ועוד לכתוב בחיבה שיעשה לו אלא שאדם עושה לעצמו, כגון במרחץ, מותר, כן נלע"ד למוסי טעם לדברי המרדכי ולמנהג שנהגו כן. ומה"ר ראיתי שכתוב זה כמו רפ"ך ז"ל [דרישה אות ה'*]. אבל מ"ו [ב"ח אות ג'] ז"ל כתב שיש לנהל מנהג הרע הזה כי נטעות נהגו כך על פי הספרים שנכתבו ונדפסו נטעות, והחזיק ג"כ בקונטרס אחרון דבריו, וכתב על רפ"ך ז"ל, ודברי ליה מאריה למיקור גמור [הוא] ע"ש. ואני אומר [ש]אף [ם]לפי דברי המרדכי שכתב מבואר ג"כ דמותר היכא דיכול ליזהר מהריהור ע"ש, לפחות דבר יחוד במקום יחוד אסור מ"מ וק"ל, וזה נלע"ד ברור, לכן נודאי אין מחויבים לנהל המנהג ההוא, אבל מ"מ הירא ימנע מזה, וכמ"ש המרדכי והנמנע יתבדך: ח. **כגון לעיין ברישיה.** כ"כ נ"י (ור"ן) פרק חזקת הבתים [ב"ב ל"א ע"א מדפי הרי"ף]. וכתב רפ"ך ז"ל [דרישה אות ד'], דוקא לצבע בחיקה כההוא מעשה הוא דאסור, אבל לעיין בריסיה כשהוא יושב אפשר לליכא למאן דפליג:

תזוילת חס"ק מכת"י וראה להלן

ראה שמו"ז עט"ז 7

**ירא"ה שיעוי עט"ז 7

טורי זהב

***[ה]* כגון במרחץ וכו'.** זהו מדברי המרדכי [כתובות סי' קפ"ב] שמביא ב"י. ומו"ח ז"ל [ב"ח אות ג'] כתב, שראה במרדכי ישן דמסיק על זה והנמנע יתברך. והרב בית יוסף כתב על היתר זה דאיסור גמור הוא, ותלמיד טועה כתב כן ותלה הדבר ברבו. וכבר נהגו היתר בזה, ורחמנא ליבא בעי, ובד"מ [הקצר אות ג'] כתב אבל ראיתי נוהגים היתר בדברי המרדכי ואין מוחה, וגם בדרישה [אות ה'] מתיר בדברים של עבדות ולא של אישות: ***[ו]* לעיין ברישיה אחר *כיבוס.** אורחא דמילתא נקיט, והי"ה בלא **כיבוס. ודין זה נלמד

מסוס מיכה אסרו גם כן להשתמש בלה בשאר אחרת, אבל דבריס שאינם דרך חיבה אלא דרך שירות ועבדות שאין אדם עושה לעצלה, פשיטא דמותר. וזה שסיים הרמב"ם ועוד לכתוב בחיבה שיעשה לו אלא שאדם עושה לעצלה, כגון במרחץ, מותר, כן נלע"ד למוסי טעם לדברי המרדכי ולמנהג שנהגו כן. ומה"ר ראיתי שכתוב זה כמו רפ"ך ז"ל [דרישה אות ה'*]. אבל מ"ו [ב"ח אות ג'] ז"ל כתב שיש לנהל מנהג הרע הזה כי נטעות נהגו כך על פי הספרים שנכתבו ונדפסו נטעות, והחזיק ג"כ בקונטרס אחרון דבריו, וכתב על רפ"ך ז"ל, ודברי ליה מאריה למיקור גמור [הוא] ע"ש. ואני אומר [ש]אף [ם]לפי דברי המרדכי שכתב מבואר ג"כ דמותר היכא דיכול ליזהר מהריהור ע"ש, לפחות דבר יחוד במקום יחוד אסור מ"מ וק"ל, וזה נלע"ד ברור, לכן נודאי אין מחויבים לנהל המנהג ההוא, אבל מ"מ הירא ימנע מזה, וכמ"ש המרדכי והנמנע יתבדך: ח. **כגון לעיין ברישיה.** כ"כ נ"י (ור"ן) פרק חזקת הבתים [ב"ב ל"א ע"א מדפי הרי"ף]. וכתב רפ"ך ז"ל [דרישה אות ד'], דוקא לצבע בחיקה כההוא מעשה הוא דאסור, אבל לעיין בריסיה כשהוא יושב אפשר לליכא למאן דפליג:

גור אריה

סימן כא סעיף ה' א. במקום ייחוד. ומע"פ שכ"י דמה שכתב זו, נעל עלמות יוסף [קדושין דיש] פרק עשרה יוחסין [ד"ה אין שואלין בשלום] מצא סמך:

ביאור הגר"א

כא. **ויש אומרים דכל שאינו כו'.** עיין תוס' קדושין פ"ב ע' ד"ה הכל כו': כב. **יש אומרים דאין לנהוג כו'.** מהא דר' נחמה [ב"ב נ"ח ע"א] כנ"ל [סקי"ט]:

באר הגולה

פ*. עיין בכ"י שכתב שדבר זה אסור להעלותו על לב, ואין ספק אלו שאיזה תלמיד טועה כתב(ו) כן מעצמו ותלה הדבר ברבו, עכ"ל. וכ"כ הרמב"ם בפירוש המשניות בפירוש משנה ד' פרק ז' דסנהדרין לאיסור,

פתחי תשובה

סעיף ה' **ג. לשם שמים.** עיין באר היטב [סק"ט]. ועיין מה שכתבתי לקמן סימן ס"ה סק"ב. [וז"ל הריטב"א סוף קדושין [פ"ב ע"א ד"ה] הכל לפי דעת ויראת שמים, וכן הלכתא, דהכל כפי מה שאדם מכיר בעצמו [וכו', ואם מכיר בעצמו] שיצרו נכנע וכפוף לו ואין מעלה טינא בלבו כלל, מותר לו להסתכל ולדבר עם הערוה ולשאול בשלום אשת איש, והיינו ההיא דר' יוחנן דיתיב אשערי טבילה [ברכות כ' ע"א ב"מ פ"ד ע"א] ור' *אמי דנפקי ליה אמהתא דבי קיסר [כתובות י"ז ע"א] וכמה רבנן דמשתעו בהדי מטרוניתא, ורב *אדא בר אהבה דנקט כלה אכתפיה ורקיד בה [שם], ולא חייש להרהורא מטעמא דאמרן, אלא שאין ראוי להקל בזה אלא לחסיד גדול, עכ"ל]:

בגמ' לפנינו: ר' אבהו

בגמ' לפנינו: ר' אחא

באר היטב

ח. מותר לרחוץ מגויות שפחות. וכדריסה מיקל ג"כ הומיל [ו]דבר עבדות הוא. וב"ח כתב שרואה במרדכי ישן כתוב, מותר לרחוץ משפחה אם יכול ליזהר מהריהור, והנמנע מתבדך, עכ"ל. ואם אינה מכוסה בכל גופה ושערה, אסור. כמ"ש בתו"ח סימן (ע"ב) [מב"ש סק"י]: **ט. רק כוונתו לשם שמים.** ומזה נהגו לרקד עם הכלה כדי לחבבה על בעלה או משום כבוד אביה, ות"ח רצוי להחמיר, רש"ל [מח"מ סק"ו ומב"ש סקי"א]: **י. ברישיה.** אפילו יושב ואין מונח במיקה אסור, כן משמע מתשובת רשב"ג סי' תלח קפ"ח. וכתב ט"ז, ונלפ"ד דיש חילוק בזה, דעיון לאו דוקא אלא שיהא בדעתו לעיין, אבל אם יושב ומתעסק בדבר אחר אפילו עיון קל אסור, כמו שכתב הרשב"ם בפירושו לפסחים [ד]הרואה יצוע לידי הרהור דאסור קירוב שלפנ"ם ע"ש מתשמש, אבל נגעו ומחתו ונכדו[ת]ו שאין כאן זכרון תשמיש מותר בפני מחרים, אבל שכיבה ממיקה פשיטא דאסור אפילו שלא בפני מחרים, ובשאר עריות אפילו בפניהם אסור אפילו עיון בהרהור לבד, עכ"ל. [מב"ש סקי"ב]:

ראש פינה - עקבי הבית

סק"א. **ומשמע מתוס' כו' אלא לשם שימוש מותר.** כל"ל וכ"ל ללאו דוקא כדי למכנה על מיטה ומחה, רק שמכיה כוונתו לשימוש כמו שאנו מחזיקים משלחן,

ראש פינה - חלקת השדה

סק"ה. **מותר כו' והנמנע מתבדך כו'.** ובבית הילל כתב שאם אינה מכוסה כל גופה ושערה אסור, ע"ש: סק"ו. **ות"ח ראוי להחמיר כו'.** ובספר עצי ארזים רוצה להוכיח (דאזהרה) [דמימרא] זו דשמואל היא רק אזהרה והרחקה לת"ח ולא כל הרוצה ליטול את השם יטול, ע"ש סק"ה. וכ"כ על הא דאין שואלין בשלומה ע"ש:

לשכת הסופרים

סימן כא סעיף ה' בהג"ה. **לרחוץ מגויות.** נ"כ, עיין שכ"ה דף נ"ח ע' [עיין שער האותיות אות ק' קדושת היזוג ד"ה כתב הב"י]. **מת"ס:**

סעיף ו' יז **אין שואלים בשלום אשה כלל.** כלומר לפילו שלא לשלום לה שלום רק לשאול על שלומה גם זה אסור, רק לנעלה מומר לשאול מה שלום הגברת. והטעם פשוט, כי כשלוי האחר יגיד לה שפלוני שלח על שלומך ויבואו לידי מיבה. אבל לשלום, אפילו ע"י נעלה אסור. והכי איתא בהדיא בב"מ פרק השוכר דף פ"ו [ע"א] [דע"י אחר אסור לשאול בשלומה], דקאמר על ידי נעלה שמי, משמע בהדיא מה שמואר על ידי נעלה אסור ע"י אחר. וכב"מ [אות ד'] השוה אחרים לנעלה, והוא נגד הגמרא הנ"ל דאמרינן בפירוש ע"י נעלה שמי. ועיין בב"מ מ"ש דבאחלת המיגרת יכול לשאול בשלום זוגתו, אך לבסוף אסור לכתוב ואפילו שלום לזוגתך:

ו יז[יב]**אין שואלים בשלום אשה כלל אפילו על ידי שליח** יג[יג]**ואפילו על ידי בעלה אסור לשלוח לה דברי שלומים** יג[יד]**אבל מותר לשאול לבעלה איך שלומה.**

ציונים ומקורות יב) רמב"ם פכ"א מאיסורי ביאה ה"ח וטור. יג) לשון הטור.

וכתב בט"ז [סק"ו] וז"ל, ונראה דיש מילוק בזה, דעיון לאוד אין נכון בפני אחרים [*דוקא] בשאר אדם, משום [ד]הרואה יבוא לידי הרהור לאוסר קירוב שלהם ע"י משמים מומר בפני אחרים, אבל בכיוצא בזה דקיקה פשיטא דאפילו שלא בפני אחרים, ובשאר עריות אפילו בפני אחרים, אבל בכיוצא בזה דקיקה פשיטא דאפילו שלא בפני אחרים, אבל בפנוייה אסור אפילו עיון בראשו לאוד, כעל"ד, עכ"ל: **סעיף ו' יג) אבל מותר לשאול לבעלה.** וה"ה לשאול לאחר על שלומה מותר, והא דכתבו הפוסקים על ידי בעלה, משום דמיגיו במלאכים דשלחו ע"י אברהם. כ"כ ב"מ [אות ד']. מיהו בש"ס פרק השוכר [ב"מ פ"ז ע"א] דתירץ על ידי בעלה שמי, משמע לשאול לאחר על שלומה אסור, וכ"כ בתי"מ [סק"ז]. ומזה נהגו לכתוב בתמילת מיגרת

ע"פ הט"ו

נחלת צבי

סעיף ו' ט. אין שואלין בשלום אשה כלל. שמעון שחילת שלום יהיו רגילים זה עם זה ע"י (שלומה) [*שלוחם] ויבואו לידי מיבה: י. **אבל מותר לשאול לבעלה איך שלומה.** כ"כ הטור' פרק עשרה יוחסין [קדושין ע' ע"ב ד"ה אין שואלין]. ולמדו כן ממה שאמרו המלאכים [בראשית י"ח ט'] אי סרה אשתך. וכתב רפ"ך ז"ל [דרישה אות ו'] על מה שהרש"ל [בביאורו לטור] שנהגו היתר בתיגרת שלומים (שפורטין) [*שפורטין] לשתה, אבל לא להזכיר שמה. וכתב מ"ו ז"ל [ב"ח אות ד'], והיינו לומר שבתחלת המיגרת כותבים וע"ס זוגתך כו', אבל בסוף המיגרת שרגילין לכתוב ואתמר שלום לפלוני, אסור לכתוב ואתמר שלום לזוגתך, דהיינו שולח לה ע"י בעלה שאילת שלום דאסור, עכ"ל: ומזה למד דאפילו שלא בפני אחרים, אסור לכתוב ואתמר שלום לזוגתך, דהיינו שחילת שלום שעולת לה ע"י בעלה לאסור, ע"כ:

ע"פ רש"י קדושין ע' ע"ב

ע"פ פרישה ומהרש"ל שלפנינו

טורי זהב

ממה שאמרינן בגמ' ב"ב פרק חזקת הבתים [נ"ח ע"א] דר' בנאי לא רצה לכנוס למערה דהיה שם אברהם דגנאה בכנפיה דשרה ומעיינא ליה ברישיה, ואמר אברהם ליעול דמידע ידיע דיצר הרע בהאי עלמא ליכא. *ומזה יליף בב"י [שם ל"א מדפי הרי"ף] דרך ארץ שאין ראוי להתהנג עם אשתו בכיוצא בזה בדברים אלו לפני אחרים, עכ"ל. וכתב בדרישה [אות ד'] דנראה לו דוקא לשבב בחיקה אסור, אבל לעיין ברישיה כשהוא יושב אפשר דמותר, אבל בתשובת רשב"א [ח"א] סי' אלף קפ"ח משמע דגם עיון ברישיה אין נכון, שמדמה זה ליציקה על הידים. (ורש"י) [ורשב"ם] פירש בגמ' [ב"ב נ"ח ע"א ד"ה אמר ליה וד"ה דמידע] מידע ידיע דיצר הרע וכו' דאין כאן חוצפא דאיגיא [*באנפיה] בכנפיה דשרה דמידע ידיע דיצה"ר ליכא בהאי עלמא [ו]לא צריכנא לאיצטנועי מיניה, עכ"ל. משמע דהעיקר משום דגניא בחיקה הוא, וקשה דא"כ למה הוצרכו להזכיר דמעיינא ברישיה. ונ"ל דתרי טעמים היו שם שלא רצה ר' בנאי ליכנס שם, חדא, משום אברהם גופיה, דאין לו לאדם לעשות מילי דחיבה עם אשתו בפני אחרים משום צניעות, כהיא מעשה שהטיח באשתו תחת התאינה והלקוהו [יבמות צ' ע"ב סנהדרין מ"ו ע"א], וגם כאן הוה מעין תשמיש בזה. שנית, שלא יעורר תאות אחרים ע"י זה שיבואו לידי הרהור שיזכור תשמיש ע"י זה, ע"כ אמר דמצד אברהם עצמו היה שלא כהוגן ח"ו ששכב בחיק אשתו, שנית אפילו עיון ברישיה לחוד אינו נכון כדי שלא יביא אחרים לידי הרהור. ועל זה השיב אברהם דאפילו השכיבה בחיקה אין איסור בו, דבהאי עלמא א"צ לצניעות, דידוע שאין כאן תשמיש, ממילא אין כאן איסור אפילו לדידיה ומכ"ש לאחרים. וא"כ מוכח מזה דאפילו עיון בראשו לחוד אינו נכון בפני אחרים. ונראה דיש חילוק בזה, דעיון לחוד אינו נכון בפני אחרים דוקא באשתו, דכל הרואה זה נזכר לקירוב שלהם ע"י תשמיש ויבוא לידי הרהור ע"י זה, משא"כ בבתו ואחותו ונכדת[ו] דאין כאן זכרון תשמיש, מותר בפני אחרים, אבל שכיבה בחיקה פשיטא דאסור בכולם אפילו שלא בפני אחרים, דדבר זה הוא קירוב גדול. ובשאר עריות ואפילו בפנויה אסור אפילו עיון בראשו לחוד. כן נראה לענ"ד נכון: סעיף

ע"פ רשב"ם

ו *(א) [ז] **אבל מותר לשאול לבעלה כו'.** כתב רש"ל [בביאור לטור], ולפ"ז נהגו היתר באיגרת שלומים שלנו (שפורסים) [*שפורטים] בו האשה, ואעפ"כ נהגו להחמיר שלא להזכירה בשמה, עכ"ל. וכתב מו"ח ז"ל [ב"ח אות ד'], היינו שבתחילת האיגרת כותבין ולאשתך כו', אבל בסוף האיגרת שרגילין לכתוב ואתמר שלום לפלוני, אסור לכתוב ואתמר שלום לזוגתך, דהיינו שולח לה ע"י בעלה שאילת שלום דאסור. ונ"ל דכל זה הוא מצד שמראה אהבה ברשות שלום, אבל אם יש צורך לזה, כגון שלא היתה בקו הבריאה או כיוצא בזה, מותר לכתוב תודיעני משלום אשתך:

ע"פ המהרש"ל שלפנינו

בדפוסים נדפס בסק"א משום דהיה חסר הס"ו עד אמצע הס"ק הקודם. ראה הערתינו שם

באר הגולה

וכ"כ בספר שני לוחות הברית [שער האותיות אות ק' קדושת היזוג ד"ה כתב הב"י] וכב"מ [אות ג']. **סעיף ו' ל.** ממימרא דשמואל, קדושין דף ע' ע"ב. ק. מסקנת הגמרא ב"מ דף פ"ו ע"ב כמו שמירץ המפרש, הניחו

באר היטב

סעיף ו' יא. אבל מותר לשאול לבעלה איך שלומה. וה"ה לשאול לאחרים על שלומה מותר. כ"כ הב"ח. מיהו בס"ק בב"מ דף פ"ו ע"ב תירץ שם ע"י בעלה שמי, משמע לשאול לאחר על שלומה אסור. ומזה נהגו לכתוב בתחילת איגרת שלום זוגתו, אבל בסוף איגרת כותבים ואתמר שלום לזוגתך [לזוגתו] אסור, דהיינו שחילת שלום שעולת ע"י בעלה. ב"ח. וכתב ט"ז, אם לא היתה בקו הבריאה מותר לכתוב תודיעני משלום אשתך. [מב"ש סק"ג]:

ביאור הגר"א

סעיף ו' כג. **אפילו כו' ואפילו כו'.** שם [בגמ' קדושין ע' ע"א-ע"ב המובאת בבאה"ג אות צ']: כד. **אבל כו'.** תוס' שם [ע"ב ד"ה אין] מפרק (ד') [ד'] דכ"מ [פ"ז ע"א]. ושם [בתוס' ד"ה על] לא כתבו כן:

ראש פינה - חלקת השדה

סק"ז. **האחר יגיד לה כו'.** משא"כ הבעל לא יגיד לה מטעם זה שלא תבוא לידי חיבה עימו. **השוכר דף פ"ז כו'.** ע"ש בתוס' שם [ד"ה על] כתבו, אבל לשאול בשלומה אפילו ע"י בעלה אסור, ע"ש. ונראה דכוונתם לשלוח לה שלום, שכן כתבו להדיא בקדושין דף ע' ע"ב [ד"ה אין] ע"ש, אבל לשאול לבעלה מה שלום זוגתך, זה מודו התוס' דמותר וכמ"ש רש"י להדיא שם [ב"מ ד"ה על ידי בעלה]. וראיתי בהגהת הגאון מהר"י פיק שכתב בצידו שם בב"מ שצ"ע קצת. וכונתו נראה דסתרי למה שכתבו בקדושין. ולמה שכתבתי ניחא, דאם היתה כונתם לחלוק על רש"י היו מפרשים דלא כפירוש הקונטרס, ובפרט שכ"כ בקידושין:

ראש פינה - עקבי הבית

גמי שפיר למי. ולמימי נמהרי"ט שם [קדושין] דף ע' שכתב, אבל תוס' כתבו כו' שאנו מסתמכים עכשיו, משמע למיעקר הא דמשמע לגמרי, דאילו לרש"י [פ"ב ע"א ד"ה הכל] דוקא היכא דליכא לאיכא נחבב על חבירו ואתה כו'. וע"ל דאסור דמשמע דאמר רב אחא מי דמיין עליכו כשהורע כו' [כתובות י"ז ע"א], הא לאו הכי אין מסתמכין, וה"ה שכאן תוס' אנו סומכין כו', אבל למי שלבו נוקפו, מ"ו דכל. והא דרב נחמן דאמר מימי דוע מעקרין, רגיל היה בשפחתו, אבל רב יהודה לא דייק ליה ואמר אין מסתמכין, עכ"ל, וה"ל כרש"י [שם ע' ע"א ד"ה תיתי דוגב] שפירש בתו היתה, עכ"ל. ועיין מה שכתוב לקמן סוף הלכות קדושין [סימן ס"ה] בשם התורת חיים [לר' אברהם חיים שור] [ע"ז י"ז ע"א ד"ה אבי ידייהו] לתוספ' לרקד עם הכלה אפילו ע"י מטפחת. ומימה על הב"ח שלא הביאו כלל: סקי"ג. **לשאול לאחר כו'.** וע"ל דמפרש מ"ש שלומה אסור כו'. אפילו שלא מין שיגיע הדבר אליה, כי מ"מ שוני יגיד לה.

שי למורה

סעיף ו'. **אבל מותר לשאול לבעלה.** כ"כ, עיין ב"ח שהמה על זקיני הב"ח. ולענ"ד לא קשה מידי, דשני דמותר לשאול גם לאחר, אבל דרך תרך ודאי שיטו, ומה שהמנהר להדיא אין שואלין אפילו ע"י אלים כו', היינו ג"כ רק לשלום לה שלום, וכן משמע מלשון ע"י שלים, דהו"ל למימר ע"י אחר, אלא משמע שהדבר יגיע אליה. על שלומה אסור כו'. אפילו שלא מין שיגיע הדבר אליה, כי מ"מ שוני יגיד לה.

יד אפרים

סעיף ו' אפילו על ידי שליח. וע"ע בגי אלישע שאמר לגיחזי רוץ נא לקראתה ואמר לה השלום לך כו' [מלכים ב' ד' כ"ו]. הגהת יד אפרים. ולפי דברי הריטב"א סוף קדושין שהבאתי בס"ק הקודם לק"מ:

ע"ש זוגתך וכו', אבל בסוף הכתב ברגילים לכתוב ותמחר שלוש לזוגתן, משום, דהיינו שתילת שלוש שנטלת ע"י בעלה. ב"ח [שם]. וכתב בעז"ז [סק"ז], אם לא היתה נקו הכריחה מותר לכתוב מודיעני משלוש למחר:

סעיף ז' יד) **חוץ מהאב לבתו.** כתבו ב"ח [אות ה'] ומ"מ [סק"י], ה"ה בת בתו מותר, דהא בת בתו מותרת לו כמ"ש סוף קדושין [פ"א ע"ב]. וכתב בח"מ [שם], וה"ה אחותו קטנה בת שלש שנים. ולכאורה קשה הא הר"ן [קדושין ל"ג ע"א מדפי הרי"ף ד"ה אמר רבא לא אמרן] כתב, בתו בתן בת בתו לא תנן, ובשאר פוסקים לא מצינו ההיתר מפורש, ומ"ל למיקל בבת בתו. ומפשר דמוכח מהרמב"ם [פכ"א מאיסורי ביאה ה"ז] ומהר הפוסקים הלא ס"ל בהר"ן, דהא ס"ל אם נתקדשה אסור ליבם בקידוש בעל, ולמדו מעובדא [שם פ"א ע"ב] דרב אחא מחזיל לאחויה רב אסדא ובקיל בת ברתיה בבנפיה, ס"ל רב אסדא דהיא מקודשת, מזה למדו, (נתקדשה) [נתקדשה], אסור ליבם עמה בקידוש בעל. ועי"ג [ד]אם היתה בת בתו, ס"מ בתו ובת בתו טוען. מיהו קשה אם בתו ובת בתו טוען, מה אמר רב אסדא מר עוכר אדעתמולא דאמר מין מזמתין בהאשה, הא תנן במתניתין [שם פ' ע"ב] יבן עתמס בקידוש בעל, [ו]מהיכא מיתי לומר מה לשקלה בבנפיה גרע מקידוש בעל. גם אם היה גרע ס"כ איך למדו מזה דקידוש בעל אסור. ואפשר רב אסדא סבר [ד]בת בתו לא דמי לבתו ואסור, אלא רב אחא הציב אנא כאידך [ד]שמואל דאמר לכל לעס שמים, מזה נלמד [ד]בתו ובת בתו מותר, כי מסתמא כוונתו לחיבת קרבה, והא דלמדו מכאן מקדשה לאסור אפילו בבתו, נלמד מדלא הציב אין על דאמר ליה דהיא מקודשת היה לו להציב הכל לעס שמים, מזה נשמע כשהיא מקודשת אסור אפילו בבתו. מזה נשמע דמותר אפילו קידוש בעל בבתו ובת בתו אם אינה מקודשת, וה"ה אחותו קטנה כמ"ש בח"מ. ואם היא גדולה דסערה לתת, אסור ליבם עמה בקידוש בעל אפילו בבתו, וה"ה לתמציה בבנפיה הוי בקידוש בעל. וכן נשכב בחיקה לעיין בריסיה הוי בקידוש בעל, כ"כ בעז"ז [סק"ן]. ואם היא מקודשת אסור אפילו אם היא קטנה והיא בתו. ואם הם מלובשים מותר לשכב עמהן בבתו ובת בתו אפילו אם היא גדולה, ומשמע אפילו אם היא נשואה מותר, דהא לעניין קידוש בעל גדולה ונשואה או מקדשה שוין. ולעיין בריסיה לא גרע מזה, ומותר אם היא בתו או בת בתו לעיין בריסיה אפילו אם היא גדולה ונשואה, וכ"כ בעז"ז [עיין שם]. ומאחר עדות לאסורה לעיין בריסיה, וכן פנויה לאסורה. ואחותו ממיר בעז"ז [שם]. מיהו אסור ליבם עמה אפילו אם הם מלובשים. וכן יחוד אסור כמ"ש בסימן אח"ז [סק"א], ומכ"ש חיבוק ונישוק אסור כמ"ש בסופסות [שבת י"ג ע"א ד"ה ופליגא] הא דעולא היה מנסק לאחותו, משום דהיה יודע בעצמו שלא יבוא לידי הרהור, אבל לשאר בני אדם אסור. אבל מותר לנשק לאחותו הקטנה. מ"מ [סק"ט]:

ציונים ומקורות יד) רמב"ם פכ"א מאיסורי ביאה ה"ו-ז' וטור.

שנו"ס 8) ממהדורת הרמ"א של"ח ואילך: **איסור.** 9) ממהדורת שס"ז ואילך: **קרובים**, ראה באר היטב סק"ג ועקבי הבית. 10) במהדורת תקס"ט וממהדורת למברג תרכ"ח: **ומהאם.**

ז יד)**המחבק או המנשק אחת מהעריות שאין לבו של אדם נוקפו עליהם** ה)**כגון אחותו הגדולה ואחות אביו וכיוצא בהם אף על פי שאין לו שום הנאה כלל הרי זה מגונה ביותר ודבר** 8**אסור הוא ומעשה טיפשים שאין** 9**קריבים לערוה כלל** ט)**בין גדולה בין קטנה** יז)**חוץ מהאב לבתו** 10**והאם לבנה.** י)**כיצד מותר** סעיף ז' ח) **כגון אחותו הגדולה.** והא דממרינן בפ"ק דשבת דף י"ג [ע"א] דעולא מנשק לאחותו אבי ידייהו, לדיק גמור היה ויודע בעצמו שלא יבוא לידי הרהור: ט) **בין גדולה בין קטנה.** והא דמחבקים ומנשקים את לאחותו הקטנה הא שלש שנים, אין זה לחיבת תשוקה רק לחיבת קורבה והכל לשם שמים. ובקדושין דף פ"ו ע"ב, מחיבד אדם עם אחותו ולו עם אמו ועם בתו אפילו בקניעות. ועיין לקמן סימן כ"ג סק"ו: י) **חוץ מהאב לבתו.** וה"ה לבת בתו כדאמרינן בגמ' שם הכל לשם שמים, וה"ה לאחותו הקטנה וכמ"ש [לעיל סק"ט]:

ביאור הגר"א

סעיף ז' כה. **אף על פי שאין כו'.** מהא דעולא [שבת י"ג ע"א], וקאמר ופליגא כו': כו. **שאין קריבים כו'.** שם [שבת י"ג ע"א] אפילו שוס קורבה כו': כז. **בין גדולה כו'.** מהא דקדושין פ"ו ב' רב אחא כו' לא ס"ל מר כו' עבר מר כו': כח. **חוץ כו'.** מתני' שם [קדושין פ' ע"ב] וכמ"ש:

באר הגולה

הרב המגיד [פכ"א מאיסורי ביאה ה"ח]. **סעיף ז'** כ. ממקנת הגמרא דעולא פליגא דידיה אדידיה וכו', שבת דף י"ג ע"ח. ג. משנה בגמרא קדושין דף פ' ע"ב.

פתחי תשובה

סעיף ז' **ה. חוץ מהאב לבתו.** עיין באר היטב [סק"ד] דה"ה בת בתו. ועיין ב"ש ס"ק י"ד שהקשה, דהא הר"ן כתב בתו בת בתו לא תנן, ובשאר פוסקים לא מצינו ההיתר מפורש, מנ"ל להקל בבת בתו, וטרח

באר היטב

סעיף ז' **יב. הגדולה.** ולדיק גמור שיודע בעצמו שלא יבוא לידי הרהור מותר. מ"מ [סק"ח]: **יג. שאין קרבים לערוה כלל.** כ"ל*: **יד. חוץ מהאב לבתו.** וה"ה בת בתו מותר. [ב"ח אות ה', ח"מ סק"י]. וה"ה אחותו קטנה בת שלש שנים מותר. ראה שנו מהחאות

ראש פינה - שו"ע

סעיף ז'. **שאין קרובים לערוה.** ט"ס וצ"ל קריבים כו'*:

ראה שנו מהחאות

ראש פינה - עקבי הבית

ע"ש זוגתך כו'. היי מבן ואת, להא כשכותבין מגרת, שלוש לידידי פלוני, היינו ממש שלימות שלוש, שמברכו בברכת שלוש, וא"כ כשכותב סתוך לו עם שלוש זוגתך, היינו ממש שלימות שלוש לזוגתו, וחזו לחתר שלימות ע"י בעלה. ואולי הכוונה שמברכו שיהיה לו ולזוגתו שלוש, אבל אין זה שלימות שלוש לה ביחוד, רק קובע השלוש לו, וכמו ואתה שלוש ויחיך שלוש [שמואל א' כ"ה ו'], משא"כ בקוף כשכותב ותאמר שלוש, הרי כותב בשיורים שיאמר לה, וחזו שלימות שלוש. ואין הכ"מ בידי: סקי"ד. הר"ן **כתב בתו תנן כו'.** כ"ל, להא דתנן במתניתין [פ' ע"ב] מחיחד אדם עם בתו וישן עמהם בקידוש בעל, זהו דוקא בבתו אבל לא בת בתו, ומה דרב אחא מחזיל לאחויה רב אסדא, היינו לענין קידוש בעל. אע"ג **שם היתה בת בתו כו'.** כ"ל נהי דבהא דכתב הר"ן דבבנפיה לא הוי בקידוש בעל לא אדמי מזה, ד"ל דילפו מכח כל שכן דעכ"פ בקידוש בעל לאסור בנתקדשה, אבל הא אם מיירי [ב]בת בתו ומהיכן למדו בתו, אלא ודאי דכי הדדי אינהו. והא דלמדו מבאן נתקדשה כו'. כ"ל דהחיך יש ללמוד מהא דאמר רב אסדא לא סבר מר דמקדשא, דנתקדשה לאסור, דילמא דוקא בת בתו, דהא רב אסדא סובר לחלק בין בתו לבת בתו. ועל זה מירץ דמרב אסדא נשמע לא מוכח רק מרב אחא מוכח, מדלא הציב לו מיכף כשאמרו לא סבר מר דמקדשא, הו"ל למימר הכל לשם שמים, אלא ודאי דמקדשא לא מהני זה לפילו בבתו, דהא רב אחא סובר לחלק בין בתו לבת בתו. ודוקא בשור כו'. דהא מדאמי בתו לבת בתו ובבתו מותר, ג"כ ה"ה בת בתו. **ואם היא מקודשת אסור כו'.** עיין בספר המקנה בסוגיות, דהטעם דאמי בתו בת בתו הגדולה נקרינהו לעיניה דילמא דעריות [סנהדרין ס"ד ע"א], אבל על ידי דאסור אים מתגבר אף שהיא ערוה, ע"ש פירושו על דברי רש"י [פ"א ע"ב ד"ה ודר עם אמו]. ולכן ל"ש קלא מ"ש הכ"ם בסמוך ומשמע לפילו נשואה מותר בלבושים, והיין עמו דהא אין נשואה בנתקדשה, אבל לדברי המקנה הנ"ל לכאורה ל"ש. ועיינתי בו ורלתי שם דמשמע דלדידיה לאסור בנתקדשה ע"ש. ושאר ערוה אסורה. נראה משום דבקהדרין דף ס"ד [ע"א] אימא שם דלא תיגרי בקריבתיה, ופירש רש"י שם בלתו ואחותו ע"ש. והטעם משום דלתו רגילים להיות ביחד תמיד, וכן בתו, לכך אהני מנסי בנתקדשה הגדולה רק לתלו אבל לא לשאר ערוה. וע"ש ברש"י שבתב לבנלה ג"כ לא אהני, ולדברי המקנה הנ"ל גם בבתו נלה יאסר, ול"ע. וכן יחוד אסור כו'. זהו דלא כמ"מ סק"ט. עיין בסימן שאמ"ז סק"ח. **דהיה יודע בעצמו כו'.** עיין מה שבתבתי בסימן כ' סק"ח:

לשבת הסופרים

*ח"מ סק"ח. והא דאמרינן. ע"ש ול"ע. סמעמיק:

שי למורה

דמסתי ע"י בעלה שתי, (ו)היינו דתין לכך מרן לשמול רק ע"י בעלה, כדלתמרי (שם) לימדה תורה דרך ארץ, אבל בכ"ז מותר לשמול גם לאחר, ודו"ק:

ד"ה זה תופיע בדפוס כהמשך הדיבור הקודם, וחלקנוהו לפי הענין

יא] **ולישן עמהם בקירוב בשר.** לפסר הי"ס אם גדול מותר לישן עם אמותו הקטנה בת ג' שנים, רק מילתא דפסיקא נקט, דאין כל אם גדול מאמותו, מש"ל נתב"ש ותס. וכבר כתבתי [סק"ט] לעיל דכמשנה [קדושין דף פ' ע"ב] אמרו מתיחד עם אמו ועם נתו, אמר רב אסי אם בגמ' [דף פ"ח ע"ב] דמתיחד עם אמותו שלא בקביעות: יב] **הגדילו ונעשה הבן גדול.** לא פירש שני הגדלות רק סתם וכתב עד שיהיו שדים נכונו ושער למת, ללמו בגדלות שנים תליא מילתא, נתב"ש כשמגיעים לסימנים אלו אף קודם שני הגדלות, מש"ה הגיעו לכלל שיודעים להכלס ואף קודם י"ח שנה וי"ב שנה, וע"כ לא הכניס עצמו לחילוף הגירסאות שבגמרא [קדושין פ"א ע"ב] [הובא בב"י סימן זה ס"ק ח'], ומסתמא זמן הרבה קודם שני הגדלות הגיעו לכלל בושה. ובב"ח [אות ו'] הסיג על פסק זה וכתב, ולא כב"י דמיקל ופסק כשו"ע שלא לאסור עד שיגיע לגדלות. ולפי מ"ש אין כאן קולא:

האב לחבק בתו ולנשקה יא]ולישן עמה בקירוב בשר וכן האם עם בנה כל זמן שהם קטנים
יב]טו]הגדילו ונעשה הבן גדול והבת גדולה
טז]עד שיהיו שדים נכונו ושערך צמח[טו] זה
ישן בכסותו והיא ישנה בכסותה ואם היתה
הבת בושה לעמוד לפני אביה ערומה יז]או
שנתקדשה וכן אם האם בושה לעמוד בפני
בנה ערומה ואף על פי שהם קטנים משהגיעו
ליכלם מהם אין ישנים עמהם אלא בכסותן.

סימן כב

איסור יחוד ועם מי אסור להתיחד

ובו כ' סעיפים

א א)ב]**אסור להתיחד עם ערוה מהעריות בין**

טו) **הגדילו ונעשה הבן גדול וכו'.** היינו אם הגדילו אסור ליתן בקירוב בשר, אבל מיבוק וישוק מותר. פרישה [אות ד']: טז) **עד שיהיו שדים נכונו.** היינו אפילו קודם *שנת גדלות אם הביאו סימנים לאסור, ועיין ב"י וב"ח [אות ו'] ות"ת [סק"ב]:

מהדורות תקע"ח ואילך: שנתגדלו. במהדו"ק: שני גדלות

סימן כב סעיף א'

א) **אסור להתיחד.** בח"ס [קדושין פ' ע"ב] נלמד מקרא [דברים י"ג ד'] כי יסיתך אחיך בן אמך, אלא בן אם מסית ולא בן אב, אלא רמז בן ממיתיד עם אמו. ותוס' פ"ק דשבת [י"ג ע"א ד"ה מה] כתבו [ד]יותר מדאורייתא אסור, וכן כתב הטור. והרמב"ם [פכ"ב מאיסורי ביאה ה"ב] כתב [ד]איסור יחוד מן הקבלה, לאינו אלא רמז ממורה, לכן אין מלקין אותו אלא מכות מרדות [שם ה"ג]. וכללו עריות נכלל מיבי לאוין, וכן כתב פרישה [אות א']. וכ"ם [קדושין פ"א ע"ב] מבואר, דכ אפי אמר מותר להתיחד עם אמותו לפי שעה ולר עם אמו בקביעות, וכתב הרא"ם [שם פ"ד סי' כ"ד] להלכה כרב

ציונים ומקורות טו) יחזקאל ט"ז ד'. **סימן כב** א) לשון הרמב"ם פכ"ב מאיסורי ביאה ה"א.

ערך לחם

סעיף ז' בסופו. החשוד על אחת מהעריות יתרו בו שלא יעבור על פתח ביתה ואם יעבור יכו אותו מכת מרדות. [ב"י בשם רבינו ירוחם נתיב כ"ג סוף ח"ב]. הושטת כלי מידו ליד אחת מכל העריות אין בו משום הרגל עבירה

באר הגולה

ח. **עם** לף פ"ח ע"ב. ועיין בהמ"ם **עם** [פ"ד סי' כ"ה] גירסת לישנא קמא תיובתא מבא ג' ותיובתו מכן ט'. ט. מעובדא דרב חמא בר חנא וכו', **עם** לף פ"ח ע"ב. **סימן כב סעיף א'** ג. לשון הרמב"ם בפרק כ"ג מהלכות איסורי ביאה [ה"א] ממימרא דר' יוחנן וכו', קדושין דף פ' ע"ב

באר היטב

(ג"מ) מ"מ [שם]. ואם היא גדולה דשערה נמח, אסור לישן עמה בקירוב בשר אפילו בגמות, וה"ה לאומנים בכנפיה הוי קירוב בשר. וכן נשכב בחיקה לעיין בריטיה הוי בקירוב בשר, ט"ז. ואם היא מקודשת אסור אפילו אם היא קטנה והיא בת. ואם **עם** מלובשים מותר לשכב עמהן בגמות ובת בת אפילו אם היא גדולה, ומשמע אפילו אם היא נשואה מותר, דהא לענין קירוב גדולה ונשואה או מקודשה שוין. ולענין בריטיה לא גרע מזה ומותר אם היא בתו או בת בתו לענין בריטיה אפילו אם היא גדולה ונשואה, וכ"כ ט"ז. ומשר עיזה אסורה לעיין בריטיה, וכן פנויה אסורה. ומאמותו ממיר נט"ז. מיהו אסור ליתן עמה אפילו **עם** אם מלובשים. וכן יחוד אסור כמ"ש **סימן** תמ"ז, ומ"ש מיבוק וישוק אסור כמ"ש שם. והא דעולא היה מנשק לאמותו, משום דסיה יודע שלא יבוא לידי הרהור, אבל לשאר בני אדם אסור. אבל מותר לנשק לאמותו הקטנה. עיין ב"ח [סקי"ד]: **טו.** ונעשה הבן גדול. היינו אם הגדילו אסור ליתן בקירוב בשר, אבל מיבוק וישוק מותר. פרישה. [ב"ש סקט"ו]: **טז.** נכונו. היינו אפילו קודם שנתגדלו **אם** הביאו סימנים אסור. עיין ג"י, ב"ח, מ"מ. [מב"ש סקט"ז]:

סימן כב סעיף א' **א.** **אסור להתיחד עם ערוה.** שם, וטור כתבו **סימן כב** סעיף א' **א.** **עם ערוה.** עיין באה"ט [סק"א]. ועיין בתשובת חות יאיר סי' ע"ג שכתב דאף לתוס' דוקא איש אחד עם הערוה אסור מדאורייתא, אבל

ראש פינה - חלקת השדה

סקי"א. **בת ג' שנים כו'.** אף דבבתו השיעור הוא עד שיהיו שדים נכונו כו', כמ"ש כאן בשו"ע, מ"מ מסתברא דאחותו גרע, רק בקטנה בת ג' שנים יש לדמות לבתו, כדמשמע בגמ' שמביא כאן. ומשמע דלקטנה אחרינא שאינה קרובתו ודאי מותר בת ג' שנים, רק דהו"א אחותו משום דהוי ערוה דאורייתא אסור, קמ"ל. כן נראה לענ"ד: סקי"ב. **ושערך צמח כו'.** ר"ל, גם בבן הוי השיעור בהבאת סימנים, וזהו כונת המחבר, אף שכתב שיהיו שדים נכונו, מ"מ מ"ש ושער צמח קאי גם על בן, דאל"כ לא פירש שיעור כלל בבן. **קודם י"א שנה או י"ב כו'.** ר"ל י"א בבת

לא ידענו כונתו

שיגמרו מה שיגמר פעם ג', נגלה דלא הוי יחוד, דמירתא מעלים עלוי ילפו דרך חיה קדק או נקב שבכותל או שמעו אומה מנשמים כדרך המשמשים. והרמב"ם כו' מן הקבלה כו'. ולפ"ז לכאורה אין חילוק בין יחוד ערוה לייחוד פנויה, ומהמחבר שו"ע שהילקו בג' סעיפים משמע דס"ל כטור ותוס' דבעדוה יש איסור לאורייתא ובפנויה מדרבנן, ולזה משום **שאסור** ערוה היה קודם גזירת דוד ופנויה מגזירת דוד לכן חילקו המחבר, ובכ"פ אינו מוכרח דעת המחבר. וממה שכתב בסעיף ג' כל הממיחד עם **אם** שאסור כו' מכות מרדות כו', דמשמע דאפילו עם ערוה אין ליזקין רק מרדות, ג"כ לא מוכח, דאפילו הוא מלאורייתא, מ"מ אינו לאו מפורש. נכלל **גם** חייבי לאוין כו'. עיין

נחלת צבי

סימן כב סעיף א' א. אסור להתיחד עם הערוה. הרמב"ם פרק כ"ג מהלכות איסורי ביאה [ה"ב] כתב, ואיסור יחוד הערויות מפי הקבלה, אבל הטור כתב שהוא לאסור מן התורה, וכן הוא בפרק אין מעמידין

ביאור הגר"א

כט. **ואם היתה כו'.** שם [קדושין פ"א ע"ב]: ל. **או שנתקדשה.** שם, לא סבר לה כו', ואמ"כ אמר מר נמי עבר כו', משמע דממילה אמר לה סבר לה מר דמקדשה, אפילו נלא הא דשמואל, וא"כ ה"ה לכל שמותר להשתמש: לא. **וכן.** כמו נתב:

פתחי תשובה

לישב ע"ש. ועיין בספר ברכי יוסף אות ד' שכתב דבאמת ההיתר מפורש, דהתניא באבל רבתי [פי"ג עיין נחלת יעקב שם ד"ה רי"א] שהאם נקברת עם בן בנה, זה הכלל כל שישן עמו נקבר עמו, *(דהר"ן סבר דההיא בריייתא אינה הלכה) וכן פסקו הפוסקים ביו"ד סימן שס"ב [סעיף י"ג], [דהר"ן סבר דההיא בריייתא אינה הלכה] וע"כ משום דתפס סוגיא דתלמודין שילהי קדושין שהביא הב"ש כפשטה, אבל אנן דקיי"ל כההיא בריייתא ביו"ד שם, ה"ה הכא, ע"ש: ו. **וכן האם עם בנה.** עיין בתשובת חות יאיר סי' ע"ב שפעם אחת אירע מקרה בלתי טהור שבן קטן בן ט' שנים שהיה ישן עם אמו והערה באמו בשינתה ועי"ז הקיצה, וכתב, דהאשה ודאי מותרת לבעלה מאחר שהיא אשת ישראל ואין לך אונס גדול מזה, והכי מוכח רייש פרק הבא על יבמתו [יבמות] סוף דף ג"ג כו' [עיין בתשובת אא"ז פנים מאירות ח"ג סי' כ"ב שדחה ראיה זו, אך כתב שם ראיה אחרת שאם היתה ישינה לא נאסרה על בעלה ע"ש, ויובא קצת לקמן סימן ס"ח סק"ח], אך כתבתי זה לזכרון כי יש בו תוכחה לבנות ישראל שישמרו מלעשות כזאת בבנים הקטנים, ע"ש:

השגר ותקן ע"פ הברכי יוסף

ראש פינה - עקבי הבית

סימן כב סק"א. **אלא רמז בן מתיחד כו'.** פירש רש"י [ד"ה אלא], דמשמע שהבן מלוי אלל אמו. ובספר פני יהושע [קדושין שם ד"ה גמרא] פירש, משום דכתיב [שם] **או** בן [כו'] בסתם למר כו', וקאי גם אאמו, דהא הסוה הכתוב אסה לאיש לכל עונשין שבתורה. ובספר המקנה [שם ד"ה שם בגמרא רמז] כתב ע"פ למיתת בנסדרין [ס"ז ע"א] כילד הוא עושה מכמין לו עדים ויוצר ומתיחד עמו, ע"ש. ולידיד נ"ע, דמין לנו שמא שיתחר לו פעם שנים לעבוד ע"ז יסהה זה כלי טומאה, הלא מ"ל לאסות כ"כ. ואולי לסה היחוד לאסור, או לאסור אפילו בפחות מכלי טומאה, וכעת לא מצאתי מה מפורש. [והנראה [ד]מהמעשה לאשת אלקנה בתענית כ"ג ע"ב שהלך לביתו קודם הת"ח משום יחוד, משמע להדיא שאף זמן מועט אסור, וכן מסתבא דלך מלך נלאה בן*, וד"ק]. ועוד, היו שנריך שהעדים יהיו קרובים כ"כ

הזהירו והקפידו רז״ל שיש לאדם ללבוש בגדי שבת שלו בהכנסת שבת כדאיתא בפרק כל כתבי (שבת קיט, א) רבי חנינא מעטף וקאי בפניא דמעלי שבתא ואמר בואו ונצא לקראת שבת המלכה רבי ינאי לביש מאני מעלי שבת ואמר בואי כלה בואי כלה. וכבר כתב באגודה בפרק הנזכר (סימן קמ״ג) אההיא דאמר רבי יוסי יהא חלקי ממכניסי שבת בטבריא וממוציאי שבת בציפורי (שם קיח, ב) וז״ל, יש מפרשים דבטבריא מכבדין שבת בבגדים בכניסתו ובצפורי מכבדין ביציאתו, לכן יש ללבוש בגדי שבת בכניסת היום עד מוצאי שבת, עכ״ל, והוא מדברי רבינו יונה בפרק אלו דברים (לט, ב מדפי הרי״ף) ע״ש[4]. ואילו היו יודעים כמה מעלות טובות המפורשים בזוהר ובשאר ספרי קבלה שיש בחילוף בגדי שבת בהכנסת כלה, בודאי לא היו עושין כך, על כן כל הירא את דבר ה׳ וחרד על דבריו ילביש עצמו בבגדי שבת בהכנסת שבת.

סימן ג׳

תוכחת מגולה יפה ומעולה אדבר עם בחורים וגם בתולות זקנים עם נערים ובפרט עם נשים נשואות שהם מזמרות ומשמיעות קול שיר בזמירות בשבת עם בחורים זקנים עם נערים יחד, ואינם משימין אל לבם שהיא מצוה הבאה לידי עבירה חמורה. לפי שאמרו רז״ל במסכת סוטה בפרק עגלה ערופה (מח, א) זמרי גברי ועני נשי פריצותא זמרי נשי ועני גברי כאש בנעורת, ע״כ. ואמרו עוד במסכת ברכות בפרק מי שמתו (כד, א) אמר שמואל קול באשה ערוה, ופירשו קצת פוסקים[5] דלענין קריאת שמע קאמר קול באשה ערוה. ודבר ברור ה[ו]א דלאו דוקא קריאת שמע אלא הוא הדין כל דבר שבקדושה, כמו שכתב המרדכי בהדיא (סימן פ׳) בשם רא״ם (יראים סימן שצ״ב) וז״ל, הילכך אסור לומר דבר שבקדושה בשמיעת קול שיר של אשה ובעונותינו בין אומות העולם אנו יושבים ועת לעשות לה׳ הפרו תורתך[6], הילכך אין אנו נזהרים מללמוד בשמיעת שיר נשים ארמאות, עכ״ל. וכן כתב שם רבינו יונה (יז, א מדפי הרי״ף ד״ה ערוה) ומסיק דהני מילי בשעה שמנגנת אבל בשעה שמדברת כדרכה מותר וכו׳, ע״ש.

ובאמת פליאה נשגבה בעיני לא אוכל לה על רבינו יונה והמרדכי וסייעתם איך אפשר להו לפרש קול באשה ערוה לענין קריאת שמע[7], שהרי אמרו בפרק עשרה יוחסין (קידושין ע, א) שרב נחמן אמר לרב יהודא נשדר לה מר שלמא לילתא. אמר ליה הכי אמר שמואל קול באשה ערוה וכו׳, ופירש רש״י (ד״ה) קול באשה ערוה, שנאמר (שיר השירים ב, יד) השמיעני את קולך ואם אשאל בשלומה תשיבני, ע״כ. הרי בהדיא משמע דלשמוע קאמר קול באשה

4. וע״ע ראבי״ה ח״א סימן קנ״א.
5. עי׳ מרדכי (ברכות סי׳ פ) בשם רבינו האי ובאהל מועד (הלכות ק״ש דרך ה נתיב ה) והגהות מיימוני (ק״ש פ״ג אות ס).
6. ע״פ תהילים קיט, קכו.
7. עי׳ הלכות קטנות ח״ב סי׳ צ״ג.

הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

ערוה ולא לענין קריאת שמע, ואפילו כשאינה מנגנת ומזמרת, שהרי לאו אורח ארעא להשיב שלום בקול שיר וזמר.

ונראה לי ברור שמכאן יצא ליה להרא"ש ז"ל מה שפירש בפרק מי שמתו (פיסקא ל"ז) על הא דקאמר שמואל קול באשה ערוה וזה לשונו, פירש לשמוע ולא לענין קריאת שמע, עכ"ל. וזהו גם כן דעת הרמב"ם (פכ"א מאיסורי ביאה הלכה ב') וסמ"ג (לאוין קכ"ו) והטור (אה"ע סימן כ"א) והרבה מהמחברים שלא הזכירו כלל ועיקר קול באשה ערוה בהלכות קריאת שמע אלא בהלכות איסורי ביאה לענין להתרחק מן העריות. ואולי סבירא להו [ל]רבינו יונה והמרדכי וסייעתם דתרי גווני קול באשה ערוה קאמר שמואל אבל אין זה אלא דברי נביאות, כי לא ראיתי לזה גילוי בשום מקום לא בגמרא דידן ולא בירושלמי, ומי שדעתו רחבה מדעתי יתרץ דבריהם וישא ברכה.

ועוד נראה לי ברור דהא דקאמר שמואל קול באשה ערוה, אין רצונו לומר דוקא באשה נשואה אלא הוא הדין פנויה, ואף על גב דפשוט הוא, כתבתי להוציא מלבו של חכם אחד שהתיר לשמוע קול פנויה, ועיקר יסודו שבנה עליו סברתו הוא לשון הרמב"ם בפרק כ"א מהלכות איסורי ביאה (הלכה ב') והטור אבן העזר בסימן כ"א שכתבו, ואסור לשמוע קול ערוה וכו'. הוא סבר כיון שכתבו קול ערוה ולא כתבו קול אשה כלשון שמואל מרה דשמעתא, שכוונתם לומר דוקא קול אשה נשואה שהיא ערוה ואתו לאפוקי פנויה שאינה ערוה. ואני אומר לא תאבה לו ולא תשמע אליו, דמאי שנא קול באשה ערוה דקאמר שמואל ממה שאמר שמואל גופיה (קידושין ע, א) אין משתמשין באשה, וכהנה רבות למאות ולאלפים, דפשוט הוא שרצונו לומר בין נשואה בין פנויה. ועוד שהרי לא התירו הפוסקים[8] לראות שער של בתולות ולקרות כנגדן קריאת שמע אלא מפני שדרכן לילך פרועות הראש, ולמה לא התירו מטעם דלא קאמר רב ששת שער באשה ערוה אלא דוקא באשה נשואה ולא בבתולה הואיל שאינה ערוה, ואין דבר זה צריך חזוק יותר[9].

והא דנקטו הפוסקים הנ"ל קול ערוה, לאפוקי קול של אשתו מותר לו לשמוע, לכן ראוי ונכון לכל אשה כשרה יראת ה' בין שהיא נשואה בין שהיא פנויה

---

8. הרא"ש והמרדכי והגהות מיימוני שם.

9. ז"ל אגרות משה חלק או"ח א' סימן כ"ו: הנה בבית שמואל אה"ע סי' כ"א סק"ד מפורש שקול פנויה מותר שלא בשעת תפילה וכן איתא במג"א סי' ע"ה סק"ו דרק זמר של אשת איש לעולם אסור, ופשוט שכוונתו גם לכל ערוה וחייבי לאוין דהא הביא מאה"ע סי' כ"א שמסיק שם ואלו הדברים אסורים גם בחייבי לאוין, וא"כ מה שמתירין בפנויה הוא דוקא כשאינה נדה, וכן איתא בפמ"ג במשבצות סוף סי' ע"ה שכתב שזמר בפנויה שלא בשעת קריאת שמע שרי, ויראה פנויה נדה מכלל ערוה הויא, עיי"ש. ועיין בבאה"ט אה"ע שם סק"ד שהביא שהבאר שבע כתב בין בתולה בין אלמנה אסור ולא שרי אלא קול אשתו שלא בשעת תפילה, וכוונתו משמע שהוא אף בבתולה טהורה כיון דמסיק דלא שרי אלא קול אשתו, ופליג אבית שמואל. אבל לדינא רבו המתירין, ובאו"ח לא הביא הבה"ט הא דפליג הבאר שבע, משמע דלא חשש לו לדינא מאחר שלא מצא עוד הסוברים כמותו, וכן במ"ב שם סימן ע"ה ס"ק י"ז פסק שמותר בפנויה טהורה שלא בשעת קריאת שמע, ע"ש עוד. וכן דעת חת"ס חו"מ סימן ק"צ דבפנויה מותר. וכדעת רבינו פסק כנסת הגדולה אה"ע הגהת טור סק"ד, וע"ע אליהו רבה או"ח סימן ע"ה סוף סק"ה, בדברי יציב אה"ע סימן ל"ו, ציץ אליעזר ח"ז סימן כ"ח.

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

בתולה או אלמנה שלא תשמיע קול שיר בזמירות ולא בשום דבר בשום זמן כל זמן שמיסב עמה איש שהיא ערוה עליו, רק שפתיה יהו נעות וקולה לא ישמע כלל ועיקר, כי אף אם היא צנועה וחסודה ביותר וכוונתה רצויה לשמים, מכל מקום היא מצוה הבאה לידי עבירה חמורה לפי שאולי יבא האיש השומע קולה לידי הרהור והרהורי עבירה קשים מעבירה עצמה (כדאיתא יומא כט, א), והיא צריכה להיזהר שלא יכשלו בני אדם על ידה כדאיתא בפרק היה נוטל (סוטה כב, א) אמר רבי יוחנן למדנו יראת חטא מבתולה דרבי יוחנן שמעה להההיא בתולה דנפלה באפה וקאמרה רבש"ע בראת גן עדן ובראת גיהנום בראת צדיקים ובראת רשעים יהי רצון מלפניך שלא יכשלו בי בני אדם, ע"כ. ואל תשיבני מדכתיב (שופטים ה, א) ותשר דבורה וברק בן אבינועם וגו' כמו שנשאלתי מן אשה משכלת, כי יש לומר על פי הדבור שאני, וכיוצא בזה ממש תירצו התוספות בפרק החולץ (יבמות מה, ב ד"ה מי) להא דכתיב גבי דבורה (שופטים ד, ד) והיא שפטה את ישראל, והלא הלכה רווחת בישראל דאשה פסולה לדון כדאיתא בהדיא בירושלמי דיומא (פ"ו הלכה א') עיין שם.

סימן ד'

זאת ועוד אחרת ראיתי להם שקורין בשבת בדברי מליצות ומשלים, שיחת חולין ודברי חשק וסיפורי מלחמות, ואינם משימין אל לבם מה שכתבו הפוסקים קמאי ובתראי שאסור לקרות בהם בשבת, ואף בחול אסור משום דהוה ליה מושב לצים ועובר משום אל תפנו אל האלילים לא תפנו אל מדעתכם, ובדברי חשק איכא תו משום מגרה יצר הרע, ומי שחיברן ומי שהעתיקן ואין צריך לומר המדפיסים מחטיאים את הרבים.

ונראה בעיני שאסור לקרות בשיחת חולין וסיפורי מלחמות אפילו אם הם כתובים בלשון הקדש. ואע"ג דפשוט הוא, כתבתי לפי שראיתי יש מתירין אם הם כתובים בלשון הקדש, ועיקר יסודם שבנו עליו סברתם הוא לשון התוספות בפרק כל כתבי (שבת קטז, ב ד"ה וכ"ש) וזה לשונם, ומיהו אותן מלחמות הכתובין בלע"ז נראה לרבינו יהודא דאסור לעיין בהם, דלא גרע מהא דתניא בפרק שואל (שם קמט, א) כתב שתחת הצורה והדיוקנאות אסור לקרות בהן בשבת, ואפילו בחול לא ידע ר"י מי התיר, דהוה ליה מושב לצים, ע"כ. ודקדקו מדבריהם כיון שנקטו בלע"ז, משמע דוקא הכתובין בלע"ז.

ואני לא כן אדמה ולבבי לא כן יחשוב בכוונת דברי התוספות מכמה ראיות חזקות כראי מוצק שאין להשיב עליהן. חדא שהרי כתבו שאף בחול אסור לקרות בהן משום דהוה ליה מושב לצים, אם כן איך אפשר להעלות על הלב שהדבור האסור משום מושב לצים יהיה מותר מצד הלשון שנעשה בו, הלא הדבור לא נאסר באמירתו מצד הלשון שנעשה בו אלא מצד עניינו, כדאיתא בהדיא בפרק כל הצלמים (ע"ז מד, ב) אמר אביי דברים של חול מותר לאומרן בלשון הקדש דברים של קדש אסור לאומרן בלשון חול. וכמו שכתב הרמב"ם בהדיא בפירושו למשניות מפרקי אבות בסוף פרק ראשון (משנה ט"ז) וז"ל, ודע שהשירים המחוברים באיזה לשון שיהיה, צריך שיבחנו בעניניהם אם הם הולכים על דרך הדבור אשר חלקנוהו, ואמנם בארתי זה

הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה